LJETOPIS

JUGOSLAVENSKE AKADEMIJE

ZNANOSTI I UMJETNOSTI

ZA GODINU 1930/31

SVEZAK 44

U ZAGREBU 1932
NADBISKUPSKA TISKARA ZAGREB

LJETOPIS

JUGOSLAVENSKE AKADEMIJE

ZNANOSTI I UMJETNOSTI

ZA GODINU 1930/31

SVEZAK 44

U ZAGREBU 1932
NADBISKUPSKA TISKARA ZAGREB

SADRŽAJ

Strana

Pokrovitelj 1
Uprava 1
Razredi 1
Zavodi 1
Odbori 2
Urednici 3
Članovi 4
Pokojnici 9
Izvodi iz razrednih, odborskih i skupnih sjednica 17
Glavna skupština 20. juna 1931. 46
Izvještaj gospodarskog tajnika 47
Izvještaj nadzornoga gospodarskog odbora 51
Svečana sjednica 27. juna 1931. 69
Govor predsjednika dra. Gavre Manojlovića 69
Izvještaj književnoga tajnika dra. Dragutina Boranića 71
Izvještaj gospodarskoga tajnika dra. Vale Vouka 80
Novi članovi izabrani u glavnoj godišnjoj skupštini 20. juna 1931. 85
Dr. Željko Marković 85
Vladimir Becić 88
Dr. Mihovil Abramić 88
Dr. Tihomir R. Đorđević 90
Dr. Rajko Nahtigal 96
Dr. Julijan Jelenić 101
Dr. Branimir Šenoa 102
Ladislav Šaloun 104
Izvještaji 107
Istraživanja morske vegetacije okoline Splita u god. 1930—31. . . . 107
Istraživanja vegetacije na Dinarskim planinama 122
Istraživanje vegetacije otoka Paga u god. 1931. 130
Istraživanje flore i vegetacije lišajeva sjeverozapadnih crnogorskih planina 139
Istraživanje starina u Biogradu na moru i u njegovoj okolini 146
Popisivanje, proučavanje i fotografijsko snimanje starih umjetnina u Hrvatskom Primorju i Dalmaciji 157
XII. sastanak Međunarodne unije akademija 25., 26., 27., i 28. maja 1931. u Bruxellesu 160
400-godišnjica Collège-a de France 162
Vergilije kod Hrvatâ (Vladoje Dukat) 166
Pravilnik za književne nagrade Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti 233
Biblioteka Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti 235
Izdanja Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u godini 1930 31. . . 289

JUGOSLAV. AKADEMIJA ZNANOSTI I UMJETNOSTI

1. januara 1932.

POKROVITELJ

Dr. Antun Bauer

nadbiskup nadbiskupije zagrebačke, pravi član Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti i t. d.

UPRAVA

Predsjednik:

Dr. Gavro Manojlović

Potpredsjednik:

Arh. Martin Pilar

Književni tajnik:

Dr. Dragutin Boranić

Gospodarski tajnik:

Dr. Vale Vouk

RAZREDI

Predstojnik historičko-filologičkog razreda:

Dr. August Musić

Predstojnik filozofičko-juridičkog razreda:

Dr. Đuro Arnold

Predstojnik matematičko-prirodoslovnog razreda:

Dr. Dragutin Gorjanović

Predstojnik umjetničkog razreda:

Arh. Martin Pilar

ZAVODI

Bibliotekar i arhivar:

Dr. Stjepan Ivšić

Ravnatelj Strossmayerove galerije slika:

Dr. Artur Schneider

Akademijska kancelarija

Predstojnik: *Dr. Vale Vouk*

Tajnički pomoćnik: *Dr. Ivan Esih* Poslovođa: *Fran Barbalić*

Podvornici: *Marko Hećimović, August Hofman*

ODBORI

Nadzorni gospodarski odbor:

Pročelnik

Dr. Vladimir Varićak

Dr. Stanko Hondl — *Dr. Marko Kostrenčić*

Zamjenici

Dr. Albert Bazala — *Dr. Artur Gavazzi*

Odbor za sakupljanje i izdavanje historičkih, historičko-juridičkih i literarnih spomenika:

Vladoje Dukat — *Dr. Stjepan Ivšić*

Dr. Franjo Fancev — *Dr. Marko Kostrenčić*

Dr. Ljudmil Hauptmann — *Emilije Laszowski*

Dr. Ferdo Šišić

Izaslanici juridičkog fakulteta kr. sveučilišta u Zagrebu, kad se radi o dalmatinskim statutima:

Dr. Ljudevit Andrassy — *Dr. Mihajlo Lanović*

Odbor za folkloru:

Dr. Dragutin Boranić — *Dr. August Musić*

Dr. Stjepan Ivšić — *Dr. Božidar Širola*

Dr. Gavro Manojlović — *Dr. Stjepan Tropsch*

Dr. Tomislav Maretić — *Dr. Milovan Gavazzi*

Odbor za hrvatskosrpske dijalekte:

Dr. Dragutin Boranić — *Dr. Stjepan Ivšić*

Dr. Franjo Fancev — *Dr. Tomislav Maretić*

Đuro Grubor

Odbor za istraživanje historičkih kolonizacija u našim zemljama:

Dr. Ljudmil Hauptmann — *Dr. Stjepan Ivšić*

Dr. Milovan Gavazzi — *Dr. Gavro Manojlović*

Odbor za orijentalnu zbirku:

Dr. Ljudevit Hauptmann — *Dr. Gavro Manojlović*

Dr. Stjepan Ivšić — *Dr. Ferdo Šišić*

Dr. Marko Kostrenčić — *Dr. Stjepan Zimmermann*

Odbor za istraživanje zemlje:

Dr. Artur Gavazzi — *Dr. Ivo Pevalek*

Dr. Dragutin Gorjanović — *Dr. Stjepan Škreb*

Dr. Jovan Hadži — *Dr. Fran Tućan*

Dr. Stanko Hondl — *Dr. Vale Vouk*

Odbor za Biološko-okeanografski institut:

Dr. Artur Gavazzi — *Dr. Vale Vouk*

Odbor za izdavanje knjižnice za opće obrazovanje:

Dr. Albert Bazala — *Arh. Martin Pilar*
Dr. Stjepan Ivšić — *Dr. Vladimir Varićak*
Dr. Marko Kostrenčić — *Dr. Vale Vouk*

Odbor za Strossmayerovu galeriju slika:

Dr. Albert Bazala — *Robert Frangeš*
Vladimir Becić — *Dr. Artur Schneider*
Vladoje Dukat — *Dr. Vladimir Varićak*

Odbor za knjižnicu:

Predsjednik, bibliotekar i razredni predstojnici

Članovi nacionalnog komiteta u Međunarodnoj uniji akademijâ:

Dr. Marko Kostrenčić — *Dr. Gavro Manojlović*

Odbor za novo izdanje Du Cange-ova latinskog rječnika:

Vladoje Dukat — *Dr. Marko Kostrenčić*
Dr. Franjo Fancev — *Dr. Gavro Manojlović*
Dr. Ljudmil Hauptmann — *Dr. Ferdo Šišić*

UREDNICI

Građa za povijest književnosti hrvatske:

Dr. Franjo Fancev

Zbornik za narodni život i običaje južnih Slavena:

Dr. Dragutin Boranić

Prirodoslovna istraživanja Kraljevine Jugoslavije:

Dr. Vale Vouk

Bulletin international o raspravama historičko-filologičkoga, filozofičko-juridičkog i umjetničkog razreda:

Vladoje Dukat

Bulletin international o raspravama matematičko-prirodoslovnoga razreda:

Dr. Stanko Hondl

Obrađivač Rječnika hrvatskoga ili srpskoga jezika:

Dr. Tomislav Maretić

*

ČLANOVI

(Redom izbora)

Počasni članovi:

1. *Nikola Tesla,* elektrotehnik u New-Yorku. 1896. 17. XII.
2. *Dr. don Frano Bulić,* umir. gimn. ravnatelj, umir. ravnatelj arheološkoga muzeja u Splitu. 1898. 15. XII.
3. *Ivan Meštrović,* kipar u Zagrebu. 1919. 24. IV.
4. *Pavle Jovanović,* slikar u Beogradu. 1919. 24. IV.
5. *Matej Hubad,* glazbenik u Ljubljani. 1919. 24. IV.
6. *Ljuba Babić Đalski,* književnik, veliki župan izv. sl. u Gredicama kod Zaboka. 1919. 24. IV.
7. *Dr. Teodor Wickerhauser,* umir. sveučilišni profesor u Zagrebu. 1928. 5. VII.
8. *Dr. Tomaš G. Masaryk,* predsjednik Čehoslovačke republike. 1930. 3. III.
9. *Alfons M. Mucha,* slikar u Pragu. 1930. 30. V.
10. *Nikolaj Roerich,* slikar u New Yorku. 1930. 30. V.

U razredu historičko-filologičkom

Redovni pravi:

1. *Dr. Tomislav Maretić,* umir. sveučilišni profesor u Zagrebu. (1886. 21. XII.)* 1890. 4. XII. Od 20. V. 1915. do 16. V. 1918. predsjednik akademije.
2. *Dr. August Musić,* umir. sveučilišni profesor u Zagrebu. (1892. 7. XII.) 1896. 7. XII. Od 11. XII. 1902. do 10. X. 1909. književni tajnik; od 10. X. 1909. do 13. V. 1916. gospodarski tajnik; od 16. XII. 1897. do 6. IV. 1922. knjižničar akademije. Predstojnik razreda.
3. *Dr. Gavro Manojlović,* umir. sveučilišni profesor u Zagrebu. 1908. 18. III. Od 10. X. 1909. do 24. IV. 1919. književni tajnik akademije. Predsjednik akademije.
4. *Dr. Ferdo pl. Šišić,* sveučilišni profesor u Zagrebu. (1903. 10. XII.) 1910. 11. III.
5. *Dr. Ivan Kasumović,* načelnik prosvjetnog odjeljenja banske uprave u Zagrebu. (1910. 11. III.) 1915. 20. V. Od 24. VI. 1919. do 25. X. 1920. književni tajnik akademije.
6. *Dr. Milan vitez Rešetar,* umir. sveučilišni profesor u Firenci. (1896. 17. XII.) 1924. 14. VI.

*) U zagradi brojevi znače datume, kad je koji redovni ili izvanredni član postao prije toga članom dopisnikom.

7. *Dr. Dragutin Boranić,* sveučilišni profesor u Zagrebu. (1907. 14. III.; 1924. 14. VI.) 1929. 4. V. Književni tajnik akademije.
8. *Dr. Stjepan Ivšić,* sveučilišni profesor u Zagrebu. (1920. 25. V.; 1925. 25. VI.) 1929. 4. V. Bibliotekar i arhivar akademije.

Izvanredni pravi:

1. *Dr. Ljudmil Hauptmann,* sveučilišni profesor u Zagrebu. (1926. 8. VII.) 1928. 5. VII.
2. *Vladoje Dukat,* umir. zemaljski nadzornik za srednje škole u Zagrebu. (1908. 18. III.) 1929. 4. V.
3. *Dr. Franjo Fancev,* sveučilišni profesor u Zagrebu. (1925. 25. VI.) 1929. 4. V.

Dopisnici:

1. *Čedomil Mijatović,* umir. srpski kr. poslanik u Londonu. 1873. 24. XI.
2. *Marcel Kušar,* umir. gimnazijski profesor u Šibeniku. 1896. 7. XII.
3. *Dr. Ernst Muka,* studijski savjetnik, umir. profesor i gimnazijski konrektor u Budišynu (Bautzen) u Saskoj. 1896. 17. XII.
4. *Dr. Matija Murko,* sveučilišni profesor u Pragu. 1897. 16. XII.
5. *Dr. Ljubomir Miletić,* sveučilišni profesor u Sofiji. 1900. 13. XII.
6. *Rudolf Strohal,* umir. realno-gimnazijski ravnatelj u Zagrebu. 1901. 12. XII.
7. *Dr. Đuro Polívka,* sveučilišni profesor u Pragu. 1903. 10. XII.
8. *Emilije pl. Laszowski,* ravnatelj državnoga arhiva u Zagrebu. 1907. 14. III.
9. *Milorad Medini,* sekretar trgovačko-obrtničke komore u Dubrovniku. 1907. 14. III.
10. *Dr. Stjepan Tropsch,* predstojnik odjela za bogoštovlje i nastavu izv. sl., sveučilišni profesor u Zagrebu. 1908. 18. III.
11. *Dr. Jovan Radonić,* sveučilišni profesor u Beogradu. 1910. 11. III.
12. *Dr. Fran Ilešić,* sveučilišni profesor u Zagrebu. 1911. 16. III
13. *Dr. Josip Vajs,* sveučilišni profesor u Pragu. 1911. 16. III.
14. *Pavle Popović,* sveučilišni profesor u Beogradu. 1921. 25. IV.
15. *Dr. Tomo Matić,* srednjoškolski ravnatelj u Osijeku. 1921. 25. IV.
16. *Dr. Aleksandar Belić,* sveučilišni profesor u Beogradu. 1922. 6. IV.

17. *Antoine Meillet,* profesor u „Collège de France“ u Parizu. 1924. 14. VI.
18. *Émile Haumant,* sveučilišni profesor u Parizu. 1924. 14. VI.
19. *Dr. Lubor Niederle,* sveučilišni profesor u Brnu. 1925. 25. VI.
20. *Dr. Nikola Radojčić,* sveučilišni profesor u Ljubljani. 1926. 8. VII.
21. *Dr. Fran Ramovš,* sveučilišni profesor u Ljubljani. 1926. 8. VII.
22. *Dr. Jan Rozwadowski,* sveučilišni profesor u Krakovu. 1928. 5. VII.
23. *Dr. Jaroslav Bidlo,* sveučilišni profesor u Pragu. 1928. 5. VII.
24. *Dr. Franc Babinger,* sveučilišni profesor u Berlinu. 1928. 5. VII.
25. *Dr. Vasil N. Zlatarski,* sveučilišni profesor u Sofiji. 1929. 4. V.
26. *Dr. Viktor Hoffiller,* sveučilišni profesor u Zagrebu. 1930. 30. V.
27. *Dr. Mihovil Abramić,* ravnatelj arheološkoga muzeja u Splitu. 1931. 20. VI.
28. *Dr. Tihomir R. Đorđević,* sveučilišni profesor u Beogradu. 1931. 20. VI.
29. *Dr. Rajko Nahtigal,* sveučilišni profesor u Ljubljani. 1921. 20. VI.

U razredu filozofičko-juridičkom

Redovni pravi:

1. *Dr. Antun Bauer,* nadbiskup u Zagrebu. (1896. 17. XII.) 1899. 14. XII. Pokrovitelj akademije.
2. *Dr. Đuro Arnold,* umir. sveučilišni profesor u Zagrebu. (1891. 27. XII.) 1899. 14. XII. Predstojnik razreda.
3. *Dr. Marko Kostrenčić,* sveučilišni profesor u Zagrebu izv. sl., ministar socijalne politike i narodnog zdravlja. (1920. 25. V.) 1921. 25. IV. Od 14. I. 1922. do 29. VI. 1924. gospodarski tajnik akademije.
4. *Dr. Stjepan Zimmermann,* sveučilišni profesor u Zagrebu. 1921. 25. IV.
5. *Dr. Albert Bazala,* povjerenik za prosvjetu i vjere izv. sl., sveučilišni profesor u Zagrebu. (1910. 11. III.) 1922. 6. IV.
6. *Dr. Stjepan Matičević,* sveučilišni profesor u Zagrebu. (1924. 14. V.) 1930. 30. V.

Dopisnici:

1. *Dr. Stefan S. Bobčev,* sveučilišni profesor u Sofiji. 1909. 18. III.
2. *Dr. Josip Šilović,* umir. sveučilišni profesor, bivši ban savske banovine u Zagrebu. 1911. 16. III.
3. *Dr. Osvald Marijan Balzer,* sveučilišni profesor u Lavovu. 1925. 25. VI.
4. *Dr. Slobodan Jovanović,* sveučilišni profesor u Beogradu. 1927. 27. V.

5. *Dr. Metod Dolenc,* sveučilišni profesor u Ljubljani. 1928. 5. VII.
6. *Dr. Leonid Pitamic,* sveučilišni profesor u Ljubljani izv. sl., posl. Kraljevine Jugoslavije u Washingtonu. 1928. 5. VII.
7. *Dr. Aleš Ušeničnik,* sveučilišni profesor u Ljubljani. 1928. 5. VII.
8. *Dr. Milorad Stražnicki,* sveučilišni profesor u Zagrebu izv. sl., poslanik kraljevine Jugoslavije u Buenos-Aires. 1928. 5. VII.
9. *Dr. Pavao Vuk Pavlović,* srednjoškolski profesor u Zagrebu. 1928. 5. VII.
10. *Dr. Hugo Werk,* odvjetnik u Zagrebu. 1929. 4. V.
11. *Dr. Borislav Lorenc,* sveučilišni profesor u Beogradu. 1930. 30. V.

U razredu matematičko-prirodoslovnom

Redovni pravi:

1. *Dr. Andrija Mohorovičić,* umir. realno-gimnazijski profesor, sveuč. privatni docenat i naslovni izv. sveučilišni profesor u Zagrebu. (1893. 12. XII.) 1898. 15. XII.
2. *Dr. Vladimir Varićak,* sveučilišni profesor u Zagrebu. (1903. 10. XII.) 1904. 10. XII.
3. *Dr. Dragutin Gorjanović-Kramberger,* umir. sveučilišni profesor u Zagrebu. (1891. 22. XII.) 1909. 18. III. Predstojnik razreda.
4. *Dr. Artur Gavazzi,* umir. sveučilišni profesor u Zagrebu. (1911. 16. III.) 1917. 5. V.
5. *Dr. Stanko Hondl,* sveučilišni profesor u Zagrebu. (1908. 18. III.) 1923. 19. VI.
6. *Dr. Vale Vouk,* sveučilišni profesor u Zagrebu. (1920. 25. V.) 1924. 14. VI. Gospodarski tajnik akademije.
7. *Dr. Fran Tućan,* sveučilišni profesor u Zagrebu. 1930. 30. V.
8. *Dr. Željko Marković,* sveučilišni profesor u Zagrebu. (1928. 5. VII.) 1931. 20. VI.

Dopisnici:

1. *Dr. Franjo Vejdovský,* sveučilišni profesor u Pragu. 1885. 16. XII.
2. *Jovan Žujović,* ministar izv. sl. i umir. sveučilišni profesor u Beogradu. 1886. 16. XII.
3. *Dr. C. Le Paige,* sveučilišni profesor u Liège. 1891. 7. XII.
4. *Sima Lozanić,* umir. sveučilišni profesor u Beogradu. 1894. 12. XII.
5. *Dr. Mihajlo Petrović,* sveučilišni profesor u Beogradu. 1897. 16. XII.
6. *Ferdinand Seidl,* umir. srednjoškolski profesor u Novom Mestu 1903. 10. XII.

7. *Dr. Bogdan Gavrilović,* sveučilišni profesor u Beogradu. 1905. 14. XII.
8. *Petar S. Pavlović,* gimnazijski profesor i čuvar prirodopisnoga muzeju u Beogradu. 1905. 14. XII.
9. *Dr. Milorad Jovičić,* umir. profesor vojne akademije u Beogradu. 1905. 14. XII.
10. *Dr. Lujo Adamović,* priv. sveučilišni docenat u Beču. 1907. 14. III.
11. *Dr. Stjepan Bohniček,* sveučilišni profesor u Zagrebu. 1907. 14. III.
12. *Dr. Jan de Vries,* sveučilišni profesor u Utrechtu u Nizozemskoj. 1920. 25. V.
13. *Dr. Milutin Milanković,* sveučilišni profesor u Beogradu. 1920. 25. V.
14. *Dr. Jovan Hadži,* sveučilišni profesor u Ljubljani. 1920. 25. V.
15. *Dr. Josip Plemelj,* sveučilišni profesor u Ljubljani. 1923. 19. VI.
16. *Comte Henri Napoléon Begouën,* sveučilišni profesor u Toulouse. 1925. 25. VI.
17. *Dr. Ivo Pevalek,* sveučilišni profesor u Zagrebu. 1927. 27. V.
18. *Dr. Norbert Krebs,* sveučilišni profesor u Berlinu. 1928. 5. VII.
19. *Ljudevit Rossi,* umir. major u Karlovcu. 1928. 5. VII.
20. *Dr. Marijan Salopek,* sveučilišni profesor u Zagrebu. 1930. 30. V.
21. *Dr. Stjepan Škreb,* ravnatelj geofizičkog zavoda u Zagrebu. 1930. 30. V.
22. *Dr. Albert Botteri,* sveučilišni profesor u Zagrebu. 1930. 30. V.
23. *Dr. Karlo Radoničić,* sveučilišni profesor u Zagrebu. 1930. 30. V.
24. *Dr. Božidar Spišić,* sveučilišni profesor u Zagrebu. 1930. 30. V.
25. *Dr. Ante Šercer,* sveučilišni profesor u Zagrebu. 1930. 30. V.

U razredu umjetničkom

Redovni pravi:

1. *Dr. Dragutin Domjanić,* vijećnik banskoga stola u Zagrebu. 1919. 24. IV.
2. *Arh. Martin Pilar,* umir. profesor u tehničkoj visokoj školi u Zagrebu. 1919. 24. IV. Potpredsjednik akademije, predstojnik razreda.
3. *Franjo Dugan,* ravnatelj kr. zemaljskoga glazbenog zavoda u Zagrebu. (1919. 24. IV.) 1921. 25. IV.
4. *Arh. Ćiril M. Iveković,* sveučilišni profesor u Zagrebu. 1922. 6. V.
5. *Robert Frangeš Mihanović,* profesor u Umjetničkoj akademiji u Zagrebu. (1919. 24. IV.) 1924. 14. VI.

6. *Dr. Božidar Širola*, srednjoškolski profesor u Zagrebu. (1922. 6. IV.; 1928. 5. VII.) 1930. 30. V.
7. *Dr. Milivoj Dežman*, liječnik u Zagrebu. (1928. 5. VII.) 1931. 20. VI.
8. *Dr. Artur Schneider*, sveučilišni profesor u Zagrebu, ravnatelj Strossmayerove galerije slika. (1928. 5. VII.; 1930. 30. V.) 1931. 20. VI.

Izvanredni pravi:

1. *Dr. don Frano Bulić*, umir. gimn. ravnatelj, umir. ravnatelj arheološkoga muzeja u Splitu. 1926. 8. VII.
2. *Vladimir Becić*, profesor u Umjetničkoj akademiji u Zagrebu. 1929. 4. V.

Dopisnici:

1. *Vladimir Nazor*, umir. profesor učiteljske škole u Zagrebu. 1919. 24. IV.
2. *Oton Iveković*, profesor u Umjetničkoj akademiji u Zagrebu. 1919. 24. IV.
3. *Vjekoslav Rosenberg-Ružić*, ravnatelj hrv. konservatorija u Zagrebu izv. sl. 1919. 24. IV.
4. *Mirko Rački*, akademički slikar u Zagrebu. 1921. 25. IV.
5. *Janko Barlè*, kanonik u Zagrebu. 1922. 6. IV.
6. *Đorđe Jovanović*, vajar u Beogradu. 1927. 27. V.
7. *Tomislav Krizman*, profesor u Umjetničkoj akademiji u Zagrebu. 1928. 5. VII.
8. *Ljuba Babić ml.*, profesor u Umjetničkoj akademiji u Zagrebu. 1928. 5. VII.
9. *Oton Župančić*, upravnik narodnoga kazališta u Ljubjani. 1928. 5. VII.
10. *Ferdo Goglia*, srednjoškolski profesor u Zagrebu. 1928. 5. VII.
11. *Maksimilijan Vanka*, profesor u Umjetničkoj akademiji u Zagrebu. 1929. 4. V.
12. *Josip Vancaš Pošeški*, arhitekt u Zagrebu. 1929. 4. V.
13. *Ludvik Kuba*, etnograf i slikar u Pragu. 1930. 30. V.
14. *Dr. Branimir Šenoa*, profesor u Umjetničkoj akademiji u Zagrebu. 1931. 20. VI.
15. *Ladislav Šaloun*, vajar u Pragu. 1931. 20. VI.

POKOJNICI

Pokrovitelj:

Dr. Josip Juraj Strossmayer, biskup bosanski i srijemski itd.; pokrovitelj akademije od god. 1867.—1905. † 8. aprila 1905. u Đakovu.

Predsjednici:

1. *Dr. Franjo Rački*, kanonik prvostolne crkve zagrebačke i opat; pravi član 12. III. (9. V.) 1866.; predstojnik histor.-filol. razreda 25. VII. 1866.; predsjednik akademije 26. VII. 1866.—1886. † 13. II. 1894. u Zagrebu.

2. *Dr. Pavao Muhić*, predstojnik odjela za bogoštovlje i nastavu izv. sl.; pravi član i predstojnik filozof.-jurid. razreda 13. XI. 1867.; predsjednik akademije 5. XII. 1887.—1890. † 17. X. 1897. u Zagrebu.
3. *Josip Torbar*, umir. ravnatelj realke; pravi član 12. III. 1866.; predsjednik akademije 17. XII. 1890.—1900. † 26. XII. 1900. u Zagrebu.
4. *Dr. Tade Smičiklas*, umir. sveučilišni profesor; pravi član 21. XI. 1883.; predsjednik akademije 15. XII. 1900.—1914. † 8. VI. 1914. u Zagrebu.
5. *Dr. Vladimir Mažuranić*, umir. predsjednik banskoga stola; pravi član 11. III. 1910; predsjednik akademije 16. V. 1918.—25. IV. 1921. † 17. I. 1928. u Zagrebu.
6. *Dr. Gustav Janeček*, umir. sveučilišni profesor; pravi član 7. XII. 1887. predsjednik akademije 25. IV. 1921. do 14. VI. 1924. † 2. IX. 1929. u Zagrebu

Počasni članovi:

1. *Dr. August Schleicher*, sveučilišni profesor, 25. VII. 1867. † 6. VII. 1868. u Jeni.
2. *Dr. Jan Emanuel Purkině*, sveučilišni profesor. 25. VII. 1867. † 28. VII. 1869. u Pragu.
3. *Karlo Jaromir Erben*, arhivar. 21. X. 1870. † 21. XI. 1870. u Pragu.
4. *Mihajlo Petrović Pogodin*, c. ruski drž. savjetnik i sveučilišni profesor. VII. 1867. † 20. XII. 1875. u Moskvi.
5. *Dr. Franjo Palacký*, historiograf kraljevine Češke. 25. VII. 1867. † 26. V. 1876. u Pragu.
6. *Joran Garrilović*, bivši regent kneževine Srbije, 25. VII. 1867. † 10. VIII. 1877. u Beogradu.
7. *Roberto Visiani*, senator kraljevine Italije i sveučilišni profesor. 20. XI. 1876. † 4. V. 1878. u Padovi.
8. *Ismael Ivanović Sreznerski*, sveučilišni profesor. 25. VII. 1867. † 20. II. 1880. u Petrogradu.
9. *Dr. Ami Boué*, geolog, 24. X. 1870. † 22. XI. 1881. u Beču.
10. *Aleksandar Vaclav Maciejowski*, sveučilišni profesor. 25. VII. 1867. † 10 II. 1883. u Varšavi.
11. *Ivan Kukuljević Sakcinski*, umir. veliki župan, (pravi član 9. V. 1866.): 21. XI. 1886. † 1. VIII. 1889. u Puhakovcu.
12. *Dr. Franjo Miklošič*, umir. sveučilišni profesor. 25. VII. 1867. † 7. III. 1891. u Beču.
13. *Stjepan Schulzer Müggenburški*, c. kr. umir. satnik, (član dop. 5. II. 1843 16. XII. 1885. † 5. II. 1892. u Vinkovcima.
14. *Jakub Karlović Grot*, c. ruski tajni savjetnik i potpredsjednik carske akademije naukâ. 21. XI. 1879. † 5. VI. 1893. u Petrogradu.
15. *Dr. Dionizije Stur*, ravnatelj c. kr. geologičkoga zavoda, (član dop. 25. VII. 1867.): 16. XII. 1885. † 9. X. 1893. u Beču.
16. *Ivan K. Rossi*, commendatore, predstojnik vatikanskih muzeja, 4. XII. 1890. † 10. IX. 1894. u Rimu.
17. *Aristo Aristović Kunik*, c. ruski tajni savjetnik i akademik, 24. X. 1870. † 30. I. 1899. u Petrogradu.
18. *Fra Grga Martić*, „lector iubilatus" bosanskih oo. Franjevaca, 11. XII. 1902. † 30. VIII. 1905. u Kreševu.
19. *Dmitrije Ivanović Mendelejer*, c. ruski pravi državni savjetnik, umir. sveučilišni profesor, 5. XII. 1882. † 2. II. 1907. u Petrogradu.
20. *Ivan vitez Trnski*, umir. c. i kr. pukovnik i kr. veliki župan, 14. XII. 1899. † 30. VI. 1910. u Zagrebu.

21. *Dr. Antonin Frič*, umir. sveuč. profesor, 12. XII. 1893. † 15. XI. 1913. u Pragu.
22. *Dr. Franjo Irekorić*, kanonik prvostolne crkve zagrebačke, 12. XII. 1901. † 2. III. 1914. u Zagrebu.
23. *Ivan pl. Zajc*, umir. ravnatelj hrv. zem. glazbenoga zavoda i opere kr. hrv. zem. kazališta, 18. IV. 1912. † 16. XII. 1914. u Zagrebu.
24. *Dr. Nikola pl. Tomašić*, c. i kr. pravi tajni savjetnik, ban kraljevinâ Hrvatske, Slavonije i Dalmacije izv. sl., 13. V. 1916. † 29. V. 1916. u Treščerovcu.
25. *Celestin Medović*, slikar, 24. IV. 1919. † 27. I. 1920. u Sarajevu.
26. *Vlaho Bukovac*, slikar, profesor u slikarskoj akademiji, 24. IV. 1919. † 24. IV. 1922. u Pragu.
27. *Josip Stritar*, književnik, 24. IV. 1919. † 15. XI. 1923. u Rogatačkoj Slatini.
28. *Aleksa Šantić*, književnik, 24. IV. 1919. † 2. II. 1924. u Mostaru.

U razredu historičko-filologičkom:

Pravi članovi:

1. *Ivan Berčić*, gimnaz. profesor, 25. VII. 1867. † 24. V. 1870. u Zadru.
2. *Fran Kurelac*, književnik, 25. VII. 1867. † 18. VI. 1874. u Zagrebu.
3. *Matija Mesić*, sveučilišni profesor, 1. I. 1867. † 5. XII. 1878. u Zagrebu.
4. *Đuro Daničić*, profesor Velike škole u Beogradu, 1. I. 1867. † 15. XI. 1882. u Zagrebu.
5. *Dr. Laroslav Geitler*, sveučilišni profesor u Zagrebu, 23. XI. 1874. † 2. VI. 1885. u Beču.
6. *Dr. Franjo Rački*, kanonik prvostolne crkve zagrebačke i opat: pravi član 12. III. (9. V.) 1866.: predstojnik histor.-filol. razreda 25. VII. 1866.: predsjednik akademije 26. VII. 1866. do 1886. † 13. II. 1894. u Zagrebu.
7. *Šime Ljubić*, umir. ravnatelj arheolog. muzeja u Zagrebu, 29. XI. 1867. † 19. X. 1896. u Starom Gradu na Hvaru.
8. *Matija Valjavec*, umir. gimnazijski profesor, 20. XI. 1876. † 15. III. 1897. u Zagrebu.
9. *Dr. Petar Matković*, umir. sveučilišni profesor u Zagrebu, 25. VII. 1867. † 26. III. 1898. u Beču.
10. *Dr. Franjo Maixner*, kr. zem. nadzornik za srednje škole, 5. XII. 1882. † 2. III. 1903. u Zagrebu.
11. *Dr. Milivoj Šrepel*, sveučilišni profesor, 4. XII. 1890. † 23. II. 1905. u Zagrebu.
12. *Ivan Tkalčić*, nadarbenik prvostolne crkve zagrebačke, 22. XI. 1875. † 11. V. 1905. u Zagrebu.
13. *Natko Nodilo*, umir. sveučilišni profesor; 21. XI. 1883. † 21. V. 1912. u Zagrebu.
14. *Armin Pavić*, predstojnik odjela za bogoštovlje i nastavu kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade izv. sl., 23. XI. 1874. † 11. II. 1914. u Zagrebu.
15. *Dr. Tade Smičiklas*, umir. sveučilišni profesor; pravi član 21. XI. 1883.; predsjednik akademije 15. XII. 1900.—1914. † 8. VI. 1914. u Zagrebu.
16. *Pero Budmani*, umir. gimnazijski profesor u Zagrebu, 12. III. 1886. † 27. XII. 1914. u Castel-Ferrettiju.
17. *Dr. Vatroslav Jagić*, umir. sveuč. profesor, 12. III. 1866. † 5. VIII. 1923. u Beču; sahranjen 12. VIII. 1923. u Varaždinu.

18. *Dr. Dane Gruber,* umir. gimnazijski ravnatelj, sveuč. privatni docenat i naslovni. izvanredni sveučilišni profesor, (12. XII. 1901.) izv. pravi član 14. VI. 1924. † 21. III. 1927. u Zagrebu.
19. *Dr. Đuro Körbler,* sveučilišni profesor, (18. III. 1908.), 20. V. 1915. † 4 XI. 1927. u Zagrebu.
20. *Dr. Vjekoslav Klaić,* umir. sveučilišni profesor, (12. XII. 1893.), 7. XII. 1896. † 1. VII. 1928. u Zagrebu.

Članovi dopisnici:

1. *Vinko Pacel,* tajnik kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade, 25. VII. 1867. † 1870. u Karlovcu.
2. *Ivan Erazmo Vocel,* sveučilišni profesor, 24. X. 1880. † 17. IX. 1871. u Pragu.
3. *Aleksandar F. Gilferding,* drž. podtajnik c. ruskoga ministarstva, 25. VII. 1867. † 2. VII. 1872. u Petrogradu.
4. *Kapiton Nerostrujer,* profesor duhovne akademije, 24. X. 1870. † 1873. u Moskvi.
5. *Dr. Janko Šafařík,* član srp. državnoga savjeta, 25. VII. 1867. † 20. VII. 1876. u Beogradu.
6. *August Bielowski,* poljski historiograf, 25. VII. 1867. † 10. XI. 1876. u Lavovu.
7. *Sergije Mihajlović Solovjer,* c. ruski tajni savjetnik, sveučilišni profesor, 25. VII. 1867. † 16. X. 1879. u Moskvi.
8. *A. A. Kotljarevski,* sveučilišni profesor, 24. X. 1870. † 11. X. 1881. Kijevu.
9. *Nikola Ivanić Kostomarov,* član arheografske komisije, 24. X. 1870. † 19. IV. 1885. u Petrogradu.
10. *Aleksandar Vasiljević Gorski,* rektor duhovne akademije, 24. X. 1870. † 23. X. 1885. u Moskvi.
11. *Petar Aleksejević Lavrovski,* c. ruski ministar prosvjete, 24. X. 1870. † 19. II. 1886. u Petrogradu.
12. *Josip Jireček,* c. kr. austrijski ministar za bogoštovlje i nastavu izv. sl., predsjednik Češkoga učenoga društva, 25. VII. 1867. † 25. XI. 1888. u Pragu.
13. *Radoslav Lopašić,* umir. tajnik kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, 21 XI. 1883. † 25. IV. 1893. u Zagrebu.
14. *Dr. Ivan Broz,* gimnazijski profesor, 7. XII. 1892. † 25. XII. 1893. u Zagrebu.
15. *A. Parinski,* sveučilišni profesor, 4. XII. 1890. † 26. VIII. 1896. u Varšavi.
16. *Dr. Ivan Crnčić,* natpop zavoda sv. Jeronima, 5. XII. 1882. † 7. I. 1897. u Rimu.
17. *O. Euzebije Fermendžin,* analist reda oo. Franjevaca, 4. XII. 1890. † 25. VI. 1897. u Našicama.
18. *Nikifor Dučić,* arhimandrit, 4. XII. 1890. † 6. III. 1900. u Beogradu.
19. *Dr. Ernst Dümmler,* umir. sveučilišni profesor u Berlinu, 25. VII. 1867. † 11. IX. 1902. u Friedrichsrodi.
20. *Pera P. Đorđević,* srp. državni savjetnik i senator, 25. VII. 1867. † 18. XI. 1902. u Beogradu.
21. *Jan Karłowicz,* bivši urednik „Wisle", 15. XII. 1898. † 14. VI. 1903. u Varšavi.

22. *Martin Hattala*, umir. sveučilišni profesor, 25. VII. 1867. † 11. XII. 1903. u Pragu.
23. *Dr. Vaclav V. vitez Tomek*, umir. sveučilišni profesor, 25. VII. 1867. † 12. VI. 1905. u Pragu.
24. *Dr. Grgur Krek*, umir. sveučilišni profesor. 3. XII. 1888. † 2. VIII. 1905. u Grazu.
25. *Hilarion Ruvarac*, arhimandrit, 3. XII. 1888. † 21. VIII. 1905. u Grgetegu.
26. *Marin Drinov*, sveučilišni profesor. 21. XI. 1879. † 14. III. 1906. u Harkovu.
27. *Aleksandar N. Veselovski*, sveučilišni profesor. 12. XII. 1893. † 23. X. 1906. u Petrogradu.
28. *Luka Zore*, upravitelj gimnazijski, 5. XII. 1882. † 9. XII. 1906. na Cetinju.
29. *Milan Đ. Milićević*, umir. srpski državni savjetnik, 21. XI. 1873. † 17. XI. 1908. u Beogradu.
30. *Dr. August Leskien*, sveučilišni profesor, 21. XII. 1883. † 20 IX. 1916. u Leipzigu.
31. *Dr. Konstantin Jireček*, c. k. dvorski savjetnik, sveučilišni profesor. 27. XI. 1889. † 10. I. 1918. u Beču.
32. *Ljubomir Kovačević*, srp. ministar prosvjete izv. sl., tajnik Srpske kralj. akademije, 16. III. 1911. † 2. XII. 1918. u Vrnjačkoj Banji.
33. *Timofej D. Florinski*, sveučilišni profesor. 4. XII. 1890. † od ubilačke ruke 15. (2.) V. 1919. u Kijevu.
34. *Aleksej Aleksandrović Šahmatov*, pravi državni savjetnik, 16. III. 1911. † oko 15. VIII. 1920. u Petrogradu.
35. *Dr. Oskar Asboth*, sveučilišni profesor. 14. III. 1907. † 1920. u Budimpešti.
36. *Dr. Karlo pl. Horvat*, sveučilišni profesor. 16. III. 1911. † 24. IX. 1920. u Zagrebu.
37. *Dr. Tihomir Ostojić*, sveučilišni profesor u Skoplju. 25. V. 1920. † 18. X. 1922. u Beču.
38. *Ivan Milčetić*, umir. gimnazijski profesor, 12. XII. 1893. † 26. X. 1921. u Varazdinu.
39. *Dr. Luka Jelić*, umir. profesor bogoslovije u Zadru. 11. XII. 1902. † 3. II. 1922. u Kaštelu Starom.
40. *Dr. Louis Leger*, profesor u „Collège de France". 21. XI. 1870. † 30. IV. 1923. u Parizu.
41. *Makso Pleteršnik*, umir. gimn. profesor u Ljubljani, 14. X. 1899. † 13. X. 1923. u Pišecima kod Brežaca.
42. *Dr. Vilmos Fráknoi*, potpredsjednik Madžarske akademije znanosti i upravitelj Madžarskoga historijskog instituta u Rimu, 14. III. 1907. † 1923. u Pešti.
43. *Dr. Franjo Kos*, umirovljeni profesor ženske učiteljske škole, 16. III. 1911. † 14. III. 1924. u Ljubljani.
44. *Josip Gelcich*, umir. profesor pomorske akademije, 12. XII. 1893. † 4. II. 1925. u Trstu.
45. *Dr. Vaclav Vondrák*, sveučilišni profesor, 25. VI. 1925. † 13. VIII. 1925. u Pragu.
46. *Dr. Stanislav Smolka*, sveučilišni profesor, 15. XII. 1898. † 1926. u Varšavi.
47. *Dr. Ivan Šišmanov*, sveučilišni profesor u Sofiji, 15. XII. 1898. † 23. VI. 1928. u Oslo-u.

48. *Teodor I. Uspenski*, ravnatelj ruskoga arheologičkog instituta u Carigradu, 4. XII. 1890. † 10. IX. 1928. u Leningradu.
49. *Dr. Ludovik Pastor*, ravnatelj austrijskog hist. instituta u Rimu, austrijski poslanik kod Vatikana. 14. III. 1907. † 1. X. 1928. u Rimu.
50. *Dr. Josip Brunšmid*, sveučilišni profesor, 4. XII. 1899. Od 1902. do 1920. ravnatelj Stossmayerove galerije slika. † 29. X. 1929. u Zagrebu.
51. *Dr. Petar Aleksejević Larrov*, sveučilišni profesor, 16. III. 1911. † 27. XI. 1929. u Lenjingradu.
52. *Ljuba Stojanović*, ministar izv. sl., 6. IV. 1922. † 16. VI. 1930. u Pragu.
53. *Dr. Julijan Jelenić*, sveučilišni profesor, 20. VI. 1931. † 5. VIII. 1931. u Zagrebu.

U razredu filozofičko-juridičkom

Pravi članovi:

1. *Dr. Božidar Petranović*, c. kr. dvorski savjetnik i prisjednik prizivnoga suda u Zadru. 25. VII. 1867. † 12. IX. 1874. u Mlecima.
2. *Dr. Jovan Subotić*, odvjetnik, 12. III. 1866. † 28. I. 1886. u Zemunu.
3. *Janko Jurković*, odsječni savjetnik kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade, 25. VII. 1867. † 20. III. 1889. u Zagrebu.
4. *Adolfo Veber*, kanonik prvostolne crkve zagrebačke. 12. III. 1866. † 6. VIII. 1889. u Zagrebu.
5. *Dr. Mirko Šuhaj*, vijećnik kr. stola sedmorice, 4. XII. 1866. † 30. XI. 1889. u Budimpešti.
6. *Dr. Blaž Lorković*, sveučilišni profesor, 4. XII. 1890. † 17. II. 1892. u Zagrebu.
7. *Mirko Bogorić*, umir. kr. ministarski savjetnik, 12. III. 1866. † 4. V. 1893. u Zagrebu.
8. *Dr. Parao Muhić*, predstojnik odjela za bogoštovlje i nastavu kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade izv. sl.; predstojnik filozof.-jurid. razreda. 13. XI. 1867., predsjednik akademije 5. XII. 1887.—1890. † 17. X. 1897. u Zagrebu.
9. *Dr. Kosta Vojnović*, umir. sveučilišni profesor u Zagrebu, 4. XII. 1890. † 20. V. 1903. u Dubrovniku.
10. *Dr. Valtazar Bogišić*, crnogorski ministar izv. sl., 25. VII. 1867. † 24. IV. 1908. na Rijeci.
11. *Dr. Fran Vrbanić*, sveuč. profesor, 21. XI. 1886. † 26. VIII. 1909. u Zagrebu.
12. *Dr. Jaromir Hanel*, c. kr. dvorski savjetnik i sveučilišni profesor u Pragu. 21. XI. 1874. † 20. IX. 1910. u Znojmu.
13. *Milovan Zoričić*, ravnatelj kr. statističkoga ureda, (22. XII. 1891.) 12. XII. 1893. † 30. X. 1912. u Zagrebu.
14. *Dr. Franjo pl. Marković*, sveučilišni profesor, (24. XI. 1873.) 20. XI. 1876. † 15. IX. 1914. u Zagrebu.
15. *Dr. Ivan Strohal*, vijećnik kralj. banskoga stola i sveučilišni priv. docenat, 18. IV. 1912. † 8. XII. 1917. u Zagrebu.
16. *Dr. Milan Kreser*, zamjenik direktora državne statistike, 16. V. 1918. † 18. I. 1924. u Beogradu.
17. *Dr. Milivoj Maurović*, sveučilišni profesor. 20. V. 1915. † 1. II. 1926. u Zagrebu.
18. *Dr. Vladimir Mažuranić*, umir. predsjednik banskoga stola, pravi član 11. III. 1910.; predsjednik akademije 16. V. 1918.—25. IV. 1921. † 17. I. 1928. u Zagrebu.

Članovi dopisnici:

1. *Miloš Poporić*, pisac. 25. VII. 1867. † 8. VIII. 1879. u Beogradu.
2. *Medo knez Pucić*, vlastelin. 25. VII. 1867. † 1. VII. 1882. u Dubrovniku.
3. *Dr. Romualdo Hube*, c. ruski pravi tajni savjetnik i senator. 22. XI. 1875. † 10. V. 1890. u Varšavi.
4. *Dr. Gustav Wenzel*, umir. sveučilišni profesor i član velikaške kuće ugarske. 25. VII. 1867. † 24. XI. 1891. u Budimpešti.
5. *Vaclav Brandl*, zem. arhivar, 24. X. 1870. † 5. XII. 1901. u Brnu.
6. *Matija Ban*, umir. činovnik u srp. ministarstvu spoljašnjih djela. 25. VII. 1867. † 14. III. 1903. u Beogradu.
7. *Luka Zima*, umir. gimnazijski profesor. 5. XII. 1882. † 16. III. 1906. u Varaždinu.
8. *Dr. Marijan Derenčin*, odjelni predstojnik kr. hrv.-slav. dalm. zem. vlade izv. sl. i odvjetnik, 27. XI. 1889. † 8. II. 1908. u Zagrebu.
9. *Dr. Hermenegild vit. Jireček*, odsječni predstojnik c. kr. austrijskoga ministarstva izv. sl., 27. VII. 1867. † 30. XII. 1909. u Vysokom Mytu.
10. *Dr. Alfred Jensen*, član Nobelova instituta Švedske akademije nauka u Stockholmu. 18. III. 1908. † 16. IX. 1920. u Beču.
11. *Dr. Ladislav Polić*, sveučilišni profesor. 25. VI. 1925. † 8. XI. 1927. u Zagrebu.
12. *Dr. Ernest Miler*, sveučilišni profesor. 27. V. 1927. † 9. X. 1928. u Zagrebu.
13. *Dr. Karel Kadlec*, sveučilišni profesor. 18. III. 1909. † 4. XII. 1928. u Pragu.

U razredu matematičko-prirodoslovnom

Pravi članovi:

1. *Žirko Vukasović*, zemaljski školski nadzornik kod c. kr. glavnog vojnoga zapovjedništva kao vlade za hrvatsko-slavonsku vojnu krajinu. 9. V. 1866. † 10. VIII. 1874. u Zagrebu.
2. *Dr. Janez Bleiweiss*, predsjednik Slovenske Matice. 9. V. 1866. † 22. XI. 1881. u Ljubljani.
3. *Dr. Josip Schlosser-Klekovski*, odsječni savjetnik kr. hrv.-slav. dalm. zem. vlade. 9. V. 1866. † 28. IV. 1882. u Zagrebu.
4. *Ljudevit Vukotinović*, umir. veliki župan. (4. XII. 1866.) 1. I. 1867. † 17. III. 1893. u Zagrebu.
5. *Dr. Đuro Pilar*, sveučilišni profesor. (24. XI. 1873.). 22. XI. 1875. † 19. V. 1893. u Zagrebu.
6. *Dr. Bogoslav Šulek*, književnik. 9. V. 1866. † 30. XI. 1895. u Zagrebu.
7. *Josip Torbar*, umir. ravnatelj realke, pravi član 12. III. 1866.; predsjednik akademije 17. XII. 1890.—1900. † 26. VII. 1900. u Zagrebu.
8. *Spiro Brusina*, umir. sveuč. profesor, (24. IX. 1870.). 28. XI. 1874. † 21. V. 1908. u Zagrebu.
9. *Dr. Karlo Zahradnik*, c. kr. dvorski savjetnik, profesor češke politehnike (21. XI. 1879.). 5. XII. 1882. † 23. IV. 1916. u Brnu.
10. *Dr. Vinko Dvořák*, umir. sveuč. profesor, (31. XI. 1883.). 7. XII. 1887. † 7. V. 1922. u Zagrebu.

11. *Dr. Juraj Majcen*, sveučilišni profesor, (10. XII. 1903.), 18. III. 1909. † 1. II. 1924. u Zagrebu.
12. *Dr. Mijat Kišpatić*, sveučilišni profesor (21. XI. 1883.), 7. XII. 1893. † 17. V. 1926. u Zagrebu.
13. *Dr. Gustav Janeček*, sveučilišni profesor, (5. XII. 1882), 7. XII. 1887. Od 25. IV. 1921. do 14. VI. 1924. predsjednik akademije. † 8. IX. 1929. u Zagrebu.

Članovi dopisnici:

1. *Erjavec Franjo*, profesor realke, 22. XI. 1875. † 13. I. 1887. u Gorici.
2. *Dr. J. Pančić*, profesor Velike škole, 22. VII. 1867. † 7. III. 1888. u Beogradu.
3. *Dr. Emil Weyr*, sveučilišni profesor, 16. XII. 1885. † 4. XII. 1893. u Beču.
4. *Dr. Bogoslav pl. Jiruš*, sveučilišni profesor, 21. XI. 1883. † 16. XI. 1901. u Pragu.
5. *Dr. Franjo Studnička*, c. kr. dvorski savjetnik, sveučilišni profesor, 21. XI. 1883. † 21. II. 1903. u Pragu.
6. *Dr. Eduard Weyr*, c. kr. dvorski savjetnik, profesor češke politehnike, 4. XII. 1890. † 23. VII. 1903. u Pragu.
7. *Dr. Šimun Šubić*, umir. sveučilišni profesor, 5. VII. 1867. † 27. VII. 1903. u Štajerskom Gracu.
8. *Dimitrije Nešić*, umir. srp. državni savjetnik, 4. XII. 1890. † 9. V. 1904. u Beogradu.
9. *Martin Sekulić*, umir. profesor realke, 24. XI. 1873. † 14. IV. 1905. u Zagrebu.
10. *Nikolaj Aleksandrović Menšutkin*, sveučilišni profesor, 16. XII. 1885. † 5. II. 1907. u Petrogradu.
11. *Đuro Zlatarski*, sveučilišni profesor, 4. XII. 1890. † 21. XI. 1909. u Sofiji.
12. *Dr. Jovan Cvijić*, sveučilišni profesor i predsjednik Srpske kraljevske akademije, 10. XII. 1903. † 16. II. 1927. u Beogradu.
13. *Dr. David Segen*, umir. sveuč. profesor, 12. XII. 1894. † 29. XII. 1927. u Zagrebu.
14. *Dr. Jan Sobotka*, sveučilišni profesor, 25. IV. 1919. † 11. V. 1931. u Pragu.

U razredu umjetničkom

Pravi članovi:

1. *Rudolf Valdec*, profesor u Umjetničkoj akademiji, (1919. 24. IV.) 14. VI. 1924. † 1. II. 1929. u Zagrebu.
2. *Klement M. Crnčić*, profesor u Umjetničkoj akademiji, 23. IV. 1919. Od 1. I. 1920. do 5. VII. 1928. ravnatelj galerije slika. † 9. XI. 1930.
3. *Bela Csikos pl. Sessia*, profesor u Umjetničkoj akademiji, 24. IV. 1919. † 11. II. 1931. u Zagrebu.

Član dopisnik:

1. *Ferdo Kovačević*, profesor u Umjetničkoj akademiji, 24. IV. 1919. † 1. IX. 1927. u Zagrebu.

IZVODI

iz razrednih, odborskih i skupnih sjednica

od 1. juna 1930. do 20. juna 1931.

Historičko-filologički razred.

1. jula 1930.

Prisutni: dr. T. Maretić, dr. A. Musić, dr. G. Manojlović, dr. F. Šišić, dr. D. Boranić, dr. S. Ivšić, Vl. Dukat, dr. F. Fancev.

Odlučeno je, da se u »Radu« štampa radnja dra. Franje Fanceva »Prilog za reviziju bibliografije hrvatskih pjesama Marka Marulića.«

Radnje: a) dra. Mirka Vrsalovića »Nekolike pojave glasa j u bračkoj čakavštini«; — b) Rudolfa Strohala »Dijalekat u karlovačkom kotaru g. 1433—1800.« dane su na referat dru. Stjepanu Ivšiću.

Skupnoj sjednici predložit će se, da odobri ove naučne pomoći:

a) dru. Stjepanu Ivšiću 5.000 dinara za traženje glagolskih rukopisa u Istri i Zadru;

b) dru. Ferdi Šišiću 3.100 dinara za istraživanje Korvinova vremena u Beču i Budimpešti;

c) dru. Franji Fancevu 2.200 dinara za nalaženje dokumenata o školovanju naših ljudi u Beču i Gracu.

Uredniku »Zbornika za narodni život i običaje južnih Slavena« određeno je 3.100 dinara za organiziranje rada oko sakupljanja folklorske građe u Hrvatskom Primorju i Dalmaciji.

Vejsilu Ćurčiću podijeljeno je 4.700 dinara za dalje snimanje bosanskih stećaka.

Sa zahvalnošću je primljen poklon Vladoje Dukata »Zbornik Josipa Dobrowskoga«.

7. novembra 1930.

Prisutni: dr. T. Maretić, dr. A. Musić, dr. G. Manojlović, dr. D. Boranić, dr. S. Ivšić, Vl. Dukat, dr. F. Fancev.

G. Ministar pravde je riješio, da se sva akta iz banskoga stola u Zagrebu, koja su na revers predata dru. Ferdi Šišiću, profesoru univerziteta, a odnose se na Eugena Kvaternika i njegovu bunu, predadu na čuvanje arhivu Jugoslavenske akademije.

Za »Rad« je primljena radnja Vladoje Dukata »Korespondencija Alojzija Baričevića«.

Među »Djelima« Akademije štampat će se dra. Franje Fanceva »Hrvatski psaltir i oficij Bl. Device Marije«.

Na osnovi referata dra. Franje Fanceva prihvaćena je za »Zbornik« radnja dra. Marijana Stojkovića »Ivan Lovrić, pristaša struje prosvjetljenja u Dalmaciji«.

Jugoslavenska banka d. d. u Zagrebu odredila je Akademiji pripomoć od 5.000 dinara za sakupljanje i proučavanje starih orijentalnih (muslimanskih) rukopisa.

Sa zahvalom su primljeni pokloni: a) Njemačkoga konzulata u Zagrebu treći svezak djela »Zehn Jahre Versailles« (Berlin 1930) i »Der grossen Katastrophe entgegen« (od M. Fr. von Taube); — b) tajnika Zajednice slavenskih društava u Zagrebu g. Srećka Kirina veliki broj slavenskih časopisa i novina.

Ministarstvo prosvjete odredilo je 8.000 dinara u ime putnog troška za izaslanike Akademije na treći bizantološki kongres u Ateni.

18. decembra 1930.

Prisutni: dr. T. Maretić, dr. A. Musić, dr. G. Manojlović, dr. F. Šišić, dr. D. Boranić, dr. S. Ivšić, dr. Lj. Hauptmann, Vl. Dukat, dr. F. Fancev.

U povodu prijedloga »Bihaća, hrvatskog društva za istraživanje domaće povijesti«, o izdavanju nove akademijske edicije »Starohrvatski spomenici«, odlučeno je, da se obrazuje odbor od članova ovoga i umjetničkoga razreda, koji će to pitanje proučiti i skupnoj sjednici donijeti svoje prijedloge. U odbor su izabrani: dr. Fr. Šišić, dr. Lj. Hauptmann i dr. V. Hoffiller.

Radnja dra. Augusta Musića »Grčki iterativni preterit i slavenski iterativni kondicional« štampat će se u »Radu«.

Na osnovi referata dra. G. Manojlovića i dra. S. Ivšića prihvaćena je za štampanje u »Zborniku« radnja dra. Ive Pilara »O dualizmu u vjeri starih Slovjana i o njegovu porijetlu i značenju« sa izmjenama, koje su tražili referenti.

Na znanje je primljen izvještaj Aleksija Olesnickoga o sakupljanju islamskih kodeksa po južnim krajevima naše Kraljevine. U odbor, koji će se dalje brinuti o orijentalnoj zbirci, izabrani su iz ovoga razreda: dr. G. Manojlović, dr. F. Šišić i dr. Lj. Hauptmann.

Po želji direktora pariske Narodne škole živih orijentalnih jezika, g. Boyera, dopušteno je g. Jeanu Deny-u, da nedavno nabavljeni Koran (sa jednim od najstarijih turskih prijevoda) u našem arhivu prouči i eventualno objelodani rezultate svojih istraživanja.

Usvojen je prijedlog dra. Ljudmila Hauptmanna: a) da se u sporazumu sa državnim i općinskim vlastima, a u vezi sa Državnim arhivom izvrši tačan popis svih arhivalija po svim pokrajinama; b) da se one prenesu u akademijski arhiv, a za koje to ne bi bilo moguće, da se od njih izrade verificirani prijepisi.

U savezu s time odlučeno je, da se dosadašnji »Odbor za izdavanje historičkih i historičko-juridičkih spomenika« nazove: »Odbor za sakupljanje i izdavanje historičkih, historičko-juridičkih i literarnih spomenika«. Skupnoj će se sjednici predložiti, da u taj odbor iz ovoga razreda izabere još dra. Franju Fanceva i Vladoju Dukata.

16. februara 1931.

Prisutni: dr. A. Musić, dr. G. Manojlović, dr. F. Šišić, dr. D. Boranić, dr. S. Ivšić, Vl. Dukat, dr. F. Fancev.

Radnja dra. Milana Rešetara »Dubrovački zbornik od god. 1520.« štampat će se među »Posebnim djelima« Akademije.

Usvojeni su prijedlozi, da se za članove dopisnike ovoga razreda izaberu: dr. Mihovil Abranić, ravnatelj Arheološkog muzeja u Splitu, dr. Tihomir R. Đorđević, profesor univerziteta u Beogradu, i dr. Rajko Nahtigal, profesor univerziteta u Ljubljani.

Primljen je prijedlog dra. Franje Fanceva, da se »Građa za povijest hrvatske književnosti«, koja će se izdati iduće godine, shvati kao redovna edicija te se svake druge godine ima izmjenjivati sa »Starinama«.

Zamolit će se dr. Milan Rešetar, da pregleda tekst dra. Đure Körblera za novo izdanje Gundulićevih djela (u izdanju »Stari pisci hrvatski«).

28. februara 1931.

Javna sjednica u pomen 2000-godišnjice od rođenja Vergilija. Prisutni: pokrovitelj Akademije dr. Antun Bauer; dr. T. Maretić, dr. A. Musić, dr. G. Manojlović, dr. D. Boranić, dr. S. Ivšić, dr. Lj. Hauptmann, Vl. Dukat; iz ostalih razreda: dr. S. Hondl, J. Barlè, dr. P. Vuk-Pavlović, dr. H. Werk, dr. A. Botteri, dr. B. Spišić, dr. A. Šercer; predstavnici književnih i kulturnih društava.

Pošto je predstojnik razreda dr. August Musić napomenuo svrhu sastanka, pročitao je akademik Vladoje Dukat svoju raspravu »Vergilije kod Hrvata«.

Odlučeno je, da se rasprava štampa u »Ljetopisu«.

28. aprila 1931.

Prisutni: dr. T. Maretić, dr. A. Musić, dr. G. Manojlović, dr. F. Šišić, dr. D. Boranić, dr. S. Ivšić, dr. Lj. Hauptmann, Vl. Dukat, dr. F. Fancev.

Dr. Milan Rešetar se prihvatio pregledanja i redakcije Körblerova teksta za novo izdanje Gundulićevih djela.

Usvojen je prijedlog, da se za člana dopisnika izabere dr. Julijan Jelenić, profesor univerziteta u Zagrebu.

Na osnovi referata dra. Franje Fanceva primljene su za »Rad« radnje:

a) dra. Ilije Mamuzića »Ilirizam i Srbi«;

b) dra. Antuna Barca »Mirko Bogović«.

Na osnovi referata dra. G. Manojlovića primljena je za »Rad« radnja Alekseja Olesnickoga »Bezimeni turski ljetopisac o bojevima Turaka sa Hrvatima g. 1491. i 1493.«

Radnja Jurja Ćuka »Stara sjeverna Hrvatska u narodnim imenima« dana je na referat dru. Ferdi Šišiću.

Arh. Ejnar Dyggve (Solin) podnio je osnovu za svoju radnju »Hrvatski spomenici« sa popisom ilustracija. Odlučeno je, da se štampa u ediciji »Starohrvatski spomenici«.

Usvojen je prijedlog dra. G. Manojlovića, da se na trošak knjižnice za opće obrazovanje štampaju cjelokupna djela Vergilijeva u prijevodu dra. Tomislava Maretića.

Od g. Jovice Perovića, činovnika dubrovačkog arhiva, otkupit će se za 2.000 dinara građa »Dubrovačka bibliografija«.

15. maja 1931.

Sjednica je javna. Prisutni: dr. A. Musić, dr. G. Manojlović, dr. F. Šišić, dr. S. Ivšić, dr. Lj. Hauptmann, Vl. Dukat, dr. F. Fancev; dr. V. Varićak, R. Frangeš, dr. P. Vuk Pavlović.

Član dopisnik prof. Antoine Meillet iz Pariza pročitao je svoju raspravu »O slavenskom adjektivu sladъkъ.«

Filozofičko-juridički razred.

7. juna 1930.

Javna sjednica u pomen 1500-obljetnice od smrti sv. Augustina. Prisutni: dr. A. Bauer, dr. S. Zimmermann, dr. A. Bazala; iz ostalih razreda: dr. A. Musić, dr. G. Manojlović, dr. D. Boranić, Vl. Dukat, dr. S. Hondl, arh. M. Pilar, dr. P. Vuk Pavlović, dr. H. Werk, dr. K. Radoničić, dr. A. Šercer, J. Barlè; zastupnici vlasti, vojske i kulturnih ustanova.

Predsjedatelj, dr. Albert Bazala: »Otvarajući u ime razrednog predstojnika ovu javnu sjednicu razreda filozofičko-juridičkog, čast mi je ponajprije pozdraviti Vas, odlične gospođe i gospodo, što ste došli kao gosti ovamo, kao i Vas, ugledna gospodo akademici. Filozofičko-juridički razred vrši danas čin pijeteta, kad se spominje najvećega crkvenog oca, mislioca, koji je na osobit način zaokružio idejni svijet kršćanstva i duboke tragove ostavio u njegovu naziranju. Prošlo je 1.500 godina od njegove smrti, što pokoljenja i vremena crpu okrepu i poticaja u njegovim djelima, u kojima se objavio jedan od najvećih umova ljudskih. I danas je zanimljivo gledati, kako su se u njemu slile rođene crte romanskoga značaja s usvojenim odlikama grčkoga duha, kako se snažna subjektivnost naučnim stegama uokvirila, vjerovanje složilo sa znanjem, filozofija s religijom. Iz duboke težnje za srećom i smirenjem prožima se vjerskim duhom spoznavanje i moral, pravo i država, i ljudski se životni rad podređuje svjetskom poretku i božanskom uređenju. Poput drevnih hramova, što i starinom nagrizeni još uvijek izazivaju udivljenje i uznošenje, — tako sustavi velikih umnika stoje kao vječito živi izvori mislî i utjehe. No pustimo riječ predavaču, pravom članu g. dru. Stjepanu Zimmermannu, da nam o milenijskom jubileju prikaže svoju studiju o kršćanskoj filozofiji.«

Dr. Stjepan Zimmermann pročitao je raspravu »Filozofija kršćanstva«.

1. jula 1930.

Prisutni: dr. Đ. Arnold, dr. M. Kostrenčić, dr. S. Zimmermann, dr. A. Bazala, dr. S. Matičević, književni tajnik dr. D. Boranić.

Dru. Stjepanu Zimmermannu izdana je pomoć od 3.800 dinara za naučni put u Padovu i Veneciju, gdje će istraživati građu za povijest naše filozofije.

29. oktobra 1930.

Prisutni: dr. Đ. Arnold, dr. M. Kostrenčić, dr. S. Zimmermann, književni tajnik dr. D. Boranić.

Odlučeno je, da se rasprava dra. Stjepana Zimmermanna »Filozofija kršćanstva« štampa u »Ljetopisu«.

Skupnoj sjednici donijet će se na prihvat prijedlog dra. Marka Kostrenčića: da Akademija ubuduće za kongrese i slične reprezentacije predlaže Ministarstvu samo toliko lica, koliko će ih, po predviđanju, Ministarstvo moći i htjeti da pošalje i dotira.

12. januara 1931.

Prisutni: dr. Đ. Arnold, dr. M. Kostrenčić, dr. S. Zimmermann, dr. A. Bazala, književni tajnik dr. D. Boranić.

Primljen je na znanje izvještaj dra. Stjepana Zimmermanna o naučnom putu u Padovu i Veneciju, koji je izvršio s potporom Akademije mjeseca jula 1930.

Na proslavi 1500. godišnjice od smrti sv. Augustina, koju je 16. novembra 1930. priredila Hrvatska bogoslovska akademija, Akademiju je zastupao predsjednik dr. G. Manojlović.

Za godine 1931.—1933. ponovo je izabran za razrednog predstojnika dr. Đ. Arnold.

U odbor za orijentalnu zbirku izabrani su: dr. Marko Kostrenčić i dr. Stjepan Zimmermann. Odbor se ovlašćuje, da u svoju sredinu kao savjetnike pozove domaće stručnjake orijentaliste: prof. dra. Jelenića i prof. dra. Sovića.

19. februara 1931.

Prisutni: dr. Đ. Arnold, dr. M. Kostrenčić, dr. S. Zimmermann, književni tajnik dr. D. Boranić.

Primljeno je na znanje saopćenje, da će na ovogodišnjoj svečanoj sjednici dr. Marko Kostrenčić čitati svoju raspravu »Porota kod južnih Slavena«.

Matematičko-prirodoslovni razred.

30. juna 1930.

Prisutni: dr. V. Varićak, dr. A. Gavazzi, dr. S. Hondl, dr. V. Vouk, književni tajnik dr. D. Boranić.

Uzeta je na znanje zahvala pripremnog odbora za III. kongres slavenskih geografa i etnografa na moralnoj potpori Akademije.

Dr. Jovan Hadži podnio je, na molbu Savske banovine, stručno mišljenje o sporu oko koncesije za uređenje vještačkog gajilišta kamenica u uvali Zavratnici kod Jablanca.

Na osnovi referata dra. D. Gorjanovića za »Rad« je prihvaćena rasprava dra. Franca Heritscha (Graz) »Orthoceri školjkovitog vapnenca kod Han Buloga kod Sarajeva i iz hallstattskih vapnenaca Alpa«.

Dru. Ivi Horvatu podijeljena je naučna pomoć od 5.000 dinara za nastavak istraživanja pećina i točila u Velebitu, Dinari i u zapadnoj Bosni.

24. oktobra 1930.

Prisutni: dr. V. Varićak, dr. A. Gavazzi, dr. S. Hondl, dr. V. Vouk, dr. F. Tućan, književni tajnik dr. D. Boranić.

Primljena je na znanje zahvala dra. Stjepana Škreba na izboru za člana dopisnika.

Dr. Jovan Hadži podnio je, na molbu Direkcije pomorskog saobraćaja u Splitu, stručno mišljenje: a) o reguliranju mrežnog oka u zbirnoj vreći povlačnih mreža; b) o reguliranju ribolova buškavicom.

Odlučeno je, da Akademija zajednički sa Srpskom kraljevskom akademijom upiše jedno radno mjesto za 5 godina u međunarodnoj geobotaničkoj mediteranskoj i alpinskoj stanici u Montpellieru sa godišnjom kotizacijom od 2.500 fr. fr., koju bi obje Akademije plaćale popola.

The Royal Institution of Great Britaine u Londonu poziva na proslavu 100-godišnjice Faradayeva otkrića elektromagnetske indukcije (21. septembra 1931.). Odluka o učestvovanju će se donijeti na jednoj od idućih sjednica.

U »Radu« će se štampati radnja dra. Frana Tućana »Fosforit od Rvenika«.

Primljen je na znanje izvještaj dra. Vale Vouka o Biološko-okeanografskom institutu na Jadranu, koji je mjeseca jula o. g. započeo svojim radom u pansionu »Split«.

Odobren je nacrt ugovora, koji će izvršni odbor Biološko-okeanografskog instituta na Jadranu zaključiti sa g. prof. dr. Hjalmarom Brochom iz Osloa, po kome će g. Broch privremeno rukovoditi poslovima privremene stanice u Splitu.

Skupnoj će se sjednici predložiti, da po želji Srpske kraljevske akademije prihvati dvije neznatne izmjene u nacrtu zakona o Biološko-okeanografskom institutu.

Kraljevska banska uprava Savske banovine dostavila je na mišljenje molbu poslanstva Čehoslovačke republike u Beogradu, upravljenu našemu Ministarstvu inostranih poslova, da se dopusti uređenje biološke ispitne stanice na ostrvu Rabu, koju kani podići naučno društvo »Rab« u Brnu. — Molba je predana odboru Biološko-okeanografskog instituta na Jadranu, da o njoj donese odluku.

Na znanje su primljeni izvještaji: a) dra. Ive Horvata o ovogodišnjim istraživanjima na Dinarskim planinama, Velebitu i Plješivici; b) dra. Vale Vouka o dosadašnjim njegovim istraživanjima Kaštelanskog zaliva i o radu u stanici Biološko-okeanografskog instituta. Za dalja istraživanja podijeljena je dru. Vali Vouku pomoć od 8000 dinara.

19. decembra 1930.

Prisutni: dr. V. Varićak, dr. A. Gavazzi, dr. S. Hondl, dr. V. Vouk, književni tajnik dr. D. Boranić.

Dru. Ljudevitu Kuščeru u Ljubljani produžena je lanjska pomoć za naučna istraživanja na Dugom otoku, jer se radi bolesti njome nije mogao poslužiti.

U »Ljetopisu« će se štampati dra. Vale Vouka »Izvještaj o osnivanju Biološko-okeanografskog instituta na Jadranu«.

Razrednim predstojnikom za god. 1931.—1933. ponovo je izabran dr. Dragutin Gorjanović.

18. februara 1931.

Prisutni: dr. V. Varićak, dr. A. Gavazzi, dr. S. Hondl, dr. V. Vouk, književni tajnik dr. Boranić.

Britisch Association for the Advencement of Science u Londonu poziva na proslavu svoje 100-godišnjice, koja će se izvršiti

mjeseca septembra 1931. Odluka o učestvovanju donijet će se naknadno.

Biološko-okeanografskoj stanici u Splitu upućen je na mišljenje prijedlog g. Gustava H. Šrajbera, ribarskog višeg inspektora, da Akademija organizira rad oko rječnika tehničkog i biološkog nazivlja iz područja ribarstva.

Za »Rad« su primljene radnje:

a) dra. Vladimira Varićaka »Nekoliko Boškovićevih pisama«;

b) dra. Artura Gavazzija »Mali oblici kamena u tlu«;

c) dra. Ive Horvata »Vegetacijske studije o hrvatskim planinama. II. dio: Zadruge na stijenama i točilima« (po prijedlogu dra. V. Vouka).

d) dra. M. Katalinića »O titranju tankih žica u nekim dijelektričnim tekućinama pod električnom napetosti« (po prijedlogu dra. S. Hondla).

e) dra. V. Vouka — V. Škarića — Z. Klasa »Nova fotobakterija iz Jadranskog Mora i utjecaj koncentracije H-iona na njeno svijetljenje«.

Primljen je prijedlog, da se za redovnog pravog člana izabere dosadašnji član dopisnik dr. Željko Marković, profesor univerziteta u Zagrebu.

1. maja 1931.

Prisutni: dr. V. Varićak, dr. A. Gavazzi, dr. S. Hondl, dr. V. Vouk, dr. F. Tućan, književni tajnik dr. D. Boranić.

Uzeto je na znanje mišljenje dra. Hjalmara Brocha, direktora stanice Biološko-okeanografskog instituta, o prijedlozima g. Gustava H. Šrajbera za sakupljanje ribarske terminologije. Način rada raspravit će se sa predlagačem.

Na znanje je uzet izvještaj dra. Stjepana Horvatića o naučnim botaničkim istraživanjima na otoku Pagu g. 1929. i 1930., što ih je izvršio s potporom Akademije.

Na osnovi referata dra. Frana Tućana prihvaćene su za »Rad« radnje:

a) dra. G. Flumianija i I. Corubole »Prilog pojavama adsorpcije u otopinama«;

b) Dr. Barkovića i V. Seiferta »O odjeljivanju fosforne kiseline tokom kvalitativne analize«.

Primljeni su na znanje i odobreni zaključci sjednice »Odbora za istraživanje zemlje« od 30. marta 1931.

Umjetnički razred.

30. juna 1930.

Prisutni: arh. M. Pilar, dr. D. Domjanić, arh. Ć. M. Iveković, R. Frangeš Mihanović, dr. B. Širola.

Gospodin Ministar Dvora saopćio je zahvalu Nj. Veličanstva Kralja za dostavljene publikacije našega počasnog člana, ruskoga slikara Nikolaja Roericha.

Banska uprava Savske banovine namijenila je Akademiji u ime pomoći za inventarizaciju starih slika u Dalmaciji 30.000 dinara.

Uprava »Bihaća, hrvatskog društva za istraživanje domaće povijesti« predlaže, da Akademija pokrene novu seriju »Starohrvatski spomenici«. Podnesak je predan na mišljenje arh. Ćirilu M. Ivekoviću.

»Pravilnik za glazbene nagrade Jugoslavenske akademije« predložit će se skupnoj sjednici na prihvat.

Arh. Ćirilu M. Ivekoviću podijeljena je pomoć od 4700 dinara za istraživanje povjesnih i umjetničkih spomenika u Biogradu na moru i okolini.

Primljen je na znanje izvještaj dra. Božidara Širole o naučnom putu na otok Pag, koji je lane izvršio s potporom Akademije.

24. septembra 1930.

Prisutni: arh. M. Pilar, dr. D. Domjanić, Fr. Dugan, dr. B. Širola, dr. A. Schneider, predsjednik dr. G. Manojlović.

Banska uprava Primorske banovine namijenila je Akademiji u ime pomoći za inventarizaciju starih slika u Dalmaciji 30.000 dinara.

Odlučeno je, da ravnatelj galerije dr. Artur Scheider na početku mjeseca oktobra o. g. započne na otoku Rabu radom oko fotografskog snimanja i inventarizacije starih slika i ostalih pokretnih umjetno-obrtnih predmeta i arhitektonskih objekata.

Potkraj ove godine raspisat će se natječaj za tri muzičke nagrade: 1) 8.000 dinara za operu, oratorij, simfoniju i sl.; 2) 5.000 dinara za komornu muziku (kvartet, sonatu i sl.); 3) 2.000 dinara za vokalnu muziku (popijevku, zbor).

Skupnoj će se sjednici predložiti, da od udovice pokojnog akademika Rudolfa Valdeca nabavi brončani odljevak umjetnikova autoportreta za 5.000 dinara.

7. novembra 1930.

Prisutni: arh. M. Pilar, dr. D. Domjanić, Kl. M. Crnčić, arh. Ć. M. Iveković, R. Frangeš, dr. B. Širola, dr. A. Schneider, predsjednik dr. G. Manojlović, književni tajnik dr. D. Boranić.

Sa zahvalom su primljeni pokloni: a) društva za promet stranaca »Putnik« 5.000 dinara kao pomoć za popis slika u Dalmaciji; b) poljskoga konzulata u Zagrebu djelo A. Kuhna »Die polnische Kunst von 1800 bis zur Gegewart«.

Primljeni su na znanje izvještaji: a) ravnatelja galerije dra. Artura Schneidera o fotografskom snimanju umjetnina na otoku Rabu; — b) arh. Ćirila M. Ivekovića o istraživanju historičko-arheoloških i arhitektonsko-umjetničkih spomenika u okolini Biograda na moru, naročito ostataka samostana Sv. Ivana Krstitelja.

19. decembra 1930.

Prisutni: arh. M. Pilar, dr. D. Domjanić, Fr. Dugan, R. Frangeš, dr. B. Širola, dr. M. Dežman, predsjednik dr. G. Manojlović, književni tajnik dr. D. Boranić.

Sa žaljenjem se saslušalo saopćenje, da je 9. novembra o. g. preminuo red. pravi član ovoga razreda Menci Klement Crnčić. Akademija je na njegov odar položila vijenac, a na sahrani se u njeno ime oprostio s njime dr. Artur Schneider ovim govorom:

»Žalobni zbore,

Tužna mi je dužnost dana, da se u ime Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti na ovome kobnom mjestu, gdje se staza zemaljskog života odvaja put vječnosti, praštam sa pravim članom njenoga umjetničkoga razreda, milim drugom i prijateljem našim Menci Klementom Crnčićem. Ima tome tek nekoliko dana, što je on još živo učestvovao u našim raspravama, a evo se već neočekivano i prerano iz grudi oteo posljednji dah njegova plodnog i sretnog života, a to u času, kad je, u svojoj umjetnosti zreo i smiren, stvarao podjednako lako kao za najžustrijih svojih dana, u času, kad je iskustvom izoštreno njegovo umjetničko oko razbiralo iz obilja već razrađenih motiva još vazda nove i srećne. Umjetnost Crnčićeva jasna je i određena, kao što je bio jasan i određen njegov život, toliko, da se u njega jedan od drugoga i ne bi dao odvojiti, toliko, da se on sam tek kasno mogao odlučiti, da slobodni i nevezani život umjetnika sputa i da ga podredi službenom činu.

Visoka kultura i otmjenost lična i duševna ogledala se jednako u njegovoj umjetnosti, u kojoj je on, ne dopuštajući ni za čas bilo kakovih kompromisa, išao ravno i nesmetano svojim ličnim putem. Odazivajući se već zarana svome umjetničkom pozivu, ostavlja on namijenjeno mu zvanje i doživljava prve svoje jače dojmove u Beču i Münchenu. Trebat će tek utvrditi, nisu li utjecaji njegova učitelja glasovitoga Grka Nikole Gysisa bilo kako uvjetovali onu priklonost prema našem sunčanom jugu, koja je u životnom djelu Crnčićevu toliko zamašna. Stjecaj prilika, za razvoj naše grafičke umjetnosti toliko srećan, dovede ga onda u tijesnu vezu s majstorom te oblasti umjetničke, Williamom Ungerom. Ustavivši se, najposlije, u Zagrebu pristaje Crnčić živo i oduševljeno uz onaj niz hrvatskih umjetnika, koji su, okupivši se oko Bukovca i osnovavši »Društvo hrvatskih umjetnika«, razvijali tako srećnu i plodnu djelatnost i udarili osnovice savremenoj likovnoj umjetnosti hrvatskoj. Već u prvim izložbama toga društva istupa Crnčić sa nizom svojih bakropisa.

I u tim ranim njegovim djelima određen je već jasno onaj motiv, koji će kasnije, u čitavom njegovu umjetničkom djelovanju ostati stalan u svoj mnogolikosti svoje mijene. Motiv je taj: naše more, ono naše more, koje je još od ilirskih vremena poticalo tako snažno maštu naših pjesnika, ali je svoj likovni izražaj poprimilo u našoj umjetnosti tek u djelu Crnčićevu. More ostaje do kraja sadržaj njegove umjetnosti, ono ostaje čežnja njegova života, ono ga uvijek ponovo poziva pružajući mu sve obilje svoje, da iz njega crpe najsrećnije pobude. I Crnčić otkriva njegove čari. Počevši od ranih bakropisa, sumorne Medveje ispod gorde Učke i svježeg nedjeljnog jutra u Lovranu, vodi ga put u brojnim bakropisima i platnima diljem obala i otoka sve dalje do krajnjeg juga. Dok ranije kadikad voli da svoje prikaze mora prožima nekom simbolikom u namještaju figuralne stafaže, predaje se on kasnije posve čistoj i neposrednoj impresiji trenutka. Izoštrenim svojim okom i vanrednim svojim osjećajem za vrednote šara hvata on sve brojne pojavne oblike i manifestacije mora, prodire u zakučasto tkivo njegove površine, u neiskazano bogatoj skali od mirnog i tihog talasa do orgije raspojasanih valova razotkriva one suptilne veze mora i atmosfere, što je prožima svjetlost i sunce. Svjetlost i sunce, — tko ga je više volio od njega? Njegove su slike blještave sinfonije živih šara, što ih sunce iskrcava u udiljnoj mijeni ugođaja. U neiscrpivu

obilju prosipa Crnčić to raskošno bogatstvo po svojim platnima, toliko, te nas ona na mahove bliješte intenzivnom i impresivnom svojom snagom.

Suveren majstor i savršen tehnik, Crnčić je udario temelje našoj danas toliko srećno razvijenoj grafičkoj umjetnosti. I u toj je oblasti on prošao svoj razvoj. Od prvoga, nešto objektivnog načina njegovih ranih bakropisa razvija on u savjesnoj revnosti svoje izražajne mogućnosti do posljednjeg razvojnog stepena, do majstorskih naskroz subjektivno impresionistički danih listova sa prikazima nekad stojnih, danas ruševnih frankopanskih gradova. Pored majstora tehnike ogleda se u dugom nizu njegovih grafičkih radova i vanredan crtač, koji jednakom lakoćom a najjednostavnijim sredstvima predstavlja na papir složenu građu trogirskog portala kao i značajne naročitosti onih brojnih fizionomija, što ih je, karikirajući ih blago ali nedostižno, tako rado crtao u časovima razonode.

Od osnutka razreda umjetničkog pravi član Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, živo je djelovao u radu toga najmlađeg razreda njezina i kao ravnatelj Strossmayerove galerije. Preuređenje njezino, ona slika, kakvu ona danas pruža, uglavnom je djelo njegovo, djelo, kojemu je prikazao dugogodišnju svoju nikad nesustalu skrb.

Svijetao i vedar kao njegova umjetnost bio je i njegov život. Neumitna sudbina zaklapa njegove oči, koje su tako rado gledale taj lijepi božji svijet i uživale u njegovim ljepotama, ustavlja povodljivo njegovu ruku u času, kad se on u punoj svojoj zrelosti spremao da prikaže djela nastala minulog ljeta.

Ovo nekoliko riječi u času, kad nas sve obuzima dubok bol zbog nenadanog i preranog gubitka njegova, ne će i ne može iscrpsti posve svu zamašnu ličnost pokojnikovu. Djelo, što ga on ostavlja iza sebe, potrajat će samo o svojoj snazi i vrijednosti u povijesti hrvatske umjetnosti, dok će spomen o njemu kao čovjeku čuvati trajno i harno u svojim srcima svi oni mnogi, kojima je za života bio toliko neiskazano blizak i drag, kao vjeran drug, iskren prijatelj i mio znanac.

Neka je slava Menci Klementu Crnčiću!«

Razrednim predstojnikom za god. 1931.—1933. ponovo je izabran arh. Martin Pilar.

Odlučeno je, da se sastavi »Pravilnik za književne nagrade Jugoslavenske akademije«, koje će se na osnovi natječaja podijeliti god. 1932.

U odbor za proučavanje pitanja o zavođenju nove akademijske edicije »Starohrvatski spomenici« izabrani su arh. Martin Pilar, arh. Ćiril M. Iveković i dr. Artur Schneider.

Prema čl. 7. akademijskih »Pravila« dopušteno je dru. Gavri Manojloviću, da smije surađivati i u poslovima ovoga razreda.

Pošto se smrću M. Kl. Crnčića u galerijskom odboru ispraznilo jedno mjesto likovnog umjetnika, predložit će se skupnoj sjednici, da u galerijski odbor izabere pravoga člana Belu Csikosa, a koliko on ne bi mogao, radi bolesti, dolaziti na sjednice, da ga zamjenjuje član dopisnik Vladimir Becić, kustos Moderne galerije.

18. februara 1931.

Prisutni: arh. M. Pilar, dr. D. Domjanić, arh. Ć. M. Iveković, dr. M. Dežman, predsjednik dr. G. Manojlović, književni tajnik dr. D. Boranić.

Sa žalošću se saslušalo saopćenje, da je 11. februara o. g. preminuo red. pravi član ovoga razreda Bela pl. Csikos Sessia. Akademija je na njegov odar položila vijenac.

Na raspisani natječaj za muzičke nagrade stigle su ove kompozicije:

1) Fran Lhotka: a) Koncerat za gudački kvartet; b) Dvije hrvatske rapsodije za violinu i klavir.

2) Franjo Dugan: Gudački kvartet F-dur.

3) Lujo Šafranek Kavić: a) Opera »Medvedgradska kraljica« (partitura i klavirski izvadak); b) Guslar, koncertna suita za violinu i orkestar.

4) Josip Štolcer Slavenski: a) Lirski kvartet op. 11; b) Sonata op. 4.

5) Karla Artman-Ipavčeva: Polžek (popijevka).

U ocjenjivački odbor izabrani su: pravi član dr. Božidar Širola i član dopisnik Janko Barlè.

Usvojeni su prijedlozi, da se izaberu: a) za redovne prave članove dosadašnji izv. pravni članovi dr. Artur Schneider i dr. Milivoj Dežman; b) za izvanrednog pravog člana dosadašnji član dopisnik Vladimir Becić; c) za članove dopisnike Ladislav Šaloun, kipar u Pragu, i dr. Branko Šenoa, profesor Umjetničke akademije u Zagrebu.

Skupnoj će se sjednici predložiti, da se svi prihodi »Zaklade J. J. Strossmayera za osnutak umjetničkoga razreda« upotrebljavaju u svrhe umjetničkoga razreda.

Galerijski odbor.

30. juna 1930.

Prisutni: dr. G. Manojlović, dr. A. Musić, dr. V. Varićak, arh. M. Pilar, R. Frangeš, dr. A. Schneider, književni tajnik dr. D. Boranić.

Odlučeno je, da se parketira slika br. 3 Sebastijana Mainardija »Bogorodica s malim Isusom«.

Sa zahvalom je uzeto na znanje, da su grafičkom odjeljku Strossmayerove galerije poklonili: g. Tone Kralj u Ljubljani svoje dvije litografije, a g. Ivan Tomkret u Zagrebu dva mjedoreza po freskama Vilhelma Kaulbacha.

Usvojen je prijedlog ravnatelja galerije dra. Artura Schneidera, da se za galeriju kupe slike (po 10.000 dinara): »Autoportret« Ljube Babića i »Portret djevojke« Vladimira Becića, koji prihvaća obavezu, da će u danoj zgodi na zahtjev Akademije ovu svoju sliku zamijeniti kojom drugom svojom iste umjetničke cijene i materijalne vrijednosti prema izboru galerijskog odbora.

7. novembra 1930.

Prisutni: dr. G. Manojlović, dr. A. Musić, dr. V. Varićak, arh. M. Pilar, R. Frangeš, dr. A. Schneider, književni tajnik dr. D. Boranić.

Odlučeno je, da se iz eventualnih uštednja u pojedinim stavkama godišnjeg galerijskog proračuna stvori rezervni fond, koji će služiti za veće potrebne nabavke (namještaj u galerijskim dvoranama i sl.).

Sa zahvalom je primljeno na znanje, da je g. dr. Ferdinand pl. Mixich poklonio galeriji svoju bronsanu bistu, djelo Rudolfa Valdeca, i 4 bronsane plakete Rudolfa Valdeca, Ivana Kerdića i Roberta Frangeša Mihanovića.

Prof. dr. Miroslav pl. Čačković oporučno je ostavio galeriji po jednu sliku Menci Kl. Crnčića, Mihovila Krušlina i jedan bakropis Tomislava Krizmana.

Hanfstaenglove fotografije galerijskih slika davat će se članovima Akademije i umjetnicima nečlanovima, kojih se djela nalaze u galeriji, za nabavnu cijenu.

23. aprila 1931.

Prisutni: dr. G. Manojlović, dr. A. Musić, dr. V. Varićak, arh. M. Pilar, dr. A. Schneider, književni tajnik dr. D. Boranić, član dopisnik F. Goglia.

Odlučeno je, da se očisti i konservira slika br. 59 (106) Vincenca Caterne »Bogorodica s malim Isusom i sa četiri sveca«.

Kod tvrtke Thonet-Mundus u Varaždinu nabavit će se 22 stolca tipa »Windsor« za galerijske dvorane svotom od 10.000 dinara, koju je u tu svrhu stavilo na raspoloženje »Društvo prijateljâ Strossmayerove galerije«.

Sa zahvalom je primljeno na znanje, da je građevni nadsavjetnik g. August pl. Pisačić poklonio galeriji bronsu R. Frangeša Mihanovića »Konj Velebit« i sedamnaest skica i crteža M. Klementa Crnčića.

Folklorski odbor.

30. marta 1931.

Prisutni: dr. G. Manojlović, dr. T. Maretić, dr. A. Musić, dr. D. Boranić.

Na osnovi referata dra. Dragutina Boranića primljene su za štampanje u »Zborniku za narodni život i običaje južnih Slavena« ove radnje:

a) za prvi dio »Zbornika« (rasprave):

Dr. Marijan Stojković: 1. »Čudo od kokota«. — 2. »Rog«. — 3. »Pojas«.

Oto F. Babler (Olomuc): »O dvanaestorici ljenivaca«.

Ante Šimčík: 1. »Ispred pasa kostiju nema«. — 2. »Hajdučka mjera za sukno«. — 3. »Dubrovačka bugarština o Krbavskom boju«. — 4. »Barakovići i Kopčići«. — 5. »Više valja bahabaha nego sto božjih krsta«.

b) Za drugi dio »Zbornika« (građa):

Jakov Mikac: »Narodni život iz sela Bresta u Istri«.

Lojze Golobič: »Narodno blago iz Semiča (Bela Krajina)«.

Dr. Ante Messner-Sporšić: »Kolonije hrvatskih plemića u Banatu«.

Mićun M. Pavićević: 1. »Legende iz Crne Gore«. — 2. »Običaji u Katunskoj nahiji (Stara Crna Gora)«.

Dr. Milenko S. Filipović: »Borovičani«.

Dr. Božidar Širola: 1. »Svadba u Novom Vinodolskom«. — 2. »Pir u Dobrinju na Krku«.

Rudolf Strohal: »Život hrvatskog naroda u karlovačkom kotaru i u najbližoj njegovoj okolini (1433—188)«.

Urednik »Zbornika« izvijestio je o rječniku čakavskoga govora u Hreljinu, koji je napisao i Akademiji za štampu ponudio prof. Ivan Širola. Kako je rječnik pouzdan, a obiluje i folklorskom građom, odlučeno je da se u nastavcima objelodani u »Zborniku«, ako pisac u njemu izvrši promjene, koje će naznačiti dr. D. Boranić i dr. S. Ivšić.

Odbor za orijentalnu zbirku.

17. januara 1931.

Prisutni: dr. G. Manojlović, dr. F. Šišić, dr. S. Ivšić, dr. Lj. Hauptmann, dr. M. Kostrenčić, dr. S. Zimmermann, književni tajnik dr. D. Boranić, pozvani savjetnik dr. J. Jelenić, A. Olesnicki.

Predsjednik dr. G. Manojlović prikazao je historiju akademijske orijentalne zbirke: Već se g. 1891. i 1896. u zagrebačkom sveučilištu radilo o tome, da se osnuje stolica za orijentalne nauke, a na umu se imao dr. Savfet-beg Bašagić. Dalje je i inicijativu u Akademiji dao pok. Tade Smičiklas g. 1910—1912. radeći oko toga, da se u Sarajevu zavede neko udruženje ljudi, koji znaju orijentalne jezike, osobito turski, pa će kao posrednici i savjetnici biti Akademiji na pomoći kod proučavanja islamske kulturne prošlosti u našem narodu i prikupljanju njenih dokumenata različnih vrsta, dakle i muslimanskih kodeksa i isprava. Tu je osnovu omeo balkanski rat. Godine 1918. mjeseca juna predložio je prof. dr. J. Jelenić Akademiji, da obrazuje osobitu akademijsku orijentalnu sekciju. Ali od toga ne bi ništa, dok se za muslimanski svijet nije počeo zanimati pok. Vladimir Mažuranić, koji je sadašnjega predsjednika Akademije uputio na poznatoga turkologa, berlinskoga profesora dra. Franca Babingera. Prof. Babinger je ljeti god. 1927. prvi put došao u Bosnu i počeo proučavati i za Akademiju sabirati orijentalne kodekse. Kad se vidjelo, da tih spomenika Akademija ne će dobiti na poklon, dao se predsjednik dr. G. Manojlović, znajući, da Akademija nema za to novčanih sredstava, na sabirnu akciju kod neke imućne gospode i nekih novčanih zavoda u Zagrebu (jedan, g. Petar Teslić u Sisku, prinio je 20.000 dinara). Tim

prilozima nabavljeno je sve, što je dosad ušlo u orijentalnu zbirku (oko 1.100 komada) zajedno sa najpotrebnijim knjigama i jednim časopisom. — Kako je zbirka brzo rasla, ukazala se potreba, da se ona sredi i katalogizira. Za taj posao našao je predsjednik, po savjetu prof. Babingera, bivšega tajnika u ruskom izvanjskom ministarstvu i njegovu carigradskom poslanstvu g. Alekseja Olesnickoga, dobra znalca turskog, arapskog i perzijskog jezika. Po uputama prof. Babingera on je na osobitim formularima dosad velik dio građe popisao i odredio, služeći se pri tom katalozima najznatnijih evropskih zbiraka. Prof. Babinger je i dalje dvije godine dolazio u Bosnu i za Akademiju nabavio lijep broj kodeksa, a i poslije prekida toga posla za Akademiju putovao je po našim krajevima i trajno se zanimao za napredak naše zbirke. Dalje nabavljanje muslimanskih spomenika povjerila je Akademija god. 1929. Alekseju Olesnickomu, koji je u južne krajeve pošao dva puta: mjeseca augusta—septembra 1929. i mjeseca jula—septembra 1930. — Izvještaji o tim putovanjima primaju se na znanje.

Predsjednik je saopćio, da je o radu A. Olesnickoga podao najljepše mišljenje prof. Babinger, a o velikoj vrijednosti naše zbirke Jean Deny, profesor turskoga jezika u »Ecole Nationale des Langues orientales vivantes« u Parizu, koji je potkraj mjeseca decembra 1930. boravio u Zagrebu proučavajući naš Koran s interlinearnim turskim prijevodom iz XVI. vijeka (a on je prijepis originala od XIV. ili prvih početaka XV. vijeka).

Članovima odbora dru. F. Šišiću i dru. Lj. Hauptmannu povjereno je, da pregledaju i prouče dosad izrađeni katalog orijentalne zbirke. Kad on bude završen, pozvat će se koji stručnjak, da o njemu dâ svoje mišljenje, i tad će se katalog štampom objelodaniti.

Odbor za biblioteku.

1. aprila 1931.

Prisutni: dr. G. Manojlović, dr. A. Musić, dr. S. Ivšić, književni tajnik dr. D. Boranić.

Primljen je prijedlog bibliotekara dra. S. Ivšića, da se dosad nepotrošena suma od 4800 dinara sačuva za jednog pomoćnika, kojemu će povjeriti neke hitne radove u biblioteci.

Usvojen je prijedlog dra. G. Manojlovića, da se budžetska stavka za orijentalnu zbirku povisi na 30.000 dinara.

Odbor za istraživanje zemlje.

30. marta 1931.

Prisutni: dr. A. Gavazzi, dr. S. Hondl, dr. V. Vouk.

Matematičko-prirodoslovnom razredu i skupnoj sjednici predložit će se, da se u odbor pored dosadašnjih članova još izaberu: dr. Fran Tućan, dr. Marijan Salopek i dr. Stjepan Škreb.

Pozvat će se članovi odbora, da donesu konkretne prijedloge za dalji rad, koji je radi nedovoljnih novčanih sredstava dulje vrijeme počivao.

Skupne sjednice.

1. jula 1930.

Prisutni: dr. G. Manojlović, dr. T. Maretić, dr. A. Musić, dr. D. Boranić, dr. S. Ivšić, Vl. Dukat, dr. F. Fancev; dr. Đ. Arnold, dr. M. Kostrenčić, dr. S. Zimmermann, dr. A. Bazala, dr. S. Matičević; dr. A. Gavazzi, dr. V. Vouk; arh. Ć. M. Iveković, R. Frangeš, dr. B. Širola, dr. A. Schneider.

Primljeni su na znanje i odobreni zaključci razrednih i odborskih sjednica, koje su se održale poslije posljednje skupne sjednice.

Na glavnoj godišnjoj skupštini »Matice Hrvatske« 22. juna o. g. Akademiju je zastupao predsjednik dr. G. Manojlović.

Primljen je na znanje izvještaj predsjednika dra. G. Manojlovića o radu nacionalnog odbora Međunarodne unije akademija.

Usvojeni su Pravilnici: a) o službenim i naučnim putovanjima, b) o muzičkim nagradama Jugoslavenske akademije. (Odštampani u 43. knjizi »Ljetopisa« str. 190—192).

Primljene su na znanje odluke konferencije delegata naše i Srpske kraljevske akademije, održane u Zagrebu 31. maja i 1. juna o. g., da je postignuta saglasnost: a) o osnovi zakona za Biološko-okeanografski institut na Jadranu; b) o osnovi zakona o osnivanju Akademije u Ljubljani; i c) o izdavanju zajedničkoga »Bulletina«, s time, da se izrada detalja o njemu ostavi za jesen.

14. jula 1930.

Vanredna sjednica. Prisutni: dr. G. Manojlović, dr. T. Maretić, dr. A. Musić, dr. D. Boranić, dr. Lj. Hauptmann, dr. F. Fancev; dr. Đ. Arnold, dr. S. Matičević; dr. V. Varićak, dr. A. Gavazzi, dr. S. Hondl; dr. D. Domjanić, arh. M. Pilar, Fr. Dugan, arh. Ć. M. Iveković, R. Frangeš, dr. B. Širola.

Primljen je prijedlog, da se pravim članovima Akademije, koji su bili u državnoj službi te imaju pune penzije manje od penzija redovnih profesora univerziteta, izradi puna penzija redovnih profesora univerziteta po čl. 238. Činovničkoga zakona od 31. jula 1923.

9. novembra 1930.

Prisutni: dr. G. Manojlović, dr. T. Maretić, dr A. Musić, dr. F. Šišić, dr. D. Boranić, dr. S. Ivšić, dr. Lj. Hauptmann, Vl. Dukat, dr. F. Fancev; dr. Đ. Arnold, dr. M. Kostrenčić, dr. A. Bazala; dr. A. Gavazzi, dr. V. Vouk; arh. M. Pilar, arh. Č. M. Iveković, R. Frangeš, dr. B. Širola.

Akademija je 17. jula o. g. pismeno čestitala 50. godišnjicu doktorata red. pravom članu i predstojniku filozofičko-juridičkog razreda dru. Đuri Arnoldu.

Na svečanom dočeku novih jugoslavenskih zastava 8. septembra o. g. Akademiju je zastupao književni tajnik dr. D. Boranić.

Kod svečanog otkrivanja spomenika Kralju Petru Prvome Velikom Oslobodiocu u Sisku 21. septembra o. g. za Akademiju je prisustvovao predsjednik dr. G. Manojlović.

Povjereno je bibliotekaru dru. S. Ivšiću, da prema željama akademikâ izvrši zamjenu publikacija sa Notgemeinschaft der deutschen Wissenschaft u Berlinu.

Društvu za podizanje spomenika kralju Tomislavu u Zagrebu priloženo je 5.000 dinara kao pomoć za izradu spomenika.

Nikolaj Roerich zahvalio je na izboru za počasnog člana ovom depešom iz Pariza (1. VI. 1930.):

»Cordially honoured by Yougoslav Academy's election. Please convey to membres and to the yougoslavian poeple, so dear to my heart, my sincere friendship and best wishes for your glorious country. — Roerich, Paris, Hôtel California.«

Alfons Mucha zahvalio je na izboru za počasnog člana ovim pismom iz Pišťana (4. VIII. 1930.):

»Věhlasní pánové,

devolte, abych z hloubí své duše Vám vzdal díky za vysoké vyznamenání, kterého se mi dostalo tím, že věkoslavná Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti u Zagrebu mne zvolila čestným členem svého proslaveného ústavu.

Vážím si této pocty ve svrchované mírě už proto, že se mi jí dostává z milovaných rukou bratrských — slovanských a potom, že úzké toto spojení bratrské dovolí mi abych ještě vydatněji než dříve pracoval na našem společném poli slovanské průbojnosti, slovanského rozvoje a slovanské slávy. Vidím jasně a vím jakým nebezpečím je v této době zmatků vysazen slovanský duch vůbec, ale vidím zrovna tak jasně jaké hodnoty nekonečné hloubky a výše dřímají v jeho nitru — a, jsem také jist toho, že tyto hodnoty jednou uplatněny, zaručí Slovanstvu plodnou a slavnou budoucnost.

Naše práce bude tedy jasně zírat vůkol sebe, připraveni na uhájení svého ethnického života a křísit v lidu jeho dřímající poklady mravní.

Tím připravíme cesty, na kterých slovanský genius už sám dospěje ke svému cíli, aby totiž, mravně i hmotně až do nejvyšších možností vyspělé, s ostatními národy světovými — při nejmenším jako rovný mezi rovnými se spojili v jediný řetěz pro blaho, štěstí a slávu celého lidstva.

Věhlasní páni spolučlenové Zagrebské akademie, ke svým díkům připojuji i svůj svatý slib, že v těchto intencích chci ze všech svých skrovných sil a z celé své nejlepší vůle — s Vámi ruku v ruce a srdce na srdce po všechny dni svého života — pracovati.

Vám, upřímně a z cele duše oddaný
Alfons Mucha.«

Pok. univerzitetski profesor dr. Miroslav pl. Čačković oporučno je Akademiji ostavio jedan dio svoje pokretne i nepokretne imovine u Zagrebu. Odobren je postupak Uprave kod ostavinske rasprave.

Sa zahvalom su primljeni pokloni: a) Jugoslavenske banke i Burze po 5.000 dinara za nabavljanje orijentalnih kodeksa; b) društva za promet stranaca »Putnik« 5.000 dinara za fotografiranje umjetnina u Dalmaciji.

Odlučeno je, da se općini grada Zagreba pokloni album fotografija Strossmayerove galerije, a Narodnoj čitaonici u selu Negovci (Đevđelija) knjiga »Život i djela J. J. Strossmayera«.

Primljen je na znanje izvještaj predsjednika dra. G. Manojlovića o putu u Beograd, što ga je zajedno sa potpredsjednikom arh. M. Pilarom izvršio mjeseca septembra i oktobra o. g. radi zajma za gradnju Akademijine kuće.

Primljeni su na znanje i odobreni zaključci razrednih i odborskih sjednica, koje su se držale poslije posljednje skupne sjednice.

12. februara 1931.

Prisutni: dr. G. Manojlović, dr. A. Musić, dr. F. Šišić, dr. D. Boranić, dr. S. Ivšić, dr. Lj. Hauptmann, Vl. Dukat, dr. F. Fancev; dr. Đ. Arnold, dr. S. Zimmermann, dr. A. Bazala; dr. V. Varićak, dr. A. Gavazzi, dr. V. Vouk, dr. F. Tućan; dr. D. Domjanić, arh. Ć. M. Iveković, dr. B. Širola.

Predsjednik je saopćio, da su 25. januara o. g., prvi dan svoga dolaska u Zagreb, Njihova Veličanstva Kralj i Kraljica u 2 sata i pô pohodili Akademiju. Na ulazu u palatu dočekao ih je i pozdravio predsjednik sa oba tajnika, a predsjednikova kći gđica Eka predala je Nj. Veličanstvu Kraljici kitu ruža. Nj. Veličanstva pratili su ban g. dr. Perović i načelnik grada Zagreba g. dr. Srkulj. Nj. su Veličanstva pošla u predsjedničku sobu, u kojoj su se našli na okupu akademici: dr. T. Maretić, dr. V. Varićak, dr. F. Šišić, dr. M. Kostrenčić, dr. V. Vouk, dr. D. Boranić, dr. S. Ivšić, R. Frangeš, dr. Lj. Hauptmann, dr. B. Širola, dr. A. Schneider, dr. F. Fancev. Protektor Akademije, nadbiskup dr. Antun Bauer pozdravio je Nj. Veličanstva:

»Pozdravljam Njihova Veličanstva u Jugoslavenskoj akademiji, koja je toliko dugi niz godina uvijek, vodeći se idealima svoga osnovatelja Strossmayera, nosilicom jugoslavenske ideje, a koju je Njegovo Veličanstvo ostvarilo u Kraljevini Jugoslaviji. Akademija je zahvalna Njihovim Veličanstvima, da su prvi svoj posjet blagoizvoljeli upraviti Jugoslavenskoj akademiji. Stoga kliknimo, gg. akademici: da Bog poživi Njegovo Veličanstvo Kralja i Njezino Veličanstvo Kraljicu!«

Predsjednik Akademije predstavio je Nj. Vel. Kralju i Kraljici prisutne akademike, a zatim su se Nj. Veličanstva uputila u Strossmayerovu galeriju slika, gdje im je bio tumačem direktor galerije prof. dr. Artur Schneider. Nj. Veličanstva interesirala su se najprije za kolekciju najstarijih slika primitivnih prerafaelskih slikara, koja predstavlja veliku dragocjenost ove galerije. Nj. Veličanstva pokazaše veliko poznavanje slikarstva i veliki interes za izložene umjetnine. Mnogo se zatim zanimahu za minijature, za zbirku relijefa od slonove kosti, za crkvene paramente, a osobito za minijature, koje potječu iz XVI. vijeka sa Ferrarskog dvora. Pre-

šavši u dvoranu renesanse interesirahu se mnogo za radove renesansnih slikara. Među zbirkom nizozemskih slikara najveću pažnju Nj. Veličanstava pobudila je slika jednog van Dyckova učenika, pa dvije nove akvizicije, koje su galeriji poklonili »Društvo prijatelja Strossmayerove galerije« i nadbiskup dr. Bauer. U dvorani slikara XIX. vijeka interesirala su se Nj. Veličanstva za slike Seitza i drugih majstora njemačkih, pa za francuske slike krajem XVIII. i početkom XIX. vijeka, poklon pok. markiza De Pienne-a. U staroj njemačkoj dvorani privukla je pažnju Nj. Veličanstava naročito slika nepoznatog slikara XV. vijeka (»Meister von Sterzing«). U X. dvorani veliko interesovanje pokazala su Nj. Veličanstva za jugoslavenske slikare Mašića, Medovića i Bukovca. U trijemu galerije naročito su se zaustavili kod skulpture čuvenoga francuskog kipara Carpeau-a, pa kod radova Meštrovića i Frangeša. Kako je R. Frangeš bio prisutan, Nj. Vel. Kralj je izjavio želju, da vidi i njegov rad, spomenik kralju Tomislavu. — Pregledana je još zbirka orijentalnih rukopisa, koja broji već preko hiljadu komada od vrlo velike vrijednosti. Za mnoge rukopise propitkivao se Nj. Vel. Kralj s velikim interesom.

Predsjednik se toplim riječima sjetio dvaju preminulih pravih članova umjetničkoga razreda Menci Kl. Crnčića i Bele Csikosa Sessije. Akademici ustajanjem odadoše posljednju poštu svojim pokojnim drugovima.

Jugoslavenski narodni komitet za naučnu organizaciju rada (»Ju-na-ko«) dostavio je zaključak svoje sjednice od 7. novembra o. g., da se zamole Jugoslavenska i Srpska kraljevska akademija, da obrazuju zasebni razred za tehničke i ekonomske nauke. Podnesak će se predati razredima na mišljenje.

Ministarstvo trgovine i industrije na predstavku Akademije obalilo je akademiku prof. dru. Božidaru Široli broj nedjeljnih sati u Tehničkoj srednjoj školi od 18 na 12.

Na proslavi 400-godišnjice Collège de France u Parizu 19. i 20. juna 1931. Akademiju će zastupati akademik dr. Vladimir Varićak.

Depešom će se pozdraviti proslava 100-godišnjice Matice Češke, koja će se održati 16.—18. maja o. g. u Pragu.

Kod podizanja spomenika zahvalnosti Francuskoj 10. i 11. novembra 1930. u Beogradu Akademiju je zastupao član dopisnik Slobodan Jovanović.

Sa zahvalom su primljeni pokloni: a) S. D. Alexandera 5.000 dinara, Vladimira Arka 25.000 dinara, Prve hrv. štedionice 3.000 dinara, Komore za industriju, obrt i trgovinu 3.000 dinara za nabavu orijentalnih rukopisa; b) Hrv. poljodjelske banke 1.000 dinara i dra. Svetozara Ritiga 500 dinara za glagolske brevijare; c) potpredsjednika Akademije arh. Martina Pilara 2.500 dinara za umjetnički razred.

Primljeni su na znanje i odobreni zaključci razrednih i odborskih sjednica, koje su održane od posljednje skupne sjednice.

Na svečani skup Srpske kraljevske akademije 7. marta o. g. poći će uz predsjednika dra. G. Manojlovića akademici: dr. T. Maretić, dr. F. Šišić, dr. D. Boranić i dr. S. Ivšić.

25. februara 1931.

Sjednica je vanredna. Prisutni: dr. G. Manojlović, dr. T. Maretić, dr. A. Musić, dr. F. Šišić, dr. D. Boranić, dr. S. Ivšić, dr. Lj. Hauptmann, Vl. Dukat, dr. F. Fancev; dr. A. Bauer, dr. Đ. Arnold, dr. M. Kostrenčić; dr. V. Varićak, dr. S. Hondl, dr. V. Vouk; arh. M. Pilar, arh. Ć. M. Iveković, dr. B. Širola.

Odobren je zaključak građevnog odbora od 15. februara o. g.: da Akademija arh. Šenu povjeri izradu detaljnih planova za gradnju kuće na Trgu Kralja Petra, i to: a) statičke račune i troškovnik, b) polirske nacrte (prema tački 3. i 4. ugovora).

23. marta 1931.

Sjednica je vanredna. Prisutni: dr. G. Manojlović, dr. A. Musić, dr. F. Šišić, dr. D. Boranić, Vl. Dukat, dr. F. Fancev; dr. Đ. Arnold, dr. M. Kostrenčić, dr. S. Zimmermann, dr. A. Bazala; dr. V. Varićak, dr. S. Hondl, dr. V. Vouk; arh. M. Pilar, dr. D. Domjanić, Fr. Dugan, arh. Ć. M. Iveković, R. Frangeš, dr. B. Širola.

Odobreni su zaključci građevnog odbora od 23. marta o. g.: 1) da po savjetu kompetentnih faktora Državne hipotekarne banke Akademija odmah zamoli zajam, odgovarajući 8% kvoti za 30 godina od anuiteta 1,147.466 dinara, kakav je bio u ovogodišnjem državnom budžetu, a iščekuje se i za god. 1931/32.; — 2) da se zatraži iskoljčenje građevnog pravca, a u savezu s time da se po mogućnosti već 1. aprila o. g. započne s pripravnim radnjama na gradilištu; — 3) da se požuri izrada detaljnih planova i troškov-

nika, pa da se odmah nakon njihova prihvata i odobrenja raspiše jeftimba između građevinskih preduzeća u Zagrebu.

Građevni se odbor ovlašćuje, da može odlučiti o planovima i troškovnicima, raspisati jeftimbu i odlučiti, kojoj će se firmi povjeriti izgradnja.

20. juna 1931.

Prisutni: dr. G. Manojlović, dr. A. Musić, dr. D. Boranić, dr. Lj. Hauptmann, dr. F. Fancev; dr. Đ. Arnold; dr. A. Gavazzi, dr. S. Hondl, dr. V. Vouk; arh. M. Pilar, dr. D. Domjanić, Fr. Dugan, arh. Ć. M. Iveković, R. Frangeš, dr. B. Širola.

Na proslavi 400-godišnjice Collège de France 18. juna o. g. u Parizu Akademiju je zastupao red. pravi član dr. Vladimir Varićak te je u ime Akademije a u zajednici sa zagrebačkim univerzitetom institutu predao umjetnički izrađenu adresu.

»Savez hrvatskih učiteljskih društava u Zagrebu u likvidaciji« saopćio je, da je u svojoj vanrednoj skupštini 25. maja o. g. odlučio alternativno: »Sva imovina SHUD, pokretna i nepokretna (zgrada Hrvatski učiteljski dom i Hrvatski učiteljski konvikat) imade se upotrebiti: prvenstveno za osnutak i rad »Zadruge Ivana Filipovića za unapređenje uzgoja mladeži« sa sjedištem u Zagrebu; u slučaju, da se s kojega razloga ta Zadruga ne može ostvariti, imade se sva imovina SHUD predati Jugoslavenskoj akademiji znanosti i umjetnosti u Zagrebu, koja time preuzima naročitu obavezu, da će tom imovinom upravljati kao zapisom pod imenom »Imovina Saveza hrv. učiteljskih društava«. — Akademija je sa zadovoljstvom primila na znanje namjeru Saveza hrv. učiteljskih društava, da u Akademiji eventualno stvori posebnu zakladu, jer je njezina svrha u skladu sa ciljevima Akademije.

Pok. dr. Edo Frank, advokat u Zagrebu, oporučno je ostavio akademijskoj galeriji dvije slike: portret svoga oca od Bukovca i svoj portret od Medovića, koji će joj se predati poslije smrti njegove gospođe majke.

Primljeno je na znanje saopćenje građevnog odbora, da su zidarske radnje na »Domu Aleksandra I., Kralja Jugoslavije, za Jugoslavensku akademiju«, povjerene građevnim preduzećima »Kremen« i »Inžinjeri Spiller i Šurina«.

Za iduću godinu izabrani su:

1) u odbor za sakupljanje i izdavanje historičkih, historičko-juridičkih i literarnih spomenika: Vl. Dukat, dr. F. Fancev, dr. Lj.

Hauptmann, dr. S. Ivšić, dr. M. Kostrenčić, E. Laszowski, dr. F. Šišić;

2) u folklorski odbor: dr. D. Boranić, dr. M. Gavazzi, dr. S. Ivšić, dr. G. Manojlović, dr. T. Maretić, dr. A. Musić, dr. B. Širola, dr. S. Tropsch;

3) u odbor za hrvatskosrpske dijalekte: dr. D. Boranić, dr. F. Fancev, Dr. Grubor, dr. S. Ivšić, dr. T. Maretić;

4) u odbor za istraživanje historičkih kolonizacija u našim zemljama: dr. M. Gavazzi, dr. Lj. Hauptmann, dr. S. Ivšić, dr. G. Manojlović;

5) u odbor za orijentalnu zbirku: dr. Lj. Hauptmann, dr. S. Ivšić, dr. M. Kostrenčić, dr. G. Manojlović, dr. S. Zimmermann;

6) u odbor za istraživanje zemlje: dr. A. Gavazzi, dr. D. Gorjanović, dr. J. Hadži, dr. S. Hondl, dr. I. Pevalek, dr. M. Salopek, dr. S. Škreb, dr. F. Tućan, dr. V. Vouk;

7) u odbor za Biološko-okeanografski institut na Jadranu: dr. A. Gavazzi, dr. V. Vouk;

8) u odbor za Strossmayerovu galeriju slika: dr. A. Bazala, V. Becić, R. Frangeš, dr. A. Schneider, dr. V. Varićak;

9) u odbor za Međunarodnu uniju akademija: dr. M. Kostrenčić, dr. G. Manojlović;

10) u odbor za novo izdanje Du Cange-ova latinskog rječnika: Vl. Dukat, dr. F. Fancev, dr. Lj. Hauptmann, dr. M. Kostrenčić, dr. G. Manojlović, dr. F. Šišić.

Prihvaćeni su izvještaji gospodarskoga tajnika i nadzornoga gospodarskoga odbora o blagajničkom poslovanju i o zaključnim računima u proračunskoj godini 1930/31.

Primljena je osnova proračuna za godinu 1931/32., predložena od nadzornoga gospodarskoga odbora.

»Dom Aleksandra I., Kralja Jugoslavije, za Jugoslavensku akademiju«.

12. juna 1931.

U nazočnosti Nj. Veličanstva Kralja 12. juna 1931. položen je kamen temeljac »Domu Aleksandra I., Kralja Jugoslavije, za Jugoslavensku akademiju« na južnoj strani Trga Kralja Petra.

Kod svečanosti su prisustvovali ban Savske banovine g. dr. Perović, komandant armije general g. Marić, komandant divizije general g. Ječmenić, gradski načelnik g. dr. Srkulj, rektor univer-

ziteta g. dr. Belobrk, rektor visoke komercijalne škole g. dr. Nagy, evangelički biskup g. dr. Popp, bivši ministri g. dr. Mažuranić i g. dr. Frangeš, šef policije dr. Bedeković i druge odlične ličnosti. Uz pokrovitelja, nadbiskupa g. dra. Bauera bili su od Akademije prisutni: predsjednik dr. Manojlović, akademici: I. Meštrović, dr. Varićak, R. Frangeš, dr. Domjanić, dr. Kostrenčić, dr. Zimmermann, Fr. Dugan, dr. Vouk, dr. Boranić, dr. Schneider, dr. Hauptmann, dr. Širola, dr. Fancev, dr. Šilović.

Tačno u 11 sati prispjelo je Nj. Veličanstvo Kralj, burno pozdravljen od sakupljena svijeta. Zbor akademskog pjevačkog društva »Mladost-Balkan« pod dirigiranjem g. Gotovca zapjevao je narodnu himnu. U pratnji Nj. Veličanstva bio je ministar prosvjete g. Boža Maksimović, ministar Dvora g. Boško Jevtić i prvi adjutant Nj. Veličanstva Kralja g. general Savić. Predsjednik Akademije pozdravio je Nj. Veličanstvo i zahvalio Mu na velikoj pažnji, koju posvećuje Jugoslavenskoj akademiji Svojim ličnim prisustvovanjem posveti temeljnoga kamena njene palate. Nj. Vel. Kralj prišao je redom sakupljenim odličnicima: dru. Baueru, ministrima, banu, generalima, načelniku i akademicima, te se sa svima srdačno rukovao. Kraj kamena temeljca nalazili su se osnivač palate prof. arh. Šen i graditelji.

Nadbiskup dr. Bauer pristupio je, u svečanom crkvenom ornatu, Kralju i pozdravio ga ovim govorom:

»Vaše kraljevsko Veličanstvo!

Prije negoli ću kao sluga Božji obaviti blagoslov temeljca kamena buduće palače Jugoslavenske akademije, neka mi bude dozvoljeno, da kažem nekoliko riječi.

Vaše kraljevsko Veličanstvo! Komu imamo zahvaliti, da Jugoslavenska akademija danas može izvršiti ovaj svečani čin? Nikomu negoli blagonaklonosti Vašega kraljevskog Veličanstva i Vaše kraljevske Vlade, jer nam je samo ova blagonaklonost i mogla i htjela pružiti sredstva za izgradnju te palače. U toj blagonaklonosti gledamo i mi i shvatanje i uvažavanje visokih ciljeva, za kojima ide naučni rad Jugoslavenske akademije, a materijalno zaleđe, što će ga Jugoslavenska akademija od te palače dobiti, daje joj jake pobude za još življi, ustrajniji i nesmetani rad u duhu svoga velikog osnivača biskupa Strossmayera.

Zato kao pokrovitelj naše Jugoslavenske akademije osjećam veliku potrebu srca i veliku dužnost, da se u ime Akademije Vašemu kraljevskom Veličanstvu najsmjernije i najtoplije zahvalim, i naročito za tu dobrotvornost, što je Vaše kraljevsko Veličanstvo blagoizvoljelo ovomu svečanom činu osobno prisustvovati, te iz zahvalna srca kličem: da Bog poživi Vaše kraljevsko Veličanstvo i čitav kraljevski Dom!«

Uz asistenciju kanonika g. Barlè-a i nadbiskupova ličnog tajnika g. dra. Slamića izvršio je pokrovitelj Akademije posvetu kamena temeljca. Zatim je književni tajnik dr. D. Boranić pročitao povelju, umjetnički izrađenu od Olge Höcker:

»Za vladanja Njegova Veličanstva Aleksandra I., Kralja Jugoslavije, a za pokroviteljstva Jugoslavenskoj akademiji znanosti i umjetnosti dra. Antuna Bauera, pravoga joj člana, nadbiskupa-metropolita zagrebačkoga, i predsjedništva dra. Gavre Manojlovića položen je danas temeljni kamen ove velike građevine s imenom Dom Aleksandra I., Kralja Jugoslavije, za Jugoslavensku akademiju znanosti i umjetnosti, kojega prihodi treba da Akademiji, pokolebanoj od zatornih finansijskih posljedica nedavnoga svjetskoga rata, naknade goleme materijalne gubitke i time njezinu životu dadu nova poleta. Tako je na inicijativu predsjednika Akademije blagovoljno njoj poklonila 1928. godine općina kraljevskoga grada Zagreba ovo prostrano zemljište od 6.200 m², a kraljevska Vlada — napose predsjednik ministarskog savjeta armijski general Petar Živković, ministar prosvjete Božidar Maksimović i ministar finansija dr. Stanko Šverljuga — priskočila je Akademiji obilatim načinom u pomoć: godine 1929. poklonom od 1,500.000 dinara, a u budžetskoj godini 1930/1. uvrštenjem anuiteta od 1,147.466 dinara za veliki građevni zajam, produženim i u budžetskoj godini 1931/2.

No uz poklon gradilišta općine kraljevskoga grada Zagreba ima Akademija osobito zahvaliti pomenutoj državnoj pomoći kao svijetlom dokazu uzvišenoga staranja Njegova Veličanstva Kralja za svaki napredak Njegova naroda, ujedinjena pod neprolaznim sjajem Njegove krune, a napose Njegova staranja i za visoku nauku i umjetnost.

Njemu Jugoslavenska akademija neograničenu odanost iskazuje i zato, što joj je 19. decembra 1929. milostivo odobrio, da taj Dom ponese Njegovo historijski sjajno ime.

Njime se, prvim Kraljem Jugoslavije, Jugoslavenska akademija danas, dvanaestoga dana mjeseca juna ljeta Gospodnjega tisuću devet stotina trideset prvoga za sva vremena može prodičiti, što je blagoizvolio ličnom svojom prisutnošću uzveličati ovaj veliki za nju čas.«

Povelju je prvi potpisao Nj. Vel. Kralj, zatim ministar prosvjete g. Boža Maksimović, maršal Dvora g. Dimitrijević, pokrovitelj Akademije g. dr. Antun Bauer, predsjednik Akademije dr. Gavro Manojlović i tajnici dr. Dragutin Boranić i dr. Vale Vouk. Osnivač palate g. prof. Edo Šen stavio je povelju u metalni tuljak, koji su graditelji zazidali. Predsjednik Akademije dodao je Nj. Vel. Kralju čekić, kojim je Kralj tri puta udario po kamenu i tim simboličkim činom udario temelje »Domu Aleksandra Prvoga, Kralja Jugoslavije, za Jugoslavensku akademiju«. Zbor »Mladost-Balkan« otpjevao je Milojevićevu kompoziciju »Jugosloveni«.

Pošto je Nj. Vel. Kralj održao cercle sa prisutnim odličnicima, oprostio se od pokrovitelja Akademije i akademikâ te se povratio u kraljevski dvor.

GLAVNA SKUPŠTNA

20. juna 1931.

Prisutni: dr. G. Manojlović, dr. A. Musić, dr. D. Boranić, dr. Lj. Hauptmann, dr. F. Fancev; dr. Đ. Arnold; dr. A. Gavazzi, dr. S. Hondl, dr. V. Vouk; dr. D. Domjanić, arh. M. Pilar, F. Dugan, arh. Ć. M. Iveković, R. Frangeš, dr. B. Širola.

Usvojen je zaključak skupne sjednice od 20. juna 1931., te se odobrava izvještaj gospodarskoga tajnika dra. Vale Vouka i izvještaj nadzornoga gospodarskog odbora o blagajničkom poslovanju i o zaključnim računima u proračunskoj godini 1930/31.

Po prijedlogu nadzornoga gospodarskog odbora dana je odrešnica gospodarskome tajniku i upravi Akademije za poslovnu godinu 1930/31.

Prihvaćena je osnova proračuna za godinu 1931/32., kako je primljena u rečenoj skupnoj sjednici.

U nadzorni gospodarski odbor za godinu 1931/32. izabrani su dosadašnji članovi: dr. Stanko Hondl, dr. Marko Kostrenčić, dr. Vladimir Varićak, i njihovi zamjenici: dr. Albert Bazala i dr. A. Gavazzi.

Za godinu 1931/32. — 1933/34. izabran je ponovo za ravnatelja Strossmayerove galerije slika dr. Artur Schneider.

Izabrani su:

a) za redovne prave članove dosadašnji izvanredni pravi članovi umjetničkoga razreda: dr. Milivoj Dežman i dr. Artur Schneider; dosadašnji član dopisnik matematičko-prirodoslovnog razreda dr. Željko Marković;

b) za izvanrednoga pravog člana dosadašnji član dopisnik umjetničkoga razreda Vladimir Becić;

c) za članove dopisnike: u historičko-filologičkom razredu dr. Mihovil Abramić, ravnatelj Arheološkoga muzeja u Splitu; dr. Tihomir R. Đorđević, sveučilišni profesor u Beogradu; dr. Rajko Nahtigal, sveučilišni profesor u Ljubljani; dr. Julijan Jelenić, sveučilišni profesor u Zagrebu; — u umjetničkom razredu dr. Branimir Šenoa, profesor Umjetničke akademije u Zagrebu; Ladislav Šaloun, vajar u Pragu.

Na svečanoj sjednici Akademije, koja će se održati 27. juna o. g., od Srpske kraljevske akademije prisustvovat će njezin predsjednik dr. Bogdan Gavrilović.

Izvještaj gospodarskog tajnika
o zaključnim računima za godinu 1930/1931.

Slavna glavna skupštino!

Čast mi je prema čl. 25. uzakonjenih Pravila predložiti:

1. Obračun prihoda i rashoda u proračunskoj godini 1930/31.
2. Izvještaj o stanju akademijskih zaklada i glavnica do konca god. 1930.

1. Obračun prihoda i rashoda.

U godini 1930/31. iznosili su ukupni

prihodi	Din.	1,763.919'67
rashodi	„	1,297.861'62
s ostatkom	Din.	466.058'05

U ovom su ostatku sadržane angažovane sume, kako slijedi:

1. Za nedoštampane edicije		
a) Rad mat.-prir. razreda	Din.	40.000'—
b) Bulletin 1. i 2. razreda	„	25.000'—
c) Codex diplomaticus	„	100.000'—
2. Posebni darovi		
a) za proučavanje i popisivanje slika u Dalmaciji	„	50.955'—
b) za glagolske kodekse	„	500'—
c) za umjetnički razred	„	2.500'—
3. Nagrade za najbolja muzička djela . . .	„	15.000'—
4. Nagrade pomoćnicima biblioteke	„	7.200'—
5. Iz galerijskog budžeta (poz. 4 i 12) . . .	„	14.061'25
6. Uređenje sjedničke dvorane	„	20.000'—
Ukupno	Din.	275.216'25

Ukazuje se prema ostatku višak na uštedama sa Din. 190.841'80

Uzmemo li u obzir dugovine

1. Građevnoj glavnici za novu palaču . . .	Din.	100.000·—
2. Tuškanovoj zakladi (s kamatima)	„	56.917·05
3. Za muslimansku zbirku	„	16.595·—
Ukupno	Din.	173.512·05

nakon izravnanja uštedenog viška ostaje faktično
višak za prijenos u budžetsku godinu 1931./32. Din. 17.329·75

U prilogu pod I. prikazan je obračun prihoda i rashoda, dok je u prilogu pod II. prikazano, koliko je proračun održan u pojedinim stavkama. Veće razlike proračuna i obračuna obrazlažu se, kako slijedi:

Prihodi.

C) Prodaja akademijskih edicija dosegla je ove godine sumu od Din. 102.323·31 sa 32.323·31 viška prema proračunu. To je dosad najviše postignuta suma na prihodu edicija. No suma na prodaji edicija ne bi dosegla proračunsku sumu, da nije bilo izvanrednog prihoda prodajom dvaju kompleta akademijskih izdanja (Hrv. bratskoj zajednici u Pittsburgu i Gradskoj biblioteci na Sušaku) sa ukupnom svotom od Din. 34.742·—.

D) Prihodi galerije ne bi dosegli ni proračunsku sumu, a kamoli ukazali višak sa Din. 3.332·50, da nije bilo vanrednog prihoda obilnom posjetom galerije za vrijeme Euharističkog kongresa, kad je od 21. VIII. — 1. IX. prodano ulaznica za Din. 9.036·—.

C) Višak od Din. 40.955·07 nastao je otuda, što je građevna glavnica za novu palaču povratila blagajni troškove za putne obračune (Din. 24.236·42), nadalje što je znatno većim blagaj. prometom znatno povećan prihod na kamatima tekućeg računa (Din. 18.870·55), a uza to su još ove godine naknadno prispjeli kamati temeljne i Strossmayerove zaklade za dvije prošle godine (1928. i 1929.), kao i za godinu 1930. (ukupno Din. 17.523·10).

F) Prihodi na nekretninama neznatno su porasli (Din. 12.175·86), jer su nakon promjene stanara u kućama Šenoina 6 i Petrinjska 46 stanovima za nove stanare najamnine neznatno povišene.

G) Vanredni prihodi s viškom od Din 120.175·86 dolaze otud, što su u ovoj svoti uračunani

1. prinosi za popisivanje i proučavanje slika u Dalmaciji (Banske uprave u Splitu i Zagrebu, i »Putnik«)	Din.	65.000·—
2. Darovi za muslimanske rukopise . . .	„	40.000·—
3. Razni posebni darovi	„	3.000·—
4. Povratak putnih troškova od građevne glavnice	„	11.934·—
Ukupno	Din.	119.934·—

Rashodi.

I. U svim pozicijama učinjene su uštede. Neznatno prekoračenje na poz. 8. (za služb. putovanja) u iznosu od Din. 331·— samo je fiktivno, jer su u ovoj poziciji uneseni i troškovi služb. putovanja u svrhe dobave građ. zajma, koju je svotu de facto građevni fond vratio blagajni (poz. G prihoda). Time je de facto i u ovoj poziciji učinjena znatna ušteda.

II. U štampanju pojedinih edicija bilo je prekoračenja, ali i ušteda na pojedinim pozicijama, jer se naravno ne mogu u svakom slučaju tačno predvidjeti svi troškovi štampanja. Glavno je, da u ovoj partiji nije bilo prekoračenja.

Ukupni su troškovi štampanja edicija iznosili	Din.	395.648·15
dok su predvideni troškovi u budžetu izuzev nedoštampane edicije (Din. 165.000)	„	406.973·70
pa se prema tome ukazuje ušteda . . .	Din.	11.325·55

III. Na partiji honorari uštedeno je ukupno Din. 32.027·25. Ušteda je faktično nastala otuda, što nisu isplaćeni honorari za nedoštampane edicije, pa ove sume treba predvidjeti u novom budžetu.

IV. U obračunu je dodana kao nova 4. pozicija izdataka, u koju su uneseni dosadanji izdaci za popisivanje i proučavanje slika u Dalmaciji (Din. 14.045), za koju su poziciju stigli posebni prinosi.

V. Prekoračenje u poziciji 6. sa Din. 3.056·25 nalazi pokriće u uštedi na poziciji 10. (vanredne potrebe). Ušteda na poz. 3. (Din. 7.200) prenosi se u slijedeći budžet kao angažovana.
Preizdatak poz. 11. za nabavu muslim. rukopisa (Din. 39.852) ima pokriće u darovima u istu svrhu sa Din. 40.000.

VI. Napose treba istaknuti, da se poz. 4. (Konzerv. slika) i pozic. 12. (Investicije) kao angažovane sume prenose u slijedeći budžet.

VII. Poz. 5. bila je namišljena za uređenje sjedničke dvorane. Prema dobivenoj ponudi za izvedbu potrebne drvene lamberije svota u proračunu za tu svrhu ni izdaleka ne bi dostajala i stoga se prenosi u novi budžet kao angažovana. Prinosom u novom budžetu moći će se ovaj posao izvesti.

VIII. U partiji uzdržavanja kuća učinjene su de facto uštede izuzev poz. 7. (drž. porezi i opć. daće). Preizdatak na ovoj poziciji učinjen je s razloga, što je predašnjih godina prva četvrt za tekuću godinu uplaćivana istom u novoj pror. godini, koja ide od 1. aprila t. g., dakle zajedno sa drugom četvrti. Ove godine uslijed pooštrenih poreskih propisa uplaćena je prva četvrt za tek. kal. poresku godinu u četvrtoj četvrti naše budžetske godine i to u sumi Din. 30.681·—. Uza sve to nastao je preizdatak u ovoj partiji tek sa Din 12.410·78.

Prihodi na nekretninama bili su faktično . .	Din.	247.090·36
dok bi po proračunu imali biti	„	250.024·—
i prema tome bi bio manjak	Din.	2.933·64

Da nije bilo nenadanog poreskog opterećenja za I. četvrt 1931., bio bi de facto i na ovoj partiji veći prihod sa Din. 27.747·36.

Prihodi nekretnina prema tome i nadalje postojano rastu, dok se rashodi kreću u približno istim granicama. Pri tome treba uvažiti, da je ove godine uređeno pročelje kuće na Langovu trgu 11, provedena je izmjena cijevi vodovoda u kući Šenoina 4 i ponovo su uređena prigodom promjene stanara dva stana u kućama Šenoina 4 i Petrinjska 46, pri čemu je glavni razlog uvođenje električnih vodova u zidove, što će se konsekventno i postepeno trebati provesti u svim kućama.

Konačno pregleda radi donosim prihode i rashode u kućama tokom prorač. godine 1930./31.

		Prihodi		*Rashodi*
1. Tomislavov trg br. 8 . .	Din.	155.104·20	Din.	7.384·35
2. Šenoina ul. 4	„	71.486·60	„	3.925·70
3. Šenoina ul. 6	„	101.414·71	„	2.535·92
4. Petrinjska ul. 46	„	78.155·29	„	5.090·09
5. Langov trg 11	„	48.715·10	„	3.111·33
6. Vanredne investicije . . .	„	—·—	„	31.053·33
7. Porezi i daće	„	—·—	„	154.684·63
	Ukupno Din.	454.875·90	Din.	207.785·54

U prilogu III. prikazano je stanje akademijskih zaklada i glavnica sa danom 31. XII. 1931. izuzev »Glavnicu za gradnju ‚Doma Kralja Aleksandra I. za Jugoslavensku Akademiju'«, koja je prikazana sa stanjem od 8. jun 1931.

Molim slavnu glavnu skupštinu, da izvoli ovaj izvještaj primiti na znanje.

U Zagrebu, 16. juna 1931.

Dr. V. Vouk s. r.
gospodarski tajnik.

Izvještaj nadzornoga gospodarskog odbora

o reviziji zaključnih računa prema članu 23. i 25. Pravila.

Potpisanom nadzornom gospodarskom odboru čast je podnijeti izvještaj o svome radu u smislu člana 23. i 25. Pravila i § 39. Poslovnika u godini 1930./1931.

1. Prvo pregledanje gospodarskog poslovanja za budžetsku godinu 1930./1931. bilo je 21. maja 1930., kad je pregledan blagajnički dnevnik od broja 1.—178. iz godine 1930./1931., te su ujedno sravnjeni svi odnosni blagajnički prinosi od broja 1.—178. i sve u redu nađeno.

U gotovom je nađeno Din. 253.707·83, koja je svota prema razlici prihoda i rashoda u blagajničkom dnevniku ispravna.

2. Kod revizije, koja je izvršena 29. decembra 1930., pregledani su prilozi od broja 179.—976. i sravnjeni sa blagajničkim dnevnikom.

Tom prilikom predlaže nadzorni gospodarski odbor, da se prihodi rezervnog fonda Jugoslavenske akademije ne prenose u bla-

gajnu, nego da se priklapaju samom tom fondu, koji se opet ne može dirati bez zaključka glavne skupštine Jugoslavenske akademije.

U blagajni je nađeno:

U gotovini	Din.	48.919·17
Na računu Prve hrvatske štedionice	„	447.448·28
Na računu Poštanske štedionice	„	21.380·11
Ukupno . .	Din.	517.747·56

koja je svota nakon izvršenog kontrolnog zbrajanja prihoda i rashoda u blagajničkom dnevniku nađena ispravnom.

Pregledano je ujedno i osam glavnih knjiga (jedna prihoda i sedam rashoda), te je razvrstavanje pojedinih stavaka nađeno u redu.

3. Nadzorni gospodarski odbor pregledao je gospodarsko poslovanje Jugoslavenske akademije 8. juna 1931.

Toga je dana odbor pregledao blagajnički dnevnik počevši sa brojem 977/1930./1931. sa unosom od 28. decembra 1930., pa sve do broja 257/1931./1932., sa unosom od 6./VI. 1931. Pregledani su redom svi prihodi i rashodi upoređeni sa blagajničkim dnevnikom, te je na strani prihoda i rashoda nađeno sve u redu.

Izvršeno kontrolno zbrajanje dalo je:

na strani prihoda svotu od	Din.	699.809·54
a na strani rashoda svotu od	„	130.477·73
tako, da odbiv rashode od prihoda, ostaje svota od	Din.	569.331·81

Iza toga bude pregledana gotovina:

u ručnoj blagajni nađeno je u gotovom	Din.	48.881·60
na računu Praštedione	„	519.272·53
na računu Poštanske štedionice	„	1.180·—
ukupna gotovina . .	Din.	569.334·13

koja se svota prema razlici na strani prihoda i rashoda ukazuje ispravnom. Nakon toga bude uzet u pretres i izvještaj gospodarskog tajnika o obračunu prihoda i rashoda za godinu 1930./1931., te je taj obračun sravnjen sa Glavnom knjigom.

Polazeći od stavke do stavke, odbor je od gospodarskog tajnika tražio i dobio potrebna obavještenja, te je konstatovano, da su ukupni prihodi u poslovnoj godini 1930./1931. iznosili

	Din.	1,763.919·67
a rashodi	„	1,297.861·62
tako, da se iskazuje ostatak od	Din.	466.058·05

Ispitavši taj obračun, nadzorni gospodarski odbor predlaže, da se iskazani računski suficit proračunske godine 1930./1931. od Din. 466.058·05 upotrebi za namirenje ovih obaveza Jugoslavenske akademije:

1. da se vrati građevnoj zakladi za Dom Kralja Aleksandra za Jugoslavensku akademiju . . Din. 100.000·—
2. da se vrati Tuškanovoj zakladi preostali dug od . . . . . „ 56.917·05
3. da se vrati dug za muslimansku zbirku u iznosu od . . . . . „ 16.595·—

Iza toga bude pregledana Glavnica Kralja Aleksandra za gradnju akademijske palače.

Pregledani su svi prilozi i sravnjeni sa blagajničkim dnevnikom te zaklade, te je nakon kontrolnog zbrajanja konstatovan prihod od . . . . . Din. 2,466.436·25
i rashod od . . . . . „ 65.354·—

sa razlikom od . . Din. 2,401.082·25

koji je iznos nađen u uložnici Praštedione br. 278.569.

Još budu pregledane Glavne knjige (jedna prihoda i sedam rashoda), koje budu vidirane od članova odbora.

4.—9. juna 1931. pregledane su redom sve zaklade i glavnice Jugoslavenske akademije, i koliko se tiče njihova kapitala i njihova prihoda i rashoda, te je poslovanje gospodarskog tajnika u redu nađeno.

Konstatovano je ujedno, da glavnica za arhivsko spremište iznosi sada Din. 81.552·53, koji je iznos pohranjen u uložnici Praštedione broj 281.427.

Na kraju su u redu pronađene stvari, koje se čuvaju u blagajnici Jugoslavenske akademije, tako Album poštanskih maraka sa 37 listova i neke druge vrijednosti iz ostavštine pok. Tadije Smičiklasa.

Za sve ovo vrijeme nadzorni gospodarski odbor je konstatovao, da je poslovanje gospodarskog tajnika i s ekonomske i s računske strane uredno, pa zato predlaže, da se zaključni računi o gospodarskom poslovanju uzmu na znanje, te da se gospodarskom tajniku i upravi da apsolutorij za godinu 1930./1931.

U Zagrebu, 14. juna 1931.

Dr. V. Varićak s. r.

Dr. M. Kostrenčić s. r. *Dr. Stanko Hondl* s. r.

PRIHOD I. Obračun prihoda i rashoda za

	D	p	D	p
A. Državna pomoć:				
a) za štampanje redovnih edicija . . .	250.000	—		
b) za štampanje Rječnika	60.000	—		
c) za uzdržavanje galerije slika	100.000	—		
d) za periodičke publikacije	50 000	—		
e) za biblioteku	50 000	—		
f) za izgradnju tresora	40.000	—	550.000	—
B. Prinos Arheološkoga muzeja za uzdržavanje palače			60.000	—
C. Prodaja edicija			102.323	31
D. Prihodi galerije (ulaznice, razgledn. i drugo)			33.332	50
E. Razni kamati (temeljna zaklada, pričuva i tekući računi)			60.955	07
F. Prihodi nekretnina:				
a) Tomislavov trg br. 8.	155.104	20		
b) Šenoina ul. 4.	71.486	60		
c) Šenoina ul. 6.	101.414	71		
d) Petrinjska ul. 46.	78.155	29		
e) Langov trg 11.	48.715	10	454.875	90
G. Vanredni prihodi (potpore, prinosi, darovi) .			145.175	86
H. Doprinos Banske uprave Savske banovine .			150.000	—
I. Prijenos iz proračunske g. 1930/31.:				
a) Dar pokrovitelja nadbiskupa A. Bauera			50.000	—
b) Za angažovane sume štampe nedovršenih edicija			120.434	40
c) Za nabavu slika domaćih slikara . .			20.000	—
d) Višak prijenosa iz god. 1930/31. prema obračunu			16.822	63
Ukupni prihod . .			1,763.919	67
Odbiv izdatak . . .			1,297.861	62
Ostatak . . .			466.058	05

U Zagrebu, 31. marta 1931.

Dr. V. Vouk s. r.
gospodarski tajnik.

godinu 1930—1931. RASHOD

	D	p	D	d
I. Uprava:				
1. Počasna nagrada predsjedniku	24.000	—		
2. Nagrada tajnicima	48.000	—		
3. Nagrada upravitelju kuća	9.000	—		
4. Stanarinski doplatak poslovođi pisarne	6.000	—		
5. Podvornik (beriva, odijelo, okruž. blag.)	16.949	05		
6. Troškovi pisarne (pošta, telefon, pis. potrebe)	11.027	77		
7. Razne tiskanice	7.690	—		
8. Službena putovanja i reprezentacija	18.331	—		
9. Potpora udovi podvor. Firšta	8.600	—		
10. Razne nagrade, nepredvid. (reviz. odbor, osoblje)	19.654	50	164.252	32
II. Štampanje publikacija:				
1. Rječnik hrv. ili srp. jezika sv. 45	60.006	—		
2. Rad 1. i 2. razr. 2. sv. (30 ar) sv. 239/40.	51.237	50		
3. Rad 3. razr. (15 ar.) sv. 241.	—	—		
4. Zbornik za nar. život i običaje sv. 28/I. (15 ar)	32 080	60		
5. Ljetopis sv. 43.	22.865	—		
6. Bulletin 3. razr. sv. 25.	19.309	—		
7. Bulletin 1. i 2 razr. sv. 2.	—	—		
8. Prirodoslovna istraživanja sv. 17.	47.956	—		
9. Stari pisci (M. Držić) ostatak (II. dio).	24.864	75		
10. Codex diplomaticus	—	—		
11. Otplata za Zbornik kralja Tomislava.	30.000	—		
12. Korespondencija Rački-Strossmayer	65.255	—		
13. Posebna djela (Iveković-Krševan)	42.064	30	395.648	15
III. Honorari:				
1. Redaktorima	28.851	—		
2. Književni honorari autorima	81.321	75		
3. Ocjena radnja	1.800	—	111.972	75
IV. Potpore za istraživanje i umjetnost:				
1. Istraživanja zemlje	17.700	—		
2. Istraživanja naroda	21.900	—		
3. Nagrade za najbolja muzička djela	—	—		
4. Vanredni izdaci za istraživanja	14.045	—	53.645	—
V. Biblioteka i arhiv:				
1. Nagrada bibliotekaru	12.000	—		
2. Nagrada arhivaru.	6.000	—		
3. Nagrada pomoćnicima biblioteke	4.800	—		
4. Nagrada podvorniku	2.400	—		
5. Vezanje knjiga	47.000	—		
6. Nabava i zamjena knjiga	6.056	25		
7. Osiguranje od požara	1.805	—		
8. Čišćenje i sitni troškovi	40	—		
9. Uređenje arhiv. tresora	40.000	—		
10. Vanredne potrebe biblioteke i arhiva.	7.930	—		
11. Muslimanski rukopisi	59.852	—	187.883	25
VI. Galerija slika:				
1. Nagrada ravnatelju	12.000	—		
2. Nagrada čuvarima	7.182	—		
3. Podvornik (beriva, odijelo, okr. blagajna)	13.888	08		
4. Konzerviranje slika	23.546	25		
5. Nabava slika dom. slikara (prijenos iz 1929/30)	20.000	—		
6. Za uređenje inventara i biblioteke	6.000	—		
7. Nabava biblioteke.	10.382	84		
8. Osiguranje od požara	1.811	—		
9. Sitni troškovi, čišćenje i manji popravci	2.321	—		
10. Otplata duga zakladi Tuškan (poslj. obrok)	24.677	89		
11. Razno i nepredvidljivo	1.976	—		
12. Investicije (namještaj, fotografije)	12 392	50	136.177	56
VII. Palača:				
1. Redovito uzdržavanje i popravci	5.216	—		
2. Vodovod i čišćenje	1810	—		
3. Ogrjev i rasvjeta	10.074	—		
4. Osiguranje od požara	3.129	—		
5. Izgradnja spremišta i popravci kanc. prostorija	—	—		
6. Vanredne potrebe	21.268	05	40.497	05
VIII. Uzdržavanje nekretnina:				
1. Kuća Tomislavov trg br. 8.	7.384	35		
2. „ Šenoina ulica br. 4	3.925	70		
3. „ Šenoina ulica br 6.	2.585	92		
4. „ Petrinjska ulica br. 46.	5.090	09		
5. „ Langov trg br. 11.	3.111	52		
6. Vanredne investicije	31.053	33		
7. Drž. porez i opć. daće na sve kuće	154.684	63	207.785	54
Ukupno D				

PRIHOD II. Pregled prihoda i rashoda prema

	Prihod u 1930./31.		Prihod prema proračunu		Razlika	
	D	p	D	p	D	p
A. Državna pomoć:						
a) za štampanje red. edicija	250.000	—	250.000	—	—	—
b) za štampanje Rječnika .	60.000	—	60.000	—	—	—
c) za uzdržavanje galer. slika	100.000	—	100.000	—	—	—
d) za periodičke publikacije .	50.000	—	50.000	—	—	—
e) za biblioteku	50.000	—	50.000	—	—	—
f) za izgradnju arh. tresora .	40.000	—	40.000	—	—	—
B. Prinos Arheološkog muzeja za uzdržavanje palače . . .	60.000	—	60.000	—		
C. Prodaja edicija	102.323	31	70.000	—	+ 32.323	31
D. Prihodi galerije (ul., razgl. i dr.)	33.332	50	30.000	—	+ 3.332	50
E. Razni kamati (tem. zaklada, pričuva i tek. rač.) . .	60.955	07	20.000	—	+ 40.955	07
F. Prihodi nekretnina:						
1) Kuća Tomislavov trg 8. .	155.104	20	154.822	—	+ 282	20
2) Kuća Šenoina ul. 4. . . .	71.486	60	69.961	—	+ 1.525	60
3) Kuća Šenoina ul. 6. . . .	101.414	71	91.400	—	+ 10.014	71
4) Kuća Petrinjska ul. 46. .	78.155	29	77.000	—	+ 1.155	29
4) Kuća Langov trg 11. . .	48.715	10	48.615	—	+ 100	10
G. Vanredni prihodi (potpore, prinosi i darovi)	145.175	86	25.000	—	+ 120.175	86
H. Doprinos Ban. uprave Sav. ban.	150.000	—	150.000	—	—	—
I. Prijenos iz proračunske godine 1930—1931.						
a. Dar pokrovitelja nadb. dra. A. Bauera	50.000	—	50.000	—	—	—
b) Za angažovane sume štampe nedovršenih edicija . . .	120.434	40	120.434	40	—	—
c) Za nabavu slika domaćih slikara	20.000	—	20.000	—	—	—
d) Višak prijenosa iz godine 1929/30. prema obračunu	16.822	63			+ 16.822	63
	1,763.919	67	1,537.232	40	226.687	27

Višak prihoda D 226.687·27
Manjak rashoda D 239.370·78

D 466.058·05

U Zagrebu, 31. marta 1931.

Dr. V. Vouk s. r.
gospodarski tajnik.

proračunu za god. 1930/1931. RASHOD

	Rashod 1930./31.		Proračun		Razlika	
	D	p	D	p	D	p
I. Uprava:						
1. Počasna nagrada predsjedniku	24 000	—	24.000	—	—	—
2. Nagrade tajnicima	48.000	—	48.000	—	—	—
3. Nagrada upravitelju kuća	9 000	—	9 000	—	—	—
4. Stanar. dopl. poslovođi pisarne	6.000	—	6.000	—	—	—
5. Podvornik (beriva, odijelo, osig.)	16.949	05	18.000	—	— 1.050	95
6. Troškovi pisarne (pošta, telefon)	11.027	77	13 000	—	— 1.972	23
7. Razne tiskanice	7.690	—	12.000	—	— 4.310	—
8. Služb. putovanja i reprezentacija	18 331	—	18.000	—	+ 331	—
9. Potpora udovi podvornika Firšta	3.600	—	3.600	—	—	—
10. Razne nagrade i nepredvidljivo	19.654	50	20.000	—	— 345	50
II. Štampanje publikacija:						
1. Rječnik hrv. ili srp. jezika. sv. 45.	60.006	—	60 000	—	+ 6	—
2. Rad 1. i 2. r (30 ar) sv. 239/40.	51.237	50	60.000	—	— 8.762	50
3. Rad 3. razreda (15 ar.) sv. 241.	—	—	40.000	—	— 40.000	—
4. Zbora. za n. ž. i o. sv. 28/I. (15 ar)	32 090	60	30.000	—	+ 2.090	60
5. Ljetopis sv. 43.	22 865	—	15.000	—	+ 7.865	—
6. Bulletin 3. razr. sv. 25.	19.309	—	19.309	—	—	—
7 Bulletin 1. i 2. razr. sv. 2	—	—	25.000	—	— 25.000	—
8. Prirodoslovna istraž. sv. 17.	47 956	—	40.000	—	+ 7.956	—
9. Stari pisci (M. Držić) ost. (II. dio)	24.864	75	22.664	75	+ 2.200	—
10. Codex diplomaticus	—	—	100.000	—	—100.000	—
11. Otplata Zbornika kr. Tomislava	30.000	—	30.000	—	—	—
12. Koresp. Rački-Strossmayer	65.255	—	70.000	—	— 4.745	—
13. Posebna djela (Iveković-Krševan)	42.064	30	60.000	—	— 17.935	70
III. Honorari:						
1. Redaktorima i korektorima	28.851	—	40.000	—	— 11.149	—
2. Književni honorari autorima	81 321	75	100 000	—	— 18 678	25
3 Ocjene radnja	1.800	—	4.000	—	— 2.200	—
IV. Potp. za istraž. i umjetn.:						
1. Istraživanje zemlje	17.700	—	25.000	—	— 7.300	—
2. Istraživanje naroda	21.900	—	25.000	—	— 3.100	—
3. Nagrade za najbolja muz. djela	—	—	15.000	—	— 15.000	—
4. Vanredni izdaci za istraživanja	14.045	—	—	—	+ 14 045	—
V. Biblioteka i arhiv:						
1. Nagrada bibliotekaru	12.000	—	12.000	—	—	—
2. Nagrada arhivaru	6.000	—	6.000	—	—	—
3 Nagrada pomoćnicima biblioteke	4.800	—	12 000	—	— 7 200	—
4. Nagrada podvorniku	2.400	—	2.400	—	—	—
5. Vezanje knjiga	47.000	—	47 000	—	—	—
6. Nabava i zamjena knjiga	6.056	25	3.000	—	+ 3.056	25
7. Osiguranje od požara	1.805	—	1 820	—	— 15	—
8. Čišćenje i sitni troškovi	40	—	898	—	— 858	—
9. Uređenje arhiv. tresora	40.000	—	40.000	—	—	—
10. Vanredne potrebe	7.930	—	15.000	—	— 7.070	—
11. Muslim. rukopisi	59.852	—	20 000	—	+ 39.852	—
VI. Galerija slika:						
1. Nagrada ravnatelju	12.000	—	12 000	—	—	—
2. Nagrada čuvarima	7.182	—	7.000	—	+ 182	—
3. Podvornik (beriva, odijelo, osig.)	13 888	08	15.000	—	— 1.111	92
4. Konzerviranje slika	23.546	25	30.000	—	— 6.453	75
5. Nabava slika (prijenos iz 1929/30.)	20 000	—	20 000	—	—	—
6. Za uređenje inventara i biblioteke	6.000	—	6.000	—	—	—
7. Nabava biblioteke	10.382	84	10.000	—	+ 382	84
8. Osiguranje od požara	1 811	—	1 828	—	— 17	—
9. Sitni troškovi (čišć. i popravci)	2.321	—	5.000	—	— 2.679	—
10. Otpl. duga zakl. Tuškan (posljed.)	24.677	89	24.677	89	—	—
11. Razno i nepredvidljivo	1 976	—	10.000	—	— 8.024	—
12. Investicije (namještaj, fotografije)	12.392	50	20 000	—	— 7 607	50
VII. Palača:						
1. Redovno uzdržavanje i popravci	5.216	—	8.000	—	— 2.784	—
2. Vodovod, dimnjačar i čišćenje	810	—	1.500	—	— 690	—
3. Ogrjev i rasvjeta	10.074	—	15.000	—	— 4.926	—
4. Osiguranje od požara	3.129	—	3.160	—	— 31	—
5. Izgradnja spremišta i popr. kanc.	—	—	20 000	—	— 20.000	—
6. Vanredne potrebe	21.238	05	20.000	—	+ 1.268	05
VIII. Uzdržavanje nekretnina:						
1. Kuća Tomislavov trg br. 8.	7.384	35	11.000	—	— 3.615	65
2. Kuća Šenoina ul. br. 4.	3 925	70	7.000	—	— 3.074	30
3. Kuća Šenoina ul. br. 6.	2.535	92	8.500	—	— 5.964	08
4. Kuća Petrinjska ul. br. 46.	5 090	09	8 500	—	— 3.409	91
5 Kuća Langov trg 11.	3.111	52	6.000	—	— 2.888	48
6 Vanredne investicije	31.053	33	30.000	—	+ 1.053	33
7. Drž. porez i opć. daće za sve kuće	154.684	63	124 374	76	+ 30.309	87
	1,297 861	62	1,537.232	40		

III. Zaklade Jugoslavenske akademije.

1. Temeljna zaklada Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti.

Ovom zakladom upravljalo je dosada Računovodstvo financijske direkcije u Zagrebu, ali je u smislu rješenja Ministarstva prosvjete zadužbinskog odjeljenja u Beogradu od 6. decembra 1928. Z. br. 3.936 i Velikog župana zagrebačke oblasti od 17. januara 1929. br. 82. imovina ove zaklade 14. VIII. 1929. predana u upravu Akademije same.

Stanje glavnice 31. XII. 1930.

	U vrijednosnim papirima		
1.	4·2% zajedn. velj. renta (Nom. Kr. 20.000) . .	D	—·—
2.	4% zajedn. svib. renta (Nom. Kr. 132.000) . .	D	—·—
3.	4% zajedn. srp. renta (Nom. Kr. 200) . . .	D	—·—
4.	4% ug. zlatna renta (Nom. Kr. 23.400) . . .	D	—·—
5.	4% ug. krunska renta (Nom. Kr. 57.900) . .	D	—·—
6.	4·5% hrv. reg. obvez. (Fl. 4.400)	D	—·—
7.	4% Hrv. slav. zemljorasteretnice (Nom. Fl. 74.800)	D	—·—
8.	4% ug. zemljorasteretnice (Kr. 400)	D	—·—
9.	6% obvez. ug. rat. zajma (Kr. 25.000) . . .	D	—·—
10.	1 srećka Brantwijskog zajma	D	—·—
11.	4% založnice Hrv. slav. zem. hipot. banke .	D	5.000·—
12.	4½% „ „ „ „ „ „ .	D	25.750·—
13.	4½% založnice Prve hrvatske štedionice . . .	D	15.000·—
14.	4% „ „ „ „ . . .	D	1.250·—
15.	4½% založnice Hrv. slav. zem. hipot. banke	D	4.250·—
	U gotovini (uložnice)	D	93.993·31
		Ukupno D	145.243·31
	Porez na kamate uložaka	D	215·66
	4/5 kamata za g. 1928., 1929. i 1930. u svrhe Akademije	D	12.769·78
		Ukupno D	12.985·44
	Stanje glavnice 31. XII. 1930.	D	132.257·87

2. Zaklada Josipa Jurja Strossmayera za osnutak umjetničkog razreda.

Ovom zakladom upravljalo je dosada Računovodstvo financijske direkcije u Zagrebu, ali je u smislu rješenja Ministarstva prosvjete, zadužbinskog odjeljenja u Beogradu od 6. decembra 1928. Z. br. 3936. i Velikog župana zagrebačke oblasti od 17. januara 1929. br. 82. imovina ove zaklade 14. VIII. 1929. predana u upravu Akademije same.

Stanje 31. XII. 1930.

U vrijednosnim papirima			
1. Obvezn. ug. ratnog zajma (Kr. 9.500)	D	—·—	
2. 4·5% kom. zadužn. Hipotek. banke .	D	10.500·—	
U gotovini (u uložnicama)	D	44.309·36	
Ukupno	D	54.809·36	
Isplaćeni 4/5 kamata u svrhe Akademije za god. 1929. i 1930.	D		4.753·32
Porez na kamate uložnica	D		53·65
	D	54.809·36	4.806·97
Stanje glavnice 31. XII. 1930.	D	50.002·39	

3. Opća glavnica za izdavanje znanstvenih djela za opće obrazovanje.

Osnovana godine 1897. Prema čl. 4. zakladnice ima se prihod (najviše 4/5) upotrebiti tako, da će se po zaključku skupne sjednice, a na prijedlog dotičnog razreda pomoći koje djelo za opće obrazovanje.

Stanje glavnice 31. XII. 1930.

a) u vrijednosnim papirima:		
1. 4% obvez. zajedničke rente (nom. Kr. 2.000)	D	—·—
2. 4% ugar. rasteretnice (nom. Kr. 2.000) . .	D	—·—
3. 4½% založnice Prve hrvatske štedionice .	D	12.500·—
b) u gotovini (uložnice):		
4. Dar braće Duboković (s kamatima) . . .	D	4.363·96

5. Legat opata Penića (s kamatima)	D	2.131·12
6. Dar Ministarstva prosvjete (s kamatima) . .	D	107.210·33
7. Kamati temeljne glavnice	D	17.330·59
8. Protivuvrijednost	D	55·—
Ukupno	D	143.586·—

Raspoloživo u svrhe zaklade

1. 4/5 kamata od temeljne glavnice	D	13.864·48
2. 4/5 kamata dara Duboković	D	1.387·59
3. 4/5 kamata dara Penić	D	662·34
4. Dar Ministarstva prosvjete	D	107.210·33
Ukupno	D	123.124·74

4. Glavnica Franje Račkoga.

Zaklada je osnovana zaključkom skupne sjednice Jugoslavenske akademije od 29. juna 1913. Prema čl. 3. zakladnice »svrha je zakladi, da se njezinim prihodom podupiru oni, koji spremaju za Jugoslavensku akademiju radnje historičko-filologičke, a naročito valja da se uzme u obzir na one, koji spremajući za Jugoslavensku akademiju radnje rečenoga smjera valja da putuju«.

Stanje zaklade 31. XII. 1930.

a) u vrijednosnim papirima:		
1. 4½% založnice Hrvatske eskomptne banke .	D	1.250·—
2. 4½% založnice Prve hrv. štedionice . . .	D	5.000·—
3. 4½% zadužnice grada Zagreba	D	375·—
b) u gotovom (uložnica)	D	1.875·—
Ukupno	D	8.500·—

Stanje raspoloživih kamata.

1. Prijenos od 31. XII. 1929.	D	3.732·67
2. Kamati do 31. XII. 1930.	D	459·89
Ukupno	D	4.192·56

5. Glavnica Tadije Smičiklasa.

Osnovana oporukom bivšeg predsjednika Jugoslavenske akademije Tadije Smičiklasa, odnosno zaključkom skupne sjednice od

21. januara 1921. Prema čl. 3. Pravilnika ima ovaj fond svrhu, »da se njegovim prihodom podupiru oni, koji spremaju za Jugoslavensku akademiju radnje historičko-filologičke, naročito valja da se uzme u obzir na one, koji spremajući za Jugoslavensku akademiju radnje rečenoga smjera treba da putuju«.

Stanje glavnice 31. XII. 1930.

1. Dionice Hrv. poljodjelske banke (nom.) . . .	D	500·—
2. Dionice Prve hrv. štedionice (nom.)	D	6.000·—
3. 4½% založnice Hrv. slav. hipotekarne banke .	D	500·—
4. U gotovini , ...	D	2.500·—
Ukupno	D	9.500·—

Stanje raspoloživih kamata.

1. Prijenos stanja od 31. XII. 1929.	D	2.248·11
2. Kamati do 31. XII. 1930.	D	1.364·44
Ukupno	D	3.612·55

6. Glavnica Julija Bubanovića.

Osnovana oporukom Julija Bubanovića, velikog župana, danom 5. februara 1903. Godišnji prihod ima se upotrebiti za nagrade slušačima sveučilišta, koji dobro nauče ruski jezik.

Stanje glavnice do 31. XII. 1930.

1. Dionice Prve hrv. štedionice	D	6.000·—
2. U gotovini , ...	D	6.272·—
Ukupno	D	12.272·—
Raspoloživi kamati iz god. 1930.	D	1.314·18

7. Glavnica generala M. pl. Crljena.

Osnovao general Marko pl. Crljen 15. decembra 1910. u svrhu osnutka Jugoslavenskoga enciklopedijskog rječnika odnosno Hrvatskoga biografičkoga rječnika.

Stanje glavnice do 31. XII. 1930.

a) u vrijednosnim papirima:

1. 4½% založnice Prve hrv. štedionice . . .	D	5.000·—

2. 4½% založnice Hrv. esk. banke	D	4.900·—
3. Zadužnice grada Zagreba	D	250.—
4. 6% ug. ratni zajam (nom. K. 8.000) . . .	D	—·—
5. 4½% zajam grada Sofije *Fr.* 42.000·— . .	D	—·—
6. Dionice Priv. agr. banke	D	20.000·—
b) u gotovini (uložnica Prve hrv. šted.):		
7. Prijenos iz g. 1929. (odbiv nabavu dion. Priv. agr. banke)	D	28.968·—
Kamati do 31. XII. 1930.	D	5.158·18
Vučene založnice u god. 1930.	D	500·—
Ukupno *Fr.* 42.000·— . . .	D	64.776·18

8. Glavnica dra. Nikole Tomašića.

Osnovana oporukom dra. Nikole pl. Tomašića, bana kraljevine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije, 10. decembra 1917. u svrhu izučavanja hrvatskoga jezika i povijesti.

Stanje glavnice do 31. XII. 1930.

Dionice Jugosl. udružene banke	D	46.200·—

Stanje kamata do 31. XII. 1930.

Prijenos od 31. XII. 1929.	D	7.696.07
Kamati do 31. XII. 1930.	D	5.271·54
Raspoloživi kamati ukupno	D	12.967·61

9. Glavnica dra. Andrije Bakarčića.

Oporukom dra. Andrije Bakarčića 28. decembra 1919. naslijedila je Jugoslavenske akademija Kr. 200.000·—. Po zaključku skupne sjednice od 14. juna 1924. tom će se glavnicom pomagati izdavanje opće korisnih djela izvornih i prevedenih.

Stanje glavnice 31. XII. 1930.

1. Stanje glavnice 31. XII. 1929.	D	93.313·08
2. Kamati uložnice do 31. XII. 1930.	D	5.534·79
Ukupno	D	98.847·87

10. Glavnica dra. Grge Tuškana.

Zaklada je osnovana oporukom dra. Grge Tuškana od 18. januara 1921. Zaključkom skupne sjednice od 14. juna 1924. ima se

prihod ove zaklade upotrebiti tako, da će se po zaključku skupne sjednice, a na prijedlog stručnog razreda pomoći koje djelo za šire obrazovanje.

Stanje glavnice 31. XII. 1930.

1. Prijenos stanja od 31. XII. 1929.	D	485.053·06
2. Kamati uložaka do 31. XII. 1930.	D	23.122·54
3. Kamati zajma Zbornika Tomislava	D	3.784·37
Ukupno	D	511.959·97

Glavnica je pokrivena:

Dionicama Hrv. poljodj. banke	D	625·—
Gotovinom u ložnicama	D	454.417·92
Ostatkom zajma za Tomislavov Zbornik	D	53.132·68
Kamatima zajma za Tomisl. Zbornik	D	3.784·37
Ukupno	D	511.959·97

11. Glavnica u spomen Petra Turkovića.

Osnovao dr. Vladimir barun Turković i braća god. 1916. s namjerom, da se iz kamata glavnice svake treće godine nagradi najbolje izvorno djelo ili rasprava struke finansijske ili političko-ekonomske.

Stanje glavnice 31. XII. 1930.

1. 7½% drž. investicioni zajam	D	10.000·—
2. Prijenos kamata do 31. XII. 1929.	D	10.243·66
3. Kamati do 31. XII. 1930.	D	1.355·36
Ukupno	D	21.599·02

12. Glavnica dobrotvora M. M.

Osnovana 15. IX. 1915. darovnicom.

Stanje glavnice 31. XII. 1930.

Obveznice 4% ugarske rente . . . . . K 20.000·—

Budući da pitanje ovih vrijednosnih papira nije riješeno, to glavnica nema sada nikakovih prihoda.

Dobrotvor M. M. nije želio, da mu se prije smrti zna za ime. Kako je dobrotvor M. M. 15. februara 1928. preminuo, to priopćujemo njegovo potpuno ime: Mate Meršić, župnik u Gradišću (Burgenland).

13. Stipendijska zaklada dra. Dragutina Neumanna Valpovčanina.

Osnovao Rudolf grof Norman-Ehrenfelski 11. augusta 1911. Godišnji prihod ove zaklade imao bi se upotrebiti kao stipendij slušaču sveučilišta u Zagrebu. Vrijednost je glavnice nakon rata devalvirana.

Stanje zaklade 31. XII. 1930.

Obveznice 4% ugarske krunske rente od 7. augusta 1911. u nominalnoj vrijednosti K 30.000·—.

Ne nosi nikakve kamate.

14. Stipendijska zaklada Pavla grofa Pejačevića Virovitičkog iz Podgorača.

Osnovao Rudolf grof Norman god. 1916. u svrhu stipendije za slušače sveučilišta.

Ova je glavnica osnovana pologom u vrijednosnim papirima Schuldverschreiben Anlehen der k. k. Reichshauptstadt Wien u nominalnoj vrijednosti K 30.000·—.

Dopisom Prve hrv. štedionice, gdje su papiri bili u pologu od 5. III. 1923. odnosno od 8. IV. 1924., obaviještena je Akademija, da su gornji efekti ižrijebani i to u protivuvrijednosti od D 35·60.

Danom 31. XII. 1930. iznosi glavnica D 683·03.

15. Stipendijska zaklada Alvine grofice Pejačević.

Osnovana kao i zaklada pod 13 u istoj vrijednosti, koja nakon devalvacije 31. XII. 1927. iznosi D 49·22.

Danom 31. XII. 1930. iznosi glavnica D 59·16.

16. Glavnica župnika J. Stojanovića.

Osnovana glavnica oporukom župnika J. Stojanovića u Vinkovcima od 26. marta 1910. s iznosom K 5.000·—. Glavnica se ima upotrebiti za izdanje najboljeg djela o službi Božjoj u Hrvata.

Stanje glavnice 31. XII. 1930. u gotovini:

Prijenos iz godine 1929.	D	3.002·46
Kamati do 31. XII. 1930.	D	186·29
Ukupno	D	3.188·75

17. Glavnica dra. Gustava Janečeka.

Zaključkom skupne sjednice Akademije od 3. marta 1930. određena je u korist Akademije položena svota dra. Gustava Janečeka, bivšega predsjednika Akademije, da se ima upotrebiti u svrhe matematičko-prirodoslovnog razreda Akademije.

Glavnica iznosi danom 31. XII. 1930. . . . D 7.256·68

18. Glavnica u korist podignuća spomenika dru. Franji Račkomu.

Danom 31. XII. 1930.

Prijenos iz god. 1929.	D	4.051·27
Ostatak proslave Rački	D	25.851·75
Kamati do 31. XII. 1930.	D	542·98
Ukupno	D	30.446·—

19. Rezervna glavnica.

Izvan redovnog budžeta i zakladne imovine ima Akademija i rezervnu glavnicu, koja prema faktičnom stanju 31. XII. 1930. iznosi:

1. U vrijednosnim papirima (4½% založnice i dionice Prve hrv. štedionice i 7% drž. zajma) . .	D	43.000·—
2. Gotovina u uložnici Jugosl. udruž. banke . . .	D	8.114·91
Ukupno	D	51.114·91

20. Glavnica za gradnju »Doma Aleksandra I., Kralja Jugoslavije, za Jugoslavensku akademiju«.

Stanje 8. juna 1931.

Pomoć Ministarstva prosvjete . .	D	1,500.000·—		
Anuitet u drž. proračunu za 1930/31.	D	1,147.466·—		
Kamati do 31. XII. 1930. . . .	D	90.324·67		
Troškovi za predradnje	D			336.708·42
Ukupno . .	D	2,737.790·67	D	336.708·42
Ostaje na raspoložbu . .	D	2,401.082·25		

Prijedlog budžeta za god. 1931/32.

A. Prihodi.

	D	p	D	p
A. Državna pomoć:				
a. za štampanje redovnih edicija	250.000	—		
b. za štampanje Rječnika	60 000	—		
c. za uzdržavanje galerije slika	100.000	—		
d. za periodičke publikacije	50.000	—		
e. za biblioteku	50.000	—		
f. za izgradnju arh. tresora	40.000	—	550.000	—
B. Prinos Arh. muzeja za uzdrž. palače			60.000	—
C. Prodaja edicijâ			65.000	—
D. Prihodi galerije (ulaznice, razglednice i dr.)			25.000	—
E. Razni kamati (temeljna zaklada, pričuva i tekući računi)			20.000	—
F. Prihodi nekretninâ:				
1. Kuća Tomislavov trg 8.	155.047	80		
2. „ Šenoina ulica 4.	72.478	80		
3. „ Šenoina ulica 6.	93.865	20		
4. „ Petrinjska ulica 46.	79.114	80		
5. „ Langov trg 11.	54 698	40	455.205	—
G. Vanredni prihodi (potpore, prinosi, darovi)			40.000	—
H. Doprinos Banske uprave Sav. ban.			150.000	—
I. Prijenos iz proračunske g. 1930/31.:				
a. za proučavanje slika u Dalmaciji	50 955			
b. za angažovane sume štampe nedovr. edicija	165.000			
c. za najbolja muzička djela	15.000			
d. za galeriju	14.061	25		
e. za biblioteku	7.200			
f. za uređenje akad. prostorija	20.000			
g. višak od proračuna 1930./31.	17 329	75	289.546	—
Ukupno			1,654 751	—

B. Rashodi.

	D	p	D	p
I. Uprava.				
1. Počasna nagrada predsjedniku	24.000	—		
2. Nagrade tajnicima	48.000	—		
3. Nagrada upravitelju kuća	9.000	—		
4. Podvornik (beriva, odijelo, okr. blag.)	18.000	—		
5. Troškovi pisarne (pošta, tel., pis. potrebe)	37.543			
6. Služb. putovanja i reprezentacija	18.000	—		
7. Potpora udovi podv. Firšta	3.600	—		
8. Razne nagrade i nepredv. (rev. odb., osoblje)	50.000	—	208.143	—
Prijenos			208.143	—

	D	p	D	p
Prijenos . . .			208.143	—
II. Štampanje publikacija.				
1. Rječnik hrv. ili srp. jezika, sv. 46.	60.000	—		
2. Rad 1. i 2. razr. 2 sv. (30 ar.) sv. 242/43	60 000	—		
3. Rad 3. razr. 2 sv. (30 ar.) sv. 241. i 244.	80.000	—		
4. Zbornik za nar. živ. i običaje sv. 28/II (15 ar.)	32 000	—		
5. Ljetopis sv. 44.	20.000	—		
6. Bulletin 3. razr. sv. 26.	20.000	—		
7. Bulletin 1., 2. i 4. razr. sv. 2.i 4. . . .	62.700	—		
8. Građa za povijest knjiž hrv. sv. 11. (15 ar.)	40.000	—		
9. Codex diplomaticus	120.000	—		
10. Korespondencija Rački-Strossmayer sv. 4. .	70.000	—		
11. Monum. hist.-jur. (Acta croatica) sv. 12. .	60.000	—	624.700	—
III. Honorari.				
1. Redaktorima	30.000	—		
2. Književni honorari autorima	90.000	—		
3. Ocjene radnjâ	8.500	—	128.500	—
IV. Potpore za istraživanja i umjetnost.				
1. Istraživanja zemlje	25.000	—		
2. Istraživanja naroda	25.000	—		
3. Nagrade za najbolja muz. (prijenos) i knjiž. djela	30.000	—		
4. Za proučavanje starih slika u Dalmaciji .	80.955	—	160.955	—
V. Biblioteka i arhiv.				
1. Nagrada bibliotekaru	12.000	—		
2. „ arhivaru	6.000	—		
3. „ pomoćnicima biblioteke	19.200	—		
4. „ podvorniku	2.400	—		
5. Vezanje, nabava i zamjena knjiga	56.000	—		
6. Osiguranje od požara	1.820	—		
7. Čišćenje i sitni troškovi	500	—		
8. Uređenje arhiv. tresora	40.000	—		
9. Vanredne potrebe biblioteke i arhiva . . .	15.000	—		
10. Muslimanski rukopisi	20.000	—	172.920	—
Prijenos . . .			1,295.218	—

	D	p	D	p
Prijenos . . .			1.295.218	—
VI. Galerija slika.				
1. Nagrada ravnatelju	12.000	—		
2. „ čuvarima	7.200	—		
3. Podvorniku (beriva, odijelo, okr. blagajna) .	15.000	—		
4. Konserviranje slika	15.000	—		
5. Za uređenje inventara i biblioteke	6.000	—		
6. Nabava biblioteke	10.000	—		
7. Osiguranje od požara	1.828	—		
8. Sitni troškovi, čišćenje i manji popravci . .	3.000	—		
9. Razno i nepredvidljivo	10.000	—		
10. Investicije (namještaj, fotografije) i dr. .	30.000	—	110.028	—
VII. Palača.				
1. Redovno uzdržavanje i popravci	8.000	—		
2. Vodovod i čišćenje	1.500	—		
3. Ogrjev i rasvjeta	13.000	—		
4. Osiguranje od požara	3.160	—		
5. Uređenje sjedničke dvorane	40.000	—		
6. Vanredne potrebe	20.000	—	85.660	—
VIII. Uzdržavanje nekretnina (sa porezom i drugim daćama).				
1. Kuća Tomislavov trg 8.	10.000	—		
2. „ Šenoina ulica 4.	5.000	—		
3. „ Šenoina ulica 6.	5.000	—		
4. „ Petrinjska ulica 46.	6.000	—		
5. „ Langov trg 11.	4.000	—		
6. Vanredne investicije	30.000	—		
7. Drž. porez i opć. daće na sve kuće . . .	103.845	—	163.845	—
Ukupno . . .			1,654.751	—

Primici . . . . . D 1,654.751·—
Izdaci . . . . . „ 1,654.751·—

U Zagrebu, 15. juna 1931.

Dr. V. Vouk s. r.
gospodarski tajnik.

SVEČANA SJEDNICA

27. juna 1931.

Govor predsjednika dra. Gavre Manojlovića.

Poštovana gospodo uzvanici!
Mili akademijski drugovi!

Današnjom svečanom godišnjom sjednicom završuje Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti pred našom narodnom javnošću šezdeset i petu godinu svoga rada, dajući njoj i sebi računa o njemu. A naš rad, od svijetloga 12. dana ovoga mjeseca, kada se Njegovo Veličanstvo naš uzvišeni Kralj udostojao svojom blagotvornom rukom položiti kamen temeljac novoj velikoj akademijskoj građevini, tome budućem izvoru materijalnog osiguranja Akademije, dobiva mogućnost ponovljenoga poleta. I upravo se stoga, u današnje vedre dane, naša misao okreće u prošlost prema onim vremenima, kada se ta Akademija stvarala. Prijedlog o osnivanju takova visokoga instituta nauke i umjetnosti, a jugoslavenskoga imena i tendencije jugoslavenske, stavio je najveći tadašnji Hrvat i Jugoslaven hrvatskomu saboru odmah, čim je dotrajao austrijski njemački birokratski apsolutizam. Prihvatilo je taj prijedlog oduševljenje svih saborskih članova, i Hrvata i Srba, a daleko je on odjeknuo po cijelom svijetu slavenskom. Ali upravo stoga potraja još pet godina krojenja i prekrajanja zakonske osnove, dok je bečka vlada napokon uoči očekivanoga rata o konačnom ustaljenju ili o rušenju bečke prevlasti, nad Njemačkom i Italijom, 4. marta 1866. dala na najvišem mjestu potvrditi zakon o našoj *takovoj* Akademiji. A da se to nije postiglo onda, gorko kasnije iskustvo pokazalo je, da Akademija, takova i osobito takova imena i vidika, jedva bi kasnije i bila nastala, s tim manje, što se drugdje na slavenskom jugu još dugo nije stvarao sličan takav institut.

Osnivanje ove Akademije, »jugoslavenske«, značilo je *jedinstvo* svih Slavena na jugu: Hrvata, Srba, Slovenaca, Bugara. U prvi mah, dakako, jedinstvo naučno, prosvjetno, kulturno. No takovo jedinstvo, jednom bačeno u duše naroda i vidljivo predstavljeno jednim središnjim organizmom, nabujat će iz tih milijuna

duša pomalo u sva područja narodnoga života. Mislilo se na to i u Beču, a mislilo se i u Zagrebu. No historijskom je oku jasno, da su o tome drugačije misli vladale u onim visokim i dalekim krugovima, koji su početkom 1866. godine konačno pristali na osnutak Akademije nauka u Zagrebu uopće, a na sankciju njezina jugoslavenskoga imena napose — a drugačije da su pak bile misli biskupa Strossmayera i njegovih prijatelja. A ove, kako ih je on pred 65 godina u ovom našem kolu svečano i jasno ocrtao, bijahu širok i visok opći narodni program s dalekim vidicima, koji se otvaraju u veliku panoramu eno one slike desno na zidu ove akademijske svečane dvorane, slike, oličene buđenjem zarobljenoga naroda u praskozorju nova dana, u kojem tri davna kralja slavenskoga juga, gazeći preko neprijateljskih nemani, jure k oltaru sloge i jedinstva. One Strossmayerove misli obuhvatahu cijelo područje sve do obala triju mora. Bijahu one svijetlo proročanstvo narodnoga vidioca, bistre daleke zrake iz umnoga reflektora genija, sipane u daleku budućnost.

I ta budućnost, evo je ovdje; u njoj smo sada mi, sretnici.

Ne možemo, da rečemo istinu, ustvrditi, da bi se i na samom području, nešto užem od područja Strossmayerovih narodnih vizija, bilo uvijek i svagdje onako radilo i u radu borilo se i trpjelo, kako su predskazivale i tražile one prostrane i visoke prorokove vizije. Ali što veliki geniji vizionarno u budućnost izbace, to je često plod, i njima samima jedva svijestan, zakona prirode, ponikao iz svih dosadašnjih i sadašnjih komponenata. Tako su i vizije Strossmayera, toga posljednjega i valjda najvećega vizionara našega narodnoga jedinstva, već tada bile latentne realnosti. Jer one bijahu zbir svih dosadašnjih najplemenitijih težnja praotaca, a nošene valovima savremenoga razvitka evropskoga čovječanstva: slobode, kulturnog i državnog ujedinjenja evropskih pojedinih naroda. Zato se i iznad svakoga, pa bilo i partikularnog nastojanja u raznim dijelovima našega naroda ipak uvijek nadvisivao isti onaki cilj, kakova ga je imperativno nalagao tok historije.

Napose se možemo osjećati sretnima mi ovdje, u ovom našem kolu, koji smo nepokolebano držali amanet prvih dana Jugoslavenske akademije. A osobito smo sretni i zato, što kod ovog svečanog sastanka možemo ponovo i u istom duhu pozdraviti braću zastupnike Srpske kraljevske akademije, nasljednike Stojana Nova-

kovića, Jovana Cvijića i mnogih drugih, a sjećajući se i onih dana još prije svjetskoga ratnoga požara, kada su obje akademije, pružajući si sestrinske ruke preko tada zagrađene Save i Drine, spremale veliki zajednički Jugoslavenski enciklopedijski rječnik, a ističući, da se taj isti duh i danas manifestuje u složnim dogovorima o zajedničkim naučnim pothvatima.

A najsretniji smo ovih svijetlih godina i dana, što možemo s ushićenjem konstatovati, da ujedinjenoj domovini na čelu stoji i njenom sudbinom upravlja najljepše utjelovljena vizija osnivača ove Akademije: narodni plemeniti Kralj, promotor svakoga narodnoga napretka, zaštitnik znanosti i umjetnosti, dobrotvor naše Akademije — Njegovo Veličanstvo Aleksandar, prvi Kralj Jugoslavije.

Njemu neprolazna hvala i slava, Njemu sretan život nebrojenih godina!

Izvještaj književnoga tajnika dra. Dragutina Boranića.

Od posljednje svečane sjednice, koja je bila 31. maja 1930. i na kojoj je akademik dr. Ljudmil Hauptmann čitao svoju raspravu »Uloga velikomoravske države u slavensko-njemačkoj borbi za Podunavlje«, razvijao se naučni rad Akademije ovako:

U razrednim sjednicama prihvaćene su za štampanje radnje:

1. U »Radu« historičko-filologičkog razreda: dr. Ljudmil Hauptmann: Država i crkva u doba stare narodne dinastije; dr. Stjepan Ivšić: O djelima zapadnog postanja u staroj glagolskoj književnosti; dr. Franjo Fancev: a) Crkvena pismenost pisana latinicom prema glagolskoj i ćirilskoj; b) Prilog za reviziju bibliografije hrvatskih pjesama Marka Marulića; Vladoje Dukat: Korespondencija Alojzija Baričevića; dr. August Musić: Grčki iterativni preterit i slavenski iterativni kondicional; dr. Antun Barac: Mirko Bogović; dr. Ilija Mamuzić: Ilirizam i Srbi; Aleksej Olesnicki: Bezimeni turski ljetopisac o bojevima Turaka sa Hrvatima god. 1491. i 1493.

2. U »Radu« matematičko-prirodoslovnog razreda: dr. Franjo Heritsch (Graz): Orthoceri iz školjkovitog vapnenca kod Han Buloga kod Sarajeva i iz hallstattskih vapnenaca Alpa; dr. Fran Tućan: Fosforit kod Rvenika; dr. Vladimir Varićak: Nekoliko Boškovićevih pisama; dr. Artur Gavazzi: Mali oblici kamena u tlu; dr. Ivo Horvat: Vegetacijske studije o hrvatskim planinama. II.

dio: Zadruge na stijenama i točilima; dr. Marin Katalinić: O titranju tankih žica u nekim dijelektričnim tekućinama pod električnom napetošću; dr. V. Vouk—V. Škorić—Z. Klas: Nova fotobakterija iz Jadranskog Mora i utjecaj koncentracije H-iona na njeno svijetljenje; dr. Gilbert Flumiani i Ivan Corubolo: Prilog pojavama adsorpcije u otopinama; D. Barković i V. Seifert: O odjeljivanju fosforne kiseline tokom kvalitativne analize.

3. U »Posebnim djelima«: dr. Franjo Fancev: Hrvatski psaltir i oficij Bl. Device Marije; dr. Milan Rešetar: Dubrovački zbornik od god. 1520.

4. U »Zborniku za narodni život i običaje južnih Slavena«: dr. Ivo Pilar: O dualizmu u vjeri starih Slovjena i o njegovu porijetlu i značenju; dr. Marijan Stojković: a) Ivan Lovrić, pristaša struje prosvjetljenja u Dalmaciji; b) Čudo od kokota. Rog. Pojas; Oto F. Babler: O dvanaestorici ljenivaca; Ante Šimčik: a) Ispred pasa kostiju nema; b) Hajdučka mjera za sukno; c) Dubrovačke bugaršticе o Krbavskom boju; d) Barakovići i Kopčići; dr. Božidar Širola: a) Svadba u Novom Vinodolskom; b) Pir u Dobrinju na Krku; Rudolf Strohal: Život hrvatskog naroda u karlovačkom kotaru i u najbližoj njegovoj okolini (1433—1800); Jakov Mikac: Narodni običaji iz sela Bresta u Istri; Lojze Golobič: Narodno blago iz Semiča (Bela Krajina); dr. Ante Messner-Sporšić: Kolonije hrvatskih plemića u Banatu; Mićun M. Pavićević: a) Legende iz Crne Gore; b) Običaji u Katunskoj nahiji (Crna Gora); dr. Milenko S. Filipović: Borovičani (podrugačice).

5. U javnoj sjednici historičko-filologičkog razreda 15. maja 1931. čitao je naš član dopisnik prof. Antoine Meillet iz Pariza raspravu »O slavenskom adjektivu sladъkъ«.

6. Na molbu Direkcije pomorskog saobraćaja u Splitu akademik dr. Jovan Hadži podnio je svoja stručna mišljenja o reguliranju mrežnog oka u zbirnoj vreći povlačnih mreža i o reguliranju ribolova buškavicom.

Minule je godine Akademija izdala 11 knjiga, i to: 45. svezak Rječnika hrvatskoga ili srpskoga jezika u obradi Tome Maretića (»pojaz — 2. pomrsiti«); zatim dvije knjige (239. i 240.) »Rada« historičko-filologičkog i filozofičko-juridičkog razreda sa raspravama M. Dolenca, M. Kostrenčića, A. S. Dabinovića, Đ. Ljubića, M. Kosa, H. Barića i J. Bösendorfera; 241. knjigu »Rada« matematičko-prirodoslovnog razreda sa raspravama J. Goldberga, V.

Varićaka, M. Salopeka, R. Cesarca, F. Heritscha, A. Gavazzija, I. Horvata, V. Vouka—V. Škorića—Z. Klasa, M. Katalinića, G. Flumiani—I. Corubola, D. Barkovića—V. Seiferta; 17. svezak »Prirodoslovnih istraživanja Kraljevine Jugoslavije«, koji obuhvata radnju Ljudevita Rossija »Pregled flore Hrvatskog Primorja«; prvi svezak 28. knjige »Zbornika za narodni život i običaje južnih Slavena« sa raspravama I. Pilara, M. Stojkovića, O. Bablera, A. Šimčíka i prinosima B. Širole, A. Messner-Sporčića, M. M. Pavićevića, V. Vukovića, S. Banovića i F. Cetinića; 43. svezak »Ljetopisa«, u kojem su osim izvoda iz sjedničkih zapisnika i prikaza glavne godišnje skupštine priopćene biografije novih članova, izvještaji o naučnim putovanjima, pravilnici, »Biološko-okeanografski institut« od dra. Vale Vouka i »Filozofija kršćanstva« od dra. Stjepana Zimmermanna. Drugi svezak »Bulletin international« historičko-filologičkog, filozofičko-juridičkog i umjetničkog razreda donosi radnje iz godine 1918—1924. Doštampava se 25. svezak »Bulletin international« matematičko-prirodoslovnog razreda. Među posebnim djelima Akademije izdana je treća knjiga »Korespondencije Rački-Strossmayer« u obradi Ferde Šišića, obuhvatajući pisma od 5. januara 1882. do 27. juna 1883.; i Ćirila M. Ivekovića »Crkva i samostan Sv. Krševana u Zadru, hrvatske zadužbine u X. vijeku«.

Ove će godine Akademija izdati: 46. svezak »Rječnika hrvatskoga ili srpskoga jezika«; 242. i 243. knjigu »Rada« historičko-filologičkog i filozofičko-juridičkog razreda; 244. knjigu »Rada« matematičko-prirodoslovnog razreda; drugi svezak 28. knjige »Zbornika« za narodni život i običaje južnih Slavena« u redakciji dra. D. Boranića; 15. svezak »Codex diplomaticus regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae« u redakciji dra. Marka Kostrenčića; dva sveska »Bulletin international«; 44. svezak »Ljetopisa«; 11. knjigu »Građe za povijest književnosti hrvatske« u redakciji dra. Franje Fanceva; 12. svezak »Monumenta historico-juridica« (acta croatica) u obradi dra. Stjepana Ivšića; 4. (posljednju) knjigu »Korespondencije Rački—Strossmayer«. Osim toga ima nade, da će se s tijekom godine naći sredstava i objelodaniti prvi svezak nove edicije »Hrvatski spomenici«, koja će se otvoriti radnjom danskoga arh. Ejnara Dyggve-a, kao rezultatom rada hrvatskog starinarskog društva »Bihaća« (monsign. Bulić i dr. Lj. Karaman) oko iskopavanja i obrađivanja starohrvatskih spomenika u Rižnici, Solinskoj Gradini, Gospi od otoka, Stomratu i dr.

Akademija je prošavše godine podijelila ove naučne pripomoći: dru. Ferdi Šišiću za istraživanje građe za Korvinovo doba u Beču i Pešti; dru. Stjepanu Ivšiću za traženje glagolskih rukopisa u Istri i Zadru; dru. Franji Fancevu za istraživanje dokumenata o školovanju naših ljudi u inostranstvu (poglavito u Grazu i Beču); dru. Stjepanu Zimmermannu, da u Padovi i Veneciji iznađe građu za povijest naše filozofije; arh. Ćirilu M. Ivekoviću za istraživanje historičkih i umjetničkih spomenika u Biogradu na moru i okolini; dru. Vali Vouku za nastavak studija Kaštelanskog zaliva; dru. Ivi Horvatu za dalje istraživanje pećina i točila u Velebitu, Dinari i zapadnoj Bosni.

Na osnovi Pravilnika, koji je prihvaćen u skupnoj sjednici 1. jula 1930., Akademija je mjeseca januara 1931. raspisala natječaj za tri glazbene nagrade u iznosu od 15.000 dinara, i to: a) 8.000 dinara za operu, oratorij, simfoniju i sl.; b) 5.000 dinara za komornu muziku (kvartet, sonatu i sl.); c) 2.000 dinara za vokalnu muziku (popijevku, zbor). Posebni ocjenjivački odbor primio je kompozicije od petorice autora, a odluku o nagradama donijet će mjeseca jula o. g.

Kuratorij Biološko-okeanografskog instituta na Jadranu, zajedničke ustanove Jugoslavenske i Srpske kraljevske akademije, prihvatio je od natječajnih idejnih planova za zgradu instituta nacrte arh. Kaliterne, koji se najviše približuju postavljenim zahtjevima i uslovima. Pošto se izrade definitivni detaljni planovi, pristupit će se gradnji instituta, o kojemu se opširan izvještaj nalazi u 43. svesku »Ljetopisa«. Upravu privremene stanice u Šilerovu pansionu »Split«, koja je započela svojim radom 1. novembra 1930., preuzeo je 15. januara 1931. prof. dr. Hjalmar Broch.

U nedavno osnovanoj internacionalnoj geobotaničkoj stanici u Montpellieru naša je Akademija zajedno sa Srpskom kraljevskom akademijom iznajmila jedno radno mjesto.

XII. zasjedanje Komiteta Međunarodne unije akademija sa stalnim sjedištem u Bruxellesu započelo se u 10 sati 25., a završilo se u 12 sati 28. maja. Tu su izvijestili predstavnici naših dviju Akademija kao članovi »Odbora Kraljevine Jugoslavije za Međunarodnu uniju akademija«, dr. Kostrenčić i dr. Manojlović, o napredovanju onih radova Unije, koje su naše Akademije, a preko njih naši stručnjaci, preuzeli i kao našoj nauci zajedničke. Tako se izvijestilo, da je dr. Hauptmann završio ispisivanje, kolacioniranje

i stavljanje u posebne listiće (schedae) od preko 2.000 latinskih (i polatinjenih) riječi za novo izdanje velikoga Ducange-ova »Rječnika latinskoga jezika Srednjega Vijeka«, koje se do početka 12. stoljeća nalaze u latinskim ispravama i drugim pisanim spomenicima zapadnog i sjevernog područja (hrvatskom i slovenskom) našega naroda. Za »Zbornik starih vaza« gotove su u rukopisu, pa će se ove godine u Parizu štampati tri već odobrene sveske prehistorijskih vaza (dvije iz zagrebačkoga muzeja, a jedna iz vršačkoga i beogradskoga) pod autorstvom dra. Hoffillera, dra. Vulića i dra. Grbića. No u nas ima priređene ili izbrane građe za još nekoliko takovih svezaka. Ta se nova građa nekim dijelom već predašnjih godina prikazala Komitetu Unije (dr. Vulić i dr. Abramić), a nekim dijelom (od dra. Hoffillera) istom u ovom zasjedanju Komiteta. No prehistorijskih vaza nabrano je po našim muzejima toliko, da će trebati provesti neki izbor najmarkantnijih i najboljih. Naprotiv u nas nema mnogo primjeraka pravih antiknih (grčkih i rimskih), dok ih ima sabranih (kupljenih i t. d.) golemo mnoštvo po drugim evropskim muzejima, pa i izvan starog područja grčke i rimske kulture.

U pogledu pripreme jugoslavenskog dijela »Arheološke karte rimskoga imperija« napredak je u nas dosta spor, jer se mnogo toga istom prikuplja ili traži po našem narodnom području, na površju ili pod njim, a nema ovećega broja privatnih lokalnih istraživača i ljubitelja takove struke, osim donekle (po izvještaju dra. Sarija) u slovenskim krajevima. Tako najveći posao, i primitivni, pada na mali broj stručnjaka po arheološkim muzejima u Zagrebu, Splitu, Beogradu i Sarajevu i po univerzitetima. Dakako, mi ne ćemo pripreme za takvu arheološku kartu izvoditi u onako obilnom i krasnom detalju kao na pr. u Italiji, Francuskoj i t. d., premda je i naša zemlja bila dosta prekrita (osobito u primorju) cvjetnim poglavito rimskim gradovima i spomenicima, jer ćemo svoj arheološki rad trebati da navraćamo u našemu Srednjem Vijeku. Ipak treba da s vremenom dostojno pridonesemo plodove svoga rada ovomu velikom međunarodnom pothvatu. — U vezi s time je i spremanje građe iz naše zemlje za novo izdanje velikoga »Zbornika grčkih i latinskih natpisa« (Corpus Inscriptionum Graecarum« i »C. I. Latinarum«), što ga je nekada izdala berlinska akademija. Takve građe ima već sada po našim muzejima upravo obilje, — najveće dakako u Splitu, u svemu već na tisuće, osobito

latinske. Naš međuakademijski odbor nedavno je zaključio, da mu se sva naša građa ima predstaviti do polovine aprila 1932., tako da odbor steče njezin potpun pregled. A kako se kod novoga izdanja našega velikoga sveska ima postupiti po obilnijoj, opsežnijoj i preciznijoj metodi (na pr. od svakoga spomenika, bio on i bez natpisa naden, treba da se objelodani i fotografska snimka): to ćemo zajedno izdati 1) sve novo nađene natpise; 2) sve one natpise, koji su po raznim časopisima, počevši od 1902. godine razasuti; 3) još i one natpise, koji su već izašli u berlinskom zborniku, ali ih treba u čemu upotpuniti ili ispraviti. Pripominjem, da se ove godine Komitetu Unije predočilo 10 već štampanih tabaka djela dra. Vulića, koje izdaje Srpska kraljevska akademija kao neki izbor njegova već skupljenoga materijala spomenika, i da ga je sekcija Komiteta sa zadovoljstvom primila na uvid, u to izdanje, odakle će primjerci ući u veliki naš zbornik.

Tako se kod ovogodišnjeg zasjedanja te Unije moglo konstatovati, da je i u nas započeo i uznapredovao intenzivan rad oko tih međunarodnih pothvata, otkako se god. 1928. god. stvorio naš »nacionalni« (međuakademijski) odbor, pa mu se od kraljevske Vlade već sada treću godinu osigurava dovoljna budžetska pomoć.

Od ostaloga raspravljanja u Komitetu izvješćujem, da nije prihvaćen prijedlog danske i britske akademije i nacionalnoga odbora talijanskih akademija, neka se odredba Statuta Međunarodne unije akademija, po kojoj Komitet Unije uvijek drži svoje sastanke u Bruxellesu, promijeni tako, da se ti sastanci mogu alternativno držati i u drugom kojem gradu, sjedištu koje od akademije afilijiranih Uniji.

Poslije dvogodišnjega predsjednikovanja izaslanika Britske akademije, Sira Kenyona, izabran je za dalje dvije godine izaslanik akademije Amsterdamske Saalverda de Grave. Za drugoga potpredsjednika pao je izbor na izaslanika Poljske akademije (u Krakowu) Michalskoga.

Akademija se, vjerna svojim tradicijama, i ove godine sjetila velikih kulturnih jubileja. 1500. obljetnicu smrti sv. Augustina, najvećega umnika kršćanstva, proslavila je 7. juna 1930. javnom sjednicom filozofičko-juridičkog razreda, u kojoj je akademik dr. Stjepan Zimmermann čitao svoju raspravu »Filozofija kršćanstva«. Pomen bimilenija rođenja pjesnika »Eneide« izvršila je 28. februara 1931. u javnoj sjednici historičko-filologičkoga razreda, u

kojoj je akademik Vladoje Dukat čitao svoju raspravu »Vergilije kod Hrvata«. Na proslavi 400. obljetnice Collège de France u Parizu (18. juna 1931.) Akademiju je zastupao akademik dr. Vladimir Varićak, predavši naročitu, umjetnički izrađenu adresu. Po svojim delegatima Akademija je učestvovala: kod svečanog dolaska novih jugoslavenskih zastava u Zagreb (8. septembra 1930.); kod podizanja spomenika Kralju Petru I. Velikom Oslobodiocu u Sisku (21. septembra 1930.); kod otkrivanja spomenika Francuskoj u Beogradu (11. novembra 1930.); na svečanom skupu Srpske kraljevske akademije u Beogradu (7. marta 1931.). Pismene čestitke upravila je: svome pravome članu dru. Đuri Arnoldu o 50. godišnjici doktorata (7. jula 1930.) i Matici Češkoj o stotoj obljetnici osnutka (17. maja 1931.). Na III. bizantološkom kongresu u Ateni mjeseca oktobra 1930. Akademiju su zastupali: predsjednik dr. Gavro Manojlović i član dopisnik dr. Nikola Radojčić, koji je održao predavanje »Grčki izvori za Kosovsku bitku«.

U historiji Akademije naročito će biti zabilježen 25. januar 1931., kad su Njihova Veličanstva Kralj Aleksandar I. i Kraljica Marija, prvi dan svoga boravka u Zagrebu, pohodili Akademiju, svečano dočekani od pokrovitelja, predsjednika i članova Akademije. Njihova Veličanstva upisala su se u spomen-knjigu i pregledala Galeriju slika i zbirku muslimanskih rukopisa.

Akademija je prošle godine smrću izgubila dva svoja člana umjetničkoga razreda, najodličnije predstavnike hrvatskoga slikarstva: Mencija Kl. Crnčića (preminuo 9. novembra 1930.) i Belu Csikosa Sessiju (preminuo 11. februara 1931.). Neka im je slava i među nama trajan spomen!

U glavnoj godišnjoj skupštini 20. juna 1931. izabrani su dosadašnji vanredni pravi članovi umjetničkoga razreda dr. Milivoj Dežman i dr. Artur Schneider redovnim pravim članovima; dosadašnji član dopisnik matematičko-prirodoslovnog razreda dr. Željko Marković redovnim pravim članom, i dosadašnji član dopisnik umjetničkog razreda Vladimir Becić izvanrednim pravim članom. Članovima dopisnicima izabrani su: u historičko-filološkom razredu: dr. Mihovil Abramić, ravnatelj Arheološkog muzeja u Splitu; dr. Tihomir R. Đorđević, profesor univerziteta u Beogradu; dr. Rajko Nahtigal, profesor univerziteta u Ljubljani; i dr. Julijan Jelenić, profesor univerziteta u Zagrebu; u umjetničkom

razredu: dr. Branimir Šenoa, profesor Umjetničke akademije u Zagrebu, i Ladislav Šaloun, vajar u Pragu.

U istoj glavnoj skupštini izabran je ponovo za god. 1931—1934. ravnateljem Strossmayerove galerije slika dr. Artur Schneider.

Biblioteka se i u prošloj godini veoma uvećala novim zamjenama periodičkih izdanja učenih društava, nabavkama i poklonima, od kojih se naročito ističu pokloni generalnih konzulata republike Čehoslovačke i Poljske u Zagrebu. Kako je biblioteka dobila na raspolaganje veća novčana sredstva, mogao se uvezati znatan broj knjiga. Broj knjiga premašio je 80.000.

Arhiv je dobio na dar neke dragocjene glagolske isprave iz Istre i jedan dio rukopisa iz književne ostavine poznatog vojničkog pisca pok. generala Rade Grbe. Po naređenju Ministarstva pravde arhivu su uručeni na čuvanje Kvaternikovi akti iz arhiva Banskoga stola.

Akademijska zbirka muslimanskih rukopisa umnožila se s preko 400 primjeraka, tako da sada ima oko 1200 kodeksa. Po mišljenju orijentalista svjetskoga glasa, koji su počeli pokazivati živ interes za našu zbirku, ona je po svome značenju na petom ili šestom mjestu u Evropi. Glavni dio rukopisa sabrao je stručni referent Akademije g. Aleksej Olesnicki ljeti g. 1930. na svome naučnom putu po Bosni, Sandžaku i Metohiji. Od preko 300 sabranih egzemplara 10 posto su unika, nauci dosad nepoznata. Osim toga je Akademija kupila od udovice bivšega solunskoga valije Muhibbe Danis (sada u Prištini) vrijednu zbirku od 50 rukopisa, uglavnom divana (zbornika pjesama) različnih turskih pjesnika. Između rijetkih nabavaka spomenut ćemo ovdje samo dvije: 1. Potanki žurnal-registar pljevljanskog (Tašlidža) kadije iz početka XIX. vijeka, u kojem kadija tačno iznosi rasporede i naredbe, što ih je dobivao iz Carigrada, a i svoje naredbe, što ih je izdavao u borbi protiv srpskih ustaša pod Karađorđem. Na taj rukopis izvoljelo je obratiti pažnju Njegovo Veličanstvo Kralj za svoga pohoda Jugoslavenske akademije 25. januara 1931. — 2. Stari Koran s interlinearnim doslovnim turskim prijevodom, koji je jedan od najstarijih dosad poznatih turskih tekstova i veoma je važan za izučavanje staroga turskog jezika. Pariski turkolog, profesor na »Ecole des langues Orientales vivantes« u Parizu, Jean Deny, naročito je potkraj god. 1930. došao u Zagreb, da se upozna s tim prijevodom, koji potječe iz kraja XIV. ili iz početka XV. vijeka.

Poseban su ponos Akademije rukopisna djela lijepe turske književnosti, kojima naša zbirka obiluje kao malo koji arhiv u Evropi. Ona je stim vrednija, što joj znatan dio potječe od autorâ jugoslavenskog porijetla. Sva ta djela Akademija je mogla pronaći, sabrati i spasiti za nauku samo mecenatstvom dobrih rodoljuba, koji shvataju važnost i potrebu te akcije.

Zbirka sredovječnih natpisa i figuralnih ornamenata sa bosansko-hercegovačkih stećaka, što ih za Akademiju prikuplja g. Vejsil Ćurčić, prošle je godine završena u svome centralnom dijelu. Sad će se pristupiti snimanju stećaka u krajevima, što graniče sa Dalmacijom, Crnom Gorom i Srbijom, u kojima je živjelo i gospodovalo patarenstvo.

Strossmayerova galerija slika primila je ove godine nekoliko znatnijih darova. Građevni nadsavjetnik August pl. Pisačić poklonio je bronsanu statuetu Roberta Frangeša-Mihanovića »Konj Velebit« i sedamnaest crteža i skica Menci Klementa Crnčića; odjelni predstojnik u m. dr. Ferdinand pl. Mixich svoju bronsanu bistu, djelo Rudolfa Valdeca, i četiri bronsane plakete Rudolfa Valdeca, Ivana Kerdića i Roberta Frangeša-Mihanovića, dok je profesor dr. Miroslav pl. Čačković oporučno ostavio galeriji po jednu sliku Menci Klementa Crnčića i Mihovila Krušlina, po jedan bakropis Tomislava Krizmana. Ove godine dovršen je uglavnom posao oko oprave i uščuvanja onih slika slikanih na drvenim pločama, koje su na neobičnu ljutu zimu 1929/30. najviše reagirale. To su slike pod brojevima: 3. Bastiano Mainardi: Bogorodica s malim Isusom; 43. i 47. Marcantonio di Antoniazzo Romano: Sv. Kuzma i Grupa od četiri andela; 185. Nizozemska škola XVI. stoljeća: Suzana i starci; 189. Jörg Brän: Bogorodica s malim Isusom; 197. Maître de Flemalle (?): Bogorodica s Isusom i andelima, pa 199. Majstor slike Virgo inter virgines: Sv. Trojstvo. Očišćene su i konservirane slike pod brojevima 49. Filippo Mazzola: Isus na mučeničkom stupu i 59. Vincenzo Catena: Bogorodica s malim Isusom i sa četiri sveca. Osim toga je nanovo napeto, očišćeno i konservirano četrnaest slika i studija Nikole Mašića. — Broj posjetnika, koji su platili ulazninu, porastao je u ovoj godini prema godini 1929/30. (5079) za 1333 na 6412 (posljednjih pet godina uopće dosad najveći broj posjetnika, koji su platili ulazninu), a broj škola, koje su imale besplatan pristup, prema godini 1929/30. (136 škola sa 4054 učenika) za 10 škola i 29 učenika na 146 škola

i 4083 učenika. U svemu je, dakle, ove godine posjetilo galeriju 10.495 posjetnika. — I ove godine nastavljen je rad oko stručnog inventariziranja i katalogiziranja umjetninâ u Strossmayerovoj galeriji kao predradnje za definitivni kritički katalog njezin. Za galerijsku biblioteku nabavljena su, pored stručnih časopisa i revija, nekolika priručna djela, među njima osnovno djelo Raimonda van Marle-a »Razvoj talijanskih slikarskih škola« (The development of the italian schools of painting).

Akademija je, beneficencijom Savske i Primorske banovine, mogla započeti ostvarivanjem davne svoje namisli, da dâ popisati, fotografski snimiti i prema potrebi konservirati starinske spomenike likovne umjetnosti na otocima i u Dalmaciji. Takav je inventar potreban Akademiji i kao naučnoj ustanovi, koja je namijenjena izučavanju kulturne prošlosti naše zemlje, i kao vlasnici Strossmayerove galerije slika. Potreban je dalje Akademiji, da ona uzmogne zadovoljiti molbe stranih institucija i stručnjaka, koji joj se obraćaju tražeći reprodukcije i obavijesti o umjetninama u Dalmaciji. Potreban je napokon i za eventualno otkupljivanje starinskih slika, koje bi inače zanemarene mogle propasti na svome današnjem mjestu. Taj se rad započeo s otokom Rabom, na kojemu je ravnatelj galerije dr. Artur Schneider mjeseca oktobra 1930. izvršio izmjere, utvrđivanje kolorizma i sadašnjeg stanja umjetničkih spomenika. Fotograf je pod njegovim vodstvom izradio 81 snimak, i to 47 slika, 17 minijatura i 17 plastika (Sv. Marija Velika 28, Sv. Antun Zimnji 7, Sv. Antun Ljetni 2, Sv. Justina 2, Sv. Andrija 3, samostan Sv. Andrije 1, Sv. Križ 3, Sv. Eufemija 35, crkva u Supetarskoj drazi 1, crkva u Barbatu 3). Ove će godine dr. Schneider nastaviti svoj rad u Dalmaciji.

Izvještaj gospodarskoga tajnika dra. Vale Vouka.

Glavna godišnja skupština Jugoslavenske akademije prihvatila je »Izvještaj gospodarskog tajnika o blagajničkom poslovanju i zaključnim računima za budžetsku godinu 1930/31.« Iz njega ću iznijeti neke najznatnije brojke, koje će osvijetliti ekonomsko stanje i gospodarsko poslovanje Akademije.

Prihodi naše Akademije određeni su redovnim godišnjim budžetom, a sastoje se prvenstveno od pomoći kralj. Vlade iz državnog budžeta u iznosu od Din 550.000, a bez nje, kakve su danas prilike, naša Akademija ne bi mogla uopće izvesti onaj naučni

rad, koji Vam je prikazao naš književni tajnik. Neka bude hvala na ovome mjestu kraljevskoj Vladi, što nam je omogućila ovakav rad! Drugu znatniju pomoć prima Akademija iz budžeta Savske banovine (Din 150.000), što imamo zahvaliti Banskoj upravi u Zagrebu. Ostali prihodi teku iz akademijskog imutka, koji se sastoji od *nekretnina* (kuće Tomislavov trg br. 8, Šenoina ul. 4 i 6, Petrinjska ul. 46, Langov trg 11), koje su prošle godine donijele čist prihod od Din 247.090·36, i od *štampanih knjiga*, koje su prodajom donijele Din 102.323·31. Uzmemo li u obzir cjelokupnu prodajnu vrijednost skladišta knjiga u iznosu od Din 9,535.895, to je njihov prihod iznosio tek 1·07%.

Napose moramo ovdje istaknuti vanredne prihode, koje čine poglavito darovi namijenjeni u zasebne svrhe Akademije. Tako su za posebnu akciju, po inicijativi predsjednika Akademije g. dra. Manojlovića, popisivanja i proučavanja umjetničkih slika u Dalmaciji doznačile Banska uprava u Zagrebu i Splitu po Din 30.000, a za nastavak toga rada i ove je godine Banska uprava u Splitu odredila Din 30.000. Putna agencija »Putnik« također je odobrila u istu svrhu Din 5.000.

Dalje je za poznatu akciju predsjednika g. dra. Manojlovića oko sabiranja starih pisanih muslimanskih spomenika ušlo Din 65.000, od čega spominjemo na prvome mjestu prinos akademijskog mecene industrijalca g. Vladimira Arka (Din 50.000). U istu su svrhu darovali još Jugoslavenska banka Din 5000, Zagrebačka burza Din 5000 i industrijalac g. S. D. Alexander Din 5000. Od ostalih darova do dana današnjega možemo spomenuti: Prva hrvatska štedionica (Din 3000), Komora za industriju, obrt i trgovinu (Din 3000), potpredsjednik Akademije g. arh. M. Pilar za umjetnički razred (Din 2.500), Hrvatska poljodjelska banka (Din 1000) i g. Svetozar Ritig, župnik, za nabavu glagolskih spomenika Din 500·—. Svim darovateljima izriče Akademija naročitu hvalu.

Sretni smo, što ovdje možemo spomenuti, da se blagopokojni univ. profesor dr. Miroslav Čačković u svojoj posljednjoj volji sjetio i naše Akademije, koja bi imala naslijediti i jedan dio kuće u Gajevoj ulici br. 7. Iako pitanje toga nasljedstva još nije pravno riješeno, jer su nastale neke smetnje, ipak je Akademija već za ovu plemenitu nakanu blagopokojnog Čačkovića harna i kliče mu: Vječni mu spomen!

Iz obračuna prihoda i rashoda donosimo ove brojke:

Prihodi su u god. 1930./31. iznosili	Din	1,763.919·67
Rashodi	Din	1,297.861·62
Ostatak	Din	466.058·05
Prihodi su bili veći prema proračunu za . .	Din	226.687·27
a rashodi opet manji za	Din	239.370·78
Ukupno	Din	466.058·05

No ova razmjerno velika suma ne znači bilo kakav višak, jer su u njoj sadržane angažovane sume, kao na pr. za nedoštampane edicije, pa razni darovi i drugo u iznosu od Din 275.216·25. Osim toga izvršene su uštede, da se uzmognu pokriti razne investicije načinjene u obliku predujmova kod Građevne glavnice za novu palaču i kod Tuškanove zaklade, u iznosu od Din 173.512·05. Tako se blagajnica riješila ovih obaveza i dugovina, pa je zapravo za prijenos u poslovnu godinu 1931/32. ušla samo svota viška u iznosu od Din 17.329·05.

Za ilustraciju akademijskih rashoda donosimo brojke u procentima. Tako je u prošloj godini utrošeno od prihoda:

1) za upravne troškove 9·3%, manje nego lane za 2·%,
2) za štampanje edicija 32·3%, više nego lane za 1·6%,
3) za honorare autorima i redaktorima 6·3%, manje nego lane 5·1%,
4) za potpore naučnih istraživanja i umjetnosti 3·0%, manje nego lane 0·3%,
5) za uzdržavanje biblioteke 10·6%, više nego lane 1·0%,
6) za galeriju 7·6%, manje nego lane 5·4%,
7) za uzdržavanje nekretnina 14·0%, manje nego lane 3·4%,
8) za otplatu starijih obaveza 9·8%, prijenos 7·1%.

Ako te stavke skupimo, to je faktično utrošeno

1) za ciljeve Akademije 69·1%, prema lane više za 1·1%,
2) za sredstva Akademije 30·9%, prema lane manje za 1·1%.

Ovim je brojevima gospodarstvo Akademije dovoljno objašnjeno; iz njih se razabira, da je prema prošloj godini postignut napredak.

Osim prihoda u redovnom budžetu i imutka u nekretninama i knjigama Akademija ima zaklade i glavnice, u kojima nije bilo znatnije promjene, već što je pridošla nova »Glavnica za gradnju Doma Aleksandra I., Kralja Jugoslavije, za Jugoslavensku akade-

miju«. To je glavnica, koja ima da restaurira u svjetskom ratu propalu »Temeljnu zakladu Jugoslavenske akademije«, koja je danas spala na vrijednost od Din 145.243'31, dok je prije rata odbacivala samo kamata u iznosu današnje valute oko Din 600.000. Glavnica za gradnju »Doma Aleksandra I.« iznosila je 8. juna 1931.:

a) pomoć Ministarstva prosvjete g. 1930. . .	Din	1,500.000'—
b) anuitet u državnom proračunu za 1930/31.	Din	1,147.466'—
c) kamati do 31. XII. 1930.	Din	90.326'67
Ukupno	Din	2,737.790'67
Odbijemo li troškove za predradnje gradnje (nacrti i drugo)	Din	336.709'42
ostaje u blagajnici	Din	2,401.082'25
Kako je u državnom proračunu za 1931./32. osiguran nov anuitet	Din	1,147.466'—
to raspolažemo glavnicom za gradnju Doma .	Din	3,548.548'25

S ovim kapitalom i darovanim zemljištem po zaključku rodoljubnog gradskog zastupstva grada Zagreba započela je Akademija sa gradnjom nove palače, iako još nema posve osigurane dalje glavnice. Međutim je Akademija 12. juna o. g. doživjela jedan od najsretnijih časova u svome životu, da je samo Njegovo Veličanstvo Kralj Aleksandar I. blagoizvolio svojom blagotvornom rukom udariti temelj našemu novom Domu, posvećenom imenom Njegovim, a time i temelje novom životu Akademije. Drugovi akademici i gospodo, kliknimo i ovdje: »Neka Bog poživi Njegovo Veličanstvo Kralja Aleksandra!«

Kraljevska Vlada pod predsjedanjem generala g. P. Živkovića, a nastojanjem ministra prosvjete g. B. Maksimovića i ministra financija g. dra. Šverljuge vazda je pomagala rad naše Akademije, pa joj Akademija duguje duboku hvalu, očekujući, da će njihovom pomoći potpuno ostvariti davnu svoju težnju, da se materijalno podigne i više od predratnog stanja. Samo tako moći će Akademija izvršiti kudikamo veće zadaće u nauci i umjetnosti, koje su nastale u velikoj Jugoslaviji.

Od ostalih glavnica napose nam je istaknuti samo još glavnicu za podizanje spomenika dru. Franji Račkomu. Ova je glavnica u prošloj godini od neznatnih Din 4.051'27 narasla na Din 30.446'—,

te ima opravdane nade, da će se skoro bar podeseterostručiti. Akademija će to učiniti, i mora učiniti, u slavu svoga nezaboravnoga prvog predsjednika i suosnivača.

Novi budžet Akademije za godinu 1931/32. iznosi sumu od Din 1,654.751·—. Rashodi su raspoređeni tako, da bi se omjer izdataka za ciljeve Akademije opet nešto podigao: za ciljeve Akademije treba da se utroši 72·3%, a za sredstva uzdržavanja i poslovanje 28·5%. Sámo štampanje edicija trebat će sumu od Din 624.700·—, a od svega budžeta otpast će na honorare naučnim radnicima Akademije za njihov umni rad tek Din 90.000·—. Mislimo, da je time pred čitavom javnošću dovoljno opravdano ne samo gospodarsko poslovanje, već i cjelokupan rad naše Akademije.

*

Poslije tajničkih izvještaja čitao je red. pravi član dr. *Marko Kostrenčić* svoju raspravu »Porota kod južnih Slavena«.

NOVI ČLANOVI

izabrani u glavnoj godišnjoj skupštini 20. juna 1931.

Dr. Željko Marković.

Dr. Željko Marković saradnik je matematičko-prirodoslovnog razreda Jugoslavenske akademije od godine 1915., a dopisni član istog razreda od godine 1928. Od izbora za člana dopisnika objavio je dvije radnje: jednu u Godišnjaku zagrebačkog univerziteta, a drugu u spisima londonskoga matematičkoga društva. Svoja naučna nastojanja koncentrirao je dr. Marković na proučavanje svojstava, funkcija definiranih diferencijalnim jednadžbama, naročito linearnima i sveze njihove s linearnim jednadžbama integralnim tipa Volterrina i Fredholmova. Primjena teorije integralnih jednadžbi, tako skladne i jednostavne, nije davala samo egzistenciju izvjesnih kategorija rješenja na pr. periodičkih, nego je bitno poslužila i u dokazivanjima svojstava rješenja i u prikazivanju tih funkcija beskonačnim redovima.

Prva radnja: »O primjeni teorije linearnih integralnih jednadžbi na rješavanje jednačaba diferencialnih« (Rad, knj. 208, str. 1—60) bavi se diferencijalnim jednadžbama, koje se bilo na koji način dadu pretvoriti u linearne integralne jednadžbe tipa Volterrina i pokazuje posljedice, koje izlaze iz te primjene za izračunavanje integrala jednadžbe s pomoću koeficijenata jednadžbe i relacije, koje odatle nastaju. Napose se zadržava kod diferencijalnih jednačaba drugoga reda. Neki tipovi diferencijalnih jednačaba kao na pr. Gyldén-Lindstedtova ili što je isto Mathieuova vode do općenijih jezgara za dotičnu integralnu jednadžbu i do općenijeg tipa rezolvente. Od integralne jednadžbe toga slučaja uvođenjem kompozicija različnih redova dolazi se do predočivanja rješenja u obliku beskonačnih redova, koji vrijede na pr. i za rješenja Hillove diferencijalne jednadžbe.

U radnji »O periodičkim funkcijama druge vrste, koje su rješenja linearnih jednačaba diferencijalnih s periodičkim koeficijentima« (Rad, knj. 210, str. 161—188) primjenjuje se teorija linearnih jednačaba integralnih na određivanje periodičkih funkcija

druge vrste i njihovih multiplikatora dotično karakterističkih eksponenata, koji se javljaju u teoriji linearnih, diferencijalnih jednačaba s periodičkim koeficijentima, te se pokazuje najprije za diferencijalne jednadžbe drugoga reda, a zatim za sustave od n linearnih diferencijalnih jednadžbi prvoga reda, kako se s pomoću izraza i relacija dobivenih u gornjoj radnji dâ izgraditi pregledan postupak za određivanje tih funkcija i njihovih multiplikatora.

Linearnim diferencijalnim jednadžbama s periodičkim koeficijentima bile su posvećene dalje radnje. Svojstva funkcija definiranih tima jednadžbama bit će relativno jednostavna, jer su one iza diferencijalnih jednačaba s konstantnim koeficijentima najjednostavnije. Te su diferencijalne jednadžbe i u primjerima znatne, naročito one drugoga reda, na pr. u mehanici neba t. zv. Gyldén-Lindstedtova jednadžba (H. Poincaré, Les méthodes nouvelles de la mécanique céleste, I. II., p. 228 i dalje) i u različnim granama teoretske fizike i tehnike Mathieuova jednadžba (B. Van Der Pol and Dr. N. J. O. Strutt, On the stability of the solutions of Mathieu's equation, Philosoph. Magazin, Vol. V, Jan. 1928). Potaknuta su ta istraživanja radom engleske matematičke škole pod vodstvom E. T. Whittakera, kako je izložen u glavnom djelu »Modern Analysis«. Ona su se kretala najprije oko t. zv. Mathieuove diferencijalne jednadžbe s periodičkim, no inače vrlo općenim koeficijentima. Svrha im je bila razraditi teoriju rješenja tih jednačaba polazeći od diferencijalnih jednačaba njihovih, koja teče paralelno s teorijom cirkularnih funkcija, na koje se te funkcije reduciraju u jednom graničnom slučaju.

U radnji »O Mathieuovim funkcijama perioda π« (Rad knj. 232, str. 225—240 i knj. 234 str. 1—32) izrađeno je to za t. zv. Mathieuove funkcije t. j. za liha, dotično taka periodička rješenja Mathieuove jednadžbe. Izvedene su relacije, koje uprošćuju račune s tima funkcijama, čine pristupačnijima za transformacije i operacije izraze, u koje ulaze, i pokazuju paralelizam svojstava tih funkcija s funkcijama cirkularnima. Napose proučavaju se periodička rješenja polazeći od linearne, homogene integralne jednadžbe tipa Fredholmova sa simetričkom jezgrom, dobivene na direktan i jednostavan način, koja je različna od svih dosadašnjih integralnih jednačaba za ta periodička rješenja, te organski ulazi u cio razvoj teorije i direktno je poopćenje integralne jednadžbe, koja definira cirkularne funkcije. U toj je radnji provedena i kvalitativna diskusija

Mathieuovih funkcija, pa razdioba na tri tipa krivulja, koje ih predočuju.

Dugo je vremena bilo otvoreno pitanje mogućnosti postojanja dviju Mathieuovih funkcija linearno nezavisnih, jedne lihe, druge tâke, za iste vrijednosti parametara u koeficijentu jednadžbe. Za razliku od slučaja cirkularnih funkcija, gdje je to moguće, dokazao je E. L. Ince nemogućnost toga postojanja za periode π i 2π. Relacije iz opće teorije tih funkcija, napose integralne, dale su da se nov dokaz za tu činjenicu organski ugradi u gornju teoriju, te je to predmet Markovićeve radnje »Sur la non-existence simultanée de deux fonctions de Mathieu« (Proceedings of the Cambridge Philosophical Society, Vol. XXIII, Pt. 3, str. 203—205).

Radnja »O periodičkim rješenjima Mathieuove diferencijalne jednadžbe« (Godišnjak zagrebačkog univerziteta 1919—29) sadržava uz kratak prikaz teorije tih rješenja, kako je gore izrađen, nov dokaz za nemogućnost postojanja parova Mathieuovih funkcija na osnovi diskusije sustava od beskonačno mnogo linearnih jednačaba s beskonačno mnogo nepoznanica, koje zadovoljavaju Fourierovi koeficijenti periodičkog rješenja. U njoj je i elementaran dokaz, koji izlazi direktno iz općih relacija prije izvedenih za činjenicu dokazanu od E. G. C. Poolea metodama teorije funkcija, da je zajedničko postojanje periodičkih rješenja moguće, čim je period $\geq 3\pi$ i razlog tome.

U raspravi »Sur les solutions de l'équation différentielle linéaire du second ordre à coefficient périodique« (Proceedings of the London Mathematical Society, Ser. 2, Vol. 31, part. 6, str. 417—438) predmet je proučavanja linearna diferencijalna jednadžba drugoga reda s periodičkim koeficijentima uz vrlo općenu supoziciju o njima. Integralne relacije iz opće teorije dopuštaju, da se i uz te općene supozicije primjenom Lebesgueovih integrala dobivaju rezultati jednaki onima kod Mathieuovih funkcija. I uz te supozicije dokazuje se nemogućnost postojanja para periodičkih rješenja perioda π ili 2π i to diskusijom beskonačne determinante za period π, a na temelju toga iz formula opće teorije za period 2π, dok za periode $\geq 3\pi$ vrijedi što i za Mathieuove funkcije. Svršava se radnja kvalitativnom diskusijom rješenja ovoga općega slučaja i određenjem gornjih, dotično donjih ograda za maksimume i minimume.

Pitanju svojstva funkcija definiranih diferencijalnim jednadžbama posvećena je i radnja »Duh novijih istraživanja u problemu

triju tijela« (Glasnik hrv. prirodoslovnog društva, god. 1919, str. 1—24). Studija je to o razvoju metoda mehanike neba, u kome je području i nastalo to novo shvaćanje problema integracije.

Kako je iza pokojnoga našega geometra i pravoga člana Akademije dr. Jurja Majcena ostalo nepopunjeno jedno mjesto pravoga člana matematičko-prirodoslovnoga razreda, slobodan sam predložiti, da se to mjesto popuni izborom dr. Željka Markovića za pravoga člana matematičko-prirodoslovnoga razreda. Svojim naučnim radom on to potpuno zavređuje i daje jamstva, da će biti koristan i aktivan član toga razreda.

U Zagrebu, 18. februara 1931.

Dr. Vladimir Varićak

Vladimir Becić.

Nadovezajući na svoj prijedlog od 31. januara 1929., na osnovu kojega je umjetnički razred Vladimira Becića predložio za svoga dopisnoga člana, a glavna ga skupština Akademije 4. maja 1929. izabrala, čast mi je sada predložiti ga za pravoga izvanrednoga člana.

Odonda je Vladimir Becić, u posljednje dvije godine, bio u svom umjetničkom radu veoma plodan: stvorio je niz odličnih portreta i priredio u Zagrebu u junu 1930. kolektivnu izložbu svojih radova, koja je za razvoj njegove umjetnosti bila naročito značajna. Godine 1929. izabralo ga je »Hrvatsko društvo umjetnosti Strossmayer« kustosom svoje »Moderne galerije«.

U Zagrebu, 18. februara 1931.

Robert Frangeš Mihanović

Dr. Mihovil Abramić.

Rodio se u Puli (u Istri) 12. maja 1884.; ima mu dakle 47 godina. Osnovne škole i gimnaziju svršio je u Puli, gdje je i 1902. maturirao. Od 1902. do 1910. studirao je na bečkom univerzitetu, gdje je i položio rigoroze iz klasične arheologije, epigrafike i stare historije. Arheološko znanje, stečeno kod poznatih stručnjaka Bendorfa, Reuscha, Bormanna i Kubičeka, popunio je naučnim putovanjem po Italiji, Grčkoj, Maloj Aziji i sjevernoj Africi. God. 1910. imenovan je za pristava arheološkoga instituta u Beču, 1913. povjereno mu je ravnateljstvo arheološkoga muzeja u Akvi-

leji (danas u Italiji). Za vrijeme Velikoga rata Abramić je od talijanskih vlasti interniran i pušten na slobodu tek 1920. Potom je stupio u službu u arheološkom muzeju u Splitu, gdje je poslije umirovljenja don Frane Bulića imenovan direktorom. U tom je svojstvu i danas u Splitu.

Naučni rad dra. Abramića isključivo je arheološkog karaktera, i bavi se rimskom Dalmacijom i Panonijom pa starohrvatskim arheološkim spomenicima. Rukovodio je iskopavanja u Ptuju (Petovio) i u Dalmaciji (Aenona — Nin, Burnum — Kistanje, Aequum — Čitluk a danas Salona — Solin). Uredio je na naučnoj bazi novi arheološki muzej u Splitu.

Naučni mu je rad razasut mnogim raspravama po različitim časopisima, pisan ponajviše njemačkim i hrvatskim jezikom. Disertacija mu je bila: »Darstellung der grossen Lichtgottheiten bei den Griechen und Römern«.

»Jahrbuch für Altertumskunde«: I (1909) i d. Spätrömische Gräberfunde in Velm; II. Ein Mithrasrelief in Faal bei Marburg; III Reste von römischen Wandmalereien in Vindobona; Funde aus der Völkerwanderungszeit in Mistelbach.

»Jahreshefte des österr. archäologischen Institutes in Wien«: XII (1909) Untersuchungen in Nord-Dalmatien; Zwei Bronzebeschläge vom norisch-pannonischen Lines; XVII (1914) Archäologische Funde in Pettau; XXV (1929) Der Sonnenschirm auf dalmatischen und norischen Reliefs; XXVI (1930) Ein neues Kairos-Relief.

»Vjesnik za dalmatinsku historiju i arheologiju«: XLV Il banorilievo dei cinque ponti a Salona; XLVII/VIII Grčki natpisi iz Solina; Poklopac rimskog sarkofaga iz Solina; Rimski natpis iz Biograda na moru; XLIX Žigovi na opekama i amforama iz Narone; O novim miljokazima i rimskim cestama stare Dalmacije.

»Vjesnik hrv. arheološkoga društva u Zagrebu«: XV (1928) (Brunšmidov Zbornik) Brončano poprsje iz okolice Sv. Jurja na Južn. želj.

»Starinar srpskog arheološkoga društva u Beogradu«: 1922 Speculatores i beneficiarii; 1927 Miljokazi i ceste rimske provincije Dalmacije (Vjesnik splitski sv. XLIX).

»Bulićev Zbornik« (1921): Militaria Burnensia.

»Šišićev Zbornik« (1930): Jedan doprinos k pitanju oblika hrvatske krune.

»Mélange Uspenskij« vol. III (1930): L'art byzantin en Dalmatie.

»Sitzungsberichte des III internationalen Byzantologen-Kongresses in Athen« 1931: Ueber die Wichtigkeit der Denkmäler im Museum von Knin für Geschichte und Kunstgeschichte des frühen Mittelalters in Dalmatien.

»Führer durch Zara« (1913): Historische Einleitung und mehrere Denkmälergruppen.

»Untersuchungen in Salona« vol. I Zur Geschichte Salonas.

»Split i okolica« 1928 (Biblioteka Jadranske Straže).

»Poetovio« (1925) Führer durch die Denkmälen der römischen Stadt. Slovenačko izdanje u prijevodu Antona Sovre-a.

»Starohrvatska Prosvjeta« nova revija I: Basrelijef Sv. Jurja u Žrnovnici.

Za Međunarodnu uniju akademijâ sprema rimske i grčke natpise Dalmacije: »Corpus inscriptionum Latinarum et Graecarum« i »Corpus vasorum antiquorum«, pa arheološku kartu Dalmacije za topografiju rimske imperije.

Predlažem, da Akademija izabere dra. Mihovila Abramića, direktora arheološkoga muzeja u Splitu, članom dopisnikom u historičko-filologičkom razredu, tvrdo uvjeren, da će on svojim radom mnogo koristiti našoj Akademiji i biti njoj na čast pred domaćim i stranim naučnim svijetom.

U Zagrebu, 10. marta 1931.

Dr. Ferdo Šišić

Dr. Tihomir R. Đorđević.

Rođen je 19. februara (po st.) 1868. godine u Knjaževcu, u Istočnoj Srbiji. Osnovnu školu i nižu gimnaziju svršio je u Aleksincu, višu gimnaziju u Nišu, a historičko-filologički fakultet Velike škole u Beogradu (1891). Specijalne studije iz etnografije i etnologije nastavio je na univerzitetu u Beču i Münchenu, gdje je god. 1902. stekao doktorat filozofije raspravom »Zur Einführung in die serbische Folklore« (Wien 1902). Do godine 1901. služio je kao predavač i profesor niže gimnazije i potom učiteljske škole u Aleksincu; zatim u prvoj beogradskoj gimnaziji do god. 1908., kad je izabran docentom etnologije u beogradskom univerzitetu. Vanredni profesor postao je god. 1919., a redovni 1921. God. 1899. osnovao je u Aleksincu časopis »Karadžić«, list za srpski narodni

život, običaje i predanje, od kojega su izašla četiri godišnjaka sa dragocjenom folklorskom građom. God. 1907. povjerila mu je Srpska kraljevska akademija uređivanje svoga »Srpskog etnografskog zbornika«. Kao predstojnik uzornog etnološkog seminara u beogradskom univerzitetu odgojio je lijep broj mlađih naučnih radnika iz područja etnologije i etnografije. — Dr. Tihomir R. Đorđević redovni je član Skopskog naučnog društva, dopisni član: Srpske kraljevske akademije u Beogradu, Slavenskog instituta u Pragu, Srpskog lekarskog društva u Beogradu, Društva za proučavanje Cigana u Londonu, i još nekih naučnih društava u inostranstvu.

Naučni radovi dra. Tihomira R. Đorđevića:

1. *Rasprave, članci, prilozi.*[1] — Manastir Mileševo u Hercegovini (»Vesnik Srpske Crkve« 1890, br. 2).

Granirianis (»Preodnica« 1891, br. 3).

Srpski jezik, običaji i narodna poezija i neka upoređenja s bugarskima (»Etnografska karta Srpskih Zemalja«. Beograd 1891, str. 32 i dalje).

Uz Moravicu (»Nastavnik« 1894, sv. 1 i 2).

Ostatak jednog rimskog naselja (»Nastavnik« 1894, sv. 5—6).

Uz Turiju (»Starinar« 1894, knj. 3—4).

Još koja o kopanju blaga (»Delo« za maj 1895).

Jedna beleška (»Delo« za juni 1896).

Sitne beleške (»Brankovo Kolo« 1896, br. 28).

Na Bodeniku (»Bosanska Vila« 1896, br. 13).

Pored Toplice (»Brastvo«, knj. VII, 1896, i posebno).

Beleška o Vlasotincu (»Delo« za april 1897, i posebno).

Iz narodne pedagogije (»Učitelj« za septembar 1897).

Obrok (»Brankovo Kolo« 1897, br. 51, 52).

Manastir Svetog Đorđa (»Iskra« 1898, br. 7).

Jedna naša potreba (»Delo« za maj 1898).

Sitne beleške iz Žičkog i Studeničkog sreza (»Brankovo Kolo« 1898, br. 38).

Propast sveta (»Zvezda« 1899, br. 92).

Beleške o školskim običajima u Pirotskom okrugu za vreme Turaka (»Prosvetni glasnik« 1900).

[1] U ovom popisu nije navedeno 69 članaka, koji su iz različnih časopisa ponovo štampani u knjigama „Naš narodni život" (I—VI).

Aus Südserbien (»Jahresheften des Oesterreichischen Archäologischen Institutes«, Bd. IV, 1900, i posebno).

Građa za zbornik lovačkih običaja u Srba (»Lovac« 1901).

Sugestija u narodu (»Srpski književni glasnik« 1902).

Običaji u Cigana Kraljevine Srbije (»Godišnjica Nikole Čupića«, knj. XXII, 1903).

Fizičke i duševne osobine Cigana Kraljevine Srbije (»Srpski književni glasnik« za 1. septembar 1904).

Kroz naše Rumune (»Srpski književni glasnik« 1906, i posebno).

O Etnologiji (»Srpski književni glasnik« za 1. oktobar 1906, i posebno).

Jezik Cigana Kraljevine Srbije (»Srpski književni glasnik« za 16. septembar 1907).

Die Zigeuner in Vlasenicaer Bezirke in Bosnien (»Journal of the Gypsy Lore Society« 1907, i posebno).

Erotische und skatologische Sprichwörter und Redensarten der Serben, gesammelt von Vuk S. Karadžić (»Anthropophyteia« IV, 1907, i posebno).

Vera, način života i zanimanje u Cigana Kraljevine Srbije (»Godišnjica Nikole Čupića«, knj. XXXVII, 1908, i posebno).

Von den Zigeunern in Serbien (»Journal of the Gypsy Lore Society« 1908, i posebno).

Schwiegerväterliche Zeitehe und Hausgemeinenschaft bei den Serben (»Anthropophyteia« V, 1908, i posebno).

Erotische und skatologische Sprichwörter bei Muškatirović (»Anthropophyteia«, V, 1908, i posebno).

Nekoliko starih srpskih zapisa i natpisa (»Starinar« 1908, i posebno).

Neznano groblje u Žagubici (»Starinar« 1908).

Jedan razlog za deobu zadruge u Srba (»Arhiv za pravne i društvene nauke«, knj. VII, sv. 5—6, 1909).

Građa za srpske narodne običaje za vreme prve vlade Kneza Miloša (»Srpski etnografski zbornik«, knj. XIV, 1909, i posebno).

Das Geschlechtleben der Rumänen in Serbien (»Anthropophyteia« VI, 1909, i posebno).

Rođenje Dušanovo (»Razvitak« od januara 1909).

Dositej Obradović i Rumuni (»Srpski književni glasnik« za 16. mart 1911).

Dositej Obradović i folklorno gradivo (»Dositejeva spomenica«, 1911).

Narodni pesnik i narodna tradicija (»Srpsko-hrvatski almanah« za 1911).

Nekoliko starih srpskih zapisa i natpisa (»Starinar« za 1911, i posebno).

Ekonomija i socijalni tipovi u Srba (»Godišnjica Nikole Čupića«, knj. XXXI, 1912).

Ekonomija i evolucija naselja (»Glasnik srpskog geografskog društva«, sv. 1, god. I, 1912, i posebno).

Ko su to Srbljaci (»Glasnik srpskog geografskog društva«, sv. 1, god. I, 1912, i posebno).

Građa za srpske narodne običaje iz vremena prve vlade Kneza Miloša, II (»Srpski etnografski zbornik«, knj. XIX, 1913, i posebno).

Zbijanje kuća i ušoravanje sela pod Knezom Milošem (»Glasnik srpskog geografskog društva«, sv. 3—4, god. III, 1914).

Stočarska putovanja (»Glasnik srpskog geografskog društva«, sv. 3—4, god. III, 1914, i posebno).

The Jougoslavs as subject for scientific research (»The Southern Slav Bulletin«, 1916, No 21).

Serbian Habits and Customs (»Folk-Lore«, march 1927, i posebno).

Serbia and the Holy Land (»The Journal of Theological Studies«, 1918, No 74—75, i posebno).

Parthenogenesis (»Folk-Lore« march 1918, i posebno).

Srbi i Sveta Zemlja (»Zabavnik« 1918, br. 13).

The Killing of the old men in the Serbian popular tradition (»Folk-Lore«, septembar 1918).

Srpske kolonije u Budimu i okolini (»Brastvo«, knj. XV, 1920, i posebno).

Putovanje Simona Klementa kroz severozapadne krajeve naše zemlje 1715 godine (»Časopis za zgodovino in narodopisje«, 1921, i posebno).

Objašnjenje narodnih poslovica (»Prilozi« I, 1921).

Jedan običaj u Slovenačkoj u XVI veku (»Prilozi« I, 1921).

Jevreji Balkanskog Poluostrva (»Nova Evropa« od 10. jula 1922).

Slovensko pismo u jednoj talijanskoj knjizi XVI stoleća (»Prilozi« II, 1922).

La polyandrie chez les Slaves du Sud (»Revue des études slaves« IV, 1924).

Proučavanje Vojvodine (»Letopis Matice srpske«, knj. 303, 1924).

Mihailo kratovski mitropolit (»Brastvo«, knj. XIX, 1925).

Srpske svetinje u Palestini (»Crkva i život« 1925, Skoplje, i posebno).

Šta znači kamen o vratu? (»Glasnik Skopskog naučnog društva«, knj. I, 1925).

Dvostruko sahranjivanje (»Glasnik Skopskog naučnog društva«, knj. I, 1925).

Kratovski knez Nikola Bojičić, otac kratovskog mitropolita Mihaila (»Glasnik Skopskog naučnog društva, knj. I, 1925).

Ljubomir Nenadović u Italiji (»Prilozi«, knj. V, 1925).

Ličnost i prilike iz kulturnog života Vojvodine (»Prilozi«, knj. V, 1925).

Cetinjski muzej (»Srpski književni glasnik« za 1. avgust 1926).

Upustvo za prikupljanje gradiva o nošnji u našem narodu (»Glasnik Zemaljskog muzeja« 1926, i posebno).

Kratki pregled kolektivnoga rada na etnografskom proučavanju našega naroda (»Glasnik Etnografskog muzeja« u Beogradu, knji. I, 1926, i posebno).

Pitanja iz narodnog predanja, verovanja i običaja (»Venac« za maj i juni 1927).

Učitelji i proučavanje naroda (»Južni pregled«, Skoplje, za juli i avgust 1927).

Seoske zanatske organizacije (»Glasnik Skopskog naučnog društva« knj. II, 1927).

Nešto statistike Crne Gore iz početka XIX veka (»Zapisi«, Cetinje, za novembar 1927).

Čerkezi u našoj zemlji (»Glasnik Skopskog naučnog društva«, knj. III, 1927, i posebno).

Lečenje umobolnih u manastirima (»Glasnik Skopskog naučnog društva«, knj. III, 1927).

Šišanje u žalosti (»Glasnik Skopskog naučnog društva«, knj. III, 1927).

Narodno predanje o mestima u našoj zemlji (»Zapisi«, Cetinje, za novembar 1928).

Rumanian Gypsies in Serbia (»Journal of the Gypsy Lore Society« 1929).

Kalemljenje boginja u starije doba (»Glasnik Skopskog naučnog društva«, knj. V, 1929).

Negri u našoj zemlji (»Glasnik Skopskog naučnog društva«, knj. VII i VIII, 1930, i posebno).

Protokoli krštenih u Crnoj Gori za vreme Petra I. (»Zapisi«, Cetinje, za oktobar 1930).

Mesne i druge narodne poruge (»Glasnik Skopskog naučnog društva«, knj. VII i VIII, 1930).

Šišanje konja u žalosti (»Glasnik Skopskog naučnog društva«, knj. VII i VIII, 1930).

II. *Knjige.* — Zur Einführung in die serbische Folklore. Wien, 1902.

Die Zigeuner in Serbien. I, Budapest, 1903.

Die Zigeuner in Serbien. II, Budapest, 1906.

Etnologija od Dr. H. Šurca (prijevod). Beograd 1907. Drugo izdanje, Beograd 1931.

Upustvo za prikupljanje gradiva o zanatima i esnafima u srpskim zemljama. Beograd, 1913.

Serbia and Kosovo. London, 1916.

La Serbie et Kosovo. Bordeaux, 1916.

Jugoslovensko jedinstvo. Bizerta, 1918.

Macedonia. London, 1918.

La verité sur les Roumains de Serbie. Paris, 1919.

The Truth concerning the Rumanes in Serbia. Paris, 1919.

La Macedonie. Paris, 1919.

Makedonija. Pančevo, 1920. Drugo izdanje, Beograd 1929.

Medicinske prilike za vreme prve vlade Kneza Miloša. Beograd, 1921.

Iz Srbije Kneza Miloša. Beograd, 1922. knj. I.

Naši narodni običaji. Sarajevo, 1922.

Naš narodni život. Beograd, 1923 (»Srpska književna zadruga«, knj. 174).

Iz Srbije Kneza Miloša. Beograd, 1924. knj. II.

Arhivska građa za zanate i esnafe u Srbiji za vlade Kneza Miloša. Beograd, 1925 (»Srpski etnografski zbornik«, knj. XXXIII).

Arhivska građa za naselja u Srbiji za vlade Kneza Miloša. Beograd, 1926 (»Srpski etnografski zbornik«, knj. XXXVII).

Naš narodni život, I i II, Beograd, 1930.

Naš narodni život, III i IV, Beograd, 1931.

Naš narodni život, V i VI, Beograd, 1923.

III. *Uredivački rad.* — Karadžić, list za srpski narodni život, običaje i predanje (1899, 1900, 1901 i 1903).

Srpski etnografski zbornik, knj. IX, 1907 (Srpske narodne igre, knj. I).

Srpski etnografski zbornik, knj. XIV, 1909 (Običaji naroda srpskoga, knj. II).

Srpski etnografski zbornik, knj. XIX, 1914 (Običaji naroda srpskoga, knj. III).

Naši novi gradovi na jugu od K. N. Kostića, Beograd, 1923.

Srpski etnografski zbornik, knj. XXXII, 1925 (Život i običaji narodni, knj. XIV), u društvu sa dr. V. Čajkanovićem.

Građa za istoriju srpske trgovine i industrije od K. N. Kostića (»Spomenik Srpske kr. akademije« LXVI. Beograd 1926).

O narodnom pevanju u Gackom od L. Grdića Bjelokosića (»Glasnik Etnografskog muzeja« u Beogradu, knj. I. 1926).

Srpski etnografski zbornik, knj. XL, 1927 (Život i običaji narodni, knj. XVI).

Svojim obilnim i solidnim, naročito savjesnim i uspješnim radom dr. Đorđević je veoma unaprijedio i na zahvalnost zadužio našu etnografsku i etnološku nauku. Zato predlažem, da Jugoslavenska akademija, u znak priznanja, dra. Tihomira R. Đorđevića izabere članom dopisnikom u historičko-filologičkom razredu.

U Zagrebu, 15. februara 1931.

Dr. Dragutin Boranić

Dr. Rajko Nahtigal.

Rodio se 14. aprila 1877. u Novom mestu u bivšoj Kranjskoj, gdje mu je otac bio gimn. profesor. Osnovnu školu i prva dva razreda gimnazije pohađao je u svom rodnom gradu, a onda je (iza očeve smrti) prešao u gimnaziju ljubljansku, gdje je načinio i maturu. Nato se upisao u filozofski fakultet bečkoga univerziteta, gdje je najprije slušao klasičku filologiju, ali se naskoro dao na slavensku filologiju i poredbenu lingvistiku. G. 1901. promoviran

je za doktora filozofije. Međutim je bio već otputovao u Rusiju, kamo ga je austrijsko ministarstvo prosvjete bilo poslalo na dvogodišnji boravak sa stipendijom, da bi nakon povratka u različnim bečkim državnim zavodima preuzeo poučavanje ruskoga jezika mjesto profesora M. Murka, koji je otišao na gradački univerzitet. Više od jedne godine ostao je u Moskvi družeći se s glasovitim ruskim učenjacima svoje struke. Sudjelovao je u slavenskoj komisiji imp. moskovskoga arheolog. obščestva, gdje je i predavao „о слѣдахъ древнеславянскаго паримейника въ хорватско-глаголической литературѣ" (Древности, труды слав коммисіи III, 175—221). Nazočan je bio i kod osnivanja moskovske dijalektološke komisije. Osim toga je izučavao stare rukopise u moskovskim bibliotekama. Iz Moskve je otišao na nekoliko mjeseci u Petrograd, gdje se opet družio s ruskim učenjacima (Šahmatovom, Lamanskim i dr.) i radio u bibliotekama. U ljetno doba odlazio je i u provinciju, da bi upoznao prosti narod i njegov govor.

Povrativši se iz Rusije preuzeo je službu, poradi koje je i bio poslan onamo, u državnom javnom učilištu orijentalnih jezika, u eksportnoj akademiji, u seminaru za istoriju istočne Evrope i u seminaru za slavensku filologiju. G. 1913. nagrađen je od ministarstva prosvjete titulom profesora. U to vrijeme zanimao se poglavito akcenatskim pitanjima i napisao opširniju studiju o pomijeranju akcenata kod ruske tvorbe oblikâ i riječî, koja se štampala u Heidelbergu (od g. 1913. do — poradi rata — g. 1922.) G. 1913. bude imenovan izvanrednim profesorom slavenske filologije s osobitim obzirom na slovenski jezik i literaturu, a upućen je, da predaje i o srpsko-hrvatskom jeziku i literaturi. U proljeću g. 1917. zamolila ga je arbanaska literarna komisija u Skadru kao i neke druge albanologe, da dođe u Albaniju i da prema ličnom poznavanju srednjo-arbanaskoga narječja izradi za komisiju odgovore na neka albanološka pitanja. Referat o tome štampan je na njemačkom jeziku (Graz 1917). S arbanaskim jezikom i albanologijom upoznao se još kao univerzitetski slušalac u Beču te je sarađivao i kod Pekmezijeve gramatike arbanaskoga jezika (Wien 1908) i kod drugih albanoloških publikacija. G. 1917. imenovan je iza odlaska profesora M. Murka u Leipzig redovnim profesorom slavenske filologije u gradačkom univerzitetu. U to doba osnovao je s prof. Kaspretom Časopis za slovenski jezik, književnost in zgodovino (g. 1918). U isto vrijeme bavi se i raspravljanjem aktuelnih poli-

tičkih pitanja (o jedinstvu južnoslavenskih plemena u novinama Tagespost, Graz 1918. Nr. 286, i o južnoslavensko-italijanskom spornom pitanju u svijetlu nekih znanstvenih podataka, Ljubljana 1919).

G. 1919. bude imenovan redovnim profesorom novoga univerziteta u Ljubljani za opću slavensku filologiju s jezikom staroslovenskim. Mnogo je vremena i truda trebalo uložiti u osnutak i organizaciju novih institucija. Bio je prvi dekan filozofskoga fakulteta, poslije i rektor univerziteta, osnovao je i uredio seminar za slavensku filologiju s velikom bibliotekom; osim toga je predsjednik povjerenstva za ispitivanje kandidatâ srednjoškolskoga učiteljstva; on je potaknuo osnutak Znanstvenoga društva za humanističke vede, kojemu je od početka predsjednik. Za sve te zasluge odlikovan je ordenom Sv. Save 1. stepena.

Publikacije dra. Rajka Nahtigala:

1. L. K. Goetz, Geschichte der Slavenapostel Konstantinus (Kyrillus) und Methodius. Gotha 1897. (Archiv f. slav. Philologie 1898, XX, 124—140, ocjena).
2. Prance Prešeren. 1800—1900. (Prešernov Album. Ljublj. Zvon 1900, XX, 720—723).
3. Ein Beitrag zu den Forschungen über die sogenannte „Бесѣда трехъ святителей" (Archiv f. slav. Philologie 1901—1902, XXIII, 1—95, XXIV, 321—408).
4. Нѣсколько замѣтокъ о слѣдахъ древне-славянскаго паримейника въ хорватско-глаголической литературѣ (Древности. Труды слав. коммисіи Имп. москов. общества 1902, III 175—221; pos. ot. Москва 1 47).
5. Zusätze und Berichtigungen zu »Ein Beitrag zu den Forschungen über die sogen. Бесѣда трехъ святителей" (Archiv f. slav. Philologie 1904, XXVI, 472—77).
6. »Dr. Asbóth, Kurze russische Grammatik. Dritte Auflage. Leipzig 1905.« (Österr. Zeitschrift für das kaufmän. Unterrichtswesen 1905, 1, 158—159, ocjena).
7. »Dr. Pekmezi, Grammatik der albanischen Sprache (Laut- und Formenlehre). Wien 1908, IV, 294« (sudjelovao).
8. Ichirkoff, Etude ethnographique sur les Slaves de Macédoine. Paris 1809 (Anthropos 1909, 830—832, ocjena).
9. »A. Leskien, Grammatik der altbulgarischen (altkirchenslavischen) Sprache. Heidelberg 1909.« — »A. Leskien, Handbuch

der altbulgarischen (altkirchenslavischen) Sprache. Fünfte Auflage, Weimar 1910. (Ljublj. Zvon 1911, XXXI, 611—614 i 668—670, ocjena).

10. Freisingensia. Doneski k razlagi jezika brižinskih spomenikov. I. V uzmazi — v uzmaztue (Časopis za zgod. in narodop. 1915, XII, 1—12). — II. Zastopniki prv. slovan. nosnih samoglasnikov v brižinskih spomenikih (ib. str. 77—122). — Dodatek k Freisingensia II. (ib. str. 150—156).
11. Doberdo — Doberdob. Imenoslovno - dijalektološka studija (Carniola 1917, VIII, 163—191).
12. Die Bildung der Possessivpronomina im Albanischen und ihre bisherige Auffassung (Posta e Shqypnies. Shkodra 1917, 62 Jahrg., Nr. 206).
13. Die Frage einer einheitlichen albanischen Schriftsprache. Graz 1917, VI, 29.
14. Oznanilo »Časopisa za slovenski jezik, književ. in zgod.« Ljubljana 1917, VIII.
15. Menschewiki und Bolschewiki (Tagespost, Graz 1917, Nr. 206).
16. Alpendeutsche und Slovenen (Tagespost, Graz 1918, Nr. 286).
17. Važnost latinskega dela brižinskega kodeksa in njegovih pripiskov za vprašanje o postanku in domovini slovenskih odlomkov. — Freisingensia III. (Časopis za sloven. jez., književn. in zgod. 1918, I, 1—63).
18. Vatroslav Jagić 1838—1918. (Ljublj. Zvon. 1918., XXXVIII, 724—736).
19. Južnoslovansko-italijansko sporno vprašanje v luči nekih znanstvenih podatkov. Ljubljana 1919, 19. (U franc. prijevodu: Le point de controverse yougoslave-italien sous le jour de quelques données scientifiques. Lioubliana 1919, 12).
20. Koren vend- — vond-. (Časopis za sloven. jez., knjiž. in zgod. 1920, II, 123—126).
21. Oblike po osnovah na *-u* v starocerkvenoslovanskih spomenikih (Zbornik filoloških i lingvističkih studija A. Beliću. Beograd 1921, 87—96).
22. Matija Murko. O priliki šestdesetletnice njegovega rojstva (Ljubljanski Zvon 1921, XLI, 416—424 i 477—484).
23. »Meyer K. H., Slavische und indogermanische Intonation. Heidelberg 1920.« (Јужнословенски Филолог 1921, II, 158—168, ocjena).

24. Instrumental sing. fem. oio — oo — o. Donesek h karakteristiki in klasifikaciji slovanskih jezikov (Časopis za sloven. jez., knjiž. in zgod. 1921—1922, III, 1—23). — Dodatek k razpravi (ib. 71—72).
25. Prisuha — prešuštvo (ib. 63—70).
26. Akzentbewegung in der russischen Formen- und Wortbildung. I. Substantiva auf Konsonanten. Heidelberg 1922, VIII, 300 (Slavica VII).
27. Doneski k vprašanju o postanku glagolice 1—5. (Razprave znanstv. društva za humanist. vede 1923, I, 135—178).
28. O elbasanskem pismu in pesmenstvu na njem (Архив за арбан. старину, језик и етнологију. Београд 1923, I, 160—195).
29. † Vatroslav Jagić (Ljublj. Zvon 1923, XLIII, 465—475).
30. Vpliv ruske revolucije na ruski jezik. (Jutranje novosti. Ljubljana 1923, št. 233 in 239).
31. Programatične in dr. opazke h Kosovi razpravi o freisinških spomenikih. Dodatek k moji razpravi »Freisingensia III.« — Freisingensia IV. (Časopis za sloven. jez., knjiž. in zgod. 1924, IV, 171—184).
32. Luk. XV, 11—32. v prevodu bratov Anastasija in Spyridiona Tsellio (Tsel'o) iz Argyrokastra. Iz Kopitarjeve zapuščine (Архив за арб. стар., јез. и етнолог. 1924, II, 89—106).
33. Starocrkvenoslovanski evhologij (Razprave Znansv. društva za hum. vede 1925, II, 221—288). Dodana je tablica glagolskih znakov.
34. Franc Miklošič. Slavnostni govor o priliki odkritja spomenika v Ljutomeru dne 8. avgusta 1926. (Ljublj. Zvon 1926, XLVI, 561—572).
35. Seminar za slovensko filologijo (Zgodovina slovenske univerze v Ljubljani do 1929. Ljubljana 1929. str. 338—353).

Znanstveni rad Nahtigalov, koji je ovdje izbrojen, pokazuje ga kao nada sve ozbiljna i solidna naučenjaka, koji je nauci svoje struke već dosad mnogo privrijedio, a očekivati valja, da će još mnogo privrijediti. Da mu i naša Akademija iskaže priznanje za zasluge njegove, a i da ga potakne, da bi i njezine publikacije ukrašivao svojim prinosima, predlažem, da se izabere za člana dopisnika historičko-filologičkog razreda.

U Zagrebu, 15. marta 1931.

Dr. August Musić

Dr. Julijan Jelenić.

Rodio se 29. augusta 1877. u Riječanima kod Modrića (u Bosni). Gimnaziju svršio je kod franjevaca u Gučoj Gori (kod Travnika), prve teološke nauke u manastiru Sutjesci, a višu teologiju na univerzitetu u Budimpešti (1901—1908), gdje je i promoviran na doktora teologije 30. juna 1908. Poslije dovršenih nauka fra Julijan Jelenić bio je profesorom u franjevačkoj bogosloviji najprije u Livnu, a onda u Sarajevu, otkud ga je zagrebački teološki fakultet god. 1919. pozvao, da primi katedru crkvene historije, koju i sada zaprema.

Naučni rad fra Julijana Jelenića upravo je obilan i ponajviše se kreće oko historije franjevačkoga reda u Bosni. Već 1899. napisao je raspravicu »Djelovanje bosanskih franjevaca u Bugarskoj« (»Franjevački Glasnik« Sarajevo 1899). Disertacija jeste: »De patarenis Bosnae« (štampana u Sarajevu 1908). Po tom se nižu veoma vrijedna i temeljita djela: »Kultura i bosanski franjevci«, 2 vol. Sarajevo 1912—1915; — »Bio-bibliografija franjevaca Bosne-Srebreničke« sv. I. Zagreb 1929. — »Problem imena Bosna« (Franjevački Vjesnik 1930). — »Pravopisna rasprava između Tome Košćaka i Grge Ćevapovića«, Zagreb 1930. Fra Julijan Jelenić započeo je i izdavanjem »Povijesti crkve Hristove«, od koje su dosada izišle tri sveske, prva čak u drugom izdanju.

Naročitu pažnju zavređuje rad fra Julijana Jelenića na polju izdavanja i sabiranja historijskih izvora. U tu je svrhu dugo vremena radio u Rimu u arhivu Propagande, po svima franjevačkim arhivima po Bosni, pa onda i u Budimpešti i Györgyösu. Plod toga rada jesu ova važna djela: »Izvori za kulturnu povijest bosanskih franjevaca« (Glasnik bos. herc. muzeja 1912 i 1913 i napose). — »Ljetopis fra Nikole Lašvanina« (Glasnik 1914 i 1915 i napose). — »Necrologium Bosnae Argentinae« (Glasnik 1917). — »Ljetopis franjevačkoga samostana u Kreševu« (Glasnik 1917 i 1918 i napose). — »Dva ljetopisa Bosne Srebrene« (Glasnik 1918). — »Ljetopis franjevačkoga samostana u Sutjesci« (Glasnik 1923). — »Spomenici kulturnoga rada bosanskih franjevaca od 1437—1878« (najprije u Starinama 36, onda napose s nastavkom u Mostaru 1927).

Predlažem našega dosadanjega suradnika fra Julijana Jelenića Akademiji, da ga izabere dopisnim članom u historičko-filologičkom

razredu, uvjeren, da će Akademija u njemu dobiti odlična suradnika na polju naše narodne historije.

U Zagrebu, 10. marta 1931.

Dr. Ferdo Šišić

Dr. Branimir Šenoa.

Rodio se 7. augusta 1879. u Zagrebu, gdje je svršio osnovnu školu i gimnaziju. Godine 1897. upisao se u juridički fakultet u Zagrebu, a uz to je slušao predavanja iz povijesti i povijesti umjetnosti. U to se vrijeme počeo baviti slikarstvom: kao đak privatne slikarske škole prof. Ivekovića upoznao se sa umjetnicima, koji su tada došli u Zagreb, gdje im je zemaljska vlada sagradila šest ateljera, i u njihovom društvu naknadio što mu je nedostajalo za sistematski studij slikarstva. Naročito Mašić, najmiliji mu od sviju, često ga je na fini način upućivao i sokolio u radu. Svoje prve pokušaje, neko tridesetak uljenih slika, studija i akvarela, izložio je na izložbi, što su je na proljeće god. 1901. u Zagrebu priredili Iveković, Medović i Rendić. Od toga je vremena gotovo stalno učestvovao na svim izložbama naših umjetnika kod kuće ili u inostranstvu.

God. 1902., svršivši juridičke nauke, upisao se Branimir Šenoa u filozofski fakultet zagrebačkog sveučilišta, gdje se uz historiju i geografiju (kao ispitnu skupinu) bavio navlastito arheologijom i poviješću umjetnosti. U jesen god. 1904. pošao je sa prof. Kršnjavim na naučni put u Italiju (Venecija, Padova, Bolonja, Firenca, Empola, Pisa, Siena, Peruđa, Asisi, Rimini, Ferara, Ravena). Svršivši filozofski fakultet bio je god. 1907. namješten kao pomoćni učitelj i tajnik na netom osnovanoj Višoj školi za umjetnost i umjetni obrt u Zagrebu. Za veliku gospodarsku izložbu u Zagrebu god. 1906. po Crnčićevim je nacrtima izradio veliku dekorativnu sliku za glavni paviljon, plakat i izložbenu diplomu.

Načinivši god. 1908. profesorski ispit za srednje škole, otišao je na naučni put u München, Salzburg i Veneciju. Uz redovna predavanja vršio je i dužnost scenografa u Narodnom kazalištu u Zagrebu. Od većih je stvari inscenirao »Hamleta«, D'Albertovu operu »U dolini«, Puccinijevu »Madame Butterfly«, Gounodova »Fausta« i dr. Disertacijom »Ivan Zagrepčanin i sin mu Jeronim«, izrađenom na osnovi vrela sakupljenih u Sieni i Münchenu, na zagrebačkom je sveučilištu god. 1912. polučio doktorat filozofije. Na

prijedlog predsjednika »Zemaljskoga povjerenstva za čuvanje historičkih i umjetničkih spomenika u Hrvatskoj i Slavoniji«, prof. Tadije Smičiklasa bio je pridijeljen na rad Povjerenstvu i sa tajnikom prof. Đ. Szabom sakupljao građu za inventarizaciju spomenika u pojedinim kotarima. Taj rad je prekinuo svjetski rat. Na osnovi prikupljenog materijala izradio je 18 bakropisa staroga Zagreba i 12 historički i umjetnički važnih motiva iz Osijeka. God. 1918. izradio je za općinu grada Zagreba 5 slika većega formata, koje su prikazivale razne dijelove staroga Zagreba u pedesetim i šezdesetim godinama XIX. vijeka.

God. 1918. postavljen je dr. Šenoa ravnateljem Kr. više škole za umjetnost i umjetni obrt u Zagrebu, koja je god. 1921. reorganizirana i preudešena u Umjetničku akademiju. U sporazumu sa kolegama sklonio je Ivana Meštrovića, da se u Zagrebu prihvati profesure i primi čast rektora Umjetničke akademije. Za školskih praznika god. 1919—1922. proputovao je čitavu Dalmaciju sakupivši oko 150 skica i studija, koje je kasnije izradio u ulju, akvarelu i bakropisu i mjeseca novembra 1922. izložio u »Salonu Ulrih«. Jedan je od tih radova bio izložen i u Parizu god. 1919. na izložbi jugoslavenskih umjetnika.

U oktobru god. 1924. postavljen je dr. Šenoa za načelnika umjetničkog odjeljenja Ministarstva prosvjete u Beogradu, gdje je ostao do februara god. 1928., priređujući uz redovan rad zakonske osnove za različne kulturne ustanove. Kao načelnik bio je god. 1925. član odbora za spremanje jugoslavenskog odjeljka na svjetskoj izložbi dekorativne umjetnosti u Parizu. Nastavljajući svoj rad u Zagrebu kao profesor i administrativni direktor Umjetničke akademije, dr. Šenoa je započeo izrađivati niz velikih bakropisa »Stolna crkva u Zagrebu«. Dosad je dovršio 3 ploče, koje prikazuju pojedine dijelove stolne crkve prije restauracije. Jedan je otisak bio izložen u Firenci, Barceloni i Londonu. Ostale manje radove iz toga doba (1926—1930) izložio je u Švajcarskoj i Poljskoj. Posljednja mu velika slika prikazuje Bakačevu kulu i staru zagrebačku katedralu.

Predlažem, da se dr. Branimir Šenoa izabere za člana dopisnika u umjetničkom razredu.

U Zagrebu, 18. februara 1931.

Arh. Ćiril M. Iveković

Ladislav Šaloun.

Rodio se 1. augusta 1870. u Pragu. Umjetničko je obrazovanje stekao u školi za crtanje prof. Reniera, kasnije u ateljeru prof. Tomaša Seidana i Bohuslava Schnircha u Pragu. Hospitirao je također slikarsku akademiju u Pragu. Veoma je rano izlagao sitnije radove na godišnjim izložbama u Rudolfinu i objelodanio je nekoliko reprodukcija u Svetozaru i Zlatoj Praze. Prvi je uspjeh postigao prilikom natječaja za plastički ukras Gradskoga muzeja u Pragu, kad je dobio dvije prve nagrade i počasno priznanje (1896). U natječaju za spomenik Palackoga dobio je istodobno s prof. Suchardom prvu nagradu, u domaćem natječaju »Manesa« za dekorativnu vazu g. 1899. prvu nagradu, u natječaju za kip grofa Clam. Martinica za Panteon zemaljskog muzeja drugu nagradu (1898); kod drugog natječaja za Husov spomenik u Pragu na Staromjestskom namjesti dobio je prvu nagradu (1901). Godine 1906. imenovan je članom Češke akademije znanosti i umjetnosti, a iste je godine postavljen eksternim učiteljem u umjetničko-industrijskoj školi u Pragu, gdje je djelovao do godine 1914. Godine 1907—1908. zastupao je na specijalnoj kiparskoj školi prof. Sucharda.

Za nedugi niz godina stekao je u natječajima mnogo prvih nagrada i stvorio je niz odličnih radova. Već na jubilarnoj izložbi g. 1891. izlaže: »Isus na križu«, «Julije Cezar u senatu«. Godine 1897. stvorio je kip »Prag« i tympanon za Gradski muzej u Pragu, g. 1898. kip »Kovač« za prvu izložbu »Manesa« u Topičevu salonu, g. 1898—1899. izveo je skupove »Opera« i »Drama« za Gradsko kazalište u Plznju, g. 1899. kiparske radove za interieur na svjetskoj izložbi u Parizu; iste godine dvije velike dekorativne figure za Opću zalagaonicu u Pragu; godine 1900. izveo je dekoraciju Gradskog zavoda za osiguravanje na Staromjestskom namjesti u Pragu i proscenijsku dekoraciju u hotelu Central u Pragu; godina 1902—1914. poprsje Karla od Žerotina, Ant. Dvoržaka, Jos. Manesa, Svat. Čecha, Bedr. Smetane i Jaroslava Vrchlickoga za Panteon Narodnog muzeja u Pragu, poprsje Karla Sladkovskoga i Jakuba Seiferta za Narodno kazalište, nadgrobni spomenik Jerabku za Vyšehrad; g. 1906. dekoraciju Wilsonova kolodvora u Pragu (2 karijatide na fasadi i dekoraciju ulaza na peron sa slikom Wilsona), pješčanički kip »Krakonoš« za perivoj u Horžicama; g. 1907. dvije velike dekorativne figure na Općinskom domu

u Pragu, skupove »Slavenski plesovi« i »Vyšehrad« za proscenij Smetanine dvorane u Općinskom domu; g. 1908. dekoraciju nadogradnje Zemaljske banke u Pragu, dekoraciju zavoda za osiguravanje u Pragu; g. 1908. dvije brončane figure na pročelju štedionice u Hradcu Kralovom; g. 1910. dva velika kamena kipa za pobočne slijepe prozore nove vijećnice: »Rabbi Löw ben Bezalel« i »Kameni vitez«; g. 1911. dekoraciju atike na Općoj zalagaonici u Vršovicama; g. 1913. dvije dekorativne figure i kip »Lađara« za palaču Živnobanke u Trstu, »Muž rada« (bronca) u Horžicama; g. 1914. Husov spomenik u Horžicama; g. 1915. završio je Husov spomenik za Staromjestske namjesti u Pragu (otkriven iste godine) i dovršio je iste godine model Resslova spomenika u Chrudimu (saliven u bronci i otkriven poslije rata godine 1923.). Godine 1920. stvorio je klečeći spomenik »Žrtvama austrijske vlade na vječnu uspomenu«; g. 1921. brončani kip predsjednika Masaryka za Masarykov kolodvor u Pragu i za dvoranu za zasjedanje senata; god. 1924. dvije velike figure »Češka i Slovačka« od pješčanika i veliki državni znak u bronci i koloriranom mozaiku, kao i kip predsjednika Masaryka za palaču Zemaljske banke u Bratislavi; god. 1925. spomenik Husa u Libani, dekoraciju škole u Solnici, dasku Pippichovu u Chrudimu; god. 1926. brončani kip dra. Miroslava Tyrša za Tyršov dom u Pragu; god. 1927. spomenik predsjednika Masaryka u Pečkama, skup »Rad i znanost« (bronca) za prašku plinaru u Michlu; god. 1927. izveo je plaketu »Češka pjesma« (dudak), završio je model spomenika »Oslobođenje« za Novy Bydžov, spomenik predsjednika Masaryka za Lázně Poděbrady; god. 1928. Riegerov spomenik (bronca) za Semile, spomenik Komenskoga za Mladu Boleslavu, poprsje Štefanika za kulu Samostalnosti u Horžicima, mramorni kip »Putnik« za nadgrobni spomenik dra. Boh. Prochazke na Olšanima, nacrt za spomen-dasku uhapšenicima za Novomjestski toranj u Pragu (bronca), plaketu sv. Vaclava (bronca), nacrt za spomenik J. Š. Baara za Vyhlede kod Domažlica, a sada izvodi spomenik »Oslobođenje i ujedinjenje« za Trg Mira na Kralovskim Vinohradima.

Portreti: dra. Karla Pippicha, dra. Ant. Hajna, min. dra. B. Zahradnika, književnika Boh. Zahradnika-Brodskoga i njegove žene, prof. dra. Pastrnka (za Masarykov Pučko-odgojni institut) i t. d. Napokon nekoliko studija-glava u bronci i mramoru:

»Mesalina«, »Koncentracija«, »Kontemplacija«, »Resignacija«, »Katarina II.«, »Písmák«, »Pučki filozof«, »Naslućivanje«, i t. d.

Šaloun je nedavno imenovan umjetničkim savjetnikom glavnoga grada Praga. U svrhu studija proputovao je Italiju, Francusku, Njemačku, Švedsku, Norvešku, Belgiju, Dansku i Holandiju.

Radio je također grafički i u umjetničkom obrtu. Tako je izveo pečat za papirni reljef »Vapnene peći« (prilog u VII. godištu časopisa »Volný směry« g. 1904).

Predlažem, da se Ladislav Šaloun izabere za člana dopisnika u umjetničkom razredu.

U Zagrebu, 18. februara 1931.

Robert Frangeš Mihanović

IZVJEŠTAJI

Istraživanja morske vegetacije okoline Splita u god. 1930 – 31.

Dva su razloga, zbog kojih sam započeo sa sistematskim istraživanjima morske vegetacije okoline Splita. Prvi je razlog taj, što okolina Splita u algološkom pogledu nije sistematski istražena. Ima u literaturi doduše više algoloških podataka za Split naročito od starijih autora (Zanardini, Vidovich, Maria de Cattani), no svi ti podaci nemaju mnogo značenja za poznavanje morske vegetacije, jer ne samo nije tačno označeno stanište alga, nego i nedostaju i svi ekološki podaci (dubina, dno, ekspozicija, godišnje doba i t. d.), što je za uvid u vegetaciju od posebnog značaja. Tačno poznavanje lokaliteta u svim osobitostima prvi je uvjet istraživanja vegetacije. Sva dosadašnja istraživanja starijega datuma spominju redovno samo ime mjesta, oko kojega je sabirano. Drugi je razlog taj, što je osnutkom privremene stanice Biološko-okeanografskog instituta u Splitu data i posebna prilika za istraživanje ove vrste. Stanica ima potrebna manja vozila i aparaturu za vađenje alga, pa i ostala pomagala, što znatno olakšava rad. Za stanicu su pak sama istraživanja od važnosti, jer je u okolini stanice potrebno poznavati sve najznatnije formacije radi potrebne informacije algolozima, koji bi željeli raditi u stanici. Pa i zbog održavanja internacionalnih kursova u budućem institutu potrebno je poznavati algološku topografiju u tančine. Tako je na pr. obrađena u detalje morska vegetacija Napuljskog zaliva (Berthold, Funk), gdje se nalazi znamenita Zoološka stanica.

Preduzeti je posao ogroman s više razloga. U prvome redu ne postoje dosad nikakove upotrebljive predradnje, pa je valjalo započeti upravo posve iz početka. U drugu ruku je preduzeto područje istraživanja, koje ima biti provedeno posve u detalje, veliko. Pod okolinom Splita uzeli smo svu obalu okoline Splita u širem značenju, t. j. obalu od Stobreča do rta Sv. Jurja na Marjanu (mjesto budućeg Biološko-okeanografskog instituta), odavde do ušća rijeke Jadre, a od Jadre do Trogira i odavde do Jovine Glavice na

Čiovu. U području se dakle nalazi čitavi Kaštelanski zaliv, pa sve dubine na 2—3 morske milje pred splitskom obalom do Stobreča. U svemu se obala područja proteže oko 70 kilometara. Uza to je potrebno bar na izvjesnim ekološki različitim tačkama područja preduzeti istraživanja u različita godišnja doba, da se mogu ustanoviti razlike u vegetaciji s obzirom na godišnju i mjesečnu periodičnost nastupanja nekih tipova alga. Dakako, takva će istraživanja trajati dugi niz godina, dok bude moguće utvrditi u prvome redu približno potpunu florističu listu svih alga, koje dolaze u području, a u drugom redu, dok bude moguće dati približnu sliku čitave vegetacije. Teškoće istraživanja pak leže i u tome, što za vrijeme kratkotrajnog boravka u raznim sezonama često nezgodne vremenske prilike ne dopuštaju obalna istraživanja, za koje je potrebno posve tiho more bez imalo jačih valova. No stoga s druge strane pomagala stanice omogućuju i istraživanja konzerviranog materijala, u slučaju da je istraživanje u terenu onemogućeno.

Od konzerviranog je materijala (s dodatkom formola) neki dio ostavljen bilo za posebno sistematsko istraživanje, bilo da se pripravlja za budući institut zbirka tipova radi poredbenog istraživanja. Izvjestan broj napose t. zv. mikroalga iziskuje poseban studij, pa je najbolje, da se privremeno konzervira, dok bude preostalo vremena za takovo posebno istraživanje. Tako je započeto i sa pripravljanjem mikroskopskih preparata, koji će moći poslužiti ne samo za poredbena istraživanja već i za demonstracije kod eventualnih kursova. Paralelno je sav ljepši materijal konzerviran u suhom stanju, pa je već time udaren temelj budućem institutskom herbariju sa kojih 300 listova, a nekih pedesetak vrsta. S ovim će se radom naravno nastaviti, pa ova istraživanja imaju prema tome didaktično-naučnu vrijednost za budućnost naše najmlađe biološke naučne institucije.

Da sam se već sada odlučio na objavu ovog prvog izvještaja, ima svoj razlog ne samo u tome, što treba da se bar privremeno odužim Jugoslavenskoj akademiji u Zagrebu, koja je omogućila ova istraživanja, nego i u tome, što već dosada sabrani materijal ima karakter prinosa naučnom poznavanju morske vegetacije splitske okoline, kojima treba osigurati potrebni prioritet.

Istraživanja sam započeo u augustu 1930., kada sam prvi put boravio (od 4—7.) u Splitu. Dalji boravci u svrhu istraživanja bili

su: 24. septembra do 5. oktobra 1930.; 15. do 21. januara 1931.; 2. do 12. aprila i 10. do 22. septembra 1931.

S obzirom na provođenja istraživanja u terenu mogu razlikovati *obalnu regiju,* u kojoj je moguće pomoću aparata na motkama (grabljici, kliješta i strugalo) doseći, a to je najveća dubina do 5 metara. Druga je *dubinska regija,* u kojoj se služimo dredžama. Dabome, ove regije od 5 metara dublje ne odgovaraju prirodnoj razdiobi alga na morskom dnu, no zasad ćemo se kod ovih pripravnih studija služiti ovim regijama. Slično je učinio i F u n k kod istraživanja Napuljskog zaliva, no on razlikuje srednju dubinsku regiju do 20 m i veliku dubinsku regiju od 20 metara dalje. Ova razdioba u našemu području nije podesna.

Smatram vrlo potrebnim, da se do konačne sintetske obrade vegetacije objelodane sređene bilješke o staništima alga, jer se ne može predvidjeti, da li ću sam ipak imati priliku da u nizu godina uspijem doći do konačnog cilja. I F u n k je u svojoj velikoj monografiji publikovao svoje protokole o staništima, pa to ima vrijednost ne samo radi kontrole već naročito radi mogućnosti proučavanja promjena vegetacije na pojedinim staništima.

I. Sustjepan.

Izloženo jakom gibanju valova. U blizini područja glavne luke grada Splita.

26. septembra 1930.

a) Na samom rtu kod ulaza u luku na južnoj strani. U zoni emergencije i mlatanja: *Rivularia polyotis,* niže nje *Corallina rubens,* busovi *Gelidium polycladum, Gelidium crinale, Cladophora dalmatica.*

b) Ispod pećina sustjepanskih uz rub mora čini zonu *Corallina officinalis,* a nad ovom je u zoni prvog dosega manjih valova zona *Rivularia polyotis.* Ispod koraline do 1 m busovi *Dictyota dichotoma* f. *implexa* a i *Wrangelia penicillata* sa cistokarpijima. *Gelidium latifolium* var. *Hystrix* nađen je tek u nekoliko primjeraka.

c) Među pećinama u dubini od 2½ m u mnoštvu *Codium tomentosum, Padina Pavonia,* a i *Cystoseira abrotanifolia* u prvom razvoju. Na panjevima cistozire ima

Corallina rubens,
Sphacelaria filicina,
Rhodymenia palmetta,
Peysonellia squamaria.

Uz pećine mnoštvo spužava, ali je izvučeno dosta *Halimeda Tuna*, a ponešto i *Codium adhaerens.*

II. Zvončac.

Manja uvala između Pensiona Split i Sustjepana. Izložena gibanju južnog mora.

19. januara 1931.

Plitko dno do 1 m prekriveno cistozirama. Tu i tamo proviruju zelene niti

Chaetomorpha aerea.

Uz unutrašnji rub pećina, koje zatvaraju uvalu, razvijena zona

Corallina officinalis,

a uz nju bujno razvijena

Callithamnion corymbosum.

U maloj ograđenoj i obzidanoj lučici ispod Meštrovića bujno razvijena

Callithamnion corymbosum
Bidulphia sp. u velikim poput više alge razgranjenim busovima.

III. Lučica Stipinović.

Nedaleko od Pensiona Split privatno izrađena, posve zatvorena lučica, zaštićena od gibanja mora.

19. septembra 1931.

a) Izvan lučice u dubini od 2—4 m

Cystoseira abrotanifolia,
Wrangelia penicillata, u mnoštvu sa cistokarpijima
Laurencia obtusa,
Corallina rubens na cistoziri.

b) Uz rub mora na ulazu
Corallina officinalis, a nad ovom
Rivularia polyotis.
c) U posve zaštićenoj lučici, gibanje mora minimalno.
Valonia utricularis, čini zelenu zonu na rubu mora, a ispod ove
Dyctyopteris polypodioides, u mnoštvu.
d) U posve plitkom i dosta tamnom spremištu za barke
Ulva lactuca,
Chaetomorpha tortuosa,
Spyridia filamentosa,
Chondria tenuissima var. *divergens*,
Compsothamnion thuyodes.

IV. Pension Split (Lučica Šiler).

Mala uvala, slabo zaštićena od južnih vjetrova. Na rubovima kamenito dno i pećine, u samoj uvali djelomično veći šljunak, tu i tamo i veće kamenje, a na mjestima i pijesak.

25. septembra 1930.

a) Uz kamenitu obalu istočni rub lučice.
Cystoseira abrotanifolia, u dubljini ispod 1 m.
Cystoseira corniculata, iznad 1 m.
Corallina officinalis, uz rub mora i dublje.
Corallina rubens, na panjevima cistozire.
Halimeda Tuna, na pećinama do 2 m.
Dictyota dichotoma f. *implexa*, vrlo obična.
Sphacelaria cirrhosa, na starim granama cistozire.
b) Na oblom manjem kamenju u samoj lučici do preko 1 m mnoštvo
Dasycladus clavaeformis;
Wrangelia penicillata s tetrasporangijima.

5. novembra 1930.

a) Uz kamenitu obalu istočni rub lučice kao novi tipovi:
Cladophora prolifera, vrlo obična.
Peysonellia squamaria, naročito na kamenju i spužvama ispod pećina.

Stypocaulon scoparium, na malom moliću u mnoštvu.

Udotea Desfontainii, iz dubine od kojih 2 m uz rub pećine.

Inače svi ostali elementi kao 25. septembra 1930.

15. januara 1931.

U pličinama lučice na kamenju manjem do ½ m i dublje mnoštvo

Ceramium rubrum.

Uz rub mora dalje uz pećine

Callithamnion corymbosum, s tetrasporangijima.

10. aprila 1931.

a) U pličinama ½—1½ m u mnoštvu

Ceramium diaphanum;

b) Na izvanjskoj strani luke uz rub mora dosta

Nemalion lubricum,

kojeg u drugim sezonama nije bilo.

V. Kasun.

Velika uvala izložena djelomično južnim vjetrovima. Plitko dno, djelomično pjeskovito, a djelomično kamenito.

16. januara 1931.

Uvala na pjeskovitom tlu prekrivena zosterom, a na kamenitom cistozirama. Na nekim mjestima već kod 2 m dubine dolaze livade pozidonije, koja prekriva redovno dubine iznad 4—5 m posve. Uz rubove kamenja *Corallina rubens* u dubinama oko 1 m.

Ceramium rubrum u mnoštvu,

Laurencia obtusa, posve obrasla dijatomejama,

Dictyota implexa.

U pličinama kamenje obraslo mnoštvom

Urospora penicilliformis.

Na izvanjskim rubovima kamenja

Corallina officinalis.

13. septembra 1931.

Dredžano u dubini 15—30 m preko pozidonija livadâ.

Sargassum Hornschuchii, nekoliko primjeraka.

Codium Bursa, nekoliko primjeraka,

Laurencia obtusa, vrlo tanki i nježni oblik na pozidoniji,

Dasya arbuscula, na Codium Bursa,

Lithothamnion fruticulosum, nekoliko primjeraka.

VI. Sv. Juraj.

Mjesto buduće stanice. Zaštićeno od južnih i sjevernih vjetrova, a izloženo zapadnim vjetrovima, koji dolaze manje u obzir. Na južnom rubu spušta se kamenita kosa u more te čini prirodnu zaštitu uvale od južnih valova. Pri kraju šljunkasto dno, dublje kamenito.

30. septembra 1930.

a) U pličinama do 1½ m dno obraslo mnoštvom

Laurencia obtusa, u žutozlatnim primjercima.

Padina Pavonia, nalazi se u mnoštvu.

Dasycladus clavaeformis, na manjem oblom kamenju do 30 cm promjera, gusto obraslo.

b) U dubini počevši od 3 metra bujna asocijacija cistozire, koja je u obamrlom stanju, tek s preostalim panjevima, na kojima je bujna epifitska vegetacija, i to ove vrste:

Chrysimenia uvaria,

Anadyomene stellata,

Udotea Desfontainii,

Valonia utricularis, u početku razvoja,

Peysonellia Sqammaria.

c) Uz južni izvanjski rub pećina

Corallina officinalis,

a uz unutrašnji rub pećina ispod ½ m

Corallina officinalis

Halimeda Tuna.

31. oktobra 1931.

a) U pličinama mnoštvo

Wrangelia penicillata u primjercima s tetrasporangijima i cistokarpijima.

Spyridia filamentosa.

b) U dubini ispod 2 m osim tipova nađenih 30. septembra dolaze još

Rhodymenia palmetta na cistoziri,
Bryopsis distacha, isto na cistoziri.
Polysiphonia fruticulosa.

c) Uz produljenu pećinu u moru među koralinom

Callithamnion corymbosum.

17. januara 1931.

Sabirano poglavito uz produžak pećine u more s južne i sjeverne strane. U zoni ispod koraline na okomitim stijenama

Halimeda Tuna,
Udotea Desfontainii,
Peysonellia Squamaria.

Na unutrašnjoj strani zaštićena od južnih valova, naročito u pličinama plime i oseke bujna flora rodoficeja:

Callithamnion corymbosum,

Polysiphonia tenerrima, prevlake na kamenju 10—20 cm ispod ruba mora.

Polysiphonia opaca,

Fucus virsoides, u zoni plime i oseke.

Ceramium diaphanum, u plitkom zaštićenom položaju

Polysiphonia sertularioides, mnoštvo, u zoni plime i oseke, a i iznad plime na južnoj strani izloženoj južnim valovima čini prevlake na kamenju i daje izdaleka tamnocrni izgled.

Nemalion lubricum, na južnoj strani izloženo valovima na rubu mora.

VII. Bene i Lubinovo.

Manje uvale na sjevernoj obali Marjana, izložene sjevernim vjetrovima. U blizini s druge strane uvale Lubinovo ima slatkovodnih izvora. Uglavnom je vegetacija identična onoj kod Sv. Jurja.

30. septembra 1930.

a) U pličinama do 1½ m a i dublje mnogo
Laurencia obtusa,
a na plićem dnu razvita je
Padina pavonia

b) U dubinama od 2 m do 5 m razvita je asocijacija cistozire, a na njoj
Anadyomene stellata,
Udotea Desfontainii.
U asocijaciji dolazi po koji
Sargassum liniforme.

c) Uz krševitu obalu dolazi zona sa
Corallina officinalis,
a na okomitim stijenama do 2 m
Halimeda Tuna.

d) U blizini izvora slatke vode dno je pjeskovito, pa je tu razvita i zostera asocijacija, a kod samog vrela u mnoštvu
Cladophora prolifera,
Ulva lactuca,
Fucus virsoides,
Cladophora scoparioides, posve obrasla grmove fukusa.

VIII. Napuštena lađa u Poljudu.

Vulgarni je naziv za staru napuštenu lađu u Poljudskoj luci »Otok ljubavi«. Iako ovo nalazište nije prirodno, vrijedno je zabilježiti, kakva se vegetacija može razviti na stijenama lađe.

17. januara 1931.

Cladophora prolifera, u mnoštvu,
Ceramium ciliatum, u mnoštvu.
Polysiphonia opaca, manje.

6. aprila 1931.

Cladophora prolifera,
Cladophora sp.,
Ceramium ciliatum.

IX. Galera.

Maleni krševiti školjić izvan Poljudske luke. S jedne strane izložen jakoj buri, dok južni valovi jedva dolaze u obzir. Među pećinama mnogo sjenovitih škrapa podesnih za razvoj alga.

30. septembra 1930.

U zoni nad osekom prema sjeveru razvita je u mnoštvu poznata emergirajuća

Catenella Opuntia, koju dosad nisam nalazio nigdje u Kaštelanskom zalivu. Uza sam rub mora razvita je zona od

Corallina officinalis.

U dubini od 1 m dalje cistozira, među kojom je bujno razvijena

Dictyota dichotoma f. *implexa.*

Od ostalih karakterističnih alga među tamnim usjeklinama pećina i škrapama dolaze obilno

Derbesia Lamourouxii,
Peysonellia squamaria.

17. januara 1930.

Uglavnom ista slika kao i u septembru, a od novih tipova, kojih nisam prvi put zapažao,

Gelidium pusillum i
Halimeda Tuna.

X. Barbarinac.

Zvan i »Otočac«, maleni školj na sjevernoj obali ulaza u Solinski zaliv. Izložen sa sjeverne strane jakoj buri. Stoji pod utjecajem slatke vode, koja dolazi od Jadre.

19. septembra 1931.

Vegetacija je uz obalu vrlo mršava, a čine je u zoni cistozire i

Laurencia obtusa,
Padina Pavonia,
Cladophora prolifera.

XI. Šila.

Maleni školjčići pred ulazom u Solinski zaliv. S jedne strane naročito izloženi buri. Stoje pod utjecajem slatke vode, koja dolazi od Jadre.

19. septembra 1931.

Uglavnom vegetacijska slika kao i na Galeri. Uz okomite pećine u dubini 2 m i dublje

Cistoseira barbata, a na ovoj
Chrysimenia uvaria, mladi primjerci,
Rhodymenia palmetta,
Corallina rubens,
Udotea Desfontainii,
Halimeda Tuna,
Peysonellia rubra, na spužvama cc,
Anadyomene stellata,
Acetabularia mediterranea rr.

Na ravnijem dnu u okolini među cistozirama

Wrangelia penicillata i
Laurencia obtusa, u mnoštvu.

Na pećinama u zoni iznad oseke, a na rubu plime i u zoni oblivanja valova

Rivularia polyotis.

XII. Vranjic.

Plitka muljevita pjeskovita tla. Obala kamenita. Posve pod utjecajem slatke vode od rijeke Jadre.

U zatonu prema Jadri preteže asocija zostere, vjerojatno Zostera nana. Ova je zostera manje od vrste Z. marina, a veća od Z. nana i trebat će je podrobnije istraživati. Uz obalu, gdje ima kamenja,

Cladophora repens,
Cladophora prolifera,
Fucus virsoides, tek na jednom jedinom mjestu obrastao jednom niskom vrstom kladofore.
Chondria tenuissima, među kladoforama.
Laurencia paniculata f. *patentiramea.*

XIII. Jadra.

Ušće rijeke Jadre sve do Solinskog mosta. Na površini slatka voda, na ušću u zatonu svuda bočata.

19. septembra 1931.

Na ušću rijeke s obje strane daju karakterističnu sliku *Entoromorphae,* u dugim nitima, koje flotiraju nošene strujom rijeke. Uglavnom su to dvije vrste: jedna tanka, vrlo dugačka i fino razgranjena vrsta iz hrpe *Clathratae* i jedna šira vrsta iz hrpe *Linzae.* Obje vrste bit će podvrgnute podrobnijem studiju. Slika ove vegetacije enteromorfa ne mijenja se bitno sve do Solinskog mosta u samoj rijeci. Tek dalje bivaju enteromorfe slabije razvijene. Od ostalih alga nije ništa zapažano, tek na ušću kod gojilišta oštriga uz ribnjak su obrasli busovima rodoficeje
Spyridia filamentosa.

XIV. Kaštel Stari i Novi.

Luka jednog i drugog mjesta posve zaštićena. Izvan luke od jednog do drugog mjesta dno uz obalu koje pjeskovito, a koje kamenito. Čitava obala obzidana. U sredini ulazi potok slatke vode, koji u ljeti i presahne.

10. aprila 1931.

a) S unutrašnje strane mola Kaštel Novog:
Dictyopteris polypodioides, u velikom množtvu u dubini ½—1½ m čini čitavu zonu, a nad ovom dolazi 10—30 cm široka zona
Gelidium corneum u društvu sa
Porphyra laciniata, a na samom molu između plime i oseke prekriva
Enteromorpha minima.

b) Na izvanjskoj strani mola Kaštel Novog među velikim kamenjem:

Gelidium corneum, u mnoštvu,
Dictyota implexa, u mnoštvu,
Gracilaria confervoides, pojedinačno,
Antithamnion plumula, na diktioti,
Corallina officinalis,
Ceranium ciliatum i
Polysiphonia furcellata.

c) Na kamenju čini skliske prevlake u zoni oseke i nad ovom
Bangia fuscopurpurea.

d) Između Kaštel Novog i Starog bujna je vegetacija na kamenitom tlu.

Gelidium corneum,
Dictyota implexa,
Scytosiphon lomentarius,
Gracilaria confervoides,
Ectocarpus penicillatus, na *Scytosiphon*,
Ectocarpus crinitus,
Corallina virgata.

16. novembra 1931.

a) S unutrašnje strane mola u Kaštel Novom
Dictyopteris polypodioides, mnogo manje nego u proljeće.
Gelidium corneum, u mnoštvu.

b) Sa izvanjske strane mola
Gelidium corneum, u mnoštvu.
Dictyota implexa.

c) Na kamenju u zoni oseke i valova skliske crnosmeđe prevlake na kamenju čini
Lyngbya luteofusca.

d) Uz rub kuće na uglu gata (Katalinić)
Ulva lactuca forma x, vrlo sitna i rozetasta.
Corallina officinalis,
Gelidium corneum.

e) Između Kaštel Novog i Starog vegetacija mnogo različna od one u proljeću i izdaleka ne tako bujna. Nedo-

staju naročito *Scytosiphon* i *Gracilaria*. U mnoštvu su karakteristične

Gelidium corneum,
Dictyota implexa,
Cladophora prolifera,

a kod utoka potoka u more

Enteromorpha minima i
Enteromorpha marginata.

Dosta obične su još i vrste

Padina Pavonia i
Nitophyllum Lenormandii.

XV. Rt Čiova.

Od Jovine Glavice prema borovoj šumici na sjevernoj obali otoka Čiova. Izloženo jako sjevernim vjetrovima. Obala krševita i rastrgana.

6. aprila 1931.

Uzduž čitavog ruba krševite obale upravo je značajna u zoni plime i oseke, a do ½ m i iznad ove na kamenju u mnoštvu

Polysiphonia sertularioides (s tetrasporangijima).

Kamenje je prevučeno crnosmeđom gustom prevlakom ove alge. I baš zato, što alga dolazi u masi i izdrži dugo na suhom, bilo bi interesantno tačnije poznavati njenu biologiju. U drugo godišnje doba alga se ne pojavljuje, pa bi bilo važnije tačnije odrediti vremenski razmak njenog nastupanja.

Ispod zone ove polisifonije, no još u zoni oseke dolazi i

Cladophora Meneghiniana, a na ovoj u masi
Melobesia membranacea.

Da li je ova posljednja stalni epifitski pratilac, trebalo bi istom ispitati.

U dubinama od 2 metra dublje dolazi zona cistozire, i to

Cystoseira abrotanifolia, dok je u plićim dubinama

Cystoseira corniculata.

Na mjestima, gdje nema cistozire, i to na manjem kamenju u mnoštvu je

Laurencia obtusa, a među samim cistozirama pojavljuje se pojedinačno

Sargassam linifolium.

Od ostalih značajnih alga još su nađene na panjevima cistozire

Anadyomene stellata,
Chrysimenia uvaria,
Peysonellia squamaria,
Dictyota dichotoma i
Sphacelaria cirrhosa.

Dubinska regija.

Istraživanje dubinske regije izvršivana su češće pomoću male dredže ponajviše u dubinama od 15—20 metara. Jednom je dobro poslužila i mreža širilica. Dredžanja su izvršena ponajviše na tačkama, koje su u pomorskoj karti označene kao t. zv. tvrdo dno, i to bilo pećinasto ili pjeskovito. Najveći dio Kaštelanskog zaliva prekriva i onako sitni mulj, koji nema bentoničke vegetacije.

Izvršena su ova dredžanja:

1) *4. augusta 1930.* Mrežom širilicom pomoću lađe »Solin«, koji je stavila na raspolaganje Pomorska direkcija u Splitu, u pravcu od rta Marjana i Čiova. Dubina 40—50 m, dno bez vegetacije.

2) *5. augusta 1930.* Mrežom širilicom pomoću lađe direkcije pomorskog saobraćaja »Solin«. Od rta Marjana prema sredini zaliva u muljevitom dnu. Dubina oko 50 cm. Bez vegetacije. Drugi put bliže obali Čiova od Slatina prema Arbanasima. Dno pjeskovito. Izvučeno:

Vidalia volubilis, u silnom mnoštvu,
Rytiphloea tinctoria kao pratilica malo,
Fauchea repens.

Treći poteg učinjen je od Slatina prema rtu Čiova, djelomično po pjeskovitom tlu, a djelomično po mulju. Izvučena opet karakteristična gornja asocijacija vidalije.

3) *30. septembra 1930.* Malom dredžom sjeverno od Galere u pravcu O W. Izvučeno:

Vidalia volubilis, cc,
Rytiphloea tinctoria r,
Posidonia oceanica,
Codium Bursa.

4) *17. januara 1931.* Malom dredžom kod Sv. Jurja otprilike 1 milju od rta u pravcu prema W. Izvučeno nešto vidalije.

5) *10. aprila 1931.* Pred Kaštel Lukšićem na mjestu, koje je na karti označeno pećinastim. Izvučeno:
Vidalia volubilis, cc,
Rytiphloea tinctoria, r,
Cystoseira barbata, nekoliko panjeva, a na njoj
Valonia macrophysa, c,
Chrysimenia uvaria, c,
Peysonellia squamaria, a osim toga izvučeno nekoliko primjeraka
Codium Bursa.

6) *6. aprila 1931.* Vučena je dredža u zoološke svrhe (Broch, Hadži, Šoljan) u pravcu od rta Čiova prema Kasunu. Tu je izvučeno više litotamnija *(Lithothamnium)*, pa je tu vjerojatno litotamnijsko dno, čemu će trebati prikloniti veću pažnju kod daljih istraživanja.

7) *16. septembra 1931.* Ponovljeno dredžanje pred Kaštel Lukšićem na istom mjestu kao 10. aprila sa istim rezultatom.

U Zagrebu, 9. oktobra 1931.

Dr. Vale Vouk

Istraživanja vegetacije na Dinarskim planinama.

Flora Dinarskih planina poznata je u novije doba prilično tačno po istraživanjima bečkih i peštanskih botanika. Günther Beck-Mannagetta uspeo se god. 1897. prvi na Troglav sa Livanjskog polja i prikazao u kratkim, značajnim crtama vegetaciju ovoga vrha. Obilna floristička građa nalazi se u raspravi Janchena i Watzla, koja je izašla uz sudjelovanje Degena pod natpisom »Ein Beitrag zur Kenntnis der Flora der Dinarischen Alpen« u Oesterreichische Botanische Zeitschrift 1908. Naša istraživanja vegetacije Dinarskih planina nastavak su vege-

tacijskih studija Hrvatskih planina, koja su započeta na zapadnim planinama i publikovana u dva navrata u »Radu« Jugoslavenske akademije. Išlo se za tim, da se upoznaju sociološke jedinice planinske vegetacije na Dinarskim planinama i da se usporede sa zapadnim Hrvatskim planinama (Velebitom i Plješevicom). Bilo je važno da se ispita, koliko se mogu opažanja i izvodi izneseni u spomenutim vegetacijskim studijama primijeniti na veće vegetacijsko područje ili imadu samo lokalno značenje. U tu svrhu boravio sam u srpnju 1930. god. 11 dana s potporom Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti na Dinarskim planinama i prošao ove krajeve:

15. VII. Ekskurzija u okolini Knina, 16. VII. uspon na Dinaru preko Mirkovića i Samara, 17. VII. glavni masiv Dinare, 18. VII. glavni masiv Dinare, 19. VII. Samar, Ruja, Privija, Duboka Lokva, Razvala, 20. VII. Razvala, obronci Bata i Jamskog Vrha, Štirovac. 21. VII. Klečari, Klekovača, Aldukovac, Male Poljanice. 22. VII. Male Poljanice, Jankovo Brdo, Troglav. 23. VII. Troglav. 24. VII. Troglav, Dražica, Kozja Jama, Vrlika. 25. VII. Vrlika, Knin.

Da upotpunim prošlogodišnja istraživanja, od kojih je jedan dio već izašao u drugom dijelu pomenutih vegetacijskih studija, odlučio sam ove godine u augustu da ponovo obađem neke dijelove Dinarskih planina i uz to da posjetim cijeli skup zapadnobosanskih planina. Nakon sedmodnevnog istraživanja odustao sam od prvotne namjere, jer je vegetacija radi velike suše bila tako odmakla, da nije imalo smisla zalaziti u nova područja (planina Šator i Klekovača), pa sam se zadržao samo u ovim krajevima:

3. VIII. Knin, Vrlika, Gradina. 4. VIII. Vrlika, Uščenca Draga, Dražica, Stipanova Jama, Privija. 5. VIII. Jankovo Brdo, Male Poljanice, Troglav i vrhovi pred Troglavom. 6. VIII. Troglav, kota 1890 i 1913 i snježnice južno Troglavu. 7. VIII. Male Poljanice, Slatke Dražice, Aldukovac, Klekovača. 8. VIII. Aldukovac, Zorića stan, Antića glavica, Vrlika. 9. VIII. Vrlika, Knin.

Na ekskurziji god. 1930. pratio me g. Stjepan Urban, diplomirani filozof, i pomogao mi pri istraživanjima u terenu. Jedino tako mogao sam u kratko vrijeme proći i ispitati ovo veliko područje, koje je u turističkom pogledu vrlo naporno. Sabrao sam obilni floristički materijal, koji je pohranjen u Botaničkom zavodu i bit će posebno publikovan. U tom materijalu nalazi se i mnogo

zanimljivih ili novih tipova za floru Dinarskih planina, kao na pr. *Bartschia alpina, Saxifraga prenja, Hypochaeris illyrica, Cardamine carnosa, Petasites glabratus* i dr. U terenu sam izradio znatan broj uspjelih fotosnimaka. Jedne su od njih turističko-geografskog značaja, pa će biti objelodanjene u »Hrvatskom Planinaru«, a druge prikazuju najmarkantnije tipove vegetacije, pa su neke već i publikovane u drugom dijelu mojih vegetacijskih studija.

Već iz dosadašnjih proučavanja i djelomične obrade materijala može se u najbitnijim crtama prikazati građa i razvitak vegetacije Dinarskih planina. Tu vegetaciju možemo raščlaniti u više socioloških skupova. Ti su skupovi: vegetacija šume i klekovine, vegetacija planinskih goleti (rudina), vegetacija točila, i najzad vegetacija stijena. I ako nije bilo u predmetu proučavanje šumskih zadruga, to moramo ipak istaći neke značajke ove vegetacije, da dobijemo pravu sliku raširenja same planinske vegetacije. Šuma je u najvećem dijelu Dinarskih planina posve uništena, tako da se ne može naprečac utvrditi niti jasna vertikalna razgrana. U zonama do visine od 850 m razviti su jadni ostaci šume crnoga jasena, u kojoj se unatoč najnepovoljnijim utjecajima nalaze značajni članovi zadruge poimence: *Fraxinus ornus, Quercus lanuginosa, Carpinus duinensis, Cotinus coggygria, Sorbus aria, Cornus sanguinea, Acer monspessulanum, A. obtusatum, Cotoneaster tomentosa, Ostrya carpinifolia, Prunus machaleb* i dr. Takva vegetacija nalazi se na zapadnim i južnim obroncima Dinare i na nižim jugozapadnim obroncima od Bata do Vješće Gore.

U visini 1140 m javlja se na Samaru bukva i crni bor. Bukova je šuma ponajviše posve iskorijenjena, dok jeli u ovom dijelu Dinara nema ni traga, premda je još u dogledno vrijeme bila obilno zastupana. Na ostacima bukove šume vide se nepovoljni utjecaji sječe i paše, tako da se šuma dnevno pretvara u golet. Iznad Ruje i Privije vide se kobne posljedice nerazumnog gospodarstva. Samo pojedina stabla bukve, koja se sve više suše, svjedoče o nekadašnjim šumama. Povoljnije su prilike na sjevernim obroncima Dinare i na sjeveroistočnim obroncima Troglava. Tu se nalaze prilično sačuvane miješane šume smreke, jele i bukve, na njih se nadovezuje subalpinska šuma bukve, a na ovu se nastavlja klekovina bora. Vertikalna razgrana vegetacije ista je kao na našim Ličkim planinama. Na Dinarskim planinama ne postizava klekovina bora svoje gornje granice, pa je zato i ovdje pla-

ninska vegetacija prvobitno raširena samo na staništima, koja su radi lokalnih klimskih ili morfoloških prilika nepogodna za razvitak klekovine. Klekovina je u mnogim predjelima bez traga nestala i zadržala se samo na teže pristupačnim mjestima Dinare i na Troglavu, a osobito je lijepo razvita na Klekovači, vrhu između Malih Poljanica i Razvale. Klekovina, koja se redovno nadovezuje na subalpinsku šumu bukve, spušta se katkad pod utjecajem posve lokalnih prilika duboko ispod visokih stabala bukve. Najljepši su primjer obrata vegetacijskih zona obronci Sljemena od Privije do Troglava. U klekovini su obilno rašireni neki grmovi i grmići: *Spiraea ulmifolia, Lonicera reticulata, Rubus saxatilis, Ribes alpinum, Juniperus nana* i *Vaccinium myrtillus.* Pod utjecajem čovjeka uzmiče dandanas klekovina vrlo brzo, a na ispražnjena mjesta naseljuje se niska neprohodna šikara vrste *Genista radiata.* U toj šikari preteže posve *Genista,* a pojedinačno dolaze i elementi planinskih rudina, poglavito i *Festuca pungens.* Stalnim utjecajem paše nestaje najzad i šikare geniste i prema staništu naseljuju se travnate zadruge: na obroncima, gdje ima vapna, *Festucetum pungentis,* a na dubljim ispranim tlima *Nardetum strictae.*

Geomorfološka građa Dinarskih planina pogoduje napose velikom rasprostranjenju zadruga planinskih goleti. Na oblim vrhovima i velikim dolinama razvile su se nedogledne površine planinskih pašnjaka, koji se raspadaju u tri ekološki i sociološki različita skupa. Obronke, koje su donekle zaštićeni i obiluju vapnencem, pokriva u golemim površinama zadruga *Festucetum pungentis,* dok su obronke izložene jakom vjetru zapremile zadruge sesleriona s više asocijacija. Zaklonjena mjesta na dubljoj naslazi zemlje i ispranim $CaCO_3$ pokriva *Nardetum strictae.*

Festucetum pungentis prodire obično već u razrijeđenu šumu i nastava u posebnom degeneracijskom stanju velike površine. Gotovo se i ne vide druge biljke, već samo *Festuca pungens.* Takve goleti nalaze se na svim mjestima, kamo dopire jaka paša. Samo na teško pristupačnim mjestima, gdje se nalaze još prvotna staništa ove zadruge, nalazimo u njoj veliko obilje najznačajnijih vrsta. Na gornjem dijelu Dinare, između velikih vrtača, kamo goveda ne dopiru lako, a napose na bosanskoj strani na Malim Poljanicama i na okolnim vrhovima Troglava nalaze se krasne naseobine ove zadruge. Ova je zadruga razvita lijepo na Velebitu i na Plješevici,

ali na Dinarskim planinama obiljem svojstvenih vrsta nadvisuje sve poznate naseobine. U zapadnim Hrvatskim planinama nijesu jednoliko raspoređeni svi značajni elementi: *Linum capitatum* i *Scabiosa leucophylla* vezani su uglavnom na Plješevicu, *Stachys Jacquini* na planine Gorskoga Kotara, a *Scorzonera rosea* dolazi samo u Velebitu. U Dinarskim planinama nalaze se sve te vrste zajedno u istoj naseobini. Nekoliko imena iz jedne snimke na Malim Poljanicama pokazuje bogatstvo ove zadruge. U naseobini od nekih 30 m² dolaze obilno raširene vrste: *Festuca pungens, Senecio Doronicum, Scabiosa leucophylla, Linum capitatum, Scorzonera rosea, Centaurea Haynaldi, Silene Sendtneri, Stachys Jacquini, Bupleurum Siebthorpianum, Hypochaeris illyrica, Festuca spadicea, Cerinthe velebitica, Bromus reptans, Thymus balcanus* (?), *Dianthus bebius, Gentiana symphyandra, Phyteuma orbiculare, Centaurea variegata, Carex humilis* i još druge vrste. Od indiferentnih pratilica, koje se u zapadnim Hrvatskim planinama javljaju u najvećem stepenu stalnosti, ne dolazi ovdje *Buphthalmum salicifolium.* Ovu vrstu našao sam samo u jednoj snimci u okolini Troglavskoga kotla. Posebno su zanimljive naseobine zadruge *Festucetum pungentis,* u kojima preteže *Trifolium repens* f. Te se naseobine razvijaju na obraslom tlu i debljoj naslazi humusa i na njih se brzo naseljuje *Nardetum strictae.*

Osim toga raširena je obilno u Dinarskim planinama jedna zadruga, koja ne dolazi u Velebitu i Plješevici. To je zadruga, u kojoj preteže vrsta *Sesleria argentea.* Ima mjesta, na kojima ova vrsta pokriva velike površine, a prate je mnoge značajne vrste iz asocijacije *Festucetum pungentis. Sesleria argentea* traži istina više toplije stanište nego *Festuca pungens* i pokriva katkad sama znatne površine, ali se obilno zadružuje i sa vrstom *Festuca pungens,* tako da zasad ne mogu reći, kako se imadu shvatiti sve te tvorevine, u kojima dolazi ova vrsta.

Posve su različite od ovih termofilnih zadruga sveze *Festucion pungentis,* koje zahtijevaju u zimi dulji snježni pokrov i zaštitu od prejakog vjetra, zadruge sveze *Seslerion tenuifoliae.* U prvom dijelu naših vegetacijskih studija prikazana je ova sveza i ujedinjena sa svezom *Festucion pungentis* u poseban red *Seslerietalia tenuifoliae.* Kao svojstvene vrste reda navedene su tamo i neke vrste, koje su bez sumnje sklone pojedinim svezama, ali su ipak u zapadnim Hrvatskim planinama prehvaćale iz jedne sveze u drugu. Zapadne

Hrvatske planine su koje preniske, a koje nemaju pogodnih staništa za razvitak zadruga sesleriona, pa se često susreću mješavine; zato je teško svagda odrediti sociološku pripadnost pojedinih vrsta. Naprotiv pružaju Dinarske planine po plastici terena nadasve povoljne uvjete za razvoj ovih zadruga, pa su obje sveze vrlo jasno lučene. Sveza *Seslerion tenuifoliae* odlično je karakterizirana ne samo po nazočnosti mnogih svojstvenih vrsta već i po tome, što te vrste nastupaju vrlo obilno i gotovo posve stalno. Takve su vrste *Sesleria tenuifolia, Carex laevis, Arabis scopoliana, Edraeanthus graminifolius, Oxytropis dinarica, Trinia carniolica, Androsace villosa i Scabiosa silenifolia.* Za razliku od zapadnih Hrvatskih planina ne dolazi *Gentiana Clusii*, a kao novi endemični i sociološki vrlo važni elemenat nastupa *Veronica satureoides.* Po nazočnosti ovih vrsta može se posve jasno povući granica između ove sveze i zadruga, koje se okupljaju oko asocijacije *Festucetum pungentis.* Na Dinarskim planinama mnogo je teže pitanje, što zapravo veže ove dvije sveze, jer *Gentiana symphyandra* i *Linum capitatum* gotovo i ne dolaze u zadrugama sesleriona, pa je tako broj svojstvenih vrsta reda znatno manji, nego se to čini u zapadnim Hrvatskim planinama.

Spomenuli smo, da je sveza *Seslerion tenuifoliae* zastupana s više asocijacija. Od tih je napose lijepo razvita asocijacija *Laeveto-Helianthemetum alpestris.* Upravo se na Dinarskim planinama vidi, da je shvaćanje o sociološkoj pripadnosti pojedinih facijesa ove asocijacije, kako je izneseno u prvom dijelu naših vegetacijskih studija, bilo ispravno. Ovdje se još bolje vidi, da se ne mogu niti tvorevine, u kojima pretežu *Dryas octopetala,* niti tvorevine, u kojima obilno nastupa *Scabiosa silenifolia,* shvaćati kao više sociološke jedinice od facijesa. *Laeveto-Helianthemetum alpestris* nastava najviše vrhove Dinare, Bata, Jamskog Vrha, Klekovače, Jankova Brda i Troglava. Na Troglavu dolazi obilno facijes sa vrstom *Dryas octopetala,* a na mjestima nastupa u zadruzi i *Salix retusa.* Druga je zadruga sveze sesleriona *Laeveto-Helianthemetum balcanici.* Proučavao sam jednu lijepu naseobinu ove zadruge na obronku Jamskoga Vrha, koji je izložen prema jugu. Na sjevernom obronku ovoga vrha nalazi se *Laeveto-Helianthemetum alpestris,* pa su i ovdje, kao na Poštku u skupu Ličke Plješevice, obje zadruge prostorno odijeljene. Treća zadruga sveze *Seslerion tenuifoliae* nastava niže obronke, koji su izloženi vjetru, i pokriva napose na

Razvali i na ovim platoima, koji se protežu zapadno od Klekovače i Aldukovca, veće površine. U toj zadruzi nastupaju sve značajne vrste sveze, a osim toga ističe se ona i posebnim svojstvenim vrstama, od kojih je najvažnija *Dianthus brevicalyx*, a po svoj prilici je sklona i *Festuca Pančićiana*. Ta zadruga dolazi i na Velebitu, gdje sam je proučavao na Docima podno Višerujna, ali je mnogo ljepše razvita u Dinarskim planinama.

Osim spomenutih zadruga sesleriona dolaze u Dinarskim planinama još i neke druge zadruge na nižim platoima. Njihovo sociološko značenje ne može se u ovaj čas odrediti. Na zapadnim obroncima Kapnice zadružuje se *Sesleria tenuifolia, Arctostaphylos uva ursi, Satureia montana, Carex humilis, Inula ensifolia* i mnogi drugi elementi. Ukoliko se radi o posebnoj asocijaciji (asocijacija *Sesleria tenuifolia-Carex humilis* ?) ili o mješavini sa kojom zadrugom bromiona, trebat će još ispitati.

Sve zadruge seslerietalija razvijaju se postepenim razvitkom tla i ispiranjem $CaCO_3$ u acidifilne zadruge nardiona. U tom pogledu značajno je raspoređenje zadruga na Razvali. Velika plastika terena omogućuje, da na Razvali uspijevaju razne zadruge planinskih goleti. Pod utjecajem paše tamo je posve potisnuta klekovina, a na mjesta, koja su donekle zaštićena, naselila se *Festuca pungens*, ukoliko nije naslaga zemlje bila tako duboka, da je posve isprano vapno. Na izloženim sedlima i grebenima razvila se asocijacija *Festuca Pančićiana—Dianthus brevicalyx*, a na ispunjenim vrtačama i slabo nagnutim obroncima *Nardetum strictae*. Slično raspoređenje zadruga planinskih goleti nalazimo na platoima jugozapadno od Troglava. *Nardetum strictae* nalikuje posve na naseobine iz Velebita i Plješevice. I ovdje dolazi *Carex pilulifera, Luzula campestris, Potentilla tormentilla, Agrostis vulgaris* i još mnogi drugi acidifilni elementi. Na samoj Dinari očekivao sam na sličnim staništima istu zadrugu, ali sam na Samaru i Duleru našao na mjestima, gdje bi se očekivalo *Nardetum strictae*, jednu zadrugu visokih i bujnih trava i zeleni, u kojoj pretežu *Heracleum sphondyllium, Festuca rubra, Armeria gracilis, Carum carvi, Poa bulbosa, Trifolium pratense, T. repens, Poa trivialis, Achillea millefolium* i dr. Ta zadruga nastaje pod utjecajem torenja na dubokom ispranom tlu, koje je vrlo vjerojatno prije nastavao *Nardetum*. Tori se na Samaru i Dinari sa 300—500 ovaca. Torovi su pomični, veliki do

900 m² i stoje 10 dana, a tada se pomiču dalje. Preobilnim đubrenjem uništava se prvotna vegetacija i razvija se jedan tip livada, koji po svoj prilici pripada svezi *Arrhenatherion elatioris* i u ekonomskom pogledu predočuje jedan osobito važni tip košanica. U skupu Troglava, gdje se ne tori, dolazi na sličnim staništima ekonomski posve sterilni tip *Nardetum strictae*. Ova je konstatacija po mojem mišljenju vrlo važna, jer nam jasno pokazuje, kojim putem treba da ide gospodarstvo pri melioraciji planinskih goleti.

Na Dinarskim planinama razvita je osim vegetacije planinskih goleti još i vegetacija točila i stijena. Ona je uglavnom prikazana već u drugom dijelu mojih vegetacijskih studija, pa ću se zato ovdje obazreti na nju samo koliko je to važno za karakterizaciju Dinarskih planina. Zadruge na stijenama i točilima, koje su uvjetovane geomorfološkim prilikama, ograničene su u Dinarskim planinama uglavnom na dva područja: jedno su stijene i točila Troglava, a drugo su stijene i točila Dinare. Točila u Troglavskom kotlu i ona ispod Jamskog Vrha nastava u raznim razvojnim stadijima asocijacija *Drypetum Linneanae*, dok su točila na Dinari naseljena uglavnom zadrugom *Cerastietum dinaricae*. Ova zadruga dolazi i na Troglavu, ali na drugim staništima nego *Drypetum Linneanae*. Od zadruge sveze *Arabidion coeruleae* nalaze se na Dinarskim planinama razviti samo fragmenti. Neke vrste dosta su raširene, na pr. *Gnaphalium Hoppeanum*, *Plantago montana* i *Poa minor*, ali su pretežući elementi rjeđi. Vrstu *Saxifraga prenja* našao sam samo na jednom točilu na Klečaru, a u sistematskom značenju naseobine vrste *Aubrietia croatica*, koja dolazi jednako na slabo nagnutim policama kao i na vertikalnim stijenama, ne mogu ni nakon ovogodišnjih istraživanja ništa konačno reći. Stalnim potiskivanjem klekovine mijenjaju se životne prilike zadruga sveze *Arabidion*, jer se na ogoljelom terenu snijeg slabije drži, a i otplavljivanje je hranljivih tvari na nezaštićenim obroncima mnogo veće, pa tako sve više nestaju pogodna staništa za ove krajno prilagođene zadruge.

Vegetacija u pukotinama stijena zastupana je u dvije asocijacije, od kojih sam našao *Potentilletum Clusianae* samo na Dinari, dok je *Asplenietum fissi* raširen i na Dinari, a osobito lijepo razvit

na Troglavskim stijenama. O građi ovih zadruga govori se u II. dijelu mojih vegetacijskih studija.

Iz naših istraživanja možemo već sada, prije konačne obrade floristićkoga i sociološkoga materijala, izvesti ove zaključke:

1. Planinska vegetacija na Dinarskim planinama izgrađena je od istih zadruga, koje smo upoznali u zapadnim Hrvatskim planinama, poimence na Velebitu i Ličkoj Plješevici. Najveći dio ovih zadruga, koje su, sudeći po floristićkim podacima, raširene u cijeloj ilirskoj vegetacijskoj provinciji, nalaze se na Dinarskim planinama u najljepšem razvitku (*Drypetum Linneanae, Cerastietum dinaricae, Festucetum pungentis* i druge). Što više zalazimo na jugoistok prema središtu Dinarskog sistema, to vidimo, da je ilirska planinska vegetacija bujnije razvita.

2. U Dinarskim planinama razvijaju se sve zadruge u smjeru acidifilnih zadruga, pa je i ovdje, kao u zapadnim Hrvatskim planinama, maksimum regresije uz eliminaciju šume i klekovine na razvitom tlu *Nardetum strictae.*

3. Ove činjenice pokazuju, da će se izvodi izneseni u našim vegetacijskim studijama moći vrlo vjerojatno primijeniti na veći dio ilirske vegetacijske provincije.

U Zagrebu, 12. oktobra 1931.

Dr. Ivo Horvat

Istraživanje vegetacije otoka Paga u god. 1931.

S potporom Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti i poljoprivrednog odjeljenja Kr. banske uprave Savske banovine u Zagrebu bijaše mi u god. 1931. omogućen dulji boravak na otoku Pagu i susjednim krajevima radi nastavka mojih višegodišnjih istraživanja vegetacije toga područja. U terenskom sam radu proveo gotovo čitav mjesec srpanj i to ovako:

Od 1. do 5. VII. boravio sam na otoku Rabu u gradu Rabu. To je mjesto najpodesnija izlazna tačka za istraživanje najsjevernijih dijelova rta Luna na otoku Pagu, kao i za poredbena istraživanja otoka Raba, koja su se za shvaćanje vegetacije Paga pokazal vrlo potrebnima.

Od 6. do 7. VII. istraživao sam sjevernu polovinu poluotoka Luna sa izlazištem iz sela Luna.

Od 8. do 13. VII. boravio sam u mjestu Novalji na otoku Pagu. Odatle sam obašao čitavi sjeverni dio otoka Paga, t. j. južni dio poluotoka Luna, cijelo područje između Novalje i Kolana, Kolansko Polje i Kolansko Blato, Novaljsko Polje, okolinu Časke, područje Stare Novalje i Zaglavu.

Od 14. do 24. VII. obašao sam iz grada Paga kao sjedišta gotovo čitav srednji i južni dio otoka Paga, t. j. područje Barbata, obale Paškog zaljeva, obronke u području Sv. Vida, plato između Sv. Vida, Kolana i Šimuna, okolinu grada Paga, područje Salina, Gorice, Vrčića, Stare Vasi, Dinjiške, Velog Blata i Vlašića.

Od 25. do 28. VII. istraživao sam radi poredbe vegetaciju sjevernog dalmatinskog kopna, a naročito okoline Šibenika.

U skladu sa svojim ranijim istraživanjima proučavao sam vegetaciju otoka Paga i navedenih susjednih područja samo sa stajališta t. zv. švajcarskog fitosociološkog smjera, zabacivši posve stariji fizionomsko-floristički princip. Radi što lakšeg pregleda najvažnijih biljnih zadruga istraživanog područja razdijelit ću provizorno njegovu cjelokupnu vegetaciju na ove grupe:

1. Vegetacija slatkih i brakičnih voda pa njihovih obala;
2. Vegetacija morskih obala;
3. Vegetacija livada košanica;
4. Vegetacija kamenjare;
5. Vegetacija vapnenačkih stijena;
6. Vegetacija šuma i šikara.

1. Vegetacija slatkih i brakičnih voda i njihovih obala.

Prava vegetacija slatkih i brakičnih voda razvita je na otoku Pagu samo u Velom Blatu, a inače (na pr. u Kolanskom Blatu) tek fragmentarno. Nju predstavlja ista biljna zadruga iz sveze *Potamion eurosibiricum* (W. K o c h), koju sam posljednjih godina imao prilike proučavati i u slatkim vodama zagrebačke i karlovačke okoline. To je vjerojatno jedna naročita subasocijacija zadruge *Potameto perfoliati-Ranunculetum fluitantis* (W. K o c h), u kojoj se najvećim stepenom stalnosti, a mjestimice i velikom množinom odlikuje vrsta *Potamogeton pectinatus* var. *vulgaris*. Osim toga dolazi u ovoj zadruzi na Pagu u najvećem stepenu stalnosti *Myriophyllum spicatum*, koji mjestimice i jako dominira, a manje su stalne, ali ipak vrlo značajne još ove vrste: *Potamogeton lucens, P. coloratus, Ranunculus flaccidus, Najas marina, Schoeno-*

plectus lacustris, Nymphaea alba, Zannichellia pedicellata, kao i nekolike haraceje. Potrebno je međutim zabilježiti, da na otoku Pagu nijesam našao vrste *Potamogeton perfoliatus,* koja je inače za ovu istu zadrugu u slatkim vodama Hrvatske vrlo karakteristična. Izuzevši Velo Blato razvita je ova zadruga inače na otoku tek posve fragmentarno, pa je na pr. u Kolanskom Blatu i u pojedinim brakičnim lokvama zastupana samo vrstom *Potamogeton pectinatus* i pojedinim haracejama. Jednako je i asocijacija *Myriophylleto verticillati-Nupharetum* (također iz sveze *Potamion*) zastupana na Velom Blatu samo po većim ili manjim skupovima svojstvene vrste *Nymphaea alba.*

U procesu naravnog zarašćivanja (»Verlandung«) sukcedira na ove zadruge na mjestima, gdje je voda već manje duboka, asocijacija *Scirpeto-Phragmitetum* (W. K o c h) iz sveze *Phragmition communis* (W. K o c h). Ova je asocijacija najbujnije i u više različitih facijesa razvita na rubovima Velog i Kolanskog Blata kao i uz odvodne kanale kod Sv. Antuna kraj Stare Novalje. U Malom Blatu i u ostalim manjim lokvama razvita je zadruga samo fragmentarno. Za asocijaciju su na otoku Pagu karakteristične ove vrste: *Typha angustifolia, T. latifolia, Acorus calamus, Schoenoplectus lacustris, Phragmites communis, Cladium mariscus, Chlorocyperus longus,* a njima se mjestimice u velikom mnoštvu pridružuje *Bolboschoenus maritimus* (karakterističan kod nas i inače za svezu *Phragmition*) i još neke svojstvene vrste reda *Phragmitetalia (Alisma plantago aquatica, Iris pseudacorus)* i pratilice. *Chlorocyperus longus,* a možda i *Bolboschoenus maritimus* podaju zadruzi karakter zasebne geografske varijante.

2. Vegetacija morskih obala.

Ova je vegetacija veoma različita već prema morfološkom karakteru i sastavu same obale. Stoga je vegetacija morskih obala sastavljena od više različnih biljnih zadruga, koje se od mjesta do mjesta međusobno izmjenjuju, i koje po svojem floističkom sastavu pripadaju različitim sociološkim jedinicama višega reda.

One obale, koje su sastavljene od visokih, vertikalnih stijena, imaju vegetaciju, koja je po svojem floističkom sastavu najuže srodna sa vegetacijom kopnenih vapnenačkih stijena otoka Paga. Stoga ćemo je i uzeti u obzir kod opisivanja vegetacije stijena.

Najveći dio obale otoka Paga sastavljen je međutim od većih ili manjih kamenih blokova, koji obično radi mlatanja mora imaju oštro izbrušene bridove, i na kojima je s morske strane svuda obilno razvita litofitska vegetacija cijanoficeja u visini od 1 do 2 metra. Na takvim obalama nema u onoj zoni, dokle još dopire snažno mlatanje mora, nikakve izrazite zadruge vaskularnog bilja. Tu se susreće jedino po gdjekoji individuum halofitske vrste *Crithmum maritimum*. Istom nekoliko metara dalje prema kopnu, gdje se među blokovima kamenja i u njihovim pukotinama sabralo nešto zemlje, razvita je jedna naročita i dobro karakterizirana asocijacija, koja je za ovaj tip obale vrlo značajna i u kojoj igra glavnu ulogu kao dominantna i karakteristična vrsta *Statice cancellata*. Pored nje karakteristične su za ovu asocijaciju još vrste *Plantago coronopus*, *Lepturus incurvatus* i neke druge, a ovima se kao pratilice pridružuju na pr. *Plantago carinata*, *Reichardia picroides*, *Centaurea spinoso-ciliata* i mnoge druge.

Bitno je različita vegetacija obala sa podlogom od kamenog šljunka ili pijeska, kakve su značajne u prvom redu za unutrašnje rubove pojedinih zaštićenih draga i uvala. Vegetaciju ovih obala čini asocijacija vrste *Euphorbia paralias*, za koju su osim ove vrste karakteristične još *Cakile maritima*, *Euphorbia peplis*, *Eryngium maritimum*, *Glaucium flavum*, a ovima se sa većim ili manjim stepenom stalnosti pridružuju još na pr. *Reichardia picroides*, *Crithmum maritimum*, *Anagallis arvensis*, *Parietaria judaica* i dr.

Vrlo je zanimljiva halofitska vegetacija niskih, muljevitih obala, kakve su razvite naročito duž paških Salina, zatim uz zaljev Dinjišku kod Sv. Bartola, uz zaljev Vlašića i drugdje. Ove su obale izvrgnute stalnim periodičkim poplavama sa strane mora, radi čega bivaju one u smjeru od kopna prema moru postepeno sve vlažnije i sve slanije. Razlike u stepenu vlažnosti i slanosti ovih obala uvjetuju vrlo pravilnu zonaciju u njihovoj vegetaciji. Vegetacijska zona, koja je najbliža moru, pa radi toga ima relativno najvlažniju i najslaniju podlogu, pripada asocijaciji *Salicornietum herbaceae*. U toj asocijaciji obično jako dominira karakteristična vrsta *Salicornia herbacea*, a pridružuju joj se pojedinačno još tu i tamo *Atropis festucaeformis*, *Bolboschoenus maritimus* i dr. Muljevito je tlo zadruge obilno prekriveno cijanoficejama.

Na *Salicornietum herbaceae* nadovezuje se prema unutrašnosti kopna, gdje je podloga manje vlažna i manje slana, druga

vegetacijska zona, sastavljena od asocijacije *Salicornietum fruticosae*. Ova je asocijacija već nešto bogatija vrstama, a dominira u njoj *Salicornia fruticosa*, kojoj se u većoj ili manjoj množini pridružuju *Atropis festucaeformis, Atriplex portulacoides, Statice serotina* (pojedinačno) i druge.

Još dalje prema unutrašnjosti kopna, na još manje vlažnoj i manje slanoj podlozi, razvita je relativno široka zona asocijacije *Atropideto-Staticetum serotinae*, koja se nadovezuje neposredno na *Salicornietum fruticosae*, s kojim je i vezana postepenim prijelazima. Za ovu treću asocijaciju karakteristične su vrste *Statice serotina, Atropis festucaeformis* i *Artemisia coerulescens*, a dolaze u njoj još i *Salicornia fruticosa, Atripex portulacoides, Oenanthe media* i druge. Kako u ovoj asocijaciji mjestimice uz vrstu *Statice serotina* jako dominira i spomenuta karakteristična trava, i kako ona često pokriva relativno prostrane površine, to je možemo smatrati i jednim posebnim tipom vlažnih i slanih livada, toliko više, što se ona na otoku Pagu u sklopu sa ostalim livadama zaista kosi.

Halofitske asocijacije *Salicornietum herbaceae, Salicornietum fruticosae* i *Atropideto-Staticetum serotinae* međusobno su vrlo usko floristički srodne, pa ih stoga valja ujediniti u posebnu asocijacijsku svezu *(Salicornion)*, za koju su svojstvene u prvom redu vrste *Atropis festuceaformis, A. distans* i *Atriplex portulacoides*.

Za muljevite obale mora, ali još u većoj mjeri i za obale brakičnih voda značajna je također asocijacija *Juncetum maritimo-acutae*. Za nju su na otoku Pagu karakteristične ove vrste: *Juncus maritimus, Carex extensa, Samolus Valerandi, Scorzonera Candollei*, a najznatnije su pratilice na pr. *Agrostis alba, Convolvulus sepium, Agropyrum litorale* i dr. U području brakičnih voda umeće se ova zadruga između obalne asocijacije *Scirpeto-Phragmitetum* s jedne strane i zadruga okolnih livada i pašnjaka s druge strane, pa tu pokriva često vrlo velike površine (na pr. Malo Blato, Kolansko Blato) u posve jednoličnom sastavu. Na samim pak obalama mora posreduje *Juncetum maritimo-acutae* vrlo često u više ili manje širokom pojasu između otvorene vegetacije mora i gore spomenutih zadruga sveze *Salicornion*.

3. Vegetacija livada košanica.

Livade košanice razvite su na otoku Pagu na većim površinama naročito na pojedinim poljima, kao što su na pr. polja Ko-

lansko, Paško, Povljansko i Vlašićko. One su sastavljene od više različitih asocijacija (koje pripadaju i raznim asocijacijskim svezama) već prema stepenu vlažnosti, slanosti i kiselosti njihove podloge.

Najrašireniji je livadna zadruga na otoku Pagu poluslana asocijacija *Agrostideto-Agropyretum litoralis*, koja na niskim i muljevitim morskim obalama (na pr. u Vlašićkom i Paškom polju) sukcedira direktno na halofitsku zadrugu *Atropideto-Staticetum serotinae*, dok se u području brakičnih voda (na pr. u Kolanskom polju) nadovezuje u smjeru prema kopnu na halofitsku asocijaciju *Juncetum maritimo-acutae*. U jednom i drugom slučaju pokriva ova livadna zadruga u nekoliko facijesa obično relativno vrlo prostrane površine i gospodarski se iskorišćuje redovnom košnjom. Karakteristične vrste zadruge jesu ove: *Hordeum secalinum*, *Monerma cylindricum*, *Agropyrum litorale* a možda i *Agrostis alba var. maritima*. Među više ili manje stalne pratilice asocijacije idu osim navedenih svojstvenih vrsta još na pr. *Cynodon dactylon*, *Lotus corniculatus* ssp. *tenuifolius*, *Phleum pratense* var. *nodosum*, *Lolium perenne*, *Ranunculus sardous* i dr.

S ovom je zadrugom najuže floristički srodna i na nju se na nešto sušoj podlozi neposredno nadovezuje jedna druga poluslana livadna asocijacija, u kojoj dominira vrsta *Schoenus nigricans*, a karakteristična je za nju još i vrsta *Plantago maritima* (*Schoenetoplantaginetum maritimae*). I ova zadruga pokriva u pojedinim poljima otoka velike homogene površine, ali se u poredbi sa predašnjom odlikuje relativno malim brojem vrsta u svome sastavu. Nazočnost nekih vrsta, kao što su na pr. *Agropyrum litorale*, *Centaurium spicatum* i dr., pokazuje, da ova i predašnja asocijacija (*Agrostideto-Agropyretum litoralis*) pripadaju možda istoj asocijacijskoj svezi.

Na nešto manje vlažnoj i mnogo manje slanoj podlozi zamjenjuje obje spomenute poluslane asocijacije livadna zadruga *Molinietum coeruleae dalmaticum*. Za tu su zadrugu, koja je rašireni naročito na Kolanskom, Paškom i Povljanskom polju, karakteristične iste one vrste, koje su i inače svojstvene za molinijetum u Hrvatskoj, i to poimence: *Peucedanum coriaceum* ssp. *Pospichalii*, *Molinia coerulea*, *Gladiolus paluster* i još možda neke druge, dok pripadnost zadruge svezi *Molinion* (W. Koch) i redu *Molinietalia* dokazuju na pr. vrste *Serratula tinctoria*, *Orchis paluster* i dr., koje

su na otoku Pagu također više ili manje strogo vezane na *Molinietum*. Međutim obilno nastupanje nekih halofitskih vrsta, kao što su na pr. *Juncus maritimus*, *Plantago maritima* i dr., daje ovoj zadruzi obilježje jedne posebne geografske varijante *(Molinietum coeruleae dalmaticum)*.

Sve ove više ili manje vlažne livadne zadruge prelaze na sušem tlu pojedinih izdignutih dijelova Paških polja u vrlo raširenu kserofilnu livadnu asocijaciju *Andropogetum grylli*, koja vjerojatno pripada svezi *Bromion erecti*. U toj zadruzi igraju osim trave *Andropogon (Chrysopogon) gryllus* vrlo važnu ulogu još na pr. ove biljke: *Bromus erectus*, *Koeleria gracilis*, *Dactylis hispanica*, *Ononis antiquorum*, *Cynodon dactylon*, *Festuca vallesiaca*, *Sanguisorba muricata*, *Daucus carota*, *Bupleurum aristatum*, *Dorycnium germanicum* i dr. *Andropogetum* pokriva u području livada košanica tu i tamo i u svome tipskom sastavu oveće površine, a dolaze nerijetko i mješavine između njega i ostalih naprijed spomenutih livadnih zadruga. No najvažniju ulogu ima ova zadruga u vegetaciji kamenjare otoka Paga, gdje ona u raznim facijesima pokriva upravo nepregledne površine.

Promotrimo li dakle vegetaciju livada u njenom sukcedanom odnosu prema vegetaciji brakičnih voda i morskih obala, to vidimo, da asocijacije u smjeru od vode prema kopnu (dakle u smjeru, u kojem tlo biva postepeno sve manje vlažno i sve slabije slano) sukcediraju ovako (dakako, uz pretpostavku neprekinutog utjecaja na vegetaciju pašom i košnjom): *Scirpeto-Phragmitetum* ➳ *Juncetum maritimo-acutae* ➳ *Salicornietum herbaceae* ➳ *Salicornietum fruticosae* ➳ *Atropideto-Staticetum serotinae* ➳ *Agrostideto-Agropyretum litoralis* ➳ *Schoeneto-Plantaginetum maritimae* ➳ ➳ *Molinietum coeruleae dalmaticum* ➳ *Andropogetum grylli*.

4. Vegetacija kamenjare.

Vegetacija kamenjare zauzima najmanje ¾ cjelokupne površine otoka Paga. U toj vegetaciji svakako je najvažnija gore spomenuta asocijacija *Andropogetum grylli*, koja za razliku od svojeg tipskog livadnog facijesa poprima ovdje karakter posve otvorene zadruge, u kojoj su osim gore navedenih livadnih elemenata važne još naročito ove biljke: *Cytisus spinescens*, *Euphorbia spinosa*, *E. Wulfenii*, *E. myrsinites*, *Asphodelus microcarpus*, *Helichrysum italicum*, *Salvia officinalis*, *Carlina corymbosa*, *Scolymus hispanicus*,

Teucrium polium, Inula candida i mnoge druge. Od mjesta do mjesta dominira u zadruzi uza sam *Andropogon* sad jedan, a sad drugi od navedenih elemenata kamenjare, pa tako ona u različnim facijesima pokriva najveći dio svih onih pustih i nepreglednih obronaka i nižih platoa na otoku, koji danas služe još samo kao oskudni pašnjaci za ovce.

Tek na najvišim platoima otoka, a naročito na čitavom prostranom platou zapadno od Sv. Vida između Kolana i stana Trigraci, predstavlja vegetaciju kamenjare jedna druga otvorena zadruga, u kojoj dominira trava *Stipa pulcherrima.* Osim ove vrste dolaze u zadruzi još na pr. *Bromus erectus, Koeleria gracilis, Dactylis hispanica, Festuca vallesiaca, Euphorbia spinosa, E. Wulfenii, Cytisus spinescens, Salvia officinalis, Inula candida* i dr., koje pokazuju nesumnjivu srodnost ove zadruge sa asocijacijom *Andropogetum grylli.*

U sklopu kamenjare razvita su na otoku Pagu na pojedinim obroncima mnogobrojna točila. Vegetaciju tih točila predstavlja asocijacija *Drypetum Jacquinianae,* u kojoj dominira *Drypis spinosa* ssp. *Jacquiniana,* a dolaze u njoj još na pr. *Smyrnium perfoliatum, Rumex scutatus, Brachypodium pinnatum* var. *rupestre, Aristolochia* sp., *Cynanchum* sp. i dr., od kojih je jedan dio za asocijaciju sigurno karakterističan.

5. Vegetacija vapnenačkih stijena.

Prema vegetaciji možemo na otoku Pagu razlikovati dvije vrste vapnenačkih stijena: jedne su obalne, te se dižu direktno iz mora, a druge su više kopnene, t. j. više ili manje udaljene od morske obale. Za svaku je od ovih dviju vrsta stijena značajna po jedna asocijacija vaskularnog bilja, ali su obje asocijacije toliko međusobno srodne, da ih nužno moramo ujediniti u jednu asocijacijsku svezu. Za tu je svezu najviše karakteristična *Campanula istriaca,* pa je po toj vrsti i možemo nazvati imenom *Campanulion istriacae.* Osim toga značajne su za cjelokupnu vegetaciju stijena na pr. vrste *Allium ampeloprasum, Sesleria interrupta, Campanula pyramidalis, Phyllitis hybrida* i dr., od kojih je naročito ova posljednja strogo vezana na svezu *Campanulion istriacae.*

Za asocijaciju obalnih stijena karakteristične su na Pagu na pr. *Centaurea dalmatica* i *Adianthum capillus Veneris,* a kao diferencijalna vrsta prema asocijaciji kopnenih stijena dolazi ovdje

vrlo obilno i bujno *Crithmum maritimum*. Među pratilicama javljaju se sa većom stalnosti na pr. *Parietaria judaica, Asparagus acutifolius, Agropyrum litorale, Dactylis hispanica* i t. d.

Za asocijaciju kopnenih stijena karakteristične su u prvom redu *Seseli Gouani*, jedan *Alyssum*, a sklona joj je i *Sesleria interrupta*. Kao važna diferencijalna vrsta prema predašnjoj asocijaciji nastupa ovdje obilno *Scorzonera hispanica*. Stalnije su pratilice na pr. ove: *Parietaria judaica, Asparagus acutifolius, Reichardia picroides, Rhus cotynus, Coronilla emeroides, Pistacia terebinthus* i dr.

6. Vegetacija šuma i šikara.

Šume i šikare ograničene su na otoku Pagu na relativno male površine. Šuma crnike *(Quercetum ilicis)* dolazi u donekle tipičnom sastavu samo na zapadnoj obali poluotoka Luna između drage Jurjevice i drage Melnice, pa u području zvanom Selac zapadno od Kolana, kao i na obroncima obale južno odatle sve do drage Paladinke. Inače dolaze od te zadruge tu i tamo samo pojedini fragmenti. U zadruzi dominira *Quercus ilex* u sloju drveća, dok sloj grmlja sastavljaju poglavito *Pistacia lentiscus, Myrtus italica, Coronilla emeroides* i *Phillyrea latifolia*. Kao penjačice dolaze u zadruzi *Quercetum ilicis* na otoku Pagu samo *Smilax aspera, Clematis flammula, Lonicera inflexa* i *Rubus* sp., a u sloju niskog rašća nekolike zeleni (na pr. *Arum italicum, Brachypodium* sp., *Melica ciliata* i dr.) i polugrmovi (kao na pr. *Rubia tinctorium, Asparagus acutifolius* i dr.).

Gdje je prvobitna šuma sječom uništena, a kasnije regeneracija radi zabrane paše i sječe donekle omogućena, razvita je mjestimice u blizini sastojaka crnikine šume više ili manje gusta zimzelena šikara u obliku kržljave makije. Tu su odlučne *Pistacia lentiscus* sa grmovima *Olea oleaster, Phillyrea latifolia, Paliurus aculeatus, Quercus ilex, Spartium junceum, Coronilla emeroides, Crataegus* sp., kojima se pridružuju još neki polugrmovi i zeleni.

U području t. zv. Dubrave, t. j. na podnožju strmih stijena jugoistočno od Sv. Vida, razvit je fragmentarno jedan otvoreni sastojak, u kojem dominira *Quercus lanuginosa*.

Nastojanjima, koja idu za umjetnim pošumljivanjem kamenjare, ima otok Pag zahvaliti pojedine veće ili manje sastojke crnog

(Pinus nigra) i alepskog bora *(Pinus halepensis)*, koji mjestimice (na pr. kod Košljuna, Barbata, Paga) pokrivaju inače puste i kamenite obronke.

U Zagrebu, 10. oktobra 1931.

Dr. Stjepan Horvatić

Istraživanje flore i vegetacije lišajeva sjeverozapadnih crnogorskih planina.

Već sam u svojim prvim lihenološkim radnjama pokazao, kako je flora i vegetacija lišajeva Jugoslavije samo od česti istražena. Istražene su u tome pogledu samo neke pokrajine, koje su svojim položajem bile pristupačnije stranim istraživačima, pa i one dosta nepotpuno i jednostrano. Kada je promjenom političkih prilika i ovaj rad izvanjskih istraživača onemogućen, prepuštena su istraživanja i upoznavanja naših krajeva posve našim ljudima: paralelno sa istraživanjem flore i vegetacije višega bilja započelo se sa sistematskim upoznavanjem i sabiranjem nižega.

Radeći tako na istraživanju lišajeva Hrvatske, Dalmacije, Bosne i Hercegovine, trebalo mi je za komparativne studije i da popunim preglednu sliku raširenja ovoga biljnog skupa upoznati i njihovo raširenje u susjednoj Crnoj Gori. Na to sam se odlučio to prije, što su pogranične sjeverozapadne crnogorske planine u lihenološkom pogledu posve neistražene, a svojom su visinskom razgranom obećavale interesantne nalaze. Zbog velike udaljenosti i brojnih terenskih neprilika trebalo je boravak u terenu iskoristiti i po mogućnosti zadržati se u jednome području što duže, da bi se na taj način uštedjeli veliki putni troškovi ponovnih posjećivanja, što bi inače bilo i potrebno, jer sabiranje lišajeva i ujedno proučavanje njihovih zadruga i njihove ekologije iziskuje mnogo vremena.

Kada mi je s potporom Jugoslavenske akademije omogućeno da posjetim crnogorske planine, odlučio sam da svoja istraživanja ograničim na sjeverozapadni pogranični planinski sklop — poimence na Kručićinu, Orlovac, Kuk, Vlasulju, Maglić i Volujak. Učinio sam to, iz već spomenutih razloga, u namjeri da detaljno proučim floru i vegetaciju lišajeva, a po mogućnosti i u glavnim crtama i ostalog višeg bilja, od čega sam morao silom prilika odustati, budući da je ove godine suša uništila gotovo sav vege-

tacijski pokrov, pa tako — osim nekih zapažanja — više bilje ne će dolaziti u obzir.

U Crnu Goru sam došao sa hercegovačke strane (iz Avtovca kraj Gacka) i to 22. VII. o. g., a u društvu sa višegodišnjim istraživačem crnogorske planinske flore g. drom. K. Bošnjakom. Napustio sam crnogorske planine 4. VIII., zadržavši se tako u terenu pune dvije nedjelje dana.

Pregled terenskog rada.

Od Avtovca preko Mulja, Peručice, poviše Stubice, uz Orlovac, preko Bukovih Prodola i iznad Jezera do Stabljanskih koliba podno Kručićine (oko 1600 m).

Na granici hercegovačkoj i po obroncima crnogorskih planina, što su okrenuti prema jugu i jugozapadu, nalazio sam mnoštvo termofilnih elemenata, kao na pr.:

Verrucaria marmorea — *Diploschistes ocellatus*
Verrucaria nigrescens — *Lecanora calcarea*
Caloplaca Lallavei i t. d.,

tako da se ovdje očituje veliki utjecaj susjednog mediterana.

Na zenitnim plohama vapnenih pećina konstatirao sam zadrugu, u kojoj dominiraju: *Lecanora saxicola, L. radiosa, Dermatocarpon monstrosum.* Možda će se ispostaviti za ovu zadrugu, da je to jedna nizinska varijanta planinske zadruge *Physcietum caesiae,* samo s većom primjesom termofilnih elemenata.

Već na crnogorskom tlu, a naročito u Bukovim Prodolima i poviše Jezera krševiti teren zamjenjuju mjestimice dobro razvijene bukove šume, dok *Juniperus nana* i *J. Sabina* ne pokrivaju nigdje veće površine.

Na Orlovcu i susjednim obroncima dolaze vapnenci sa uprskanim manjim komadima kremena, na kome se uglavnom naselio *Rhizocarpon geographicum* kao pionir vegetacije na silikatima. Samo na nešto većim kremenim gromadama naseljuju se elementi zadruge *Aspicilietum cinereae.*

Okomite grede vapnenca ispod Stabljanskih koliba na podnožju Kručićine (oko 1550 m).

Na grebenastim mjestima bujno je razvijena zadruga *Physcietum caesiae*, a na okomitim plohama dolaze fragmenti zadruge *Caloplacetum elegantis*. Od lišajeva, koji se naseljuju u pukotinama s nešto više humozne naslage, pretežu:

Psora lurida — *Dermatocarpon miniatum*
Placodium sp. — *Placodium crassum* i t. d.

Suvovor (oko 1600 m).

Svugdje lijepo razvijeni individui zadruge *Physcietum caesiae*. Mjestimice dominiraju pojedine karakteristične vrste ove zadruge, što se može uzeti kao inicijalni stadiji fiscijetuma.

Da je još i ovdje utjecaj mediterana dosta velik, dokazuje dolaženje *Ceterach officinarum* u ovoj visini.

Kručićina (najviši vrh: Biočke Grede — oko 2.200 m).

Na najvišim i vjetru izloženim mjestima dolazi zadruga višega bilja (iz sveze Seslerion), u kojoj se ističe nekoliko vjetru otpornih vrsta:

Carex laevis — *Edraeanthus graminifolius*
Silene acaulis — *Helianthemum alpestre*
Sesleria tenuifolia — *Potentilla Clusiana*
Salix retusa i t. d.

Imao sam prilike da ovu biljnu grupaciju susrećem češće na sličnim lokalitetima. Uz nju dolazi stalno i određena grupacija visokoplaninskih lišajeva sličnih ekoloških zahtjeva, pa sam tako mogao utvrditi, da na tlu među spomenutim biljkama dolaze gotovo uvijek:

Lecanora verrucosa — *Solorina bispora*
Physcia muscigena — *Cetraria islandica* i t. d.

Na stijenama nisam mogao naći nijednu drugu lišajsku zadrugu osim već spomenutog *Physcietum* i fragmenata *Caloplacetum elegantis*, obje dosta lokalizirane na rubove vapnenih greda.

Samo na jednom veoma izloženom mjestu našao sam *Cetraria juniperina*, za koju sam kasnije mogao utvrditi da je strogo vezana na zadruge sveze Sesleriona.

Veliko Stabljansko Jezero—Ljubota (oko 1600 m) — *Bukovi Prodoli—Orlovac.*

U Ždrijelu, sve od Stabljanskih koliba do Ljubote, prostire se lijepa bukova šuma, u kojoj sam proučavao epifitsku vegetaciju lišajeva i snimao nekoliko već opisanih epifitskih zadruga kao:

a) zadrugu lišajeva koraša, u kojoj dominira *Lecanora subfusca* i *Pertusaria Wulfenii (Lecanoretum subfuscae ?)*;
b) zadruge lisnatih lišajeva, u kojima dominiraju *Parmelia* vrste;
c) *Lobarietum pulmonariae;*
d) zadruge grmolikih vrsta sa *Parmelia furfuracea* i vrstama roda *Usnea (Parmelietum furfuraceae* i *Usneetum).*

Po obroncima u najgornjem dijelu Ždrijela gubi se postepeno bukva, a preteže *Juniperus nana* i *Pinus montana.*

Orlovac (najviši vrh oko 2000 m).

Uz čisto epilitske zadruge, kao što je već spomenuti *Physcietum caesiae,* koji je i ovdje brojno zastupan nekolikim varijantama, proučavao sam i vegetaciju u pukotinama pećina, koja se odlikuje malim brojem karakterističnih vrsta: uz paprat *Asplenium fissum,* od lišajeva najčešće su *Psora lurida, Psora decipiens, Dermatocarpon complicatum, Placodium* sp., *Physcia pulverulenta,* a ako su škrape prostranije, i *Cetraria islandica.*

Orlovac—Kuk (oko 1875 m) — *Rudinske kolibe pod Vlasuljom* (oko 1860 m).

Na obronku Kuka susrećemo se opet sa mnoštvom termofilnih lišajeva, kojih zadruge ne mogu još shvatiti, jer još nije određen sav materijal. Bit će po svemu zadruga karakterizirana s nekoliko vrsta iz roda *Verrucaria.* Na sjeveroistočnom obronku Kuka prostire se dosta široki pojas klekovine *(Pinus montana)* s vrlo malenim brojem vrsta, koje čine fragmentarno razvijene zadruge *Parmeliopsidetum ambiguae* (?) i *Cetrarietum pinastri.*

Vlasulja (najviši vrh oko 2350 m).

Uz put od Rudinskih koliba prema vrhu Vlasulje proučavao sam vegetaciju stijena i točila, pa epifitsku vegetaciju na *Pinus montana,* koji se već kod 1900 m gubi, a iznad 2000 m uopće ga više nema. Na planinskom boru dolaze i ovdje fragmenti asocijacija iz sveze *Cetrarion pinastri.* Na stijenama veoma oskudna lišajska vegetacija, nema nikakvih izrazitih zadruga. Nešto bolje

razvijena vegetacija u pukotinama pećina, gdje već spomenutim lišajevima pukotina pridolazi i *Catoplaca aurea*, koja se stalno pojavljuje u visini iznad 1800 m.

Na samom bilu Vlasulje, uz rub provalije, što se ruši cijelom sjevernom stranom, našao sam opet grupaciju vjetru otpornih vrsta višeg i nižeg bilja. Neke od tih vrsta moraju se shvatiti kao pioniri vegetacije, a njihova kombinacija kao inicijalni stadiji neke zadruge, u kojoj dominira i daje biljeg cijeloj vegetaciji *Sesleria tenuifolia*. Osim toga *Salix retusa*, *Edraeanthus*, *Silene acaulis*, *Globularia cordifolia* dolaze i uz rubove točila, vezujući ih i omogućujući naseljavanje ostalom bilju. Zbog velike visine obilnije je zastupana grupacija alpskih lišaja: *Cetraria alpina*, *C. juniperina*, *Lecidea Berengeriana*, *Lecanora verrucosa*, *Dermatocarpon cartilagineum*, *Ochrolechia tartarea*.

Pod Vlasuljom.

Istraživao sam floru i vegetaciju lišajeva u zoni klekovine, koja se u ovome području prostire na dosta velikom prostoru. Upada u oči velika monotonost i oskudica bilja u Pinetumu.

Rudinske kolibe pod Vlasuljom — Smrekovac — Presjeka pod Maglićem (oko 2.000 m).

I ovdje se ističe velika monotonost na vapnenim pećinama, na kojima sam nalazio uz neke Verrucaria vrste još samo epi- i endolitske alge. Zato je bogatija vegetacija u škrapama, za koju će se moći postaviti posebna asocijacija s nekoliko karakterističnih ljuskavih lišajeva.

Od Presjeke do sjeveroistočnih obronaka Maglića proučavao sam vegetaciju na točilima, kojoj daju biljeg *Adenostyles*, *Senecio rupestris*, *Rumex scutatus*, *Valeriana montana* (?), *(Geranium sp.)* i t. d.

Presjeka — vrh Maglića (oko 2.400 m).

Uz rubove greda, gdje je najjači udar vjetra, ponavljuju se brojni alpski lišajevi, koji će s nekim višim biljkama moći da karakteriziraju izvjesnu planinsku zadrugu na staništu s ovako ekstremnim prilikama. Osim lišaja, Carexa, Seslerie i još malenog broja viših biljaka nisam mogao druge biljne vrste uzeti u obzir, budući da su bile sušom potpuno uništene. Na mjestima (nešto dalje

od ruba), gdje *Sesleria tenuifolia* pokriva gotovo homogeno velike površine, od alpskih lišaja pridolaze *Cetraria juniperina, C. nivalis, Thamnolia vermicularis, Cladonia sylvatica* i *Cl. rangiferina.* I ovaj lišajski skup dolazi u obzir samo u sklopu s ostalim višim biljem.

Presjeka — Urdeni dolovi — Trnovačko Jezero (oko 1600 m). Snimanje epilitske i epifitske vegetacije uz put.

Trnovačko Jezero.

U miješanoj bukovoj šumi (*Fagus, Picea* i *Abies*) oko jezera detaljno sam proučavao i snimao epifitske zadruge lišajeva. Na bukvama sam konstatirao:

Lecanoretum subfuscae
Lobarietum pulmonariae
Parmelietum furfuraceae
Usneetum.

Na jelama i smrekama dolazi uz *Parmelietum, Usneetum, Parmeliopsidetum* još jedna zadruga, u kojoj dominira *Anaptychia ciliaris* i *Ramalina sp.*

Na vapnenim pećinama u šumi dolazi posebna lišajska vegetacija prilagođena na minimalnu množinu svijetla. Od lišajeva se napose ističu vrste rodova *Collema* i *Verrucaria.*

Trnovačko Jezero — Studenci na Volujaku (oko 2.200 m).

Cijelom stranom prema Studencima ima relativno dosta silikatnoga kamenja, pa sam glavnu pažnju skrenuo njihovoj vegetaciji. To su ponajviše neutralne vrste, koje u gustom sagu potpuno pokrivaju kamene plohe. Uz nekolike inicijalne stadije sa lišajskim pionirima mogu se konstatirati fragmenti zadruge *Aspicilietum cinereae.*

Pregled najvažnijih rezultata.

Kako se vidi iz pregleda terenskog rada, imao sam za vrijeme crnogorske ekskurzije dovoljno prilike da proučim vegetaciju lišajeva od nizinske i mediteranom utjecane pa sve do alpske zone jednog sklopa naših vapnenih planina. Raznolikost te vegetacije nije uvjetovana samo velikom visinskom razlikom terena, nego i

promjenom supstrata. Vegetacija je to vapnenih i silikatnih pećina, vegetacija pukotina i škrapa, vegetacija na tlu i napokon vegetacija našeg šumskog drveća (bukve, jele, smreke i planinskog bora). Najbujnija je ona na kamenju (osobito silikatnom) i drveću, manje razvijena, ali mnogo interesantnija ona na tlu. Prva čini samostalne i zasebne zadruge, u koje ulaze samo još neki mahovi, druga se može uzeti samo u vezi s ostalim višim biljem, pa tako ne čini zapravo samostalnu vegetaciju. Kako je proučeni planinski sklop izgrađen samo od vapnenca, to je trebalo u prvome redu i pretežno obratiti pažnju sastavu lišajskih zadruga na njemu. Tako sam konstatirao, da je u istraženom području vegetacija lišajeva na vapnencu uza svu bujnost na nekim mjestima pretežno jednolična, da su zadruge tih lišajeva samo fragmentarno razvijene, osim zadruge na otvorenim i zenitnim plohama svih razvijenih sistema pećina. Ta je zadruga — već spomenuti *Physcietum caesiae* — u ovom području jedina dobro razvijena, mjestimice mnogo bolje nego u Tatrama, gdje ju je opisao J. Motyka (Die epilitischen Assoziationen der nitrophilen Flechten im Polnischen Teile des Westtatra, 1925). Kod nas je razvijena na svim istraženim planinama (optimalno oko 1.600 m), a od karakterističnih vrsta dolaze gotovo sve, često u potpunom broju u jednom individuu:

Physcia caesia
Lecanora saxicola
Lecanora radiosa
Physcia litothea
Caloplaca vitellinula
Lecanora farinosa
Dermatocarpon complicatum
Dermatocarpon monstrosum
Acarospora cervina
Lecanora dispersa
Lecanora calcarea

Motyka ubraja ovu zadrugu među svoje nitrofilne asocijacije na vapnencu. Držim, da ću moći svojim opažanjima dokazati, da se ovdje radi prije o utjecaju drugih faktora, nego o utjecaju nitrata. Druga srodna zadruga — *Caloplacetum elegantis* — nije kod nas, koliko sam mogao utvrditi, potpuno razvijena — a tačna uporedba snimaka sa *Caloplacom elegans* pokazat će, da li se ove mogu uzeti kao samostalna asocijacija.

O ostaloj vegetaciji lišajeva na vapnencu moći ću govoriti istom nakon konačne obrade materijala, jer je veći dio litofitskih lišajeva nemoguće u terenu lupom odrediti.

Za vegetaciju na šumskom drveću spomenuo sam već u prvom poglavlju, da je zastupana gotovo u svim opisanim epifitskim zadrugama montane i subalpske zone. Prema svemu mogao bi se načiniti ovaj pregled vegetacije lišajeva na sjeverozapadnim crnogorskim planinama:

Physcietum caesiae	otvoreno	na kamenu	vapnena podloga
Caloplacetum elegantis	otvoreno	na kamenu	vapnena podloga
Zadruga sa *Verrucaria* vrstama	sjena	na kamenu	vapnena podloga
Zadruga ljuskavih lišajeva (*Psora, Dermatocarpon*)	u pukotinama		vapnena podloga
Facijesi zadruga višega bilja sa *Cetraria nivalis, C. juniperina* *Thamnolia vermicularis*	na tlu		vapnena podloga
Aspicilietum cinereae	na kamenu		silikatna podl.
Lecanoretum subfuscae	na trupovima		bukve
Lobarietum pulmonariae	lokalno		bukve
Parmelietum	u krošnji		bukve, jele i smreke
Usneetum	u krošnji		bukve, jele i smreke
Zadruga sa *Anaptychia* i *Ramalina*	na trupovima		jele i smreke
Parmeliopsidetum	na trupu i granama		smreke, jele i planinskog bora
Cetrarietum pinastri	na trupu i granama		smreke, jele i planinskog bora

Buduća lihenološka istraživanja na našim visokim vapnenim planinama (na pr. na Durmitoru) pokazat će, da li će se broj dosada nađenih zadruga uvećati.

U Zagrebu, 15. oktobra 1931.

Dr. Fran Kušan

Istraživanje starina u Biogradu na moru i u njegovoj okolini.

I.

Historička je važnost mjesta Biograda na moru odavna poznata, a ponajviše i proučena, te su gotovo sve znatnije isprave već i objelodanjene, dok naprotiv strateška važnost toga položaja

i njegovih spomenika nigdje nije istaknuta ni osvijetljena. U jednoj samo staroj i već odavna zaboravljenoj knjižici, ili bolje bilježnici, pomenuta je tek onako izdaleka strateška važnost toga položaja, koji je mletačka Sinjorija nastojala prisvojiti ili, ako to ne bi bilo moguće, razoriti i uništiti. I otkada bijaše položaj Biograda u hrvatskim rukama, trajala je ta najezda, a g. 1126. upravo ga uništio mletački dužd Domeniko Michieli. Pošto su Mlečani posve zaposjeli Dalmaciju, počele se opet na ovome mjestu podizati kuće i druge zgrade, i to u takvom broju, da su novi stanovnici naskoro sagradili i župnu crkvu, posvećenu zaštitnici zadarske biskupije Sv. Anastasiji, pod čiju je vlast tada Biograd potpao, budući da je biskupija biogradska bila ukinuta, a njezino sijelo preneseno u susjedni Skradin.

Ovo mjesto, koje se stalo dizati na ruševinama staroga Biograda, nazvali su stanovnici Stari grad ili Biograd (Zara vecchia), koji bijaše već opasan prilično jakim zidom, a donekle su bile popravljene stare zidine, koliko su još izvirivale. To bijaše god. 1571. za proveditura Luigija Grimanija, kad su Turci počeli žestoko navaljivati. Osobito im je bio na zubu Biograd radi svoga položaja na moru između Zadra i Šibenika, a to stim više, što je susjedna Vrana bila već pod turskom vlašću. Tako posta i Biograd utočište i zaklon izbjeglicama, koji su odavde malo po malo prelazili i na otoke.

Biograd, koji stoji nasuprot otoku Pašmanu na desnoj strani tijesnog ulaza u Zadarski konal, bio je dakle ne samo ključ već upravo i vrata svakome, koji bi htio ući u Zadarski konal ili prijeći u sjevernu Dalmaciju. U stara rimska vremena bijaše prvo takvo mjesto na jugu od Biograda Pakoštani luka ne samo zaklonište već i prolaz u čitavu sjevernu Dalmaciju: u ravne Kotare i zelenu Bukovicu. To pokazuju još i danas stari lučki zidovi od netesanih kamenih balvana, podignuti za obranu od žestoke južine, koja ovamo nasrće iz otvorenog Jadrana. Za obranu toga čitavog položaja podigao je Bizant utvrde na suprotnom otoku Vrgadi, nekadašnjoj Lumbrikadi, za koji piše Konstantin Porfirogenit da je jedino naseljeni otok u liburnijskom arhipelagu. Kao najjužniji od arhipelaga čuva ujedno i ulaz u Zadarski konal, bilo to sa otvorenog Jadrana, bilo sa južne Dalmacije.

Pakoštani, rimska Blandona, sravnjena bijaše već za provale barbara sa zemljom, koja još i dandanas čvrsto pokriva te drevne

ostatke, a luka zamuljena i napuštena nije više mogla služiti prvobitnoj svrsi, a to stim manje, što je čitavo zaleđe bilo u hrvatskim rukama, a samo Zadar s otocima pod bizantinskom vlašću kao posebna tema. Sudeći po raznim još neistraženim ostacima, položaj današnjeg Biograda bit će bio naseljen hrvatskim življem, i to iz plemena Mogorovića, a kasnije sa Vranom došao u posjed samih kraljeva. Vladari su naskoro upoznali stratešku važnost toga položaja, te su ga prema tome izgradili i učvrstili. Tako je Kralj Petar Kresimir uza svoje kraljevske dvore podignuo razne svjetovne i bogoštovne zgrade. Među svim tim novim objektima isticala se osobito opatija Sv. Ivana Krstitelja, koju je kralj osnovao i podignuo na početku g. 1059. te ju kasnije veoma bogato obdario, kako se vidi iz dotične isprave.

Iz navedenoga se razabira, kakvu je važnost imala rečena opatija, i to ne samo kao kraljevska zadužbina i osobiti znak tadašnje kulture već osobito kao građevni spomenik prvoga reda. To je i pravi povod moga dvogodišnjeg rada (1928/29). Glavno mi je bilo tačno istražiti sve ono, što bi moglo služiti, da se dobije jasna slika kako same građevine, tako i onog utjecaja, koji je ona imala na susjedne ili druge istodobne zgrade. S jednom riječju: koju je ulogu imala ta kraljeva zadužbina u povijesti umjetnosti? Kod toga sam se na povjesne činjenice obazirao samo toliko, koliko one služe pomenutoj svrsi.

Opatija sa crkvom bijaše za desetak godina gotova, jer se g. 1076. spominje njezina posveta. Ali s iščeznućem kraljeva domaće krvi nastali su kobni dani kako za sam Biograd, tako i za pojedine njegove dijelove. Već g. 1116. dužd Ondelaf Faliero osvojio Biograd i lišio ga obranbenih zidova, a g. 1126. bio je ponovo zauzet i do temelja razoren. Stanovništvo, raspršeno na sve strane, zaklonilo se što u Zadar, a što u Skradin, kamo se utekla i biskupija. Samostani, koji nijesu bili napušteni, preselili su se u Zadar, a redovnici samostana Sv. Ivana Krstitelja, monasi reda Sv. Benedikta, prešli su na svoj posjed na susjednom otoku Pašmanu i to upravo nasuprot Biogradu, na brdu Čokovcu. Tamo bijaše od starine crkvica posvećena SS. Kuzmi i Damjanu, uz koju nadograđiše samostan, koliko nijesu imali mjesta u utvrdi uz crkvicu. No glavni posjed opatije Sv. Ivana Krstitelja Rogovo stoji na kopnu iznad sadašnjega mjesta Sv. Filipa i Jakova. Darovao ga je opatiji kralj Petar Kresimir, i opatija se dalje na-

zivala Rogovo, ili po novom svome obitavalištu opatija SS. Kuzme i Damjana na Čokovcu ili Tkonu, jer samostan stoji dva kilometra na sjeverozapadu iznad sela Tkona.

Istraživanja dakle morala su se protegnuti i na suprotni otok Pašman, pa na okolišna mjesta, osobito na posjede bivše opatije, napose okolinu posjeda Rogovo.

Najprije sam preduzeo rad u samom Biogradu, gdje sam već i prije sa pok. drom. Jelićem istraživao kako teren, tako i druge razne vidljive ostatke. Ali poslije razmaka od 30 godina nije se moglo upravo ništa više novo utvrditi; sve je još danas onako, kako bijaše prije pedeset godina! Grad je g. 1126. bio tako temeljito razoren, da su se gdjegdje mogli ustanoviti samo ostaci zidova. Oznaka pak pojedinih mjesta počiva samo na pričanju. Tako se priča, da je opatija i crkva Sv. Ivana Krstitelja bila na mjestu današnjeg »Kaštela« Matkovića, jer je neki zovu i »convento di Castello«. A zgrade Matkovića sa kulom jedine su u Biogradu, koje bi se mogle nazivati »Kaštelom«. Niti najtačnijim pregledanjem zida i drugih ostataka nije se moglo apsolutno ništa opaziti, što bi i izdaleka podsjećalo na starodrevnu tu opatiju. Ostaci gustjerne, koji su vezani sa kulom, po predaji bi pripadali opatiji, ali pri pomnom istraživanju vidi se, da su to kasnije radnje, ali svakako starije od XVI. stoljeća.

Razni oni kameni fragmenti, koji su sada pohranjeni u općinskoj zgradi, potječu iz raznih mjesta, kako iz samog Biograda, tako i njegove bliže okoline, ali niti na jednom nije naznačeno mjesto, odakle je. Svakako ima komada, koji nesumnjivo potječu iz opatije Sv. Ivana i koji se mogu samo po izradi odrediti kao takvi. Ti su komadi osobito značajni i zanimljivi, te bi već i radi njih bilo od najvećeg zamašaja strukovno iskopavanje i istraživanje onoga mjesta, jer bi se time očigledno dokazalo, na kojem visokom stepenu kulture bijaše tadašnji hrvatski narod i kako važnu ulogu je igrala baš u ono doba Dalmacija u internacionalnom umjetničkom životu. Bez sustavnog iskopavanja i bez tačnog istraživanja dotičnih mjesta ne može se zasad odrediti položaj ove opatije.

Da se uzmognu bar donekle utvrditi glavni podaci opstanka opatije, bilo je potrebno prije svega istražiti bivše njene posjede, a među njima naročito Rogovo. Ni ovdje se nije našlo ništa novo, već je sve onako, kako je to pok. dr. Jelić napisao u svojim: »Povjesno-topografskim crticama o biogradskom primorju« (Vjesnik

hrv. arh. društva, nove serije sveska III.), gdje je i spomenuto moje stručno mnijenje o zgradama i o vremenu njihova postanja. Na istome su mjestu navedeni i svi posjedi, koji su potpadali pod upravu rogovske opatije. Samo je čudno, što pok. dr. Jelić u svojim crticama nije spomenuo i stari onaj natpis, koji se još i sada nalazi na nadvratniku grobišne crkvice na Tukljači i koji još nije pročitan. Važan je to i veliki natpis, jedan od najvećih iz našega starijeg doba, na njemu se napominju Mogorovići i godina 846 (?). Po tom bio bi to najstariji natpis iz naše povijesti. Njegovim čitanjem muče se stručnjaci već nekoliko godina, i nije se mogao odgonenuti čitav sadržaj, već se pročitalo samo nekoliko riječi, jer je kamen od vremena i kiše vrlo oštećen.

Ako Biograd i Rogovo nijesu dali za istraživanje osobitoga tehničkog i umjetničkog materijala, to je tkonska opatija, kamo se poslije razorenja Biograda preselila opatija Sv. Ivana Krstitelja, podala stim više i bolje građe. Drevna je crkvica SS. Kuzme i Damjana stajala na vrhu brežuljka Čokovca ponad sela Tkona. Kraj nje bijaše već u stara vremena podignuta zgrada kao kaštel, koji su redovnici uvećali, da im služi za obitavanje. Ovaj novi samostan benediktinaca SS. Kuzme i Damjana veoma je napredovao bogatstvom i posjedima. Bio je središte glagoljice i hrvatskog bogoslužja.

Godine 1346. bijaše samostan na Čokovcu od Mlečana potpuno razoren, a njegovi posjedi oštećeni i uništeni. Osobito je ovoga puta stradao glavni posjed Rogovo. Kako je to bilo baš u vrijeme ljute borbe između Mletaka i ugarsko-hrvatskoga kralja Ljudevita I., to je vjerojatnije, da je samostan nastradao više radi svoga strateškog položaja, negoli radi pizme i neprijateljstva. Ta samostan na Čokovcu bijaše branič ulaza u Zadarski konal!

Samostanci naskoro podigoše samostan i crkvicu i popraviše štete na posjedima. Ali kratko trajaše to usprkos papinoj zaštiti! God. 1357. Mlečići ponovo osvojiše samostan i razoriše sve do temelja i ne osta ni kamen na kamenu, a isto tako učiniše i sa posjedima. Ali g. 1369. podiže novi opat fra Petar Zadranin iznova kako čitav samostan i crkvu, tako isto i dvorac na Rogovu i popravi sve štete, što bijahu nanesene opatiji. Opatija i samostan podigoše se kao fenič ptica iz ruševina i pepela, još ljepši i moćniji, kako se to lijepo vidi po ostacima, koji se sačuvaše iz onoga doba. A toga je prilično mnogo! Od samostana je glavno, što je sačuvano,

crkvica sa prekrasnim glavnim ulazom i ostalim dijelovima (vidi priložene slike 1, 2). Baš ovi ostaci veoma su važni kako radi svojih lijepih i originalnih oblika, tako i radi majstora, koji su ih izveli.

Samostan sa crkvicom i uzgrednim zgradama, kako se vidi iz slike 3, zaprema čitavi vrh 90 metara visokog brežuljka na lijevoj strani ulaza u Zadarski konal. Kako se razabira iz slike 4, to je oveći skup zdanja, od kojih su još sada u upotrebljivom stanju srednji dio sa blagovalištem i crkvica, koji se dijelovi osobito ističu iz okolišnih ruševina. Sa zapadne i sjeverne strane oko crkvice proteže se velika i dobro ozidana ograda, koja je u svoje vrijeme služila samostancima za groblje. Iz te ograde ulazi se preko šest stepenica u malešnu crkvu, koja je orijentirana prema istoku. Desno od crkvenog ulaza nalazi se također ulaz u središnje samostansko dvorište, sa kojega se ulazilo nalijevo preko osim stepenica na pobočna crkvena vrata, nad kojima se nalazi mramorna ploča sa dobro sačuvanim natpisom utemeljitelja; nadesno je mala terasa nad samostanskom bistjernom. Kod samostanskog ulaza nalazi se predvorje sa stepenicama do prvoga poda, ispod kojih je ulaz u blagovaonicu i desno u jednu prostoriju, koja je služila kuhinji kao predvorje te se nalazila tik do blagovaonice. Iz blagovaonice (tri posljednja prozora na glavnoj zgradi) ulazilo se u maleni, ali jako presvođeni prostor, koji je svojevremeno služio kao podrum, a iznad ovoga stere se prostrana terasa sa prekrasnim vidikom na Pašmanski konal i na suprotnu ravan i okoliš Vranskog jezera, koje se razabira kao tanka vrpca iza oniskih brežuljaka.

U zapadnom kutu blagovaonice uzlazi se nekolikim stepenicama u svođenu sakristiju, iznad koje se diže zvonik, komu se vidi tek gornji vrh do crkvice. Iz sakristije se tada ulazi, također preko stepenica, u svetište crkvice. To je svetište, kako se vidi iz slike 2, presvođeno križnim svodom, koji počiva na rebrima veoma jednostavnog profila. Svetište je 3·88 m široko a 4·80 m dugo i jednom se stepenicom silazi do razine; na njoj su se desno i lijevo nekada dizali oltari, kojih je nestalo u posljednjih pedeset godina, kao i velikog, naslikanog krsta nad ulazom u svetište. S ove se razine spuštalo dvjema stubama do crkvene razine, koja mjeri 8·75 m u dužini i ima 5 m čiste širine. Pobočni crkveni zidovi razdijeljeni su trima pilastrima na četiri uska polja, na kojima su se po svoj prilici jednoć dizali ćemeri, noseći stropne grede. Kako se već na-

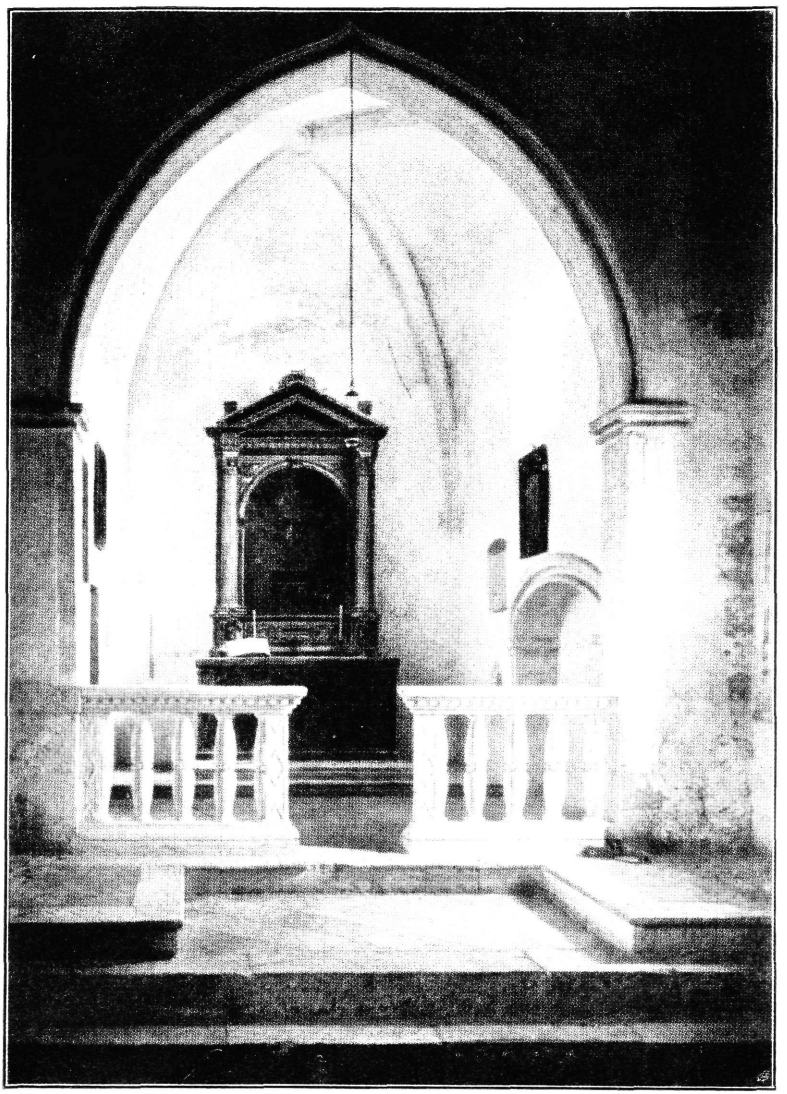
velo, glavni i najznačajniji arhitektonski dio, glavni ulaz, svršava se udubinom šiljata luka, u kojemu se još i sada nalazi kip okrunjene Majke Božje sa djetetom na krilu. Desno i lijevo bilo je mjesto za dva sveca pokrovitelja, po svoj prilici SS. Kuzme i Damjana, ali od kipova su ostale samo podnoške, na kojima su oni stajali.

Velika je šteta, što je nestalo tih kipova, jer bi oni sa kipom Bogorodice, kao i sa čitavim ukrasom ovoga portala, bili veoma važna karika u nizu umotvorina iz ovoga doba, koje nam svjedoče, da je baš u drugoj polovini XIV. stoljeća cvala u ovoj okolini, a napose u nedalekom Zadru, a možda baš i pod okriljem obrazovanih opata, umjetnička škola, koja je još dosad nepoznata i na koju je pisac skrenuo pažnju u svome djelu »Crkva i samostan Sv. Krševana u Zadru«. Važnost je ove škole upravo svjetska, jer iz nje su kasnije izašli oni umjetnici, koji su utjecali i na razvoj renesanse u Italiji, kako to u svojim djelima dokazuje dr. Patzak. Zasad je dovoljno samo napomenuti, da su iz te škole izašli Đorđe Matijević Zadranin i Lucijan Vranjanin. Ovo bi bio onaj izvor umijeća, koji se kasnije u Italiji podigao na tako visoki stupanj savršenstva. Raznosioci pak toga sjemena bijahu oni naši ljudi, koji poslije potpune okupacije Dalmacije od Mlečana nijesu više mogli naći zarade kod svoje kuće, već su morali obijati tuđe pragove, ali njihova se imena spominju sa poštovanjem unatoč pogrešnom i tendencioznom prikazivanju tadašnjih i sadašnjih talijanskih pisaca.

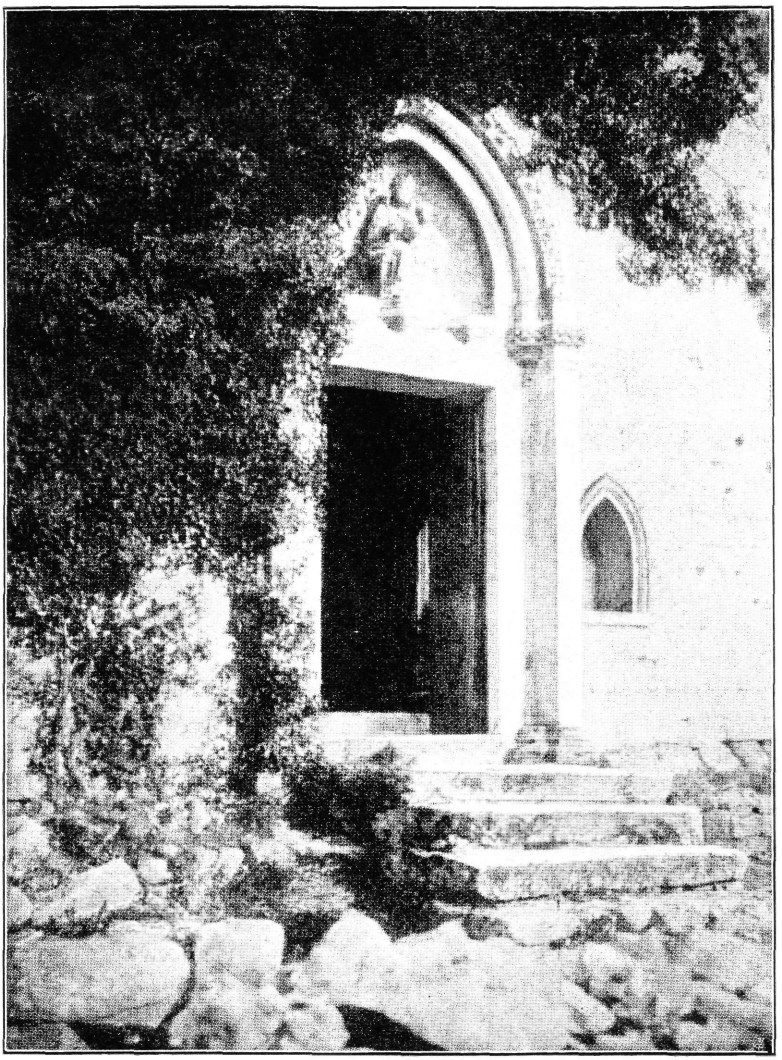
Za tu svrhu i za bolje prosuđivanje rogovskih spomenika morala se i mora se još tačnije istražiti i ostala okolina samostana na Čokovcu, kao što je selo Tkon, zaselak Ugrinići, samostan Sv. Frane i druga razna mjesta na otoku i na suprotnom kopnu. Rezultat toga rada, kako se vidi, dosad ne bijaše bogzna koliki, jer bez sustavnog istraživanja i kopanja nema valjanog uspjeha. A baš ovo sustavno istraživanje Biograda i njegove bliže i dalje okoline morala bi biti jedna od prvih i najglavnijih zadaća naših naučnih ustanova.

II.

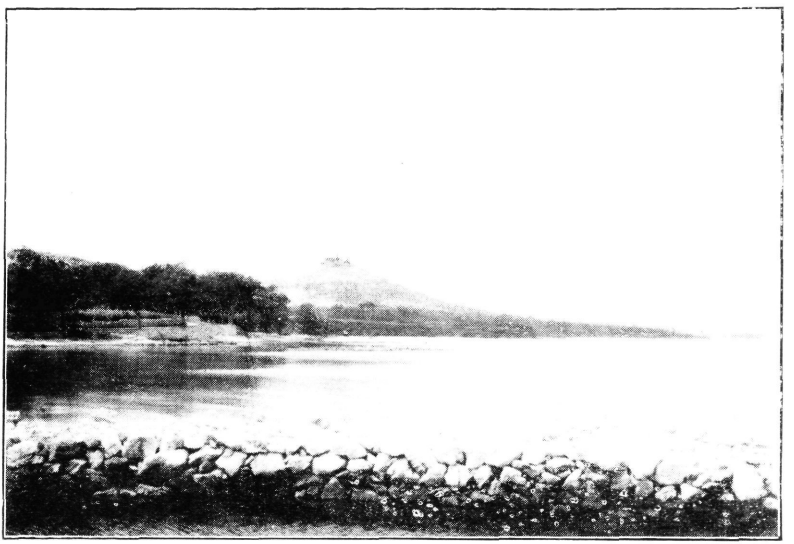
U drugoj polovini mjeseca septembra g. 1930. uputio sam se preko Knina i Šibenika u Biograd na moru sa zadaćom, da u njemu i njegovoj okolini ponajprije provjerim i istražim sve one ostatke,

Sl. 1. Unutrašnjost crkve SS. Kuzme i Damjana u Čokovcu.

Sl. 2. Glavni ulaz u crkvu SS. Kuzme i Damjana u Čokovcu.

Sl. 3. Pogled na opatiju SS. Kuzme i Damjana od sela Tkona.

Sl. 4. Opatija SS. Kuzme i Damjana na Čokovcu.

koji se nalaze u pohrani općinskoj, a zatim ponovo pretražim i snimim one ruševine i zidove, koji bi mogli potjecati od samostana.

Dobrotom i susretljivošću g. načelnika biogradskog dao sam najprije razvrstati kamenje, koje je bilo deponirano u općini, i izlučio sve ono, što bijaše rimsko ili kasnije, te uzeo samo ono u pretres, što je bilo sredovječno od V. pa do XV. stoljeća. Sve to sam fotografirao i snimio bez obzira na provenijenciju i tada sam tek istražio one fragmente, koji su potjecali od samostana i crkve Sv. Ivana Krstitelja. Oni nijesu mnogobrojni, ali su zato znatni, jer nam tačno prikazuju prijelaz iz ranog romanskog doba u romansko. U njima se ogleda onaj pokret u umjetničkom životu, koji je nastao poslije pape Grgura VII. i događaja sa carem Henrikom IV. u Canossi. Osobito se pak ističe važnost tih fragmenata, ako ih usporedimo s jedne strane s onovremenim građevnim ostacima Zapada, a s druge strane sa ostacima sa Istoka (Škripú, Dafni i dr.). Ovdje se najbolje očituje uloga naših krajeva i naših umjetnika, koji su radili pod snažnom zaštitom naših domaćih vladara i bili neka duševna veza između ostarjelog Istoka i probuđenog Zapada.

Istražujući ostatke ove zadužbine morao sam na žalost utvrditi, da je malo ili nije upravo ni malo preostalo od onoga veličajnog zdanja, i da ovdje samo arheološko iskopavanje može donijeti konačnih i pozitivnih uspjeha. Obratio sam se radi toga ostacima ove zadužbine, koji su do nas doprli, ako i u izmijenjenom obliku, i ponovo sam skrenuo pažnju izravnim nasljednicima zadužbine Sv. Ivana Krstitelja, tako samostanu na brdu Čokovcu ponad Tkona pa onda ostacima Rogovske opatije. Samostan i crkvu SS. Kuzme i Damjana na Čokovcu opisao sam pod br. I. Sada sam tačno još sve ponovo preispitao i snimio fragmente natpisa, koji se nalaze u samostanu, u crkvi i u neposrednoj njihovoj blizini. Veću sam brigu i pomnju posvetio ostacima Rogovske opatije, a osobito preostaloj crkvi, koja, iako prilično izmijenjena, ipak sadržava bitno sve ono, što se moglo sačuvati od vremena i od ljudskog vandalizma.

Ponajprije sam se dao na kolacioniranje onoga natpisa, koji se nalazi na nadvratniku ulaznih vrati Gospine crkve u Tukljači, koji bi imao biti naš najstariji kameni natpis i na kojemu se spominje ime jednoga našeg domaćeg vladara, i to kneza Miroslava iz godine 846. No nijesam mogao sve tačno provjeriti i kolacioni-

rati radi veoma oštećenog natpisa i radi slabe svjetlosti, a nije mi bilo moguće nabaviti skele, da dođem do potrebne visine. Snimio sam natpis, kako se dalo, i crtanjem i fotografijom.

Dalje sam se bavio crkvicom Sv. Roka, koja je sagrađena na temeljima stare rogovske crkve Sv. Mihovila i koju je također pok. dr. Luka Jelić opisao u svojim povjesno-topografskim crticama Biogradskog primorja, ali se njegovi opisi moraju posve ispraviti. Prije svega ovu crkvicu nije podigao neki opat Aramer g. 1374., kako to piše Jelić, već fratar Petar iz Zadra, kako izrijekom spominje natpis (goticom) uzidan na lijevom zidu prezbiterija:

NARAT. HEC. SCRIPTURA. QVALITER. FRATER.
PETRVS. DE. IADRA. DEI. ET ÆPLICA. GRA. HVILIS.
ÆBBAS. SCOR. COSME. ET. DAMIANI. IÆRENſ. DIOC.
CÆPELLAſ. DNI. HANC. CVVA. A. FVDAMTO. EREXſ.
ET. ECCLAM. RENOVAVIT. ÆD. LAVDE. ET. GLAM. DEI.
OI. POTETIS. ET. DVLCISSIME. HAC. BEATISME.
MATRIS. ET. VIRGINIS. MARIE ET I HOREM. sancti
MICHAEL. ARCHANGELſ. I. ANNIS. DNI. MCCC. lxx
QVARTO. DIE. XVIIII. MS. AVGVSTI. Et quarto pont
IFICATſ. SCISSIMI. I. HRO. PATRIS. ET. DM.
GREGORI. PAPE. UNDECIMI.

Isto tako glasi i natpis nad lijevim ulaznim vratima crkve samostana na Čokovcu, te je ime Aramer posve izmišljeno, jer nije nigdje drugdje potvrđeno.

Kako je ova crkva, kao i čitava okolina, mnogo stradala od Turaka, ona je bila ponovo pregrađivana onako, kako stoji, i sada je posvećena Sv. Roku, radi kužne boljetice, koja je harala ovim krajevima. Po zidovima i po načinu zidanja može se tačno utvrditi vrijeme, iz kojega potječe neki zid ili neka radnja. A ponajveći dio zida, a osobito sjevernog zida i prezbiterija, potječe od popravka fratra Petra iz g. 1374. Iz toga vremena potječu i gotički okviri desno i lijevo od oltara, koji su služili lijevo za Sveto otajstvo, a desno za pranje ruku. Osobito se ističe spremište za Sveto otajstvo, koje se odlikuje elegantnom koncepcijom i veoma pažljivom izradom, a izrađeno je u školi, iz koje imamo i razne druge radnje

dobro uvježbane umjetničke ruke. Kad ovi natpisi ne bi jasno govorili o istovetnosti radnje ove crkve sa radnjama crkve samostana u Čokovcu, to bi sama ova radnja i duh njezin svjedočili o bujnom razvoju umjetnosti, a napose kiparstva, koje se je baš potkraj XIV. stoljeća razvilo do velikog savršenstva, tako da je škola mogla po svojim učenicima utjecati i na razvoj talijanske renesanse.

Potom sam obašao i proučio sve ostatke, koji su mogli potjecati iz Rogovske opatije, u selu SS. Filipa i Jakova i bližoj okolini. Uputio sam se i u dalju okolinu, kao Pakoštane, Vranu, otok Pašman i na otoke ispred Biograda u konalu, i napokon sam svršio s otokom Vrgadom.

U Pakoštanima sam snimio razne uokvirene grbove i glagolske natpise. Jedan je grb, iz godine 1487., veoma dobro sačuvan; ispod njega je natpis: M. † M.

Osobitu sam pažnju obratio starinskome lukobranu, naslaganom od golema i neobrađena kamenja, koji je od velikih južina branio luku, pristup u čitavu dalmatinsku Zagoru, sve onamo do Karina i do Burnuma. Lukobran zacijelo potječe iz rimskoga doba. Na mjestu, gdje sada stoji selo Pakoštani, moralo je u rimsko doba biti veliko naselje, kako pokazuju različiti i veliki ostaci zidova, mozaika i drugih spomenika, i svakako bi bilo potrebno da se jedared i ovo mjesto dobro i sistematički pretraži.

Odavde sam pošao starom cestom do prastare i glasovite utvrde Vrane, nekoć sijelo templara, a prvobitno krunsko dobro hrvatskih kraljeva, koje je kralj Dimitar Zvonimir darovao papi Grguru VII. za njegove poslanike. Po ukinuću toga reda g. 1312. prijeđe ovo dobro i opet u vlast kraljevu, dok ga kralj Ljudevit I. nije darovao godine 1345. redu ivanovaca, među kojima je bio najglasovitiji prior Ivan Paližna. On je podigao ustanak protiv nasljednika kralja Ljudevita, udovice Jelisave i kćeri kraljice Marije. Ustanak bi naskoro skršen, i da obrani svoj položaj, Paližna se utječe bosanskome kralju Stjepanu Tvrtku I., koji osim Vrane zapremi i veliki dio Hrvatske i sjeverne Dalmacije. G. 1403. potpade Vrana pod vlast Ladislava Napuljskoga, koji je proda g. 1409. sa svojim pravom na Dalmaciju mletačkoj Sinjoriji za 100,000 dukata. Godine 1537. osvojiše Turci Vranu i okolinu i podigoše teške utvrde oko templarskog već utvrđenog grada, i Vrana postade sijelo begova Vranskih, od kojih se osobito istaknuo poturica, glasoviti Jusuf beg Mašković (1645—1671) rodom iz Vrane. Mjesto

se ponovo naseli, i Jusuf beg podigne između ostalih i veliki han nadomak goleme utvrde. Han još i danas opstoji čitav sa malo i to veoma neznatnim promjenama i jedina je turska gradnja, osim ono munare u Drnišu, u čitavoj Dalmaciji. Silne se ruševine ističu u Vrani i u najbližoj okolini. Veći je dio tih gradnja iz XVI—XVIII. stoljeća i ponajviše su turskoga porijekla, a rijetki su ostaci mletačke vlasti. Osobito sam se zanimao za grad vranski, već od prvog početka opkopan dubokom grabom, koja se napunjala iz obližnjeg vrela Bibe; ono je i danas u zajednici sa susjednim istoimenim vrelom onaj izvor, odakle će se provesti novi vodovod za Biograd, kako to bijaše i za rimskoga gospodstva. Danas to vrelo izbija velikom snagom u kamenu posudu nasuprot turskome hanu. Snimio sam sve ove ostatke, s osobitim obzirom na stari samostan Sv. Grgura, od kojega je ostao još i sada unutrašnji dio čitave tvrđe sa velikom kulom po srijedi. Snimio sam i han i proučio i istražio sve, što se dalo i što bijaše otvoreno. Zatim sam se vratio i opet u Biograd, obašav usput i bližu okolinu do Furlanije i Jankulovice.

Bilo bi još koješta drugo i veoma zanimljivo da se pogleda, ali moja sredstva bijahu pri kraju, a imao sam još da istražim i pohodim otoke ispred Biograda i da obađem i otok Vrgadu. To su maleni i pusti otoci, zarasli što travom, a što niskim grmljem. Otoci Sv. Katarina i Babac nose svjetionike, pokazujući noću težak i pogibeljan put, koji vodi iz Zadra prema jugoistoku. (Kod otoka Bapca sukobila se dva mjeseca prije talijanska lađa »Morosini« sa našim »Karađorđem«.) Između oba ova otoka i svjetionika nalazi se po srijedi, a na protivnoj strani hrid »Cavata« sa svjetionikom, koji trajno svijetli, jer za bure nije moguće doći do hridi. To su najveći i najpoznatiji otoci, a ima ih mnoštvo manjih i neznatnih, kao što su Galešnjak, Bisaga, Komornik, Monton, Dušac, Fermić, Planac i napokon sasvim na jugu ostrvce »Radoslavov kamen«, gdje je po pričanju bijedni kralj Radoslav čekao latinsku galiju, da ga poveze u Rim i tako spasi od razbješnjelog i nezahvalnog sina Sejslava. Velika većina pomenutih školjeva pusta je i neobrađena, ali se gotovo na svakome nalaze tragovi negdašnje kulture. Tako je na pr. na Fermiću sačuvan veliki odlomak jednog kamenog svoda, koji je bio dio bistjerne neke rimske vile; njeni su zidovi rastreseni po čitavom otočiću, a grobovi se nalaze usječeni u živu liticu, kako se sasvim dobro vidi ispod morske površine.

No najznamenitije je ostrvo Vrgada, udaljeno kojih 10 kilometara od Biograda i tako smješteno između otoka Pašmana i otočja od Mortera, da potpuno zatvara prolaz ne samo do Biograda već i za čitavi Zadarski konal. Stoga je razumljivo, da je istočno carstvo podignulo na tom ostrvu dobru obranu za svoju temu, a osobito za glavni njezin grad Zadar. Dobrotom ministra n. r. gosp. dra. Smodlake mogao sam sa motorom prijeći na otok, gdje smo se iskrcali u uvali Sv. Andrije i to upravo pod samom crkvom, koju sam prvi put obašao i snimio već godine 1908. Seljaci su je međutim tako temeljito »popravili«, da od stare one i lijepe originalne crkvice nije ostalo ništa do kostura. A i taj je kostur izobličen, jer se htjelo dobiti više prostora, te su zato lukove iznutra okresali tako, da je ostala samo dubljina ovih značajnih udubina. Bio sam sretan, što sam tu crkvu snimio onda, kad je bila još posve netaknuta! Snimio sam izvanjski izgled i onda se popeo strminom od crkve do gornjega ruba brežuljka, koji ima ovdje 63 m apsolutne visine. Na vrhuncu se nalazi maleni zaravanak, opasan sa sviju strana jako dobrim zidom, koji je na uglovima i na izloženijim mjestima pojačan velikim komadima okresana kamenja. Iz položaja se vidi, da to bijaše utvrđeno mjesto, koje je branilo nekoliko kuća iza svojih zidina; kako se priča, bio je ovdje i samostan eremita Sv. Đorđa sve do XV. stoljeća. Dakle se potvrđuje pričanje cara Konstantina Porfirogenita, da je Vrgada (Lumbrikada) bila jedini naseljeni otok u čitavom Zadarskom arhipelagu.

Kako se iz ovoga izvještaja razabira, okolina našega drevnoga i prijestolnoga grada Biograda na moru tako je važna i zanimljiva, da je veoma zahvalno polje za svakoga, koji se bavi poviješću ili proučavanjem razvoja umjetnosti.

U Zagrebu, 31. oktobra 1930.

Arh. Ćiril M. Iveković

Popisivanje, proučavanje i fotografijsko snimanje starih umjetnina u Hrvatskom Primorju i Dalmaciji.

Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti zaključila je još prije tri godine, da se umjetnine (starinske slike, slobodna plastika i predmeti umjetničkog obrta) u Hrvatskom Primorju i Dalmaciji u crkvama, samostanima i privatnom posjedu što prije popišu, naučno ispitaju i fotografijski snime. Ova je njezina odluka

bila stim zamašnija, što takova popisa dosada još uopće nije ni bilo i što se veća čest umjetnina, naročito starinskih slika, nalazi danas u takovu stanju, koje iziskuje, da se one što prije oprave i sačuvaju od potpune propasti. U provođenju ove svoje odluke naišla je Akademija na obilnu pomoć Banovina savske i primorske, koje su svojim doprinosima uopće i omogućile ovaj važni pothvat. Naročito je pak gospodin ban primorske banovine, dr. Ivo Tartaglia, priklonio svoju pažnju ovome poslu i odredio u banovinskom budžetu stalnu svotu, koja omogućuje sustavno provođenje započetih radova.

Na osnovu zaključka sjednice Umjetničkog razreda od 24. septembra 1930. popisani su, proučeni i fotografijski snimljeni mjeseca oktobra 1930. umjetnički spomenici na otoku Rabu i to: u Katedrali sv. Marije Velike čuveni poliptih Paola Veneziana, nekolike veoma zanimljive renesansne slike, bizantinska Bogorodica u lijevoj apsidi, dragocjeni relikvijar sa moćima sv. Kristofora, nekolika plastična djela — likovi na kancelama, krstionica, Pietà u luneti iznad glavnog ulaza — pa, najposlije, prekrasne vajane drvene klupe (u svemu 25 snimaka). U crkvi sv. Andrije kopija poliptiha Bartolomeja Vivarinija (kojega se original danas nalazi u Muzeju lijepih umjetnosti u Bostonu), a u samostanu veoma važna slika »Polaganje u grob«, djelo jednog po imenu danas još nepoznatog a znatnog domaćeg rapskog majstora 15. stoljeća (6 snimaka). U crkvi sv. Justine tizianeskna »Smrt sv. Josipa« i slika na glavnom oltaru. U crkvama sv. Antuna (gradskoj i onoj na obali) brojne zanimljive slike (7 snimaka). U crkvi i samostanu sv. Eufemije razne slike domaće slikarske škole, veliki poliptih Antonija i Bartolomeja Vivarinija, veoma lijepi kasetirani drveni strop sa slikanim prizorima iz »Fioretta« sv. Franje Asiškoga, brojne druge slike i skulpture; u samostanskoj biblioteci najljepše minijature iz raznih rukopisnih psaltira, graduala, antifonara i brevijara, pa sitne, ali veoma zanimljive stare devocionalne slike (u svemu 38 snimaka). U Barbatu oltarne slike i veoma rijetko drveno slikano Raspelo. U sv. Petru u Drazi jedna bizantinska Bogorodica i u arhitektonskom pogledu važni kapiteli kolumna.

Mjeseca jula 1931. snimljeno je u Šibeniku i okolici oko 180 slika, minijatura i sitne plastike, i to: u Katedrali oltarne slike, drveno Raspelo i kameni likovi apostola Petra i proroka Isaije. U crkvi i samostanu sv. Lovre 10, sv. Frane 22, sv. Dominika 7, sv. Luce 2, u novoj crkvi 8, u crkvama sv. Nikole 5, sv. Duha 2, u

Gradskom muzeju 11, u pravoslavnoj sabornoj crkvi 32, u crkvi Porođenja Gospina 2, u crkvi Uznesenja na pravoslavnom groblju 5, u raznim privatnim zbirkama 10 snimaka. U okolini šibenskoj ispitani su i snimljeni umjetnički spomenici u Skradinu (katolička i pravoslavna crkva) 4 snimke, u franjevačkom samostanu na Visovcu 7 snimaka, a u pravoslavnom manastiru u Aranđelovcu 5 snimaka. Najposlije su u starom hrvatskom kraljevskom gradu Ninu snimljeni dragocjeni starodrevni relikvijari i nešto plastike (22 snimke). Rezultat je, dakle, bio veoma bogat. Po umjetničkoj svojoj vrijednosti u Šibeniku su, dašto, najvažnije slike starih talijanskih slikarskih škola od 16. do 18. stoljeća (među njima djela Tintoretta, Palme Mlađega, F. Zanimbertija, škole Piazzettine i drugih), ali su za povijest naše umjetnosti od naročitog značenja u jednu ruku djela domaće lokalne šibenske škole (mnogi poliptisi i pojedinačne slike), a u drugu mnogobrojne veoma zanimljive, a u ikonografijskom pogledu i veoma važne ikone, koje se nalaze u pravoslavnim crkvama pa i u privatnom posjedu i pravoslavnih i katoličkih porodica. Posebno značenje imaju dragocjeni i prekrasni starodrevni relikvijari ninski sa moćima sv. Asela i sv. Marcele.

Mjeseca septembra 1931. nastavljeni su radovi u Splitu i okolici. U splitskoj stolnoj crkvi snimljeni su pored slika (Palma Giovane, Girolamo Savoldo, Marko Ponzone, slike na stropovima kapela, na koru i u sakristiji) svi najvažniji predmeti katedralne riznice (naročito važni srebrni figuralni relikvijari raznih svetaca, križevi, misno ruho, minijature i drugo) i plastika (tri stara drvena raspela, reljefi i grobne ploče Albertija, Dražoevića i Capogrossa). U svemu oko 70 snimaka. Od ostalih crkava splitskih obrađeni su ovaj put crkva i samostan sv. Frane (slike na oltarima, u sakristiji, plastika u crkvi i u riznici), 22 snimke; crkva sv. Petra (niz slika sa prikazima Muke Kristove), 6 snimaka; crkva Bratovštine sv. Duha (četiri slike mletačke škole 18. stoljeća sa prizorima iz života Josipova, oltarna slika i nekolike grobne ploče), 10 snimaka; crkva i samostan sv. Dominika, 11 snimaka. U crkvi i samostanu u Poljudu snimljen je u mnogobrojnim detaljnim snimcima veliki poliptih Girolama da Santa Croce, zatim slike u crkvi na oltarima, u samostanskim prostorijama i u biblioteci (Lorenza Lotta čuveni portret biskupa Tome Nigra i lijepe minijature Razmilovićeve u koralnim knjigama), 20 snimaka. Na otoku Krapnju kraj Šibenika snimljeni su umjetnički spomenici u franjevačkom samostanu (»Posljednja

večera« Francesca da Santa Croce i lijepi predmeti iz samostanske riznice), 7 snimaka.

Iako su dosadašnji rezultati ovoga Akademijina pothvata veoma zamašni i po broju popisanih, proučenih i fotografijski snimljenih umjetničkih spomenika, a i po umjetničkoj vrijednosti njihovoj (snimljeno je više od 400 spomenika), ipak je ono, što je dosad urađeno, tek malena čest onoga, što još treba uraditi, jer umjetničko je blago Hrvatskog Primorja i Dalmacije gotovo neiscrpljivo.

Umjetničke je spomenike po nalogu Akademije popisao i opisao potpisani. U Splitu pridružio mu se dopisni član Akademijin i restaurator »Strossmayerove galerije« profesor Ferdo Gogli i u svrhu, da utvrdi trošak za opravljanje onih slika, kod kojih je ono bezuvjetno potrebno. Fotografijske snimke izveli su Stanislav Noworyta (Rab) i Đuro Griesbach (Šibenik i Split).

Na osnovu studija i bilježaka učinjenih na licu mjesta i izvedenih fotografijskih snimaka sastavlja se inventar, u kojemu će svaki pojedini umjetnički spomenik biti tačno opisan i opredijeljen.

U Zagrebu, 14. oktobra 1931.

Dr. Artur Schneider

XII. sastanak Međunarodne unije akademija 25., 26., 27., i 28. maja 1931. u Bruxellesu.

Delegati našega nacionalnog odbora u Međunarodnoj uniji akademijâ: dr. Kostrenčić i dr. Manojlović predali su dotičnoj sekciji na pregledanje fotografje *prehistorijskih vaza* iz državnoga arheološkog muzeja u Zagrebu, priređenih od dra. Hoffillera, i to u opsegu za pet daljih svezaka (za našu svesku I. i III. već su odobrene). Fotografije su procijenjene dobrima; primijetilo se pak, da bi dobro bilo, pošto se tu radi o prehistorijskim vazama, da bi se od toga materijala načinio zgodan manji izbor za publikaciju u »Corpus Vasorum Antiquorum«. Primjećujem, da je materijal za naš II. svezak (predložen od dra. Vulića) u predašnjim sastancima Unije već odobren (sada u redakciji dra. Grbića).

Za našu publikaciju *starih natpisa* predložilo se 10 štampanih tabaka iz publikacije, koju je dr. Vulić već predao Srpskoj kraljevskoj akademiji, načinivši izbor između onih natpisa, koji će ući

u našu veliku publikaciju. Odobreno je. Za ostale natpise izvijestilo se o rješenju našega odbora od 10. i 11. maja, da do aprila 1932. treba da naši suradnici prikažu odboru gotov materijal i t. d.

Za *arheološku kartu rimskoga imperija* izvijestilo se o radu naših stručnjaka Abramića, Hoffillera, Sarije i Sergejevskoga; rad je istom u iznalaženju i bilježenju ondje, gdje se taki rad nije izvršavao; drugdje je uznapredovao. U pogledu toga pothvata akademije svake države imaju mnogo slobodnije ruke nego u drugim pothvatima. Treba reći, osim za nekoliko (na pr. Salona—Split), rad je naš još doista istom u zametku.

Naš stručnjak, dr. Hauptmann, potpuno je već izradio shede kao naš prilog k novom izdanju *Ducange-ova sredovječnog latinskog jezika.* Te shede (oko 4.000) odbor može poslati u Pariz redaktoru toga Rječnika; na to je prisutni redaktor odgovorio, neka se taj naš materijal još drži kod nas, jer on još nema u Parizu za to priređenih ormara i lokala.

Isporedi štampani »Compte Rendu« te XII. sesije Međunarodne unije akademija.

U pogledu prijedloga akademija triju nacija (Danske, Italije i Velike Britanije), da se uza sve odredbe 20. članak Statuta Unije — koji je »stalnim« sjedištem njezinim izabrao grad Bruxelles — promijeni tako, da se taj sastanak održi svake godine u drugom kojem gradu, ako je ovaj sjedištem jedne od akademija afilijiranih Uniji — bilo je dosta opsežne rasprave. Prije toga oba delegata Belgijske akademije izjavili su, da će se ustegnuti od glasanja. Naši delegati izjavili su ovo: »Za nas jugoslavenske delegate odlučuju u ovom pitanju samo stvarni razlozi, naime, može li se prema sadašnjoj formulaciji Statuta ili pak prema predloženom projektu očekivati sretniji rad. A mi mislimo, da nepromjenljivo i permanentno sjedište sastanaka Unije daje više jamstva za koristan napredak onih poslova, na koje smo se dali.« Delegat Finske, nosilac glasova dviju tamošnjih akademija, od kojih mu je jedna dala uputu za održanje sadašnjega teksta Statuta a druga za promjenu, izjavio je, da ne može glasati, ma da je on za sadašnji tekst.

Glasalo je osam nacija protiv osam, pa kako za svaku promjenu Statuta treba da glasaju bar tri četvrtine svih uopće glasova, to je onaj prijedlog odbijen.

Prema tome postao je bespredmetnim prijedlog Danske, da god. 1932. bude sastanak Unije u Kjöbenhavnu.

Deseti pothvat Unije jest izdavanje *Zbornika filozofa Srednjega Vijeka* (Corpus Philosophorum Medii Aevi). Povjerenstvo Unije za taj posao vrlo je brojno. Na molbu izvjestioca toga povjerenstva Monsignora Georgea Lacombea (američkoga profesora bogoslovlja) preuzeo je naš član Unije, dr. Manojlović, da iznađe, ima li u području našega naroda takvih rukopisa. Zasad je dovoljno bilo potražiti takove rukopise latinske. U tu svrhu upravio je on okružnicu našim državnim i drugim arhivima, katoličkim crkvenim institucijama, osobito samostanima, s molbom, da mu se u tom pogledu poda obavijest. Velika većina zamoljenih brzo se odazvala, ali s negativnim rezultatom. Samo su se našli takovi rukopisi vrlo znatni, u samostanu otaca dominikanaca u Dubrovniku. Izvještaj o. Antonina Zaninovića, knjižničara, o tim rukopisima poslan je Msgru Lacombeu.

U Zagrebu, 1. septembra 1931.

Dr. Gavro Manojlović

400-godišnjica Collège-a de France.

Kao delegatu Jugoslavenske akademije na proslavi 400-godišnjice Collège-a de France u Parizu čast mi je izvijestiti, da sam krenuo na put 14. juna o. g. u 5 sati poslije podne. U Pariz sam stigao 15. juna o ponoći.

Drugi dan, u utorak 16. juna, otišao sam u Collège de France, da najavim svoj dolazak i da primim potrebne upute, pozivnice i ulaznice, koje su već bile spremljene za svakog najavljenog delegata.

U četvrtak, 18. juna, od 10—11 sati bio sam na predavanju H. Vincenta o Claude Bernardu. Od 11—12 sati predavao je S. Lévi o uvođenju sanskrta u ciklus predavanja Collège-a de France. Od 15—18 sati bilo je istoga dana primanje delegata u stanu glavnog administratora Josepha Bédiera. Na ulazu bila je postavljena statua Guillaumea Budéa, koji je potaknuo Franju I., da osnuje Collège de France. Na pročelju postavljen je bio kip toga kralja, dok su na fasadi, poput lepeze, bile istaknute zastave od 34 nacije, koje su poslale svoje delegate. Zastupane su bile 243 naučne institucije.

U predvorju Koledža pozdravio je delegate g. J. Bédier. Profesor univerziteta u Oxfordu T. W. Allen istaknuo je zasluge Koledža, kao centra humanizma, po filološku nauku. Važnost Ko-

ledža i za druge zemlje naglasio je H. Lüders, delegat pruske akademije, istaknuvši naročito veze njemačkih orijentalista i stručnjaka Collège-a de France.

Municipij grada Pariza i predsjednik municipalnog vijeća Comte Jean de Castellane dao je u 20 sati učesnicima proslave diner u l' Hôtel de Ville, a iza toga koncerat od 22—23 sata. Odmah ću dodati, da sam učestvovao na svim priredbama Koledža, kao i na svim primanjima, priređenim u počast delegata. U petak, 19. juna, predavao je E. Faral o proučavanju srednjega vijeka u Koledžu. Više me zanimalo predavanje P. Langevina o fizici na Collège-u de France.

Glavni dio proslave započeo se istog dana u 14 sati 45 minuta u velikom amfiteatru Sorbone. Svečanoj sjednici predsjedao je predsjednik Republike g. P. Doumer. Od govornika prvi je pozdravio Collège de France rektor pariskog univerziteta Charléty. Kao zastupnik najstarijeg univerziteta govorio je A. Ghigi, rektor unirveziteta u Bolonji, u ime stranih delegacija. Iza toga A. Millerand u ime Francuskog Instituta, pa zastupnici ostalih akademija i akademije lijepih umjetnosti u Parizu.

Iza toga izvršeno je predavanje adresa. Najprije su došle na red akademije, a po tom univerziteti, i to prema godini, u kojoj su osnovani. Kako sam ja nosio zajedničku adresu univerziteta u Zagrebu i Jugoslavenske akademije, uvršten sam među delegate akademija. Noseći adresu delegati su predstavljeni g. predsjedniku Republike, i predavali adresu administratoru J. Bédieru. Za našu adresu našao je g. Bédier nekoliko laskavih riječi, a naročito g. A. Mazon, koji ju je drugog dana i pročitao, razgledajući gomilu predanih adresa.

Adresa, na pergameni umjetnički izrađena od gđe Olge Höcker, ima uz hrvatski tekst uporedo francuski prijevod, te glasi:

»Univerzitet Kraljevine Jugoslavije i Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti u Zagrebu Collège-u de France.

U priznanju historičkih zasluga Collège-a de France za moralni i intelektualni napredak ljudstva s dubokim poštovanjem klanjaju se njegovoj slavnoj prošlosti zastupnici kulturnih institucija sa svih strana civilizovanoga svijeta.

Univerzitet i Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti radosno su pohrlili, da Vam u tom svečanom času prinesu svoje čestitke i izraz svojih srdačnih simpatija.

Daleko u prošlost sežu tragovi međusobnih veza naših dvaju naroda. Već u 15. vijeku živahne su bile trgovačke veze Dalmacije sa Francuskom. Utjecaj francuske literature u nas je davnašnji. Iako kratkotrajna — plodna je bila epizoda Napoleonove Ilirije. Uza sve to, vjekovna rastrganost jugoslavenske nacije kao i prilike, u kojima su živjeli naši krajevi, tek su kasno dopustile, da i do nas dopre svjetlost, koja se već od početka 16. vijeka širila svijetom iz toga kulturnog žarišta.

Od prvih početaka svojih Collège de France postavio je sebi veliki program prema svome geslu: Docet omnia. No naročitu je pažnju izazvalo u cijeloj Evropi, a entuzijazam kod slavenskih — pogotovu manjih naroda, pa i kod ilirskih preporoditelja u Zagrebu, kad je na tom slavnom institutu osnovana katedra slavenske literature. Za četiri godine svoga naučavanja Mickiewicz je pjesničkom intuicijom dao golemu sintezu slavenskoga svijeta i slavenskoga duha. Njegova zanosna riječ uzdiže i krijepi vjeru u Francusku i u njenu svjetsku misiju. Nasljednik njegov Louis Léger dolazi i k Južnim Slavenima, da lično upozna i naše krajeve. Stupa u vezu sa vodećim ličnostima, naročito sa biskupom Strossmayerom održavajući s njime živahnu korespondenciju.

Kad je nastojanjem spomenutoga prosvijećenog hrvatskog prelata i dalekovidnoga pobornika jugoslavenske misli osnovana Jugoslavenska akademija i Univerzitet u Zagrebu — uz slavu Vaših velikih prirodnjaka Ampère-a, Cuviera, Claude Bernarda, Berthelota i drugih — dopire do nas i snažna struja njihovih ideja. Znatan utjecaj očituje se kod nas i Vašeg Micheleta, Maspero-a i Renana, pa Vaših filozofa, nadasve Bergsona. Sadašnji Vaši vrijedni članovi gg. Antoin Meillet i André Mazon naučno produbljuju veze sa slavenskim svijetom, koje su iniciirali Mickiewicz i Léger.

Živo želeći, da se te intelektualne relacije što ponosnije razgranaju, Univerzitet Kraljevine Jugoslavije i Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti u Zagrebu izriču svoje tople želje za sve veći i veći budući napredak Collège-a de France, koji danas ponosno gleda na svoj dugotrajni blagoslovljeni rad.

U Zagrebu, 1. juna 1931. godine.«

Uveče u 19 sati 45 minuta diner, što ga je priredio Collège de France u l' hôtel Claridge.

U subotu, 20. juna, preko cijelog dana ekskurzija u Fontainebleau, gdje je razgledan dvor Franje I. Uveče gala predstava u Théâtre français. Igrao se Bourgeois gentilhomme.

U nedjelju, 21. juna, bio je zajednički ručak matematičara na prvom spratu Eiffelova tornja. Domaćine su bili profesori matematike u Koledžu, gg. J. Hadamard i H. Lebesgue. Poslije podne u 17 i pô sati u Palais de l' Élysée primio je delegate g. predsjednik Republike i gospođa P. Doumer.

U ponedjeljak, 22. juna, u 22 sata bilo je primanje kod maršala Lyauteya, generalnoga komisara Kolonijalne izložbe. U pozorištu, ugrađenom u Palais d' information, urođenici raznih francuskih kolonija izvodili su svoje narodne plesove. Iza toga razgledanje efekata čarobne rasvjete vodoskoka i izložbenih zgrada.

U utorak, 23. juna, ogledao sam izložbu priređenu u Nacionalnoj biblioteci o 400-godišnjici Koledža. Uz slike i biste istaknutih članova Koledža (među njima i poprsje i portret Lalande-a, velikog prijatelja R. Boškovića!) izložene su bile njihove knjige, rukopisi, aparati i instrumenti, kojima su se oni služili u svojim istraživanjima.

G. Millet bio je ljubezan, da g. Pavlu Popoviću, delegatu beogradskog univerziteta, i meni bude jedno dopodne tumačem u internacionalnoj vizantinskoj izložbi u Louvre-u.

Blagodareći upravi Akademije, što mi je omogućila veliko uživanje, da sam mogao prisustvovati velebnoj proslavi 400-godišnjice Collège-a de France, dodajem, da sam se u Zagreb povratio u petak 26. juna u 13 sati.

U Z a g r e b u, 2. jula 1931.

Dr. Vladimir Varićak

VERGILIJE KOD HRVATÂ.

O 2000. godišnjici Vergilijeva rođenja (70. pr. K.—1931.).

U javnoj sjednici historičko-filologičkog razreda 28. februara 1931.
čitao izv. pravi član

Vladoje Dukat.

I. Vergilije i naši novolatinski pjesnici. Za Vergilija se znade u našoj domovini od onoga vremena, otkad su u nas osnovane latinske škole — ili, da kažemo točnije, otkad su hrvatski mladići počeli polaziti latinske škole u tuđini ili kod kuće. Ne može se zamisliti latinska škola, da se u njoj, od klasikâ, ne bi bio čitao dajbudi Vergilije. „Das klassische Alterthum erhielt sich . . . im Mittelalter", kazuje jedan znalac onoga vremena (Comparetti-Dütschke, Virgil im Mittelalter [Leipzig 1875.] str. 73.–74.), „nur noch auf den Bänken der Elementarschule, und alle alten Schriftsteller verdankten ihren Ruhm nur den Schulmeistern. Als erste Dichter *neben Virgil, den sie wie Planeten umkreisten* [kurziv od mene], herrschten in den Schulen Ovid, Lucan, Horaz, Juvenal, Statius und dann die anderen je nach dem Geschmacke des Lehrers." O utjecaju pak njegovu u k n j i z i našoj može se govoriti istom od onoga vremena, otkako je u nas uopće nastala lijepa knjiga, bilo hrvatska latinskim pismenima, bilo latinska, a to je bilo otprilike oko XV. vijeka. Stariji vijekovi, kad vlada glagolica, jezik slavenski i crkvena literatura, dakako ne znaju ili ne mare za Vergilija. No čim se javljaju prvi naši književnici, izbija na površinu i snažni utjecaj andeskoga pjesnika, koji, može se reći, nije jenjao gotovo do današnjega dana.

Sasvim je prirodno, da se utjecaj Vergilijev očituje najprvo kod onih naših pisaca, koji su pisali na l a t i n s k o m jeziku. U jednu je ruku latinska knjiga kod Hrvatâ starija od narodne pisane latinskim pismenima, a u drugu je ruku latinskom piscu bilo posve nemoguće odoljeti utjecaju svojih rimskih ugleda. „Teško je bilo

[na latinskom jeziku] ispjevati satiru ili epistolu, da se ne bi [pjesnik] ugledao u Horacija, a možda još teže didaktičnu pjesmu ili epos, da ne bi bio uzor i vođa Vergilije" (Ivan Kasumović [Nast. Vjesnik VIII., 275.]). Ali nesamo da su novolatinski pjesnici nasljedovali klasične uzore svoje u formi i sadržaju, već su oni — pišući tuđim, u školi naučenim jezikom — i u dikciji bili posve zavisni od njih. Rimski su pjesnici u zlatno doba rimske poezije stvorili pjesnički govor, koji je naskoro postao zajednička imovina sviju kasnijih pjesnika prostranoga carstva rimskoga. Izvjesne fraze, figure, tropi i izričaji, pa čak i čitavi stihovi, ponavljaju se gotovo kod sviju pjesnika; a kad su tako radili već rimski pjesnici, i bolji i lošiji, nije nikakvo čudo, da su tako radili i novolatinski pjesnici, koji su latinski naučili iz knjiga (Kasumović, Rad 199., str. 157.). Tako je bilo u čitavoj Evropi, kojom je u srednjem vijeku zagospodovao latinski jezik, pa tako je, dabogme, bilo i kod nas.

Latinska se književnost u Dalmaciji, i u Hrvatskoj uopće, iako već ranije ukorijenjena, pod utjecajem talijanskoga humanizma razmahala u XV. vijeku (Körbler, Rad 206., str. 218.). Već taj prvi vijek našega novolatinizma rodio je znatan broj humanista (navodi ih na pr. Kukuljević u izdanju Marulićevih djela [Stari pisci hrvatski I., XXVIII—XLIII][1]), a s njihovom pojavom nastupa i kult Vergilija u našoj latinskoj knjizi, čak i kod onih pjesnika, koji se nijesu izravno ugledavali na auktora Enejide. Tako na pr. Šižgorićeva — jednoga od najstarijih naših humanista — zbirka latinskih pjesama (Georgii Sisgorei Sibenicensis Dalmate elegiarum et carminum libri III; Venetiis 1477.) dozivlje u pamet Stacijeve „Silvae" (Šrepel, Humanist Šižgorić; Rad 138., str. 211.), a u pojedinim se pjesmama Šižgorić ponajviše povodio za Ovidijem. Ali da je i on duboko poštovao Vergilija, dokazuje pjesma 31. pomenute zbirke s natpisom „De morte Virgilii". „Kako je mogla smrt", tuži se naš Šibenčanin u toj pjesmici od osam distiha (Šrepel str. 244.), „uništiti velikoga Vergilija? Čini mi se, da je svojom smrću rasplakao zvijezde i mjesec, u crno zavio Kamene, Febu iz lire izmamio žalosne zvukove; kažu, da su tada svoju kosu čupale Harite lijevajući suze a Nimfe zavijale kao vučice . . ." I onda nastavlja:

Tityrus ipse senex, puer et formosus Alexis
Ecce gemunt laeto, diue poëta, tuo.

[1] Neka se isporedi i referat Đure Körblera o našim latinistima održan na sastanku njemačkih filologa u Grazu god. 1909. (Verhandlungen deutscher Philologen und Schulmänner . . .; Leipzig 1910., str. 45.—47.).

Ecce iacent fruges campis viciaeque fabaeque
Extincto quaenam te cecidere, Maro.[1]

„Sama Venera plače na pogrebu pjesnika, koji je bio glasnik njezina sina. Jupiterova zavist, kažu, da naudi pjesniku, jer si se s njime, Marone, takmio svojim talentom."

Među najstarije naše latiniste, koliko ih dosad izbliže poznajemo a koji odavaju izravni utjecaj Vergilijev, idu Marko Marulić, Jakov Bunić, Ivo Bolica i Damjan Paskojev Benešić. Po vremenu svoga života i rada pripadaju oni drugoj polovici XV. i prvoj polovici XVI. vijeka: Marulić je živio od 1450.—1524., Bunić 1469—1534., Bolica (čiju dob točno ne znamo) valjada u prvoj polovici XVI. vijeka, a Benešić 1477.—1539. Prema tome je Marulić među nasljedovačima Vergilijevim doduše najstariji, no Bunićevo je prvo djelo štampano već god. 1500., pa stoga s njime otpočinjem svoj prikaz.

Jakov Bunić napisao dva oveća latinska djela: „De raptu Cerberi" i „De vita et gestis Christi". Obadva su epi. Prvi je štampan u Bologni god. 1500., drugi u Rimu god. 1526.[2] Obadva djela odavaju jak utjecaj Vergilijev, naročito ono prvo djelo, „De raptu Cerberi", koje, kako pokazuje natpis, posve pripada klasičkoj starini. Bunić se u tom djelu poslužio pričom o Herkulu, a naročito je izabrao onaj dio priče, u kojemu se pripovijeda, kako je Herkul na zapovijed Euristejevu doveo iz podzemnog svijeta psa Cerbera. On se s tom građom dosta samovoljno poslužio, no u obradbi, metrici, kompoziciji i dikciji epa vjerno je slijedio Vergilija.[3] Uostalom, Bunić nije ni tajio, da mu je vođem bio Vergilije, jer u proemiju samosvijesno kazuje: sequor andini vestigia vatis. I ono drugo djelo Bunićevo, „De vita et gestis Christi", stoji pod utjecajem Vergilijevim, ali budući da je u tom djelu obrađena sasvim različita građa, razumljivo je, da se utjecaj rimskoga pjesnika pokazuje više u formalnom pogledu, kao na pr. u građi heksametara, u prenošenju Vergilijevih fraza, u nepotpunim stihovima, u poredbama i sl.[4]

[1] U originalu (kao i u Šrepelovu prijepisu) ovaj distih glasi ovako:
Ecce iacent fruges campis vicieque fabaeque
Extincto que nam te cecinere Maro . . .
ali to je očevidno pogrešno. Kao što mjesto „que nam" mora biti „quaenam", a mjesto „vicieque" = viciaeque, tako mjesto „cecinere" mora bez sumnje biti: cecidere. Uostalom, ta pjesmica u originalu uopće vrvi štamparskim griješkama.

[2] Ispor. raspravu Đure Körblera: „Jakov Bunić Dubrovčanin, latinski pjesnik", štampanu u „Radu" 180., str. 38.—145.

[3] Ispor. u pomenutoj Körblerovoj raspravi str. 88.—89., 90., 93., 94., 95., 97. i 98.

[4] Körbler str. 124.—126.

Kad govorimo o Marku Maruliću, obično pomišljamo samo na „oca hrvatske književnosti", a pritom često zaboravljamo, da je naš Splićanin bio također vrlo marljiv i vrlo uspješan latinski pisac i pjesnik. Kao što je hrvatski ispjevao svoju „Historiju od Judite", tako je na latinskom jeziku napisao epsko djelo s natpisom: „Davideis". Nažalost, to nam se djelo, izuzevši prvo pjevanje njegovo, izgubilo.[1] Da se Marulić u „Davideidi" ugledao na Vergilija, to su opazili već savremenici njegovi i nazvali ga zato „kršćanskim i splitskim Vergilijem".[2] Sâm je početak pjesme nesamo vjerno, već upravo ropski udešen prema Enejidi, uza svu različnost sadržaja obaju epa. Hrvatski pjesnik gotovo istim mislima i rasporedom misli, da ne kažem istim riječima, izvodi pred naše oči glavnog junaka svoga i sumarno pominje patnje njegove, kako Vergilije izvodi u prvim stihovima Eneju. Ogleda radi donosim početak „Davideide" (st. 1.—11.):

Bella cano fatique uices Regemque potentem
Aurato qui sceptra pedo Solymęia gessit
Rex olim et Vates — duo maxima munera cęli —
Multa prius tulit immotâ discrimina mente
Et Sauli et Satanę furijs imbellibus actus.
Multa quoque et Regno; tam longâ exercuit irâ
Victorem fortuna suum, nec pulsa quieuit.
Ast illam virtus tandem indefessa domauit
Et populos late fudit gentesque rebelles
Nequicquam numeris et magno milite sęuas,
Hi bello, hic ipso Bellorum Numine frętus!

Neka se ispor. početak Enejide (str. 1.—6.; osobito istaknuta mjesta):

Arma virumque cano, Troiae qui primus ab oris
Italiam fato profugus Lavinaque venit
litora, multum ille et terris iactatus et alto
vi superum, saevae memorem Iunonis ob iram,
multa quoque et bello passus, dum conderet urbem
inferretque deos Latio . . .

Kao što onda Vergilije zaziva Muzu, da mu bude na pomoć u pjevanju („Musa, mihi caussas memora"; st. 8.), tako pjesnik „Davideide" zaziva Isusa (st. 25.—27.):

Tu precor ò sanctum dimitte in corda furorem,
Da mihi Iessidem Iessidę carmine magno
Et cantu celebrare pari . . .

[1] To je prvo pjevanje, uz kratak pripomenak, štampao Milivoj Šrepel u „Građi za povijest knjiž. hrv." (4., 186.—215.).
[2] Šrepel str. 186.

Navodim još ovaj primjer. Lucifer se žali na svoju nemoć ovim gorkim riječima (st. 150.—158.):

> . . . „Nihil ergo possumus?" inquit,
> „Me, me ipsum infelix puer et mea regna triumpho
> Ducet ouans? dum vos (pudet oh!) torpetis inertes.
> Innocui ludunt et adhuc per colla cerastę?
> Nil furijs dignum et populo memorabile nostro,
> Quod timeat Deus et quod vel stupeam ipse, paratis?
> Quę noua formido aut peior formidine uirtus
> Corda gelat, quondam (memini) fortissima corda?
> Perdidi ob hoc cęlum?"

Taj govor sa svojim nizom retoričkih pitanja živo podsjeća na govor ljutite Junone, kad u sebi („secum") bjesni (st. 37.—41.; 46.—49.):

> . . . mene incepto desistere victam
> nec posse Italia Teucrorum avertere regem?
> quippe vetor fatis. Pallasne exurere classem
> Argivom atque ipsos potuit submergere ponto
> unius ob noxam et furias Aiacis Oilei?
> . . . . . .
> ast ego, quae divom incedo regina, Iovisque
> et soror et coniunx, una cum gente tot annos
> bella gero, et quisquam numen Iunonis adorat
> praeterea, aut supplex aris imponet honorem?

Kotoranin Ivo Bolica i Dubrovčanin Damjan Paskojev Benešić ugledavali su se u prvom redu na didaktičnu i pastirsku poeziju Vergilijevu. Bolica u svojoj „Descriptio Ascrivii [Kotora] urbis", u kojoj opisuje nesamo grad Kotor, već i svu Boku Kotorsku, uzima za ugled Georgike,[1] Benešić pak u bukolskim pjesmama imitira Vergilijeve ekloge.[2] Bolica je didaktik, kako je Vergilije u Georgikama, pa je stoga od Vergilija najbolje mogao naučiti, kako valja poučavanje zasladiti, da omili čitačima.[3] Još tješnje se ugledniku svome priljubio Benešić. Sadržaj njegovih pastirskih pjesama nije drugo doli „razvodnjivanje misli, što ih je naš Dubrovčanin pokupio po Vergilijevim bukolskim pjesmama . . ." (Körbler). Sasvim je razumljivo, da se i Benešićevi pastiri i pastirice

[1] Milivoj Šrepel: Ivan Bolica Kotoranin, latinski pjesnik („Rad" 118., str. 116.—136.).

[2] Đuro Körbler: Iz mladih dana triju humanista Dubrovčana 15. vijeka [Pucić, Crijević, Benešić] („Rad" 206., str. 218.—252.).

[3] Savremenik i zemljak Boličin bijaše Ludovik Pasquali (* oko 1500., † 1520.). Pjevao je ponajviše na talijanskom jeziku, ali ima od njega i nešto latinskih pjesama, u kojima su mu uzorom služile Vergilijeve bukolske pjesme (Körbler, Talijansko pjesništvo u Dalmaciji 16. vijeka; „Rad" 212.). „Vergilije mu . . . bijaše glavno vrelo za biranu pjesničku dikciju" (ibid. str. 51. i 52.).

zovu: Mopso, Titir, Menalka, Tirsis, Dafnis, Koridon, Galatija i t. d. Osim tih pjesama ispjevao je Benešić i jednu odužu religioznu pjesmu pod natpisom „De morte Christi" u deset pjevanja, u kojoj on, kako tvrdi Körbler,[1] nasljeduje Bunićev ep „De vita et gestis Christi". Prema tome i u toj pjesmi ima reminiscencija na Vergilija, kako ih ima u djelu Bunićevu, koje je Benešiću služilo ugledom.

U XVI. vijek pripada još i Jacobus Flavius Eborensis, poznatiji pod svojim greciziranim imenom Didacus Pyrrhus. Didak se Pir doduše rodio (god. 1517.) u Evori (Ebori) u Portugaliji (zato se naziva i „Lusitanus"), no kako je proživio u Dubrovniku oko pedeset godina, pa je tu i umr'o, držali su ga Dubrovčani svojim sugrađaninom, te ga i mi možemo uvrstiti među naše latiniste.[2]

Didak niti se istaknuo u epskoj poeziji niti je pjevao bukolske idile, pa ipak i u njegovim pjesmama, premda su po sadržaju vrlo različite od tvorina Vergilijevih, nahodimo aluzija i reminiscencija iz djela rimskog pjesnika. Koliko je pak sâm Didak poštovao Vergilija, razbira se iz njegova zbornika „Qui poetae et oratores tum graeci tum latini imitatione digni", gdje on palmu daje Vergiliju i drži ga vrednijim od Homera. To dakako posve odgovara stanovištu humanista, koji su smatrali, da je Homer prost i opor, a istom Vergilije da je izgladio njegovu prostotu. Što pak na drugom mjestu, kad pjeva elogium Ariostu i poredeći ga s Vergilijem i njegova Rolanda s Enejom, pridaje Ferraraninu veću vrijednost nego Mantovljaninu, samo je primjer prekomjerne hvale, kojom su humanisti opsipavali svoje savremenike, kad su im posvećivali kakvu pjesmu. Karakteristično je i to, da on u jednom distihu tvrdi, da će plod pjesničkog rada njegova svakojako biti „tersa (glatka) poesis", kad se udruže:

Ars et natura et *longo Maro tritus ab usu.*

Vergilije mu je dakle bio učiteljem i u latinskom jeziku i u latinskoj poeziji. Ali osim što je možda od Vergilija učio tehnički dio pjesničkog rada i stekao „copiam verborum", nije se mogao mnogo njime koristiti, jer, kako sam već pomenuo, karakter i sadržina pjesama Didakovih od veće su česti posve različiti od Vergilijeva

[1] U svom referatu u „Verhandl. deutscher Phil.".

[2] Đuro Körbler: Život i rad humanista Didaka Pira Portugalca, napose u Dubrovniku („Rad" 216., str. 1.—169.).

pjesničkog rada. Zato on iz Vergilija i nije mogao prenositi drugo nego gdjegdje pokoju sitnicu.[1]

Iz banovinske Hrvatske pripada među latiniste XV. vijeka čuveni u humanističkom svijetu Kešinčanin Janus Pannonius (* u Kešincima 1434., † u Medvedgradu kod Zagreba 1472.). Jan se Panonije istakao kao vrstan sastavljač epigramâ (Šrepel: O cinizmu Panonijevih epigrama; Nast. Vj. IX., 37.—42.), no da je u njega bilo i „vergilijskog" duha, dokazuje činjenica, da se „mladi pjesnik spremao opjevati slavna djela Sibinjanina Janka u borbi s Turcima jamačno sa željom, da postane njegovim Vergilijem . . ." (Šrepel str. 38.). Epigram, koji nam javlja tu namjeru Panonijevu, odista odiše duhom pjesnika Enejide, a glasi:

Tempus erit cum iam maturis viribus audax,
Sanguineas acies et Marcia bella tonabo
Ioannis magni; quantis modo caedibus acres
Turcorum obruerit populos, quibus ille profundas
Aequarit valles cumulis — scit saepe cruentus
Hebrus, et albentes etiam nunc ossibus agri
Paeoniae, ac mediis Rhodope calcata pruinis.

Panonije umr'o je u 38. godini života svoga, pa nije mogao da izvrši svoju nakanu, koja bi, sudeći prema sposobnostima nekadašnjega biskupa pečujskog, zacijelo bila dragocjen prilog naše latinske poezije XV. vijeka.

XVII. vijek — vijek, u kojem je hrvatska poezija u Dubrovniku počela najljepše cvjetati — razmjerno je oskudan na latinskim pjesnicima. U ovaj vijek pripadaju: Petar Palikuća (1564.—1650.), Nikola Brautić ili Brautović (Brautti; 1566.—1632.), Stjepan Gradić (1613.—1683.), Ivan Lukarević (Luccari; 1621.—1709.) i Benedikt Rogačić (Rogacci; 1646.—1719.). Petar Palikuća, Lopuđanin kao i Brautić, pjevao je kraće latinske pjesme, ali ih se veći dio izgubio. No i po onima, koje su preostale, dade se razbirati, da je

[1] Neka se ispor. na pr. ova dva distiha Didakova:

Rusticus es, Corydon, non rusticus inquit Alexis,
Cum puero pastor cerea pruna daret . . .

i:

Rusticus es, Corydon, et vis urbanus haberi:
Stulte, quis e sicco pumice quaerat aquam?

s heksametrima Vergilijevim (Ecl. II, 55—56.):

rusticus es, Corydon: nec munera curat Alexis,
nec, si muneribus certes, concedat Iollas . . .

(Körbler u pom. raspravi str. 46. i 61. Neka se ispor. još i str. 80.). Nešto reminiscencija iz Vergilija u Didakovim pjesmama iznosi i Kasumović u raspravi „Pjesme Urbana Appendinija i s njima izdana antologija dubrovačkih latinskih pjesnika" („Rad" 174., str. 59., 64. i 70.).

on vrlo dobro poznavao Vergilija.[1] Nikola Brautić[2] u svom kompendioznom djelu „Martyrologium poeticum" ne pokazuje izravnoga utjecaja Vergilijeva osim možda tu i tamo u sitnicama, kojima se nijedan latinski pjesnik nije mogao oteti.[3] Naprotiv odavaju jak utjecaj Vergilija Stjepan Gradić i Benedikt Rogačić. Obadvojica su, u latinskim heksametrima, opjevali strašni potres dubrovački od god. 1667., i tu je bilo prilike za njih, da se koriste svojim uspomenama iz Enejide, koja je također puna jezivih prizora. Napose izbija t. zv. „sapor Vergilianus" iz pjesme Gradićeve, koja je, pod natpisom „De laudibus serenissimae republicae Venetae et cladibus patriae suae carmen" štampana u Veneciji god. 1675. Gradić se obraća na Veneciju i na Talijance uopće, koje, po uzoru Vergilijevu, zove „*Iliaci* proceres":

Iliaci Proceres, celsis quos classibus olim
Portantes victos patria ex ardente penates
Vexit ad Euganeum melior fortuna Timavum,
Et geminam iussit Romanis arcibus Urbem
Condere, et aeternum Phrygiae superesse favillae . . .

(str. 13.)

Prije nego što će otpočeti da pripovijeda grozote potresa, on uvjerava čitača, da su one tako goleme, da se ni najdivljije čeljade ne bi moglo uzdržati od suzâ slušajući ih:

Qualibus horribili terrae conflata tremore
Tempestas nostram fatis agitaverit Urbem,
Nemo adeo ferus est, rerumque ignarus, et hospes,
Attonitas cuius non fama advenit ad aures
Et lacrimis oculos non humectavit obortis . . .

(str. 13.)

To je, dakako, kazano po uzoru Vergilijevih stihova u drugom pjevanju Enejide (st. 6.—8.), gdje Eneja otpočinje svoje pripovijedanje o propasti Troje:

quis talia fando
Myrmidonum Dolopumve aut duri miles Ulixi
temperet a lacrimis?

i onda dalje (st. 12.):

animus meminisse horret luctuque refugit.

[1] U pjesmici „In suam patriam encomiasticon", koju preštampava Körbler („Rad" 192, 4), kazuje se, na pr., more Vergilijevom frazom: „gurgite vasto".

[2] Đuro Körbler: Život i književni rad biskupa Nikole Brautića („Rad" 192, 1.—96.).

[3] Körbler: „Rad" 192, str. 90. i 92.

A kad je već ispripovjedio one užasne zgode, osjeća, da mu je pero još uvijek preslabo da iskaže sve, što je doživio u one grozne časove:

Non duro constent si pectora nostra metallo,
Centenisque sonent totidem ora, et guttura linguis
Omnia, multiplicis liceat discrimina fati
Atque omnes aditus mortis numerare, viasque.[1]

(str. 15.)

Tako otprilike kazuje i pjesnik Enejide, kad u šestom pjevanju (st. 625.—627.) opisuje grozore donjega svijeta:

non, mihi si linguae centum sint oraque centum,
ferrea vox, omnis scelerum comprendere formas,
omnia poenarum percurrere nomina possim.

Karakteristička su osobina klasičkog epa naširoko razvedene poredbe. U Homera ih nahodimo najprvo; od Homera ih je naučio Vergilije, a za Vergilijem su se povodili naši latinski pjesnici. Takva je, na pr., posve epska, „vergilijevska" poredba u Gradićevoj pjesmi:

Qualis Olympiacae properans ad munera palmae
Dat lora effusis auriga iugalibus, atque
Pronus anhelantes et voce, et verbere crebro
Suscitat, ingeminatque ictus, stimulisque fatigat:
Nec mora, nec requies urgendi, donec ad ipsam
Admoveat metam fessos Victoria currus;
Haud secus oppositos Aquilo violentus in ignes
Incubuit . . .[2]

Rogačićevoj je pjesmi o pogibiji Dubrovnika odugački natpis: De terraemotu quo Epidaurus in Dalmatia An. 1667. prostrata est, ad Cosmum III. Magnum Hetruriae ducem Benedicti Rogacci Proseucticon. I taj se pjesnik ugleda na Vergilija, kad hoće da uvjeri čitače, da nema riječi, kojima bi se dale dosta zorno opisati strahote one elementarne uzbune, koja je u malo časova rodni grad pjesnikov pretvorila u hrpu ruševina.

[1] Posve slični „ἀδύνατον" nahodimo i u drugoj Gradićevoj pjesmici (Ad Natalem Rondininum: štampano u djelu: Septem illustrium virorum poemata. Antverpiae MDCLXII [str. 229.—244.]):

Ahena non si vox mihi,
Non centum ardenti resonent si gutture linguae,
Merentis ad praeconia
Sim satis, et laudes valeam me effundere in omnes.

[2] Ali nesamo Enejidu, već i bukolske je pjesme dobro poznavao Gradić. U pjesmi „De Insulae Iupanae amoenitate" (koja je također štampana u zborniku „Septem illustrium") čitamo frazu: „mitibus hilares pomis". Ta „mitia poma" zacijelo imaju svoj ugled u st. 80. prve ekloge Vergilijeve:

. . . sunt nobis mitia poma.

Non ego si centum solido aere sonantia linguis
Guttura cum totidem Briareus vocalis haberem,
Ingeniumque mihi rapido torrentius amne
Eloquii immensis in carmina fontibus iret;
Quae dedit illa dies . . . . . .
. . . . . .
Expediam cantu, aut dignis ploratibus aequem.

(st. 159.—165.)

Pored pomenutoga već mjesta u VI. pjevanju Enejide poslužilo je Rogačiću kao ugled očevidno još ovo mjesto iz prvoga pjevanja (st. 607.—609.):

in freta dum fluvii current, dum montibus umbrae
lustrabunt convexa, polus dum sidera pascet,
semper honos nomenque tuum laudesque manebunt . . .

Treći Dubrovčanin, koji je latinskim heksametrima opisao potres od god. 1667., bio je Benedikt Stay, koji po vremenu pripada u XVIII. vijek, ali ja ga pominjem ovdje, jer je po predmetu svoje pjesme u vezi s Gradićem i Rogačićem. Njegova „Descriptio Terraemotus Rhacusini anno 1667." zaostaje po snazi za onima njegovih prethodnika, koji su bili savremenici događaja, dok on crpe samo iz tradicije, ali utjecaj drugog pjevanja Enejide dâ se i kod njega razbirati. Bolna uspomena na grozote potresa kazana je ovim riječima:

Hic patriae me casus et horrida fata meorum
Quaequae hic quondam uno pariter cecidere sub ictu
Millia multa, movent animoque horrescere cogunt,
Prorsus et oblitum causarum excedere certos
Carminis impellunt fines, ultroque dolori
Indulgere meo paulum cinerique Meorum,
Dum, pueris toties quae nostri cumque solebant
Cum lacrymis cum singultu memorare parentes
Quondam visa, libens repeto atque audita revolvo.

Stay čak upotrebljava prema uzoru Vergilijevu i arhaistički genitiv na -ai: vitai = vitae.

Što se najzad tiče Ivana Lukarevića, mora se istaći, da nam je pjesnički rad njegov nesamo prilično nepoznat, već i teško pristupačan, jer se veći dio toga rada još neštampan nahodi u Rimu; ali po onome, što Körbler na jednom mjestu (Narodna Enciklopedija s. v.) kazuje o Lukarevićevoj poeziji, nije baš vjerojatno da u njoj ima mnogo odjeka iz Vergilija.

Od pjesnikâ XVIII. vijeka navodim kao poštovače i nasljedovače Vergilija: Vićentija Petrovića (1677.—1754.), Rajmunda Kunića

(1719.—1794.), Bernarda Zamanju (1735.—1820.), Đuru Ferića (1739.—1824.), Jurija Restija (1755.—1815.) i Marka Faustina Galjufa (1765.—1834.).

Vićentije Petrović[1] bijaše marljiv pjesnik latinski, koji je savjesno polazio stopama svojih uglednika: Horacija, Seneke, Vergilija i Juvenala. Osobito u oduljim pjesmama, koje su sastavljene od heksametara, „gotovo svaki stih opominje na srodan koji stih ili izričaj Vergilijev".[2] Izravno se Petrović ugledao na Vergilija u pjesmi ispjevanoj u čast cara Karla VI.: Carolus VI. Romanus imperator electus (1711.). Tu mu je ugledom služila čuvena četvrta ekloga Vergilijeva.[3]

Petrović pripada životom donekle još u XVII. vijek, no pjesničkim radom svojim čedo je XVIII. vijeka, a u tom se vijeku osobito jako razmahala latinska poezija u Dubrovniku. Kad već u drugim zemljama zapadne Evrope posvud narodni jezici preotimlju vlast nad mrtvim latinskim, u Dubrovniku je, a unekoliko i u drugim krajevima hrvatskim, još jedamput proplamsala ljubav za uglađeni jezik Ciceronov. Slavna imena Kunića, Zamanje, Ferića i Galjufa, koji su polučili svjetski glas, obilježavaju taj period naše novolatinske literature, a uz ove sjajne zvijezde reda se niz latinskih pjesnika „minorum gentium", kojima se danas već i samo ime izgubilo. Baš kad je bila na umoru, novolatinska je literatura u našim krajevima iznijela na površinu najjače zastupnike našega latinizma.

Najslavnije je djelo Kunićevo[4] njegov prijevod Homerove Ilijade na latinski jezik. To je uopće najbolji latinski prijevod Ilijade, i da je on nastao koje stoljeće ranije, Kunićevo bi se ime bilo pronosilo među imenima najboljih humanista Evrope. Ali u vrijeme, kad je živio Kunić, zanimanje za takovo djelo bilo je već vrlo ograničeno, te nije prelazilo preko najužeg kruga malobrojnih ljubitelja latinskog jezika.

Sasvim je prirodno, da je Kuniću pri tom prijevodu mnogo poslužio Vergilije. Rimski je pjesnik i sam nasljedovao Homera, pa se svaki latinski prevodilac morao ugledavati na nj kao na svog učitelja i uzornika. Dašto, Kunić vjerojatno nije navlaš imitirao Vergilija, već posve nesvijesno i nehotice, i štogod je uzimao iz

[1] Đuro Körbler: Vićentije Petrović Dubrovčanin („Rad" 186., str. 185.—304.).
[2] Körbler str. 255.
[3] Körbler str. 212.—215.
[4] Franjo Maixner: Život i rad Rajmunda Kunića („Rad", knj. 96. i 98.).

njega, on to nije ropski upotrebljavao, već slobodno i na najzgodnijem mjestu, „. . . tako da", kako ističe Maixner,[1] „njegov postupak ne odaje samo pravoga učenjaka i oštroumnoga poznavaoca kako Homera samog tako Vergilijevih djela, nego također malone svagdje pravoga vještaka i umjetnika".

Osim Ilijade preveo je Kunić i nekoliko Teokritovih idila,[2] a u tome mu je prijevodu bio uzorom Vergilije sa svojim bukolskim pjesmama, koje su, kako znamo, nastale pod utjecajem Teokritovim. Ali i tu je nasljedovanje Vergilija posve slobodno i podudara se s njegovim nasljedovanjem Vergilija u Ilijadi.

Od vlastitih pjesama Kunićevih pripada ovamo pjesma bez natpisa štampana u antologiji, koju je izdao Urban Appendini god. 1811.[3] Ivan Kasumović nadjenuo je pjesmi, koja je čisti plod humanističkih studija Kunićevih, natpis „Laudes vitae rusticae".[4] Pjesnik opisuje s velikim zanosom ljepotu života na selu, ali „taj zanos ne potječe iz čistog nadahnuća, što ga je pjesniku nadahnuo istinski seoski život, kako ga je sâm motrio, kako ga je sâm zavolio, nego je očito taj zanos ulio u pjesnikovo srce Vergilije krasnom svojom epizodom iz Georgika „Laudes vitae rusticae" ".[5]

Kao Kunić radio je i Bernardo Zamanja prevodeći na latinski Teokritove idile. Zamanja se služi dikcijom Vergilijevom, ali to samo zato, jer nije mogao upotrebljavati druge dikcije od one, koju je stvorio Vergilije. Novolatinski su pjesnici bili u teškom položaju, jer im je za njihov rad nedostajao široki val žive narodne besjede, te su bili prisiljeni zadovoljiti se onim jezičnim blagom, što im ga davaše — latinski rječnik. A u latinskom rječniku za pastirski im se govor gotovo kao jedini auktor navodio Vergilije.

Od Ferićevih latinskih djela ulazi u ovaj prikaz njegov pjesnički opis dubrovačke okolice, koji je štampan god. 1803. u Dubrovniku pod natpisom: Periegesis orae Rhacusanae.[6] Kao Bolici za opis Boke Kotorske, tako je Feriću za opis krasotâ dubrovačke okolice bio uzorom Vergilije. Možda je i cijeloj pjesmi dao povod

[1] Maixner: „Rad" 98., str. 145.

[2] Đuro Körbler: O Kunićevu i Zamanjinu latinskom prijevodu Teokritovih pjesama („Rad" knj. 164.).

[3] Urbani Appendini . . . Carmina. Accedunt selecta illustrium Ragusinorum poemata.

[4] Kasumović: Pjesme Urbana Appendinija . . . („Rad" 174.).

[5] Kasumović str. 86. i 87.

[6] Ivan Kasumović: Ferićeva perijegeza i rimski pjesnici (Nast. Vjesnik VIII., 257.—289.).

Vergilije sa svojim „Laudes Italiae" (Georg. II., 136.—176.[1]). Ferić ponajviše upotrebljava Vergilijev pjesnički nakit, njegove epitete i pjesničke izričaje. „To je bilo u neku ruku kao i u hrvatskoj narodnoj poeziji: i ona pjesničke nakite, epitete i pjesničke izraze upotrebljava uvijek iste u svakoj pjesmi i u svakoj sličnoj prigodi, kao da to pjesniku nahvalice na usta dolazi".[2]

Junije Resti[3] u prvom je redu pjevao satire, pa je dakako prirodno, da se najviše povodio za Horacijem i Juvenalom. No ipak se gdjegdje razbira i utjecaj Vergilijev. Poimence treba da se istaknu dvije satire Restijeve: 14. (s natpisom „Amazones") i 16. („Descensus ad inferos"), gdje je taj utjecaj najjači. Pišući svoju 14. satiru pjesnik je bez sumnje, opisujući svoje Amazonke, kao kontrast imao pred očima Vergilijevo lice Kamile, koja je sjajnim bojama opisana u Enejidi X., 486.—835. u junačkom boju s Trojancima, te koju i sâm Vergilije zove Amazonkom (u stihu 648.). A ima u toj satiri i drugih sitnica, koje podsjećaju na Enejidu.[4] Što se pak tiče 16. satire, tu već i natpis pokazuje, da se Resti ugledavao na Vergilija. Scenerija dônjeg svijeta kod Restija udešena je posve prema sceneriji podzemlja u Enejidi.[5]

Najveći poštovač Vergilijev između dubrovačkih novolatinaca bio je bez sumnje Marko Faustin Galjuf (Gagliuffi).[6] Körbler ga s pravom zove posljednjim našim znatnijim latinistom. On bijaše na glasu latinski improvizator, pa ako se u onom, što je napisao, i nije mnogo povodio za Vergilijem, ipak on nigdje ne taji, da Vergilija drži najvećim epskim pjesnikom, što ga je rodio svijet.[7] Galjuf je živio u doba, kad se počela pomalo pomračivati slava andeskog pjesnika, a na njegovo je mjesto stupao Homer. To je bilo doba, kad se sva obrazovana Evropa pomamila za narodnom poezijom, kad su se posvud počele skupljati i štampati narodne pjesme, te kad je i umjetna književnost uzela nasljedovati način narodne poezije. A u to je doba porasla i cijena Homeru, jer su njegovi epi po općenom sudu bili djelo narodnih pjevača. Stoga se, kako obično biva u doba reakcije, našlo dosta ljudi, koji su tvrdili, da Vergilije pored Homera uopće malo vrijedi, pa da nije bilo

[1] Kasumović str. 275.
[2] Kasumović str. 276. Neka se isporedi još i str. 276.—282., 284. i 286.
[3] Milivoj Šrepel: O latinskoj poeziji Junija Restija („Rad" 114., str. 99.—158.).
[4] Šrepel str. 135. i 136.
[5] Šrepel str. 138. i 139.
[6] Đuro Körbler: Dubrovčanin Marko Faustin Galjuf („Rad" 194. str., 182.—249.).
[7] Neka se, na pr., isporedi dražesna anegdota, koju pripovijeda Körbler na str. 215.

Homera, da ne bi bilo ni Vergilija. Galjuf je ostao vjeran staroj ljubavi svojoj, te je, držeći se poznatih stihova Propercijevih[1], i dalje uporno tvrdio, da je Vergilije prvi pjesnik, a Enejida najslavniji epos. Onima, koji su kazivali, da je Vergilija stvorio Homer, odgovorio je ovim duhovitim epigramom:

Virgilium fecit, dixisti, o Graecule, Homerus?
Adde etiam, pulcrum nec mage fecit opus.

S Galjufom završavam prvi odsjek svoje radnje, t. j. odsjek, u kojem sam htio prikazati utjecaj Vergilija na novolatinske pjesnike naše. Ja sam od tih novolatinaca naveo samo one, kod kojih se taj utjecaj ističe jače i vidnije, ali se ne smije misliti, da toga utjecaja nema i u onih, koji nijesu kazani u ovom prikazu. U manjoj se mjeri i uzgredice očituje utjecaj Vergilijev i kod mnogih drugih pjesnika, pače moglo bi se gotovo pouzdano reći, da valjada i nema našeg pjesnika latinskog, koji ne bi tu i tamo odao koji trag toga utjecaja, bilo da upotrebljava koju misao Vergilijevu bilo da se služi kojom poredbom njegovom, kojom frazom, kojim stihom ili čim sličnim.[2] Da navedem samo dva primjera. Pjesnik Vlaho Bolić (1717.—1756.; Kasumović, Pjesme Urbana Appendinija [Rad 174., str. 77. i d.]) pjevao je ponajviše pobožne kršćanske pjesme, ali u poslanici „Ad Acim [Ignjat Džordži] de eius poesi pastorali" pokazuje on, da mu je i Vergilije — uzornik bukolske poezije za sve humaniste — poznat u tančine. Iz pomenute poslanice njegove „miriše . . . dah pastirske poezije, osobito krasne Vergilijeve prve ekloge, da će svak reći, to je isti dah, ako i ne će moći — osim rijetkih izuzetaka — pokazati na sličnost s Vergilijevom poznatom eklogom" (Kasumović 82.). Urban Appendini (1771.—1834.) opjevao je u latinskoj pjesmi dolazak cara Franje I. u Dubrovnik god. 1818. — dakle zgodu, koja naoko nema ništa zajedničko s Vergilijem. Ali pjesnik je ipak našao veze s rimskim uglednikom. On je prigodnici svojoj dao oblik ekloge, u kojoj su lica: „Piscator, Pastor, Colonus et postea Lycidas, Corydon, Amyntas, Pastores" — a u dikciji njegovoj također izbija na površinu utjecaj rimskog pjesnika.[3]

[1] Cedite Romani scriptores, cedite Grai,
Nescio quid maius nascitur Ilia le.

[2] Tako je isto bilo kod novolatinaca i u drugim zemljama. „Die poetische Latinität . . . erscheint so vorwiegend eine Maronische, daß wir auf wenige Versificatoren stoßen, an deren Zeilen wir nicht den Einfluß ihres Meisters nachzuweisen vermöchten" (Zappert, Virgil's Fortleben im Mittelalter [Denkschr. d. Wiener Akad. 1851, II., 22.]).

[3] Na pr. u stihu: „illius ante pedes forsan *maiora canetis*" . . . (Ecl. IV., 1.: Sicelides Musae, paulo maiora canamus!).

Još jedno treba da ovdje istaknem. Ja sam se u ovom prikazu svom ponajviše ograničio na novolatinske pjesnike iz Dalmacije, i to s razloga, što su oni i najbolji i najpoznatiji. Ali novolatinska je literatura, pa donekle i poezija, bujno cvala i u hrvatskoj Banovini, pa bi se bez sumnje i u toj poeziji dao razbirati utjecaj Vergilija. No ta nam je literatura dosad još slabo poznata. Uostalom, može se i ovako reći, da ćemo i u toj poeziji, koliko je ima — kod naših Baričevićâ, Sabolovićâ, Vernedâ, Brezovačkih, Mikloušićâ, Sebastijanovićâ, Milašinovićâ i dr. (da pomenem samo neke najkasnije) — naći isto što smo našli kod dalmatinskih novolatinaca. Za Sebastijanovića na pr. — jedinoga od pomenutih, čija je latinska poezija izbliže ispitana (F. Martinović: Život i pjesme Franje Sebastijanovića [Nast. Vj. XII., 310.—322.; 442.—457.]) — utvrđeno je da se u mnogim svojim pjesmama, napose u eklogama, vjerno povodio za Vergilijem. Razlika je između Dalmacije i Banovine samo u tome, što je Dalmacija bliža Italiji — ognjištu i žarištu novolatinske poezije — pa se zato u njoj bujnije razvila poezija, dok je u našim stranama, pod utjecajem hladnijega sjevera, prevladala latinska književnost u nevezanu govoru. Samo pjevanje prigodnicâ vrlo je obilno cvjetalo i u Banovini sve do najnovijih vremena.

II. Utjecaj Vergilijev na hrvatske pjesnike. Moćni utjecaj Vergilija na one naše pjesnike, što su pjevali narodnim jezikom, pokazao se već vrlo rano, na samom početku naše narodne književnosti i kod samog oca te književnosti Marka Marulića. Narodna se književnost i kod nas, kao i u drugim zemljama zapadne Evrope, razvija na temelju humanističkih studija, pa kao što je u Italiji pod dojmom preporoda nastala era humanizma, a iza nje se rodila književnost pisana narodnim jezikom, tako je bilo i u nas. Klasički nam je svjedok za to baš Marko Marulić, koji živi na prijelazu iz ere humanizma u doba narodne književnosti i sudjeluje u obje epohe. Pa kako su i naši zastupnici narodne književnosti bili humanistički obrazovani, prirodno je, da se i u njihovim djelima obilato javljaju reminiscencije iz klasičke starine, napose Vergilija. „. . . der große Dichter scheidet nicht aus seiner die lateinische Poesie [srednjega vijeka] beherrschenden Stellung, ohne in dem sich regenden jungen Leben nationaler Dichtkunst die Spuren seines schönen Daseins zurückgelassen zu haben" (Zappert 22.).

Za Marulića je kazano da je u latinskoj „Davideidi" svojoj vjeran učenik Vergilijev. Tako isto je utjecaj rimskog pjesnika oče-

vidan i u „Istoriji svete udovice Judit". Vergilije, „il savio gentil, che tutto seppe", kako o njem reče Dante, u prvom je redu našim epskim pjesnicima bio učitelj u njihovu pjesničkom radu. „Die Epiker der mittelalterlichen Zeit [i kasnije] borgten häufig und vorzugsweise ihre Farben von Virgil's Palette" (Zappert 22.). Već u prvom pjevanju „Judite",[1] gdje se opisuje vojska Olofernova, taj opis živo podsjeća na Vergilijev opis Turnove vojske (Aen. VII., 641.—817.). Obadvojica pjesnika opisuju nesamo vojske i pratež njihov, već i nošnje i oružje pojedinih četa. Kad prolazi Turnova vojska, tutnji zemlja (Aen. VII., 722.):

scuta sonant pulsuque pedum conterrita tellus.

Tako i ondje, gdje se pomiče Olofernova vojska:

od konjske bahati zemlja se potresa,
ništar ne poresa ni trava ni žito,
kuda vojska plesa, po sve ono lito.
(Jud. I., 286.—288.).

A u obje se vojske ističu vojvode njihove: onamo Turno, ovamo Oloferno. Među prvim junacima italskim kreće se držeći oružje Turno, za glavu viši od sviju; na visokom njegovu šljemu trostruka je griva, a na sjajnom štitu izrađena je u zlatu božica Io [sublatis cornibus Io auro insignibat]; za Turnom guraju se pješaci kao oblak (nimbus peditum, Aen. VII., 793.; Šrepel, Rad 146., str. 196.). Tako se i Oloferno ističe u svojoj vojsci:

Šapka staše s perom na glavi, doli pak
na bedrih sa srebrom sablja tere bičak;
gledaše ti ča svak, lipo ga odivaše
dolama, ke utak zlatom prosivaše.
(Jud. I., 241.—244.).

Obje su vojske jake, ali su od njih jači i Eneja i Judita, jer su odabranici božji. Dobro to osjeća kralj Latin, kad u vijeću, bivši se zasitio vojevanja, veli vijećnicima (Aen. XI., 305.—307.):

bellum importunum, cives, cum gente deorum
invictisque viris gerimus, quibus nulla fatigant
proelia, nec victi possunt absistere ferro.

A na sličan način umuje u drugom pjevanju i Akior (Šrepel str. 196. i 197.):

Jere se rviše za nje vazdi bog njih,
nigdar ne izgubiše, ner kad grih sape jih,
kad bo bogov tujih prijaše, ostaviv
boga svoga, bog svih podloži pod svoj gnjiv.
(Jud. II., 277.—280.)

[1] Milivoj Šrepel: O Maruliću („Rad" 146.).

Karakteristične su u „Juditi" naširoko izvedene poredbe, koje odavaju klasički utjecaj, dakle u prvom redu Vergilija. Tako na pr. poredba s jelenima (I., 215.—216.):

brže t' bi ticali skačući dubravom,
ner kad bi bigali jelini pred lavom . . .

podsjeća na Aen. X., 723.—725.:

impastus stabula alta leo ceu saepe peragrans,
suadet enim vesana fames, si forte fugacem
conspexit capream aut surgentem in cornua cervum . . .

a ona u III., 219.—232. na Aen. VII., 718.—719. Ali ima još vrlo velik broj poredbi, koje, ako i nijesu izravne imitacije Vergilijevih poredbi, ipak strukturom svojom upućuju na to, da su mogle nastati samo kao nehotične reminiscencije na slične poredbe u staroklasičnim epima. Takova je na pr. vrlo lijepa poredba u II. pjevanju (st. 37.—46.), gdje se Olofernova vojska u svom pobjedničkom pohodu poredi s olujnim oblakom:

Kako kad tmastima kreljutmi oblak gust
prikriv nebo dima, miga, gromi u hust;
mornar jidra popust, upije ter hiti,
da k kraju svrnuv šust u porat uhiti;
težâk drhće liti, boji se, govori:
grad mi će pobiti vinograd i bori,
i žita, ka gori jur podivaju klas,
ojme! zgubih skori mu hranu, moj trud vas:
tako t' ognjenu vlas Oloferna slišav,
trepi svak . . .[1]

Drugi su primjeri: III., 5.—12. (Oloferno se poredi s vatrenim konjem), III., 219.—233. (Ozija se poredi s brodarom na uzburkanom moru), V., 65.—70. (Judita se poredi s ribarom, koji mami ribu), V., 251.—258. (Judita se poredi sa sokolom, koji uhvati lovinu) i t. d. I nastajanje dana i noći prikazuje Marulić opširno (Šrepel to naziva „amplifikacijom") na način klasičkih epika, dakle i opet u prvom redu Vergilija. Ispor. III., 85.—88.:

Jur sunce ničeće nagnul' biše kola,
svitli obraz hteće zamaknuti dola;
istočnoga okola jur šćićaše stranu
noć, dvižuć od zdola crnokosu glavu . . .

[1] Ako i to nije možda uspomena na Aen. XII., 451.—455.:
qualis ubi ad terras abrupto sidere nimbus
it mare per medium: miseris, heu, praescia longe
horrescunt corda agricolis, dabit ille ruinas
arboribus stragemque satis, ruit omnia late;
ante volant sonitumque ferunt ad litora venti . . .

ili III., 131.—132.

> Od postilj istočnih dviže glavu Titan,
> osini tmin' noćnih da zarene hitan . . .

Taj je „Titan"[1] imao možda biti „Titon", suprug ružoprste Eos ili Aurore, kao što se na pr. kazuje kod Homera (Λ, 1.—2.):

> *Ἠὼς δ' ἐκ λεχέων παρ' ἀγαυοῦ Τιθωνοῖο*
> *ὄρνυθ', ἵν' ἀθανάτοισι φόως φέροι ἠδὲ βροτοῖσιν . . .*

ili kod Vergilija (IV., 584.—585.):

> Et iam prima novo spargebat lumine terras
> Tithoni croceum linquens Aurora cubile.

Ispor. i IV., 165.—168.

Utjecaj Vergilijev odavaju dakako i drugi naši epski pjesnici, koji su slijedili iza Marulića. Petar Zoranić, Juraj Baraković, Dživo Gundulić, Jerolim Kavanjin, Jaketa Palmotić Dionorić i Brno Karnarutić u Dalmaciji, a Petar Zrinski u hrvatskoj Banovini — svi su se oni, koji više koji manje, u pjesničkom stvaranju svom dali rukovoditi uspomenama na pjesnički rad auktora Enejide i Bukolika. Oni su doduše imali i drugih uzora, no ipak se nijesu mogli oteti ni utjecaju Vergilijevu, i to stim manje, što su, najzad, i uzori njihovi više manje zavisni od Vergilija.

Petar Zoranić (rođen 1508.; umr'o prije 1569.), na pr., u svojim „Planinama" stoji doduše pod jakim utjecajem talijanskim (Dante i Sannazaro), ali je on bio i temeljito klasički obrazovan, kako se to razbira u svem sadržaju „Planinâ", a i Vergilija je dobro poznavao, jer ga nekoliko puta naročito citira (ispor. Stari pisci hrvatski XVI., str. 13., 45. i 83.). Zoranić nas vodi u pakao, kako Vergilije svoje čitače vodi u podzemlje, pa iako u njegovu opisu pakla nema reminiscencijâ na Enejidu, ipak je izvan svake sumnje, da je sama ideja o takvu putovanju, bilo izravno ili neizravno, potekla od rimskog pjesnika. Uzato izbija utjecaj Vergilijevih bukolskih pjesama u opisu Zoranićevih pastira, koji odavaju nesumnjivo srodstvo s Titirima, Menalkama, Mopsima i Koridonima rimskog pjesnika. Svi su Zoranićevi pastiri, kako to dobro ističe Vodnik (Pov. hrv. knjiž. I., 142.), uglađena čeljad, što ljubi i uzdiše galanterijom i čitavom frazeologijom trubadurâ. Takva je pastirska poezija dakako neprirodna, ali je nastala posve prirodno i vuče, kako znamo, ko-

[1] U bilješci, koju je dodao tome mjestu valjada sâm Marulić (Stari pisci hrvatski I., str. 67. i 68.), veli se uz stih III., 131.: „Titan: to je ime sunca, ko je mnozimi imeni zvano od starih poet."

rijen baš od Vergilija. Bukolska poezija rimska „procvala je na razvalinama javnog i društvenog života, kad su pjesnici, odvraćajući se od rasutog života javnoga, tražili smirenje u idili prirode. U Vergilijevim eklogama, koje su najviše utjecale na renesansnu idilsku poeziju, pastiri su patriciji rimski" (ibid.). Takovo smirenje u prirodi traži i Zoranić — živući u nemirnoj mletačkoj Dalmaciji, kojoj prijeti propast od Turaka — no usprkos svojoj zavisnosti od humanizma i tradicije, njegovi su pastiri, možda baš utjecajem Vergilijevim, ipak prirodniji od posve fiktivnih tipova Sannazarovih.

Mnogo jači utjecaj Vergilijeve Enejide opaža se u djelu Zadranina Jurja Barakovića (1548.—1628.). I on je u svojoj „Vili Slovinki" — u kojoj prikazuje povijest grada Zadra — opisao pakao, ali u tome opisu služio mu je uzorom baš Vergilije. „Kraljevstvo njegovo (t. j. pakla)", čitamo u dvanaestom pjevanju „Vile Slovinke" (Stari pisci hrvatski XVII., 192.; stih. 864.—871.), jest:

. . . široko širinom
od vika, ne novo, a dugo dužinom,
propasno nižinom dokla se it more,
visoko visinom koliko sve gore.
Nigder nî stat gore, to moreš znati sam,
človeče nebore, varuj se donjih jam.
Tamni ga paklen mrak, zato je paklom zvan,
zač nigdar sunčen zrak vidit mu nije dan.

Način, kako se ovdje kuša prikazati golema prostranost pakla, podsjeća na ono mjesto u Enejidi, gdje se ističe dubina Tartara (VI., 577.—579.):

. . . tum Tartarus ipse
bis patet in praeceps tantum tenditque sub umbras,
quantus ad aetherium caeli suspectus Olympum.

Pakao je okružen ogradom, a oko nje teče rijeka (st. 878.—879.):

Tuj virom paklenim Letefka izvire,
ka dimom maglenim ogradu opstire.

„Letefka" je dakako Vergilijev „Lethaeus amnis" (VI., 705.). Do rijeke dolaze duše mrtvaca, a onda ih — kao u Enejidi — „Karont" prevozi prijeko. Na samom ulazu u pakao straži „Minošan", Vergilijev „Minos". Ispor. (Stari pisci XVII., 193.; st. 904.—909.):

Minošan grdak, star, kusorep, glavorog
na vrati jest vratar držeć broj i razlog.
On straža i magog jima var vrhu svih
ki dojdu pod podlog Plutanu za svoj grih.
Na čislo broji njih po razlog od straže,
upisav prida jih i kralju prikaže.

Kod Vergilija (VI., 431.—433.):

nec vero hae sine sorte datae, sine iudice sedes,
quaesitor Minos urnam movet; ille silentum
conciliumque vocat vitasque et crimina discit.

Baraković razlikuje tri odjela („mista") u paklu, a to otprilike odgovara razdiobi Vergilijevoj, koji u podzemlju poznaje carstvo Minovo, carstvo Radamantovo i carstvo blaženih. O prvom „mistu" kazuje se u „Vili Slovinki" ovo (St. p. XVII., 194. i 195., st. 944.—955.):

Prvi stan i mista zvana su tamnosti,
gdi svako zlo prista dav uzrok žalosti,
zač nije radosti, ni zraka svitloga,
neg plača zadosti i mraka noćnoga.
Vrh mista ovoga ne sude napasti,
zač jim nî od boga pušćeno oblasti.
Tote su dičica, u ta čad svaki gre
kim zgasne zenica prez krsta da umre.

Prem da bol ne ćute ni oganj goruć̀i,
jadom se li smute, u tminah budućí,
a dobro znaduć̀i Spasove beside
nigdar svemoguć̀i da obraz ne vide . , .

I Vergilije smještava u prvo „misto" (Minovo carstvo) prerano umrlu djecu. Ispor. (VI., 426.—429.):

Continuo auditae voces vagitus et ingens
infantumque animae flentes *in limine primo* [kurziv od mene],
quos dulcis vitae exortis et ab ubere raptos
abstulit atra dies et funere mersit acerbo.

U drugom se „mistu" pakla nahodi „Eližisko polje" (Elysium; Aen. VI., 541.), ali ono ne označuje carstvo blaženih, već boravište onih, koji su poginuli od ljubavi (St. p. XVII., 197. i 198.; st. 1048. i d.):

Eližisko polje vladanja toga dil,
po komu dovolje grišnikov cvili cvil,
kih ljupka strili stril, zač ljubav slidiše
na svitu svojih vil, ter u njoj umriše,
još ćute i sliše živi plam ognjeni
već nego trpiše na svitu ljubeni,
zač kako gorika živa put goraše,
da gori dolika duh ki ju dvoraše.

Od mrte do mrte [kurziv od mene] gredu se krijući
hteć̀ da trud rasprte i oganj goruć̀i,
jer za njih budućí zelene mrte lug
uzbuja restući obilan jadnih tug.

Prid drugom biži drug hteć vidjen ne biti,
gdi plaća plačem dug ki ne će zabiti,
i kada veće mni otajno bit skriven,
da mu sram vidjen nî, ostane otkriven.

Takovo boravište poznaje i Enejida, i tu se Eneja sastaje s Didonom. Ispor. (VI., 440.—444.):

nec procul hinc partem fusi monstrantur in omnem
lugentes campi; sic illos nomine dicunt.
huc, quos durus amor crudeli tabe peredit,
secreti celant calles et *myrtea*[1] [kurziv od mene] circum
silva tegit; curae non ipsa in morte relinquunt.

A i ono, da „prid drugom biži drug hteć vidjen ne biti", kao da ima svoj izvor u oporom vladanju Didone, koja

. . . solo fixos oculos aversa tenebat,
nec magis incepto voltum sermone movetur,
quam si dura silex aut stet Marpesia cautes.
tandem corripuit sese atque inimica refugit
in nemus umbriferum . . . (st. 469.—473.)

Na „Eližiskom polju" stoji i kraljeva („Plutanova") palača, a kraljica motri nesretne ljubavnike i ruga im se. Tko bi joj donio dar, kad onamo ude, „bio bi gospodar da opet izlize". A taj je dar (St. p. XVII., 198.; st. 1080. i d.):

. . . dub jedan neplodan, zlatolist,
posvećen starih dan kraljici za korist.
Tko more na nj ulist i granu odlomit
i zajti doli čist kraljici krunu svit,
ter noseć ta zavit, straže ga propuste,
može bit stanovit da g' opet ispuste.
zač je red straži dan, s tim darom tko pride
da projde slobodan i opet odide.

Ta je grana zlatolista Vergilijev „aureus ramus", o kojemu čitamo u Enejidi (VI., 136.—143.):

. . . latet in arbore opaca
aureus et foliis et lento vimine ramus,
Iunoni infernae dictus sacer; hunc tegit omnis
lucus et obscuris claudunt convallibus umbrae.
sed non ante datur telluris operta subire,
auricomos quam qui decerpserit arbore fetus.
hoc sibi pulchra suum ferri Proserpina munus
instituit . . .

[1] Mrča („mrta") je posvećena Veneri. Ispor. Verg. Ecl. VII., 61.—62.:
Populus Alcidae gratissima, vitis Iaccho:
formosae myrtus Veneri, sua laurea Phoebo . . .

Ali, kazuje Baraković, samo su petorica bili sretni da nađu taj zlatolist, a to su: Orfej, „Težej", „Poluce", Eneja i „Erkole".

Treći je pakleni „stan" po „Vili Slovinki" carstvo „Radomanta", koje odgovara Radamantovu carstvu opisanu u Enejidi u stihovima 548.—627. šestoga pjevanja. Kao što ga kod Vergilija optječe ognjeni Flegeton (st. 550.—551.):

> quae [moenia] rapidus flammis ambit torrentibus amnis,
> Tartareus Phlegethon, torquetque sonantia saxa . . .

tako u „Vili Slovinki" tu službu čini Ereb. Ispor. (St. p. VII., 199.; st. 1121. i d.):

> Erepskih vod vrilo optiče devet krat
> muteći črnilo okolo plačnih vrat.
> Plutana drugi brat to misto vojuje,
> kralj veli Radomant u paklu kraljuje,
> služe mu Aleto [Alecto], Težifon [Tisiphone],
> Mejera [Megaera],
> vladanje prokleto. Kralj, zakon i vera.

U tome su carstvu, kao kod Vergilija, najteži grješnici; tu su „žiganti" (Titania pubes; Aen. VI., 580.), tu je „Titio", kome „oral" srce „dre":

> . . . Tityon, Terrae omniparentis alumnum,
> cernere erat, per tota novem cui iugera corpus
> porrigitur, rostroque immanis voltur obunco
> immortale iecur tondens fecundaque poenis
> viscera rimaturque epulis habitatque sub alto
> pectore . . . (VI., 595.—600.)

pa drugi kažnjenici, među kojima se nahodi i „Juraj, ban Smiderski" (Đurđe Branković).[1]

Pakao opisuje od nasljednikâ Barakovićevih još i Džívo Gundulić (1588.—1638.) u „Osmanu", Jaketa Palmotić Dionorić (1623.—1680.) u „Dubrovniku ponovljenu" i Jerolim Kavanjin (1641.—1714.) u pjesničkoj enciklopediji svojoj „Povist vanđelska" (Bogatstvo i uboštvo), ali se nijedan od njih nije toliko ugledao na Vergilija koliko Baraković. Za Gundulićev opis, na pr., kazuje švedski naučenjak Alfred Jensen u svojoj opsežnoj studiji „Gundulić und sein Osman" (Göteborg 1900.) ovaj sud: „Der Mangel an origineller Phantasie [kod Gundulića] macht sich vielleicht am meisten fühlbar, wo es sich darum handelt, ein übersinnliches

[1] Ispor.: Ante Petravić, Juraj Baraković o Đurđu Brankoviću (Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор IX., 123.—128.).

Element in die Handlung einzuziehen. Gundulić konnte einerseits nicht darauf verzichten, dem Beispiele von Vergil und den Italienern zu folgen, die Unterwelt d. h. die christliche Hölle mit einem poetischen Besuch zu beehren, andererseits aber war er gar nicht fähig, diese Aufgabe in irgend welcher selbständigen oder sublimen Weise zu lösen, und die Schilderung wird nur ein blasser Schatten italienischer Schatten" (str. 293.). Tako isto su blijedi opisi pakla kod Palmotića i Kavanjina. Jedan i drugi prikazuju pakao prema sredovječnom kršćanskom vjerovanju, osim što se pominju i neka mitološka imena kao: Kimera, Gerijon, Kočit (kod Palmotića), Cerber „troglavi pas", Karont, Pluton i Sizifon (kod Kavanjina). Ktome je Kavanjinov opis vrlo razvučen (opseže čitavih pet pjevanja [XX.—XXIV.]), no umjetnički mu je efekt posve slab. „... njegov pakao ... niti ima kakih poetičkih krasota niti kakih lijepih opisa. Onih pet pjevanja, u kojima Kavanjin opisuje pakao, puna su kojekakvog moralisanja i dosadnog naklapanja."[1]

Ali iako se Gundulić u opisu pakla daleko odmakao od Vergilija, ipak se u „Osmanu" opaža utjecaj „epskog uglednika renesanse" („der epische Musterdichter der Renaissance", kako ga zove Jensen str. 271.) u mnogim pojedinostima i sitnicama. Franjo je Marković u svojoj veliko zasnovanoj raspravi: Estetička ocjena Gundulićeva „Osmana" (Rad 46., 47., 50., 52.) poseban odsjek posvetio temi: „Osman prispodobljen s epi: Oslobođenim Jerusolimom, Enejidom, Odisejom te Ilijadom, Orlandom bijesnim i Lusijadom" (Rad 50., str. 96.—175.). Uglavnom se Gundulić povodio za Tassovim „Gerusalemme liberata", no kako je Tasso u mnogom čemu imitirao Enejidu, a što posredno što neposredno ugledavao se i na Homerove epe, opažaju se takve imitacije i u „Osmanu", samo je teško osjeći, dolaze li one neizravno preko Tassa ili su to nehotične reminiscencije samoga klasički obrazovanoga Gundulića. U prvom redu ističe Marković opsežne poredbe, koje su, kako je već pomenuto, karakteristička osobina staroklasičkih epa, a preko Vergilija su ušle i u romantičke epe renesanse. Od velikog broja takvih poredaba, što ih donosi Marković, navodim ova dva primjera:

(Osman XIX., 277.—288.)

Tak dva bika u planini
kad ih ljuven bies uhiti,
mukaju strašnoj u vrlini,
ovi onega ište ubiti;
zgiblju glave, želja mnoga
podžiže ih sveđ i srči,
tere jedan na drugoga
s' vitorozim čelom trči.

[1] David Bogdanović: Nešto o „Paklu" u hrvatskoj književnosti (Zagreb 1900.). Str. 38.

Ljubovca ih gleda iz stada,
ka je od boja uzrok njima,
i u sumnji stoji mlada,
čija od njih biti ima.

(Aen. XII., 715.—722.)

ac velut ingenti Sila summove Taburno
cum duo conversis inimica in proelia tauri
frontibus incurrunt, pavidi cessere magistri,
stat pecus omne metu mutum mussantque iuvencae,
quis nemori imperitet, quem tota armenta sequantur;
illi inter sese multa vi volnera miscent
cornuaque obnixi infigunt et sanguine largo
colla armosque lavant, gemitu nemus omne remugit . . .

(Osman XVI., 297.—300.)

Jak na dmienje od sjevera
kad zapjeni sinje more,
sila silu dočim tjera,
vali uzrastu kako gore . . .

(Aen. VII., 528.—530.)

fluctus uti primo coepit cum albescere vento,
paulatim sese tollit mare et altius undas
erigit, inde imo consurgit ad aethera fundo . . .

Osimtoga ispituje Marković i druge govorne ukrase u „Osmanu" i dolazi do zaključka, da mnogi od njih tako isto vuku korijen iz staroklasičkih epa. „Mnoge su metafore, personifikacije, hiperbole i gnome, refleksije, apostrofe, fraze, opisi, govori, karakteristike: kojimi Osmanida sad više sad manje sjeća na Tassov Oslobođeni Jerusolim, koji opet češće upućuje na Enejidu ili Homerove epe kao na uzor svoj" (Rad 50., str. 105.). Napose valja istaknuti, da lica Sokolice i Krunoslave mnogo podsjećaju na lice Kamile u Enejidi, a jamačno je, dodaje Marković, „imala biti uzvišeno prikazana smrt Krunoslave negdje u manjkajućih spjevih XIV., XV., kako je prikazana smrt Kamilina u Aen. XI., 758.—835." (Rad 50, 809.).

Još ću dodati, da i Gundulić zaziva Muze, prije negoli će otpočeti pripovijedati zgode svoga epa:

O djevice čiste i blage,
ke vrh gore slavne i svete
slatkom vlasti pjesni drage
sviem pjevocim naričete,
narecite sad i meni . . .

(I, 29.—33.)

pa onda i to, da i pjesnik „Osmana" u četvrtom pjevanju donos opsežan katalog vojske, kako su ih donosili Homer i Vergilije, a od njih su taj običaj primili pjesnici renesanse.

Jaketa Palmotić nema prilike da opisuje vojsku, ali se i on povodi za drevnim ugledima, kad u početku svog „Dubrovnika ponovljena" poziva Muze u pomoć:

O božice slavnieh gora
kâ veseloj u ljuvezni
u vjenačcu od lovora
pjevaš sa mnom slatke pjesni,
tvû neumrlu spravi liru,
da budemo sad pjevati,
kô Dubrovnik u nemiru
silna trešnja shara i skrati . . .

Tradiciju Marulića i Zoranića, koji su prvi pjevali o borbama našega naroda s Osmanlijama, s uspjehom nastavlja Zadranin Brna Karnarutić, koji je živio u XVI. stoljeću, svojim herojičkim epom „Vazetje Sigeta grada" (štampan u Mlecima god. 1584.). To je prvi ep ispjevan u čast uspomene sigetskog junaka.[1] U posveti Karnarutić kao Marulić kaže, da nasljeduje „stope starih pjesnikov, koji petjem svojim navistevali jesu svitu hrabrosti poglavitih ljudi", ali u samome djelu utjecaj klasika ograničen je na „uobičajeni proemij i na katalog turske vojske u prvom pjevanju" (Vodnik 189.). I odista se Vergilijev „Arma virumque cano" ogleda u prvim stihovima „Vazetja"; ispor.[2]

Gospode i knezi harvatskih, tolikoj
Turačkih vitezi sada poju poboj,
Pri gradu Sigeta kojino se j' sgodil,
U ki svih dob leta turski se j' rob vodil.
A to hti oni car, soltan Soliman,
Pripuke dobi star, da, čestit poganin,
Ki, pokle se na sag carastva postavi,
Mnogu zemlj' i rasag poda se podstavi.
On razbi Gazelu, Mameluke pobi,
Tjadari k Babelu Jegjipat vas dobi,
On slavni Biograd vaze svojom silom.
Potom, kako bi rad Rudu, hrabrim dilom
On Ugre razbivši, da mu se Budin, grad,
Lauša ubivši, kino biše kralj mlad.
Sablje mu žuč zveča i njega sile zloć
Tja v Nimce prik Beča. Tolika mu bi moć.[3]

A opsežni katalog vojske turske (Kakov biše car? — Janjičari. — Spahije. — Sulfatari. — Siromasi. — Sesdefer [konjušar] begov. —

[1] Milivoj Šrepel: Sigetski junak u povijesti hrvatskoga pjesništva („Rad" 148.).
[2] Citiram po zagrebačkom izdanju god. 1866. priređenom od Velimira Gaja.
[3] S izričajem „Tolika mu bi moć" neka se isporedi Aen. I., 33.: Tantae molis erat Romanam condere gentem.

Konji svakojaci) dakako podsjeća na Homerov „*Κατάλογος τῶν νεῶν*“, ili, da pravije reknem, na slični katalog u Vergilijevoj Enejidi VII., 641. i d.

Karnarutićevim je stopama krenuo praunuk sigetskog junaka, grof Petar Zrinski (1621.—1671.), prevedavši i preradivši madžarsko djelo svoga brata Nikole „Adrianskoga mora Sirena iliti Opsida Sigeta“ (štampano u Mlecima 1660.), koje tako isto pjeva slavu hrvatskoga bana poginuloga u Sigetu. Nekoliko napomena o klasičnom, a napose Vergilijevu utjecaju na to djelo zabilježio je Vatroslav Jagić.[1] Zanimljivo je, da se sâm uvod u ep slaže sa ona četiri stiha, koja kadšto dolaze pred prvim pjevanjem Enejide, ali zacijelo ne potječu od Vergilija. To su stihovi:

Ille ego, qui quondam gracili modulatus avena
carmen, et egressus silvis vicina coëgi,
ut quamvis avido parerent arva colono,
gratum opus agricolis, at nunc horrentia Martis...

A početni stihovi u Zrinskoga glase:

Ovo ja ki prvo u mojoj mladosti
Nastojah marljivo v ljubave kriposti,
Suprot stah batrivo vsakoj okornosti,
Sad ću spivat pravo Marča batrivosti...

Tako i riječi, koje ban Nikola govori svom sinu Jurici u petom pjevanju, kad ga s listom šalje kralju:

Uči se viteške od me stalnosti,
Uči se krajinske preskrbne vernosti;
Pogljej na velike pomnje i kripŏsti,
Gljej vnoge prilike v kih je sreće dosti...

podsjećaju na stihove u Enejidi (XII., 435.—440.):

disce, puer, virtutem ex me verumque laborem,
fortunam ex aliis. nunc te mea dextera bello
defensum dabit et magna inter praemia ducet.
tu facito, mox cum matura adoleverit aetas,
sis memor et te animo repetentem exempla tuorum
et pater Aeneas et avunculus excitet Hector.

U samoj radnji eposa ističe Jagić još ove reminiscencije:

1. U prvom pjevanju Bog naređuje aranđelu Mihajlu, da furiju Alektu pošalje u Carigrad, da podbuni sultana protiv kršćana. To je prema Aen. VII., 324.—474., gdje Alekto na zapovijed Junoninu kraljicu Amatu i Turna potiče na otpor protiv Eneje.

[1] Vatroslav Jagić: Adrianskoga mora Sirena (Književnik III., 336.—407.).

2. Junaštvo mladoga Rizmana, koji u trećem pjevanju pogiba sa svojim ocem Mehmet-pašom, podsjeća na Aen. X., 790.—820., gdje Lauso hoće da osveti smrt oca svoga Mezencija i pritom sâm pogiba od ruke Enejine.

3. Opis turske vojske u prvom pjevanju i opet je samo imitacija sličnog opisa u Aen. VII., 641. i d.

4. I poneke poredbe bez sumnje vuku lozu iz Vergilijeva epa. Ispor. na pr. ovu iz šestoga pjevanja:

> Tu Vid [Deli Vid] kot pećina med valovi staše,
> Krupovit kot stina oblak razganjaše;
> Silna mu godina jur ščit spunjavaše
> Strilom, lančom črna kad ga pokrivaše . . .

koja podsjeća na poredbu Aen. X., 693.—696.:

> ille velut rupes, vastum quae prodit in aequor,
> obvia ventorum furiis expostaque ponto,
> vim cunctam atque minas perfert caelique marisque,
> ipsa immota manens . . .

Pregledavajući ostale starije epe naše našlo bi se zacijelo još i u drugima, koji nijesu ovdje pomenuti, reminiscencijâ iz Vergilija, ali kako su one neznatne ili je pače gotovo izvjesno da su ušle u djelo neizravno, preko drugih uzora pjesnikovih, bilo bi zališno ovdje ih izređati. Samo primjera radi za ovu tvrdnju svoju navodim ep Petra Kanavelovića (1631.—1719.) „Sveti Ivan biskup trogirski", u kojemu ima nekoliko takvih reminiscencija, ali su one vjerojatno potekle iz Gundulićeva „Osmana".[1]

Što se više primičemo novijoj dobi, utjecaj se Vergilija dakako u epskom pjesništvu našem pomalo gubi. Dolaze novi dojmovi, novi uzori, novi utjecaji; romantizam obara gospodstvo klasicizma, a narodna poezija slavodobitno ulazi u epsku poeziju kao suparnica klasičkih uzora. Uza sve to se u klasički obrazovanih pjesnika uspomene na Enejidu javljaju još i u najnovije vrijeme. Kao primjer navodim biser naše najnovije epike, Mažuranićevu „Smrt Smajil-age Čengijića". Znade se, da je Mažuranić, stvarajući to remek-djelo svoje, crpao svoje nadahnuće iz tri vrela: iz narodne pjesme, iz dubrovačkih uzora i, najzad, iz uspomena klasičkih. Te klasičke uspomene i nijesu tako malobrojne, kako bi mnogi pomišljao, a pretežnom većinom potječu one baš iz Vergilija. Skupio ih je Kerubin Šegvić u svom izdanju Smajil-age Čengijića (Zagreb 1894.). Najčešće se

[1] Scherzer: Petra Kanavelića Sveti Ivan biskup trogirski (Nast. Vjesnik IV., 268.—281.).

one nahode u „Četi". Vrlo je dobro, na pr., poznato ono mjesto, gdje četa, umorna nakon noćnog puta, stizava na Moraču i tamo sjeda da „danuje dan".

(St. 290.—306.):

Tko se snizi k rosnoj travi
sankom krijepit snagu tijela;
tko ljut oganj puški ogleda
i fišeke smrtne broji,
il oštricu pouzdanu
vjernu nožu gladilicom gladi;
tko izvabiv iskru iz kremena
tvrdijem nădom, ter u šušanj laki
zapretav je, pak navaliv granja,
za čas malen dahom junačkijem
plamen piri; a tko darak
stada krotka, četvrticu ovna,
na ljeskovu veseo vrti ražnju,
il bijelu krišku sira
iz utrobe vjernoj torbi vadi.

Taj je prizor — dašto, po svoj prilici nesvijesna — imitacija onoga mjesta u prvom pjevanju Enejide, gdje se opisuje, kako se Teukrani nakon teške oluje spasavaju na obalu Afrike i tamo se krijepe i odmaraju. Ispor. Aen. I., 171.—179.:

. . . ac magno telluris amore
egressi optata potiuntur Troes harena
et sale tabentis artus in litore ponunt.
ac primum silici scintillam excudit Achates
suscepitque ignem foliis atque arida circum
nutrimenta dedit rapuitque in fomite flammam.
tum Cererem corruptam undis Cerealiaque arma
expediunt fessi rerum frugesque receptas
et torrere parant flammis et frangere saxo.

I u „Čengijiću" neke poredbe valjada potječu iz uspomenâ na Vergilija. Tako na pr. ona poznata (III., 257.—260.):

Već kô oblak grăda teška
Teške u krilu biče krije,
Pršeć muklo, prijeteć muklo
Poraz kraju, gdje se vije . . .

podsjeća na poredbu Aen. XII., 451.—455., koja je navedena na str. 182., ili ona u „Agovanju", st. 66.—67.:

Kô ledenijem rátom leden
Šiljak dušu da mu dirnu . . .

koja podsjeća na Aen. II., 120.—121.:

obstipuere animi gelidusque per ima cucurrit
ossa tremor . . . i t. d.

Posve je razumljivo, da je Vergilije mnogo manje utjecao na lirsku poeziju našu. Koji su lirici naši tražili uglede u klasičnoj starini, odabirali su ih među rimskim lirskim pjesnicima, pa su im

najmiliji uzori bili Ovidije i Horacije, a onda još Katul, Tibul i Propercije. Ali kako su i naši lirski pjesnici bili zadojeni klasičkom lektirom, ipak se dešavalo, da je tu i tamo pokoja reminiscencija iz Vergilija ušla i u koju lirsku pjesmu hrvatsku.

O utjecaju Vergilija na dubrovačke lirske pjesnike napisao je opsežnu studiju Ivan Kasumović, koja je — pod natpisom: Utjecaj grčkih i rimskih pjesnika na dubrovačku liričku poeziju — štampana u „Radu", knjizi 199., (str. 153.—236.), 201. (175.—227.), 203. (157.—245.) i 205. (1.—117.). Protivno nekim drugim literarnim historicima nalazi Kasumović reminiscencije iz klasičkih pjesnika već i u najstarijih dubrovačkih lirika, u Šiška Menčetića (1457.—1527.) i u Džora Držića (1461.—1501.). A premda su i oni u prvom redu crpli iz lirskih pjesnika rimskih, koje sam netom pomenuo, te su od njih uzimali mitologijski ukras, pojedine misli i fraze, trope i figure, a naoseb erotičku topiku i erotičku terminologiju, ipak se i Vergilijev utjecaj dade razbirati kod njih, koliko naime i Vergilije opisuje ljubavne scene i zaplete. I od njega su naši lirici mogli naučiti, da se ljubav isporeduje s ognjem (ignis: Ecl. III., 66.; Georg. III., 258.); da „ljubavnik gori u ognju" i da ga „ljubav žeže" (Aen. III., 330.: inflammatur amore; Georg. IV., 54.: incensum animum inflammavit amore; Ecl. II., 1.: Formosum pastor Corydon ardebat Alexim); da „ljubav veže", a ljubavnik da je „svezan" (Ecl. VIII., 77.: Veneris vincula vecto); da ljubav pomažu „magije ljuvene" (Ecl. VIII., 64.); da je odabranica „bjelja od ljiljana" (Aen. XII., 68.); da suze teku poput rijeke (Aen. I., 465.) da umivaju obraze (Aen. X,, 251.); da je ljubav „slatka" (Ecl. III., 100.) ili „gorka" (Ecl. III., 109.) i sl. Ima čak mjestâ u Vergilija, za koja Kasumović drži da su izravno služila ugledom našim trubadurima, kao, na pr., kad ljubavnik ljubavnicu poredi s Dijanom:

Menčetić (II., 15. 15.):

> ter kako Dijana među vil od gore [Oreade],
> ona se izbrana visinom reć more.

Aen. I., 498. i d.:

> qualis in Eurotae ripis aut per iuga Cynthi
> exercet Diana choros, quam mille secutae
> hinc atque hinc glomerantur Oreades; illa pharetram
> fert umero gradiensque deas supereminet omnis
> . . . . . .
> talis erat Dido . . .

ili kad Držić (1., 9.—10.) opisuje hod svoje odabranice:

er se svak na svitu, gdi ona gre, čudi,
da stavši na cvitu cvitku ne naudi . . .

kako to Vergilije kazuje za Kamilu (VII., 808. i d.):

illa vel intactae segetis per summa volaret
gramina nec teneras cursu laesisset aristas . . .

ili, najzad, kad, tako isto Držić (46., 6.—8.), uspoređuje ljubavcu kamenu, koji stoji u moru, valovi ga biju, ali mu ne mogu ništa:

Oj kruno pridraga, lipša si sunačca,
nu i tvrđa mramora, kade je ostavljen
oda svud srid mora, od valov da je bjen . . .

što živo podsjeća na poredbu Vergilijevu (Aen. X., 693.—696.), koju sam naveo na str. 192. (Kas. Utj. 199., str. 165.—228.).

Osim Menčetića i Držića nahodi Kasumović utjecaj Vergilijev i kod Mavra Vetranovića (1482.—1576.), Nikole Nalješkovića († 1587.), Sabe Bobaljevića Mišetića (1530.—1585.), Maroja Mažibradića (1530.—1591.), Oracija Mažibradića († poslije 1636.), Dinka Ranjine (1536.—1607.) i Dinka Zlatarića (1558.—1609.). Dašto, taj utjecaj nije znatan, no ipak je toliko očevidan, da se ne može sumnjati, da su ti pjesnici naši odista poznavali i voljeli Vergilija. Vetranović, na pr., naziva ga od milja „Mantuan poeta" (Pjesanca mladosti II. 15, 425.) i crta bogove Neptuna i Eola ravno po uzoru njegovu (Kas., Rad 201., str. 177. i d.); Nikola Naljeković ponavlja Vergilijev „ἀδύνατον" (Aen. I., 607. i d.) u svojoj „Poslanici 29. Guti gosp. Petra Hektorovića":

Toj ti bit' ne more, jer dokle sve rike
budu teć u more i po tom u vike,
on ima živjeti i njegov slavni glas . . .

(Kas., Rad 201., str. 205.), pa tako nahodimo pokoju sitnicu i u Bobaljevića, Mišetića i u obaju Mažibradića (Kas., Rad 201., str. 208. i 220.).

Vrlo jak utjecaj klasičke poezije odaje Dinko Ranjina. „. . . u njega", piše Kasumović (Rad 203., str. 157.), „ima više aluzija i reminiscencija iz klasičnih pjesnika grčkih i rimskih nego i u jednoga pjesnika pred njim."

Ranjina je i prevodio iz klasičkih pisaca, i taj je rad njegov osvijetlio Franjo Maixner u raspravi „Prievodi Ranjine Dinka iz latinskih i grčkih klasika" štampanoj u 70. knjizi „Rada" (str. 196. do 222.). Štošta je Ranjina izravno prevodio i redovno označivao izvor svojih prijevoda (a to su na pr. Tibul, Marcijal, Propercije,

Mosho, Filemon i dr.); iz Vergilija nije doduše ništa izravno prevodio, no pjevao je ekloge, koje su sasvim udešene prema ugledu Teokrita i Vergilija. „A pogotovo", čitamo u Maixnerovoj raspravi (str. 199.), „pastirske ekloge 401. i 402. načinjene su nesamo u duhu nego također i utjecajem Teokritovih i Vergilijevih idila. Već imena *Damon* u prvoj, a *Damon, Tirsi* i *Mopso* u drugoj eklozi ... uzeta su ... iz starih bukolika. No osim imena pastirâ ima ... još koješta, što nas sjeća staroklasičnih ekloga." Tako, na pr., prva ekloga (str. 200.) „... naliči donekle onim pjesmam kod Teokrita i Vergilija, koje se u smrt Dafnida pastira pjevaju (Teokr. idil. I. i Verg. Ecl. V., 30 sl.), a napose uzeta je misao, da će sva priroda žaliti za izgubljenim miljem, iz Teokrita I., 64. sl. i Verg. Ecl. V., 30. sl. i Ecl. X., 10. sl. ..." Karakteristička je i upotreba interkalarnih stihova. Druga ekloga „... ima isti povod kao što i prva, te još više od prve ima na sebi karakter klasičnih bukolskih pjesama ...", a to su: urezavanje pjesni u „zeleni dub", darivanje pjevača i vješanje darova na stablo.

Matija Valjavac, izdavač pjesničkog rada Ranjinina (Stari pisci hrvatski sv. XVIII.: Pjesni razlike Dinka Ranjine), nadovezujući na riječi u Maixnerovoj raspravi, kojima se ističe, da je Ranjina toliko bio pun reminiscencija iz klasičkih pjesnika, da se one i nehotice javljaju u njegovim pjesmama — dodaje, da je i pored onoga, što je Maixner iznio, „... još koješta načinjeno samo iz reminiscencije onoga, što je pjesnik amo tamo čitao a da više nije ni znao, gdje je čitao" (str. XI. i XII.). Kao primjer navodi Valjavac pjesmu 313. (ibid. str. 149.), koja glasi:

Kako no vi pčele idete sve med taj
za druzih zbirati po cvitju na svit saj,
i kako vi crvi na listje sve novu
za druzih snujete tuj zlatu osnovu,
i kako vi ovce, ke gorom hodite,
svu vunu i mliko za druzih nosite,
i kako vi jaki volovi čim grete,
pritvrdu zemlju tu za druzih orete,
tako me jur misli trud velik stvoriše,
a druzi moju slas, ku čekah, dobiše.

Ovi su stihovi, kazuje Valjavac, očevidno nehotični prijevod tobožnjih Vergilijevih stihova „sic vos non vobis ...,[1] o kojima se

[1] Sic vos non vobis nidificatis aves,
Sic vos non vobis vellera fertis oves,
Sic vos non vobis mellificatis apes,
Sic vos non vobis fertis aratra boves.

pripovijeda u poznatoj anegdoti u Donatovoj „Vita Vergilii".[1] Ta anegdota doduše nesamo da je interpolacija, već uopće ne potječe iz staroga vijeka, nego je novovjeka izmišljotina i nastala za vrijeme renesanse,[2] no za pjesmicu Ranjininu ova je konstatacija posve irelevantna; kad je Ranjina čitao one stihove, on ih je zacijelo držao autentičnima i kao takove zapamtio. S vremenom je valjada ponešto zaboravio na njih, pa sjećajući se samo toga, da pjesnik navodi četiri primjera iz prirode o prisvajanju tuđega rada, a zaboravivši onaj lijepi primjer o pticama, zamijenio ga je vlastitim ili odrugud uzetim primjerom o „crvima na lišću".

Kasumović u svojoj raspravi iznosi još nekoliko Ranjininih reminiscencija iz Vergilija, kojih nijesu opazili ni Maixner ni Valjavac. Tako je, na pr., treći dio pjesme 26.: „Ovu elegiju piše gospodinu Luci Lukareviću, prijatelju svomu, da razlog ne ima karat ga, er ljubav veliku jednojzi gospoji Latinci nosaše" — t. j. dio, u kojem se razlaže, da ljubav vlada i životinjama („Ne samo ima vlas nad ljudima, da nu se nje ukras i zvijeri još prima") — izrađen posve prema Georg. III., 242.—283. (Rad 203.; str. 172. i 173.). Zanimljiva je i pjesma 184.: „Gospodinu Mihu Lukareviću prijatelju i rođaku svomu", u kojoj je Ranjina za čitavu pjesmu upotrebio samo poredbu Vergilijevu (Aen. IV., 441. i d.), gdje se Eneja uspoređuje hrastu; kao što hrast udaraju vjetrovi da ga sruše, ali se on ne da, tako Eneju, kad mora ostaviti Didonu, udaraju brige, ali ga ne mogu pokolebati u njegovoj stalnoj odluci (Kas. ibid., str. 179.).[3]

Za Dinka Zlatarića kao i za Ranjinu kazuje Medini (Povijest hrv. knjiž. u Dalm. i Dubr.; Zagreb 1902.) da su toliko „upiti u učenje latinskih i grčkih auktora, da su skoro postali pravi pravcati Grci i Rimljani" (str. 140.). No koliko to vrijedi za Ranjinu, za Zlatarića vrijedi mnogo manje. Napose pak se Zlatarić slabo gdje poslužio Vergilijem. Ali posve ga ipak nije odnemario. U pjesmi 75., 24. na pr. pjesnik kazuje, da je dobrima na nebu plata tolika, „ku svih moć jezika izrekla vik ne bi", a u pjesmi

[1] Štampana je, na pr., u djelu: Reifferscheid, C. Suetonii Tranquilli . . . Reliquiae (Lipsiae 1860.), str. 66.—67.

[2] Pauly-Wissowa, Real-Encyklopädie s. v. Bathyllus.

[3] O utjecaju klasičke lektire na pjesnički rad Ranjine danas se i drukčije sudi. Josip Torbarina u svojoj disertaciji: „Italian influence on the poets of the Ragusan Republic" (London 1931.) — koju poznajem samo iz prikaza A. Halera u „Novoj Evropi" (XXIV., 4, str. 201.—205.) — tvrdi, kako čitam u prikazu, da je Ranjina „uopće slabo poznavao latinski jezik, a grčki nikako; devet desetina tobožnjih klasičkih utjecaja imitacija je talijanske poezije, a preostala desetina potječe od Petrarke" (str. 204.). Prema tome, ako ta tvrdnja stoji, onda je dakako i ono, što je gore istaknuto kao utjecaj Vergilijev, ušlo u Ranjininu poeziju tek putem njegovih talijanskih ugleda.

84., 8. veli, da je u drage njegove toliko ljepotâ, da ih ne može „ni jezik stoti dil izreći". Zacijelo su, čitamo u Kasumovića (Rad 203., str. 241.), obje te hiperbole kazane po Aen. VI., 625.—627. (ovi su stihovi navedeni na str. 174.; ispor. i Georg. II., 43.).

Takovih sitnica navodi Kasumović još nekoliko (str. 222., 244. i 245.).[1]

Osobito se jako — kako je prirodno — razbira utjecaj Vergilijev kod onih pjesnika, koji su pjevali pastirske pjesme. Tu im je, dakako, uzorom mogao biti samo Vergilije. Kao što se epski pjesnici nijesu ugledavali izravno na Homera, već na Enejidu, premda je Enejida imitacija Homerovih epa Ilijade i Odiseje, tako im i za pastirsku poeziju nije bio neposredni uzor Teokrit, koji se prvi istakao u toj vrsti poezije, već imitator njegov Vergilije sa svojim bukolskim pjesmama. Tako je bilo i u zapadnoj Evropi, nekmoli kod nas, gdje se grčki malo učilo i malo znalo.

Od dubrovačkih pjesnika pjevali su pastirske pjesme — osim Dinka Ranjine, o kojem smo već govorili — još i Bunić Vučićević i Ignjacije Džordži.

Dživo Bunić Vučićević (1594.—1658.) — po općenom sudu literarne historije jedan od najboljih lirskih pjesnika, što ih rodi Dubrovnik — ispjevao je pet „Razgovora pastijerskih", za koje mu je uzorom poslužio Vergilije. Tako u prvom razgovoru, gdje Ljubdrag odvraća prijatelja Radmila od ljubavi i veli:

Ko slana zeleni, a zdrelu žitu daž,
Cvijetu mraz ledeni, ljubav je poraz naš;
Pojatam, stajami nije protiv toli vuk,
Protiv je ko nami ljubavi stril i luk . . .

pjesnik se sjeća onoga, što kazuje Dameta u Vergilijevoj Ecl. III., 80.—81.:

Triste lupus stabulis, maturis frugibus imbres,
arboribus venti, nobis Amaryllidis irae.

U drugom razgovoru sastaju se Ljubdrag i Ljubmir, i situacija se crta ponešto kako je opisuje Vergilije u petoj eklogi. Čujmo Bunića:

Prigode podraže ne mogoh iskati
Neg s tobom, Ljubdraže, ovdi se sastati,
Da svaki bude od nas u skladne sve pjesni
Pripijevat u vas glas sve vile ljuvesni.
. . . . . .
Dipli uzmi ti svoje, ja ću me svirati.

[1] I u Zlatarićevim pjesmama Torbarina ne vidi „. . . nikakvih tragova klasične literature; one su nastale, kao i pjesme Ranjine, pod uplivom Petrarke, Bemba i Ariosta. Svoje faktično poznavanje grčke i rimske literature ograničio je Zlatarić na prijevode" (na pom. mj. str. 204.).

Ljubdrag rado pristaje, jer:

Javor nas zeleni kroz guste sve grane
Zaštića svom sjeni od zrake sunčane;
Studenac izvire, hladak nam uzmnaža.

A sad da čujemo Vergilija (Ecl. V., 1. i d.):

(Menalcas) Cur non, Mopse, boni quoniam convenimus ambo,
tu calamos inflare levis, ego dicere versus,
hic corylis mixtas inter consedimus ulmos?
(Mopsus) Tu maior; tibi me est aequum parere, Menalca,
sive sub incertas Zephyris motantibus umbras,
sive antro potius succedimus. aspice, ut antrum
silvestris raris sparsit labrusca racemis.

Najviše stoji pod utjecajem Vergilija peti razgovor, gdje pastir Gorštak nariče za lijepom Zorkom. Tu je Buniću „osnovom . . . bila Vergilijeva ekloga II., koja je također *μονόδιον*, a u njoj pastir Koridon iskazuje svoju nesrećnu ljubav prema dječaku Aleksisu, koji prezire njegovu ljubav, zato ga Koridon nastoji umekšati i predobiti. Upravo se tako i Bunićev Gorštak tuži, da mu Zorka prezire i odbija ljubav, a onda je raznim obećanjima kuša skloniti i predobiti. Tako je Vergilijevu temu uzeo Bunić, ali ju je drukčije obradio; nije prevodio Vergilijevu eklogu, nego se njome slobodno služio, a pored toga se pomagao i drugim Vergilijevim eklogama" (Kas. Rad 205., str. 31.). Kako je pritom dubrovački pjesnik postupao, razlaže se natanko u Kasumovićevoj raspravi str. 32.—34.

Ignjat Džordži (Đurđević [Đorđić]) (1675.—1737.) malo je primio od Vergilija, jer mu je glavni uzor bio Ovidije, ali da je bio poštovač njegov, dokazao je tijem, što je kušao prevoditi Enejidu, pa ću o tom radu njegovu naknadno govoriti, kad budem prikazivao naše prevodioce Vergilija. Kod njegovih izvornih pjesama opaža se jači utjecaj Vergilija u nekim eklogama njegovim. Tako je, na pr., u četvrtoj od ono osam ekloga, što ih je svega ispjevao. Natpis joj je „Bijelka", a sadržaj: „Medvjetko divjak pastijer užežen za Bijelkom vilom na nje nemilos tuži se". Za Medvjetka je i Džordžiju glavni uzor bio Vergilijev Koridon, kako je bio i Buniću za njegova Gorštaka, ali on „nije . . . samo preveo ili prevodio Vergilijevu eklogu, nego je pjevajući svoju koješta od Vergilija uzimao, a koješta ispuštao" (Kas. str. 69.), te ono, što je uzeo od Vergilija, dopunio je nekim sitnicama iz Ovidijeva pripovijedanja o ljubavi kiklopa Polifema prema nimfi Galateji (Kas. str. 76.). Ujedno je još istaknuo humorističku stranu Vergilijeve ekloge i proširio ko-

mične momente detaljima iz Ovidija, pa tako u svom Medvjetku stvorio potpuno komično lice. Džordžijeva je ekloga neka parodija, a Medvjetko je karikatura kiklopa Polifema (Kas. str. 77.). Ekloga peta, „Lovorika", nema mnogo reminiscencija iz Vergilija, ali zato se Džordži vraća Vergiliju u šestoj eklogi, za koju sâm veli da je „slika od egloga Virdžiliovijeh". Pjesnik ovdje imitira treću eklogu Vergilijevu, samo što je mjesto pastira (Menalka i Dameta) uzeo satire (Vučaj i Medan). Sadržaj se u mnogome čemu slaže sa sadržajem Vergilijeve ekloge, no pored toga se Džordži ispomagao i drugim eklogama rimskog pjesnika, a štošta je uzeo i od Gundulića. Mora se naime pripomenuti, da je treću Vergilijevu eklogu nasljedovao i Džìvo Gundulić, auktor „Osmana", u prvom činu, sedmom skazanju svoje „Dubravke", st. 393. i d., gdje se na sličan način kao Menalka i Dameta kod Vergilija, a Vučaj i Medan kod Džordžija, prepiru i natječu satiri Gorštak i Divjak. A da se Džordži ugledao i na Gundulića, razbira se po tome, što u njega ima nekih sitnica, koje ima i Gundulić, ali nema Vergilije, pa ih je Džordži morao uzeti od Gundulića (Kas. Rad 205., str. 84.—85.).

Kasumovićev prikaz, koji se svršava s pjesnikom Antunom Gledevićem, mogao bi se još i produžiti. To priznaje i Kasumović i bit će svakome jasno, koji poznaje prilike. Napose pak to vrijedi za vrijeme iza Džordžija, kad pjesništvo u Dubrovniku opada i posvud se širi epigonstvo. U to se doba i mnogo prevodi iz klasičkih pisaca, i po tome se može suditi, da su zacijelo i originalne pjesme nastajale pod klasičkim utjecajem. Koliko je pak klasička tradicija bila snažna u Dubrovniku i kolikom su se upornošću klasički ugledi održali u njem, za to navodim kao dokaz, da je još u polovici XIX. vijeka Mato Vodopić (1816.—1893.) ispjevao jedan „Razgovor pastijerski", koji sasvim polazi tragom Ranjine, Bunića Vučićevića i Džordžija, a očevidno je nastao pod utjecajem Vergilijeve bukolske poezije. Taj je „Razgovor pastijerski" štampan u almanaku „Dubrovnik cvět narodnoga književtva" (III. za godinu 1851.; Zagreb 1852.), što ga je uređivao Matija Ban. U predgovoru k „Razgovoru" kazuje se doduše, da moderna pastirska pjesma („egloga") ne smije više nasljedovati Teokrita, Moska, Biona, „Virgilija", Gessnera, Popea i Sannazara, već da „mora se sada prikloniti k strani više pozitivnoj pastirskoga života . . .", te da „po tom Egloge umjesto što bi se pisale samo za uveseljenje građana, kao što se do danas pišu, mogle bi služiti i za uveseljenje ovih, i za poučavanje samih seljana, kojima bi se one, pisane budući njihovim

prostim jezikom i slogom, u ruke utakle . . ." (str. 103.) — ali uza sve to taj Vodopićev „pastijerski razgovor" ipak je mnogo zavisan od tradicije, koje pjesnik hoće da se kloni — a tu i tamo i samoga Vergilija izravno imitira. Lica su razgovora pastiri Brštanko i Nesahnut, a razgovor otpočinje Brštanko ovim stihovima:

Jur sunce pristupa k neba polovini
I stada sva skupa na teškoj vrućini
Glavam' su sklonili; pasti po livadi
Već njima dŏmili, ter hlada su radi.
Daj druže Nesahnut: da u gaj onamo
Stada ova odahnut i mi sagnamo.
U hladnoj osjeni ovce će plandovat,
A uz njih ljuveni mi pjesan biglisat.
U tebe mješnice, u mene svirala
Sve bi pastjerice k nami domotala.

Ispor. stihove 1.—7. V. ekloge, citirane na str. 199., gdje je situacija gotovo posve ista. Ali Nesahnut je žalostan i udara u tužaljke, a Brštanko, koji misli da je razlog tome ljubav, bodri ga:

Što misli takijeh zar ti što pomaga?
Kô rosâ lanskijeh sad livadi vlaga.
Bud veseo kô ja; prihvati mješnice,
A misli baci ća i vile stravnice.

No Nesahnutovoj žalosti nije uzrok ljubav, pa sad istom Brštanko navaljuje, da mu iskaže svoje jade. U tu svrhu najprije sprema u red stado:

Hajde rđo! . . . zauzbij te ovce otuda
Doli u gaj pod dubi. — Haj gale — haj ruda —
Što si se, rogane, tuda zadurio? —
Hajde moj mrkane — Jes' li ih doturio?
Sad ovdi ti sjedi, čim tu one planduju,
I otkrij mi bijedi kê te razdražuju.

Kod Vergilija brine se za stado treći pastir:

incipe; pascentis servabit Tityrus haedos.
(V., 12.)

Sad mu Nesahnut kazuje svoje jade. Pastir je kod Vukiše, ali ga zlobni drugovi oklevetaše, najviše Radota. Zalud se molio Perunu, Vološi (bogu stoke) i Trigli (troglavoj božici). Brštanko ga tješi, jer ne će bogovi dopustiti nepravde.

Vergilijevi pastiri, kad ih ne mori ljubav, nesretni su, što su protjerani s domaćih pašnjaka (isp. prvu i devetu eklogu). Vodopić unosi u svoj „razgovor" novu crtu, ali pastiri njegovi uza sve to posve su slični Vergilijevim pastirima, a neznabožački duh, koji

vlada pjesmom, pokazuje, da se ni ovaj „razgovor" nije mogao otresti utjecaja rimskog bukolika.

Dubrovačkim nasljedovačima Vergilija pridružuje se iz ravne Slavonije pjesnik Matija Petar Katančić (1750.—1825.).

Hrvatska je Banovina uopće manje polazila stopama rimskog pjesnika, što je potpuno razumljivo, kad uzmemo na um karakter poezije kod naših kajkavaca i naših slavonskih književnika. Ta je poezija od veće česti vrlo trijezna i smjera na praktične ciljeve: bilo da zadovolji crkvene potrebe bilo da poučava neuki narod. Malo ima djelâ, koja teže na čisto estetski ili umjetnički cilj, pa je onda prirodno, da klasički ugledi nijesu ni mogli toliko utjecati na banovinske pjesnike, koliko su utjecali na pjesnike u Dalmaciji. Rijetki izuzetak u tom pogledu čini Katančić sa svojom širokom klasičkom obrazovanošću i velikom ljubavlju za klasičke jezike.

Katančić je ispjevao tri bukolske pjesme, koje su pod skupnim imenom „Pastirski razgovori" izišle u njegovoj zbirci pjesama „Fructus auctumnales" (1795.; i taj natpis zvuči bukolski). Prema njihovoj zavisnosti od klasičkih uzora ocijenio ih je Franjo Maixner u raspravi: Pastirski razgovori u Katančićevih „Fructus auctumnales" (Rad 65.; str. 71.—91.).

Katančić je nasljedovao Vergilija i Teokrita, možda još više Teokrita, ali pastiri njegovi tako su isto obrazovana čeljad kao i Vergilijevi pastiri. „Način, kako Katančićevi pastiri izvode svoje pjesme," kazuje Maixner (str. 74.), „uzet je sasvim iz Vergilija, dotično Teokrita. Sastajuć se u ovih pastiri, ili se jedan odazivlje molbi druga si te pjeva koju pjesmu, ili se pak po dva natječu, tko će koga nadjačati u pjevanju. Katančić odabrao je prvi način i to u I. i II. razgovoru. U prvom pjeva na molbu Slavodrugovu Miloglas st. 33. sl. pjesmu, što je od Pana čuo, u čast Dafnida, a u drugom st. 49. sl. Slavogost, pokoravajuć se molbi Ljubodrugovoj, pjesmu o ‚priobraćenju Đurđica u cvit istoga imena.' No da Katančićevim pastirom nije nepoznat ni onaj drugi način naime natjecanje u pjevanju, proizlazi iz riječî, kojimi u prvom razgovoru Miloglas završuje svoju pjesmu te pozivlje druga, neka obećanu nagradu, koju mu ovaj ima dati, opet ‚potraži na mejdan.'"

Ima i nekih sitnica, što ih je Katančić izravno preuzeo od Vergilija. Tako u II. razgovoru, gdje se pripovijeda, da, kad Miloglas, kojega je Pan naučio pjevati, zapjeva . . .

da gora i dubovi, da bog veselja se potajni,
da tihi vuci biu, pristade rika teći . . .
(Kat. II., 7. i 8.)

to je sasvim prema Vergiliju:

. . . quorum stupefactae carmine lynces
et mutata suos requirunt flumina cursus . . .
(Verg. Ecl. VIII., 3. i 4.)

— ili u I. razgovoru, gdje stih:

Pasti ću ja marvu, ne imaj brige, pasti ću virno

podsjeća na Vergilijev (Ecl. V., 12.):

. . . pascentis servabit Tityrus haedos.

Svoj II. razgovor složio je Katančić po jednoj idili Teokritovoj i po priči o Narcisu kod Ovidija, i tako „poveo se je u tom za primjerom svoga latinskoga uzora Vergilija, koji je, kako je opće poznato, nasljedujuć u tom način rimskih komika najpače Plauta, u svojih eklogah nekoliko puta po dvije, dapače po mnijenju nekih učenjaka i po tri Teokritove idile kontaminovao u jednu" (str. 85.). Tako isto je temeljna ideja III. razgovora uzeta iz I. i IX. ekloge Vergilijeve, „te i u pojedinostih donekle po njih provedena".

Katančić pjeva doduše čistim narodnim jezikom, no ipak se, kako to Maixner razlaže na str. 88. do 90. svoje rasprave, frazeologija i gramatička konstrukcija u „Pastirskim razgovorima" mjestimice prislanjaju sasvim na latinsku.

Red je da najzad ogledamo i dramske pisce dubrovačke i da vidimo, koliko se i u njihovim djelima opaža utjecaj Vergilijev. Tu valja odmah da pomenemo, da zapravo čitava jedna vrsta dramske poezije potječe od Vergilija, premda Vergilije nije bio dramski pjesnik. A ta je vrsta drame p a s t i r s k a i g r a. „Pastirskim igrama," kazuje Medini (str. 304.), „koje procvjetaše po Italiji tako, da ih je do 1700 komada, treba tražiti postanak ondje, gdje i ostaloj pastirskoj poeziji. Kad se pjesnici jednom naviknuše pjevati ljubavne pjesme pod obrazinom pastira te ocutješe potrebu sakriti se pred gradskim životom u samoću izmišljenog idilizma, nije nikakvo čudo, što se je našlo ljudi, koji su pokušali i na pozornici prikazati jade i boli, nadanje i očajanje, sreću i nesreću u tom carstvu, koje je jedino mašta mogla stvoriti i okititi bajnim cvijećem, pobranim tamo amo, samo da se pastirski život prikaže onakav, kakav nije . . ."

Dašto, u sitnicama nema veze između Vergilija i pastirskih igara, ili ih barem ima vrlo malo. Pomenuto je sprijeda, da je Gundulić u svojoj „Dubravci" iznio jednu reminiscenciju iz Vergi-

lijevih ekloga, no takovih reminiscencija ne će biti mnogo. Pastirska je igra crpla idejU od rimskog pjesnika, ali se onda, u Italiji, razvila na svoj način i pošla svojim posebnim putem. A dubrovačkim piscima pastirskih igara služile su dakako ugledom talijanske pastirske igre.

No ima među ozbiljnim dramama dubrovačkim nekoliko, koje su nastale pod utjecajem Vergilijevim i čak uzele građu iz njegovih djela. U taj red idu ponajprije dvije drame najplodnijeg dubrovačkog dramatika Junija (Džona) Palmotića (1606.—1657.), a to su drame: „Došašće od Enee k Ankizu njegovu ocu" i „Lavinija". „Došašće od Enee" nije drugo nego dramatizirano šesto pjevanje Enejide, a radnja „Lavinije" izvađena je iz drugoga dijela Enejide, t. j. iz sedmoga do dvanaestoga pjevanja. Iscrpnu analizu obiju drama zajedno s prikazom, kako je Palmotić upotrebio Vergilijevu građu, daje Armin Pavić u svojoj raspravi o „Juniju Palmotiću" štampanoj u „Radu", knjizi 68., na str. 102. do 133. Promjene, što ih Palmotić provodi u prvoj pomenutoj drami („Došašću"), zbija Pavić u ove dvije konstatacije: 1. da je „Palmotić šarovitu raznolikost scena, što se u Vergilijevu pripovijedanju križaju, skratio i pribrao, a to je kao pjesnik dramatski učinio sa svijem pravo, jer radnja dramatika treba da bude lako razumljiva i pregledna" (str. 109.); 2. da je Palmotić „nesamo tako općenito odstupio od svoga originala, nego je, pominjući slavne Rimljane [u trećem činu drame], Vergilijevo metanisanje Avgustu i njegovu rodu ili sa svijem ili gotovo sa svijem minuo, a slavne republikanske junake rimske, kojih Vergilije ili jedva ili nikako ne pominje, Palmotić, kao dubrovački aristokratski republikanac, osobito je istavio, mjestimice upravo pogrđujući državnu uredbu, po kojoj samo jedan vlada, a svuda uznoseći osobitim žarom uredbe aristokratskih skupnovlada" (str. 111.). Ali, gdje može, Palmotić i prevodi Vergilija. To se dešava naročito ondje, gdje može da prenosi govor kojega lica. Tako u prvom činu („činjenju"), drugom prizoru („skazanju") prevodi — dašto vrlo slobodno i u osmercima — govor Haronov (Palmotić ga zove „Karonte"), što ga Vergilije donosi u stihovima 388.—397. (kod Palmotića stihovi 164.—186.). Kod Vergilija glase prvi stihovi toga govora:

> Quisquis es, armatus qui nostra ad flumina tendis,
> fare age, quid venias, iam istinc, et comprime gressum.
> umbrarum hic locus est, somni noctisque soporae;
> corpora viva nefas Stygia vectare carina.

Palmotić (Stari pisci XIII., 454.) to prevodi:

Ko god ti si, koji oružan
u ove strane smiješ doći,
gdi se vodi život tužan
posred mraka vječne noći,
reci, što te odi vodi
i stupaje svrni ohole.
Velju t', naprijed nu ne hodi!
Nijes' me čuo? Bježi' otole!

Imaš znati, da čovjeku
dopušteno živu nije,
da na drugi on kraj rijeku
pribroditi ovu smije.

Sibila umiruje uzbuđenoga Harona ovim riječima (VI., 399. i d.):

Nullae hic insidiae tales, absiste moveri,
nec vim tela ferunt; licet ingens ianitor antro
aeternum latrans exanguis terreat umbras.

U Palmotićevu, dašto vrlo proširenu i razvodnjenu prijevodu (Stari pisci XIII., 454.—455.), to mjesto glasi (str. 186.—198.):

Pusti srdžbu, i ustavi,
molimo te, gnjiv srditi,
ne uklanjaj s kraja plavi,
o brodaru ponositi.
Nijesmo došli mi smetati
mir kraljestvu pakljenomu,
nije, ni se mož' bojati,
sile oružju u ovomu.

Neka oholi pas pakljeni
zavijajuć kroz tri glave
laje i straši nage sjeni
ognjenite sred države . . .

Od tri Vergilijeva heksametra postalo je dvanaest stihova u pune tri strofe!

Lica redovno posvud govore u osmercima, samo Anhiz govori u dvanaestercima. Ispor. Vergil. VI., 687. i d.:

Venisti tandem, tuaque expectata parenti
vicit iter durum pietas? datur ora tueri,
nate, tua et notas audire et reddere voces?

Palm. (864.—869.):

došo si jur k meni, pokoju očinu,
došo si žudjeni, pridragi moj sinu.
Eto je dobila tva ljubav velika
pakljenjeh od sila zle trude. zla prika;
dopusti višnja vlas, da te se nagledam,
da čujem drag tvoj glas, i odgovor da ti dam.

„Lavinija" crpa svoju građu također iz Enejide, ponajviše iz XII. pjevanja, kako je to razloženo u Pavićevoj raspravi na pomenutom mjestu, ali budući da uzato ima štošta i iz ranijih pjevanja (t. j. VII.—XI.), bilo je tu manje prilike da se izravno prevodi iz originala. No ipak dubrovački dramatik rado prihvaća zgodu, kad

mu se nadaje takva prilika. Ispor. na pr. ovo mjesto: Verg. XII., 197. i d. (Kralj Latin se zaklinje na uvjete dvoboja između Turna i Eneje.)

> Haec eadem, Aenea, terram, mare, sidera iuro
> Latonaeque genus duplex Ianumque bifrontem
> vimque deum infernam et duri sacraria Ditis;
> audiat haec genitor, qui foedera fulmine sancit . . .

Palm. (Činjenje treće, prikazanje prvo [Stari pisci XIII., 133.—134.]) (Stih 1876.—1887.)

> Tako Enea ja se tebi
> sred ovega kunem zbora
> bogovima svijem od nebi
> i od zemlje i od mora:
> Latoninijem sinovima
> svijetlijem Febom i Dijanom,
> i, ki obraza dvoja ima,
> braniteljom našijem Janom,
> neka silni pakao čuje
> neka čuje višnji Jove,
> ki sve uvjete potvrđuje
> kroz ognjene sve trjeskove! . . .

Palmotić je dakako bio prinuđen ponešto promijeniti epsku građu, koju mu podavaše Enejida, da uzmogne od nje sastaviti dramu, ali te promjene, kako to s pravom ističe Pavić u svojoj raspravi (str. 124.—133.), nijesu bile najsretnije ruke. Osobito je pogriješio mijenjajući karakter nekih lica kao na pr. Turnov i Lavinijin, koji su kod Vergilija vrlo simpatički prikazani, a Palmotić im je, za volju drame i da jače istakne glavnog junaka, karakter izopačio. Stoga Pavić kao da i sumnja, da „Lavinija" uopće potječe od Palmotića. „Treba pripomenuti," kazuje on (str. 133.), „da prije Ferića nijedan biograf ne pominje Lavinije kao dramu Palmotićevu, a i u rukopisima vrlo je rijetka; u Dubrovniku kod mnogih rukopisa s Palmotićevim dramama nema nijednoga s Lavinijom. Našao sam je tek u jednom rukopisu Jugoslavenske akademije."

Još treba da se pomene i treća jedna drama Palmotićeva, koja usprkos svom tobožnjem domaćem narodnom sadržaju ipak stoji pod jakim utjecajem Vergilijevim. To je drama „Pavlimir". Ideja je drame uzeta iz Enejide: „Pavlimir boreći se s natprirodnim silama, dolazi ispreko mora, jer je tako suđeno, i osniva grad Dubrovnik, pa nas sjeća pobožnoga Eneje i osnutka države rimske." (Vodnik 254.)

Konačno pominjem, da je i imenjak Palmotićev Džīvo Palmotić Jaketa Dionorić (1623.—1680.) uzeo građu za jednu dramu svoju iz Vergilija. To je drama „Didone", u kojoj je drama-

tizirano četvrto pjevanje Enejide. Kratku analizu drame donosi Pavić u „Historiji dubrovačke drame" (Zagreb 1871.; str. 175.—176.), pa iz nje razbiramo, da se i Jaketa obilato koristio stihovima iz Vergilija kao i stariji imenjak njegov parafrazirajući misli originala i utapljajući sabite stihove Vergilijeve u bujici zališnih i praznih riječi. Tako su na pr. oba heksametra Vergilijeva (Aen. IV., 305.—306.):

Dissimulare etiam sperasti, perfide, tantum
posse nefas tacitusque mea decedere terra?

razvodnjeni u „Didoni" (II. čin, 5. prizor) u ove dvije strofe:

Ah čudim se neharniče
Da si duha tač nemila,
Nemilost te da potiče
Na izdavna huda dila.

I da cijeniš sprave tvoje
Moći tako zatajati,
Da ih ne će srce moje
U čas isti obaznati.[1]

Umjetnička je vrijednost Dionorićeve drame uopće vrlo malena.

Ima još jedna drama „Didone" u dubrovačkoj literaturi, ali budući da je to prijevod Mesastasiove drame „Didone abbandonata" (Pavić, Hist. dubr. drame str. 178.), ne ulazi ona u ovaj moj prikaz.[2]

III. Prevodioci Vergilija. 1. Prvi prevodilac Vergilija kod Hrvatâ bijaše Zadranin Ivan Tanzlinger-Zanotti (1651.—1732.). On je preveo prvo i drugo pjevanje Enejide,[3] a prijevod je štampao u Veneciji god. 1688., i to svako pjevanje napose: prvo u mjesecu veljači, drugo u mjesecu lipnju.[4] Natpis je prvoj knjizi:[5] „Eneide Virgilija knjiga prva novo u slovinski jezik istomačena i u pjesmah složena po Ivanu Zanottu naučitelju i pridstolne zadarske kanoniku." Druga knjiga ima istovetan natpis, samo što mjesto „knjiga prva" stoji „knjiga druga."

[1] Citiram po Skurlinu izdanju: Dubrovnik ponovljen i Didone (Narodna biblioteka I.), Dubrovnik 1878.

[2] Pisci komedijâ iz dubrovačkoga savremenog života nijesu doduše imali prilike da se bilo služe Vergilijem bilo ugledavaju na nj, no da je i njima bio mnogo u mislima rimski pjesnik, za to navodim kao primjer komediju nepoznata pisca iz XVI. vijeka, koju je otkrio i pod natpisom „Ljubovnici" izdao na svijetlo dr. Petar Karlić (Dubrovnik 1921.). Jedno, dašto humoristično lice komedije, „doktor Prokupio", vrlo rado citira latinske klasike, a najradije Vergilija. Već kad nastupa prvi put na pozornicu, prve su mu riječi: Flectere si nequeo superos, Acheronta movebo (Aen. VII., 312.) — a takvih citata ima čitava pregršt (u Karlićevu izdanju: str. 67., 68., 69., 77., 78., 88., 94., 114., 127. i 128.). Gdjekoji je citat prema potrebama dijaloga i radnje malo izmijenjen, a ima i pogrešaka — no ove će valjada biti skrivio prepisivač rukopisa.

[3] Šime Urlić: Ivan Tanzlinger-Zanotti i njegove pjesme („Građa" 5., 41.—76.).

[4] U Zagrebu nema nijednoga primjerka prve knjige, već samo jedan primjerak druge knjige (u knjižnici Jugoslavenske akademije).

[5] Po Urliću.

Zanotti je oba pjevanja Vergilijeva preveo u osmercima, koji su složeni u kitice po četiri stiha. Prvi se stih svake kitice sriče s trećim, drugi s četvrtim. Prema tome je razumljivo, da prijevod broji više stihova od originala: prema 776 heksametara prvoga pjevanja ima u prijevodu 1632 osmerca, a prema 804 heksametra drugoga pjevanja 1712 osmeraca.

Giuseppe Ferrari-Cupilli u članku: Della vita e degli scritti di Giovanni Tanzlingher-Zanotti (štampanu u „Annuario Dalmatico" 1861. str. 77.—103.) zabilježio je, da je Zanotti preveo cijelu Enejidu i da se autograf prijevoda još na početku devetnaestoga vijeka nahodio u Zadranina Grgura Stratika, no da se ne zna, kud je taj autograf dospio poslije smrti Stratikove.[1]

Kako mi izdanje prvog pjevanja nije bilo pristupačno, izvješćujem o Zanottijevu prijevodu po drugom pjevanju. Uopće se mora reći, da je taj prijevod, iako možda odaje mnogo dobre volje, vrlo slab. Koliki mu je estetski efekt, neka se prosudi po ovo nekoliko stihova na početku pjevanja, koje preštampavam u modernom pravopisu:

Župa[2] umuknu i riči pomno
Oca Eneje slišat staše,
Kad s pristolja svojega uzorno
On ovako besidijaše:

Uzvišena o kraljice
Nukaš mene plahe rati
Grčke i boje krute i biče (bigge)
Koje leže, protresati.

Kako slavna otadžbina
Tvrda nigda a dična moja
Gorena bi, odsle plačna,
Grčkom rukom; koje nije (nye) broja,

Mojim okom raspe vidih
Najveći dil ja: a tko dila
Žalio ne bi spravna od hudih
Pira, Ulisa i Akila.

Način Zanottijeva prevođenja razbira se jasno i iz ovo nekoliko preštampanih stihova. Prevodilac, koji je sâm sebi naprtio teške okove prevodeći Vergilijeve heksametre srokovanim stihovima — koji su ktome još sapeti u strofe — niti može niti mari da prevodi vjerno, već samo onako otprilike hvata smisao originala. Katkad mu uspijeva da ga uhvati, katkad mu opet ne uspijeva. Na pr. smisao stihova:

[1] Urlić u pomenutom članku.

[2] Conticuere omnes intentique ora tenebant.
inde toro pater Aeneas sic orsus ab alto:
infandum, regina, iubes renovare dolorem,
Troianas ut opes et lamentabile regnum
eruerint Danai, quaeque ipse miserrima vidi
et quorum pars magna fui. quis talia fando
Myrmidonum Dolopumve aut duri miles Ulixi
temperet a lacrimis?

. . . quaeque ipse miserrima vidi
et quorum pars magna fui . . .
(Aen. II., 5.—6.).

otprilike je pogođen u prijevodu:

. . . Koye nye broya
Moym okkom raaſpe viddih
Najvecchi dyl yà . . .

ali ono što dolazi u originalu:

. . . quis talia fando
Myrmidonum Dolopumve aut duri miles Ulixi
temperet a lacrimis? . . .
(II., 6.—8.)

sasvim je samovoljno i krivo prevedeno:

. . . à tkò dilla
Xallio nè bi ſprauna òd hudih
Pirra, Vliſſa, i Akilla.

Kao što na početku pjevanja, tako prevodilac radi posvud, kako će dokazati primjeri, koje nasumce odabiram. Dosta su točno, na pr., prevedeni stihovi 21.—23.:

Est in conspectu Tenedos, notissima fama
insula, dives opum, Priami dum regna manebant,
nunc tantum sinus et statio male fida carinis . . .

osim nekih dodataka, koje iziskivahu srok i strofa:

Tened obtok pò immenu,
Lexy protiu Troy glaaſni,
Bogat nighda, vulaſt [vlast] poſtenu
Kad vuladaſe [vladaše] Priam vulaſtni [vlastni]

Sàd puççina yeſt peçalni
Straſcne broddom s' ſtrane ſuakke,
Tù mornarom nèpriazni
Yeſſu ſplaze ſuym opake.

Naprotiv su posve samovoljno prevedeni stihovi 54.—56.:

et si fata deum, si mens non laeva fuisset,
impulerat ferro Argolicas foedare latebras,
Troiaque nunc staret, Priamique arx alta maneres . . .

u prijevodu:

Dà akò odlukà ouoy mysli
Ne buddiſe tak' protyuna,
Gnyh bi ryçiu tòm vſcilli
Skarſit Kognà prinèuirna.

Takò biſmo Garke nasli
V' ghgnyzdu lexeech; *yos bi i Troye*
Vyk miriſcni cuyti raaſtli
Priamoui, druxbe imoye.

Ima i mjestâ, gdje se ista misao dvaput prevodi, dabogme od nevolje, zbog sroka i strofe. Ispor.:

ferimur per opaca locorum
et me, quem dudum non ulla iniecta movebant
tela neque adverso glomerati ex agmine Grai,
nunc omnes terrent aurae, sonus excitat omnis
suspensum et pariter comitique onerique timentem . . .
(II., 725.—729.)

u prijevodu:

Kroz nè obyçni put, i tmaſti
Skupno iddaſmo, a *vittre slabbe*
Straha nami, i ſumçne doſti
Daſſe ù glauu: velle i skarbe.

Vecch negh Garçi ſerexeni,
Kàd nò ù yatto boy biahu,
Nepriategli budduch meni
Tuka ſtraha nè dauahu.

Suakoga sè ſaddà boym
Chiuha òd vittra, i xamora,
Od iſtoga Yula tarpym
Strah i òd Otça koy yeſt z' gora . . .

Zanotti je bez sumnje dobro znao latinski, no ipak je čudno, da on jasne riječi Vergilijeve „pariter comitique [Iulo] onerique [patri] timentem" prevodi tako, da u prijevodu dobivaju upravo protivni smisao — ili će ih, dajbudi, čitač tako razumjeti.

Neprilika je, da u prijevodu ima dosta štamparskih pogrešaka, a interpunkcija da je skroz samovoljna i neispravna. Zbog toga ima brojnih mjesta, koja se bez originala uopće ne mogu razumjeti (na pr. st. 112.—115.).

2. Drugi je prevodilac Vergilijev po vremenu dubrovački pjesnik Ignjacije Džordži, za kojega je već u prednjem odsjeku bilo kazano da je bio veliki poštovač rimskoga pjesnika. Prijevod njegov potječe još iz mladih dana pjesnikovih, te je valjada nastao između god. 1695. i 1697., kako to dokazuje Milan Rešetar, izdavač Džordžijevih djela (Djela Ignjacija Džordži [Stari pisci hrvatski, knjiga XXV., 2]; II., LXXV.).

Prijevod Džordžijev (štampan u „Djelima" u prvoj knjizi na str. 206.—221.) obuhvaća prva 222 stiha prvog pjevanja Enejide. Kao Zanotti, tako se ni Džordži nije držao originalne forme Vergilijeve, već je, poput svoga prethodnika, latinske heksametre pretvorio u osmerce, koji su složeni u strofe po četiri stiha i rimuju se po

shemi *abab*. Prijevod je vrlo slobodan i sastoji se, kao svi naši stariji prijevodi, u opsežnom prepričavanju događaja originala.[1] Tako je na pr. ono, što se u Vergilija kazuje u sedam uvodnih heksametara, od „Arma virumque" do „altae moenia Romae", u prijevodu kazano u šest strofa ili dvadeset i četiri stiha. Prevodilac nastoji doduše da kaže vjerno m i s l i originala, ali na riječi se malo osvrće. On prevodi na pr.:

Arma virumque cano = Rati i slavna Trojanina glasovito pjevam;
sacrae memorem Iunonis ob iram = još ne bješe se ugasio Junonin plam osvete;
genus unde Latinum Albanique patres atque altae moenia Romae =

(21.) rod latinski odkle izteče
i albanske zbor gospode
i Rim slavni, ki nadteče
bojnom slavom sve narode.

Parafraziranje i prepričavanje prevodiočevo u jednu je ruku dakako skrivio oblik prijevoda — prevodilac nije mogao ili nije htio, kako bi trebalo, svaki heksametar redovno prevesti sa po dva osmerca — no u drugu je ruku često kriva i samovolja njegova. Džordži je kao pripovjedač, koji je od drugoga čuo gole činjenice, pa ih na svoj način iskićene i unekoliko raširene ponovo prikazuje svojim slušačima, a u tom iskićivanju i raširivanju ne polazi ni za kakvim stalnim načelom, već postupa onako, kako mu se čini baš udesno. Tako, gdje Vergilije, zazivajući zaštitnicu pjesništva, jednostavno je zove: Musa

(Musa, mihi caussas memora . . .) [st. 8.]

prevodilac riječ „Musa" rasteže u stihove:

(25.) O parnaska družbo mlada,
djeve znane, dikle čiste,
moje molbe ako ikada
blagiem srcem uslišiste . . .

Fraza: dives opum studiisque asperrima belli [st. 14.] rastegnuta je u prijevodu u strofu:

(53.) On uzmnožan svakiem blagom
po svem svietu stera ime,
ne znam bojnom svjetlje snagom,
bogastvom li zamjernime . . .

[1] „Po terminologiji i shvaćanju starih Dubrovčana može se to [slobodna parafraza originala] nazvati prijevodom; tako su općeno Dubrovčani radili i onda, kad bi izrijekom naveli, da je to prijevod ili da je [pjesma] „izeta" iz kojega tuđega pjesnika" (Kasumović, „Rad" 203., str. 229.).

Riječi: scopuloque infixit acuto [st. 45.] prevode se:

(159.) oštru u greben zatuče ga
i u hrid mu kosti udube . . .

a pomoćnici Neptunovoj Cimotoji, koju Vergilije prosto uvodi samo s imenom njenim (st. 144.: Cymothoe simul . . .), Džordži dodaje atribut: (i š njim Čimotoe) liepa vila pomorkinja.

No kako on raširuje, tako isto i skraćuje original, t. j. izostavlja pojedine misli, bez očita razloga, već što su mu valjada smetale u prijevodu. Na pr. ondje, gdje se navode uzroci srdžbe Junonine, izostavljene su riječi:

spretaeque iniuria formae

premda su potrebne, jer vrlo signifikantno tumače glavnu misao: iudicium Paridis . . .; a u stihu 118.:

apparent rari nantes in gurgite vasto

izostavljena je u prijevodu vrlo važna riječ „rari", pa u hrvatskom tekstu čitamo:

(349.) Sred prostranieh plovu vala
drva, oružja, tiela naga,
gine u vodah plamu ostala
trojanskoga svjetlos blaga . . .

Ali to se izostavljanje mnogo rjeđe dešava od proširivanja.

Džordži bijaše već mladićem i sâm pjesnik, i teško podnosi stegu, kojom ga sapinje original, iz kojega prevodi, pa stoga vrlo rado prihvaća prigodu da probije epski patos, epsku ozbiljnost, i da progovara svojim, lirskim, glasom. To je probijanje, dakako, na uštrb vjernosti prijevoda, ali je karakteristično za pjesnika-prevodioca. Vergilije na pr. pripovijeda, da srdžba Junonina „mnoge godine" (multosque per annos [errabant acti fatis maria omnia circum]; stih 31. i 32.) goni po moru Trojance; Džordžiju se to „multos annos" činilo presuho, te on prevodi Vergilijev izričaj ovim slikovitim stihovima:

(110,) [dočiem udes usioni
u strahoći bez pristanka
po pučini svoj progoni,]
staro izmieni mnokrat bitje
gora, mnokrat lug gizdavi
vidje u jesen i u proljetje
voće u skutu, cviet na glavi . . .

Tako isto mu se, vještaku u slaganju „ljuvenih" pjesama, čini premalo, da ljepotu „mladieh vila" jednostavno prikazuje riječima originala:

[st. 71.] sunt mihi bis septem *praestanti corpore* Nymphae . . .

već on to prevodi:

(229.) Dvaš po sedam mladieh vila
imam za ures moga dvora:
u licu im zora bila,
u pogledu dan se otvora . . .[1]

Ovamo pripada i to, da prevodilac buru, koju podižu Eolovi vjetrovi, opisuje mnogo življe od originala. Džordži je toliko bura gledao sa svoga domaćeg žala i proživio na moru, da mu se činilo potrebno, da unosi u opis i svoje lične osjećaje i misli. U originalu taj opis opseže zapravo samo osam stihova (84.—91.) počinjući sa stihom:

incubuere [vjetrovi] mari totumque a sedibus imis . . .

a završavajući:

praesentemque viris intentant omnia mortem . . .

U prijevodu opseže taj opis osam strofa, pa je prirodno, da se prevodilac ne povodi za originalom osim tek u glavnim mislima. Tako su na pr. riječi:

[st. 86.] . . . et vastos volvunt ad litora fluctus . . .

kazane u prijevodu stihovima 265.—272.:

Jur na trublju od vjetara
nabunjeno more srne
sjemo tamo ter udara
kroz pogubne vale crne.

Voda uzrasla reži i pjeni
rvuć hridnu pokrajinu,
kraj i žali pridobjeni
prid potopom strašniem ginu.

Da bi prijevod igdje bio pogrešan, ne može se kazati: Džordži je odveć dobro znao latinski, a da bi mogao praviti pogrešaka u prevođenju. Ako se gdjegdje ne slaže s originalom, to je razlog u tome, što on voli polaziti svojim putem. Zato na pr. riječi „Tyrias arces" [st. 20.] prevodi: kartadžinsku krunu; „pro caris Argis" [st. 24.] vrlo prozajično: za Grka; „aere", što je metonimija od „navis" (et spumas salis aere ruebant [st. 35.]): (razbijaše morske pjene) vesli i pûram gvozdenieme; „furentibus austris" [st. 51.]: oholi vjetri.

[1] Slično je, gdje se opisuje ljepota spile, u koju se skloniše brodolomci, pošto se spasiše iz oluje. Vergilije označuje tu ljepotu sa dvije riječi: „nympharum domus" [st. 168.]; Džordži u prijevodu prikazuje tu ljepotu ovim riječima:

(473.) stan, u kojem umivaju
bistriem virom bliedo lice
i u igrah danke traju
mlade vile morkinjice . . .

U tijem se stihovima jasno ogleda pjesnik „razbludnijeh" pjesama.

Uza sve griješke i omaške Džordžijev je prijevod uopće gladak i čitak. On i u prijevodu opravdava sud, što ga o njem kazuje izdavač njegovih djela (Rešetar), da je „majstor u formi". Šteta je, što nije više preveo — ako i ne bi bio vjeran prijevod, bila bi ugodna lektira.

3. S trećim prevodiocem Vergilija stupamo u XVIII. vijek; taj je prevodilac bio Luko Miha de Bona (Bunić) (1708.—1778.). Pjesničku ostavinu njegovu kao i prikaz o njegovu životu iznio je Đuro Körbler u „Gradi za povijest književnosti hrvatske" (9., str. 147.—186.) pod natpisom: Pjesme Luka Miha de Bona, vlastelina dubrovačkoga.

Luko je Bunić preveo četvrto pjevanje Enejide. Od toga je prijevoda preostao samo jedan mali odlomak: prijevod prva trideset dva stiha pomenutoga pjevanja. Bunić prevodi Vergilija kao i njegovi prethodnici: u osmercima složenim u strofe po četiri stiha, koji se rimuju po shemi *abab,* pa je zato prinuđen da uglavnom prenosi samo misli Vergilijeve bez obzira na način, kako su te misli izrečene, premda se on trudi da svaki heksametar stegne na dva svoja osmerca. Ispor. na pr. prva dva stiha pjevanja:

At regina gravi iamdudum saucia cura
volnus alit venis et caeco carpitur igni . . .

koja su prevedena:

Nu kraljici plam ljuveni
prsi užiže, rane tvori,
u kiem oganj nevidjeni
svakčas većma raste i gori . . .

Misao: caeco carpitur igni . . . kazana je hrvatski: oganj nevidjeni svakčas većma raste i gori — dakle posve drukčijim riječima i izričajima. Gdješto je prevodilac i kraći od originala. Stihovi 7. i 8. Vergilija:

postera Phoebea lustrabat lampade terras
umentemque Aurora polo dimoverat umbram . . .

uopće nijesu prevedeni, a stihove 15.—19.:

si mihi non animo fixum immotumque sederet,
ne cui me vinclo vellem sociare iugali,
postquam primus amor deceptam morte fefellit;
si non pertaesum thalami taedaeque fuisset;
huic uni forsan potui succumbere culpae . . .

dakle pet heksametara umio je stegnuti u ova četiri osmerca:

I da niesam odlučila
već se s kiem ne družiti,

na ovi bih sam grieh bila
lasna volju za pružiti . . .

Konačni sud o prijevodu Bunićevu ne može se izreći, jer ga je premalo ostalo.

4. Prvi od naših prevodilaca, koji je pokušao da prevede čitavoga Vergilija, bijaše Dubrovčanin Đuro Hidža (1752.—1833.). O tome prijevodu prvu nam vijest javlja Antun Rocci u predgovoru svoga izdanja Hidžina prijevoda Horacijevih pjesama (Quinta Horacia Flaka piesni liričke. Prevod Jurja Higje Dubrovčanina. Dubrovnik 1849.). Hidža se, veli on, na „ponukovanje" svojih „umnih" prijatelja Restija, Zamanje i Ferića, pošto dovrši prijevod Horacija, dao na prevođenje Vergilija i „predobivajući mnogobrojne zaprieke zadovolji im u malo godinah, nu kad stade uredivati i pregledati svoja pisma zajedno sa Sveštenikom Ivanom Salaticom smàrt nenavidna grabeći mu ovoga priatelja i naučenoga svièt nika smete ga u tako koristnomu poslu (jedva bo biaše pregledo Horacia i jedan dio Virgjilia) dokle i njega do bàrzo jur stara i poharana dugom nemoću, žalostno nam! umori na 27 Listopada god. 1833 u Zatonu na svoiema zemljami gdie običajno prebivaše lietom i jesenim". Njegovi rukopisi, nastavlja dalje Rocci, „srećno dopadoše u ruke Prep. Ot. Saba Frankovića Malobratjanina . . . On ih od pogibje sačuva, viši dio prepiše i kako iskreni domorodac očekivao je neuztàrpjen čàs, kadara bi mogao ovo blago materinskoga jezika na svietlost izdati . . ." Tako isto nam priča I. A. Kaznačić, da je Hidža preveo na hrvatski sva djela Vergilijeva („Slovinac" 1882., 62.—63.: [Hidža] je obogatio naše književenstvo prevodom svijeh djela Virgilija . . .), a u Izvještaju dubrovačke gimnazije od god. 1872. (Programma dell' I. R. Ginnasio Superiore di Stato in Ragusa 1871/2), u kojem ima njegov članak pod natpisom „Nešto o Dru. Gjuru Higji (Hidži)", nahodimo istu vijest dopunjenu dodatkom, da je „uregjivanje i pregledanje Virgilijevih djelâ, koji se nagje razpršan po njegovoj smrti" uzeo na se malobraćanin O. Mirko Radeljević, a „neki kratki ulomci toga prevoda bijahu pečatani u Zadru kod Batara god. 1856.". Vijest, da je Hidža preveo svega Vergilija, potvrđuje kanonik Ivan Stojanović u knjizi „Dubrovačka književnost" (Dubrovnik 1900.; str. 334.), gdje čitamo, da je Hidža ocu Paćifiku (Mirku) Radeljeviću povjerio „prijevod svega Virgila, koji bi sada imao biti u Maloj Braći".[1]

[1] I Šafarík pominje Hidžu kao prevodioca Vergilija, ali kazuje, da je on preveo samo Enejidu (Gesch. der südsl. Lit. II., 175.). Kao izvori za tu vijest služili

Prijevod Hidžin nije bio dojako nikako poznat.[1] Čak se nije ni znalo, da li uopće još postoji. S obzirom na gore pomenutu bilješku Stojanovićevu obratila se bila Jugoslavenska akademija na č. o. Urbana Talliju, bibliotekara knjižnice Male Braće u Dubrovniku, s upitom, nahodi li se odista tamo rukopis Hidžina prijevoda, ali je isprva dobila odgovor, da se on dosad nije mogao tamo pronaći — dakle je i tamo bio nepoznat. Istom poslije više mjeseci ti su se rukopisi, valjada trudom i nastojanjem Talijinim, sretno našli i na posredovanje Akademije a susretljivošću Male Braće i njihova vrijednog bibliotekara dospjeli su i u moje ruke. Sačuvani su u više prijepisa: neki su stariji i pisani starim pravopisom, drugi mlađi i pisani novim pravopisom, a ovi gotovo odreda potječu od o. Paćifika Radeljevića († 1877.). Ali Radeljević nije samo prepisivao Hidžine prijevode, već ih je i ispravljao, i to djelimice vrlo znatno. Talija čak drži, da prijevod Enejide, koji se sačuvao, uopće ne potječe od Hidže, već da je to djelo samoga Radeljevića, a Hidža da je preveo samo Georgike i Bukolike. Meni se to mišljenje ne čini vjerojatno, pa zato, držeći se štampane, gore pomenute, tradicije, navodim ovdje sve prijevode pod imenom Hidžinim. Dašto, tijem ne ću da kažem, da sam pitanje riješio, no držim, da ovaj moj kratki pregled nije podesno mjesto da se takovo pitanje izvede na čisto.

Enejidu je Hidža preveo u osmercima kao i svi njegovi prethodnici, i to tako isto u strofama po četiri stiha, koji se rimuju po shemi *abab*. Prema tome je dakako i njegov prijevod mnogo opsežniji od originala: prvo pjevanje, koje u originalu broji 756 heksametara, ima u prijevodu 407 strofa (1628 stihova); drugo (804 heksametra) 424 strofe (1696 st.); treće (718 heksametara) 401 strofu (1604 st.); četvrto (705 heks.) 396 str. (1584 st.); peto (871 heks.) 471 str. (1884 st.); šesto (901 heks.) 492 str. (1968 st.); sedmo (817 heks.) 465 str. (1860 st.); osmo (731 heks.) 414 str. (1656 st.); deveto (818 heks.) 452 str. (1808 st.); deseto se pjevanje nije našlo; jedanaesto (915 heks.) 481 str. (1924 st.); dvanaesto (952 heks.) 506 str. (2024 st.).

su mu pismeno priopćenje Appendinijevo i bilješka u jednom članku Mihajla Kunića u „Gartenzeitung" 1830. br. 38. [„Dr. Higgia versucht Virgils Aeneide zu übersetzen. Diese wurde schon vorher von einem gewissem Zambor (oder Zanotti) ins Dalmatinische übersetzt . . ."].

[1] Ona vijest Kaznačićeva, da je ulomak Hidžina prijevoda Vergilija štampan u Zadru 1856., bit će kakva pometnja. Ja dajbudi toga prijevoda nijesam mogao nigdje naći, a u dubrovačkom časopisu „Srđu" od god. 1902., gdje se na str. 605. navodi sve, što je doonda bilo štampano od Hidže, nema nikakova pomena o prijevodu Vergilija.

Kao ogled prijevoda preštampavam strofe 64. do 70. prvoga pjevanja, koje u originalu (Aen. I., 124.—136.) glase:

Interea magno misceri murmure pontum
emissamque hiemem sensit Neptunus et imis
stagna refusa vadis graviter commotus, et alto
prospiciens summa placidum caput extulit unda.
disiectam Aeneae toto videt aequore classem,
fluctibus oppressos Troas caelique ruina
nec latuere doli fratrem Iunonis et irae.
Eurum ad se Zephyrumque vocat, dehinc talia fatur:
Tantane vos generis tenuit fiducia vestri?
iam caelum terramque meo sine numine, venti,
miscere et tantas audetis tollere moles?
quos ego — ! sed motos praestat componere fluctus.
post mihi non simili poena commissa luetis.

U prijevodu:

Uto Netun od pučine
Začu velju buku i smeće,
I gdi more iz dubine
Proljeva se i razmeće.

Probudi se ter pun mira
Glavu iznosi izvan vode,
Rastrkane i nazira
Svud po moru Enee brode;

I Trojance s' urnebesa
Od valova pridobjene,
S rogobora i nebesâ
Strahovito progonjene.

Bratu je taj čas na um pao
Gnjiv Junone i zasjede;
Vjetre k sebi je dozivao,
Pak njim tvara sej besjede:

Ta potolas otkleno je?
U štono se vi uzdate?
Bez oblasti dočim moje
Nebo zemljom sad miješate?

Al smionstvo to vam dava
Skot iz koga ishodite?
On vas nuka vlas država
Da mojijeh posvojite?

Kojeno ću —! nu uzmami
Trjeba je mora pokoj dati;
Pak ću teški grijeh u vami
Na ini način pedepsati.

Radeljević je, kako je pomenuto, ispravljao original Hidžin, pa tako u njegovu prijepisu i te strofe imaju ponešto drukčije lice. Navodim ih kao primjer Radeljevićeva ispravljanja.

Uto Netun od pučine
Začu v e l j e s b u k o m s m e ć e,
i gdi more iz dubine
Proljeva se i razmeće.

Probudi se, t e pun mira
Glavu n o s i izvan vode,
Rastrkane k a d nazira
Svud E n e e m o r e m brode.

I Trojance s urnebesa
Od valova p r e d o b j e n e,
S rogobora i nebesa
Strahovito progonjene.

Bratu u č a s na um pao
Gnjiv Junone i zasjede:
K s e b' j e v j e t r e dozivao
Pak i m tvara sej besjede:

Ta potolas otkleno je?
U štono se vi uzdate?
Bez oblasti dočim moje
Nebo s zemljom sad miješate?

Al smionstvo to vam dava
Skot, iz koga ishodite?
On vas nuka vlast država
Da v i m o j i h posvojite?

Kojeno ću —! nu uzmami
T r e b i mora pokoj dati;
Pak ću teški grijeh u vami
D r u g a č i j e pedepsati.

Ali Radeljević nije samo popravljao pojedine oblike, riječi i izričaje, već je najzad kušao uopće osmerce zamijeniti desetercima, samo što on taj naum svoj nije priveo kraju. To je zamjenjivanje izvršeno posve mehanički: Radeljević naprosto dodaje svakom stihu riječ od dva sloga prema smislu rečenice. Neka se isporedi na pr. početak četvrtoga pjevanja:[1]

u Hidžinu prijevodu:

A kraljicu zatravjenu
Unutarnja zled posvoji,
Ranu u srcu udubenu
Goji, i tajat nju nastoji.

Svakčas krepos na veliku
Od viteza misli svoga
I na velju slavu i diku
Od naroda Trojanskoga.

u Radeljevićevu prijepisu:

A kraljicu s m r t n o zatravljenu
Unutrnja s a s v i m zled posvoji;
Ranu srcem t v r d o udubenu
Goji, t e r ju p o t a j a t nastoji.

Svakčas o n a na krepos veliku
Od viteza s l a v n a smišlja toga,
I na velju g l a s o v i t u diku
Od naroda c i j e l a Trojanskoga.

G e o r g i k e osvanuše u Hidžinu prijevodu uopće prvi put u hrvatskom jeziku. Sačuvana su: prvo, treće i četvrto pjevanje, drugo se dosad nije našlo. Ovdje Hidža prevodi heksametre stihovima od dvanaest do četrnaest slogova, koji se na kraju rimuju, ali mu ipak nije uspjelo da opseg prevedenog pjevanja bude jednak opsegu originala. Prvo pjevanje, koje u originalu ima 514 heksametara, broji u prijevodu 620 stihova; treće (566 heks.) 790 stihova, a četvrto (566 heks.) 744 stiha.

Kao ogled preštampavam početak trećega pjevanja (sačuvanoga u prijepisu sa starim pravopisom).

Original (Georg. III., 1.—15.) glasi:

[1] Aen. IV., 1.—5.
At regina gravi iamdudum saucia cura
volnus alit venis et caeco carpitur igni.
multa viri virtus animo multusque recursat
gentis honos; haerent infixi pectore voltus
verbaque nec placidam membris dat cura quietem.

Te quoque, magna Pales, et te memorande canemus
pastor ab Amphryso, vos, silvae amnesque Lycaei.
cetera, quae vacuas tenuissent carmine mentes,
omnia iam volgata: quis aut Eurysthea durum
aut inlaudati nescit Busiridis aras?
cui non dictus Hylas puer et Latonia Delos
Hippodameque umeroque Pelops insignis eburno,
acer equis? temptanda via est, qua me quoque possim
tollere humo victorque virum volitare per ora.
primus ego in patriam mecum, modo vita supersit,
Aonio rediens deducam vertice Musas;
primus Idumaeas referam tibi, Mantua, palmas
et viridi in campo templum de marmore ponam
propter aquam, tardis ingens ubi flexibus errat
Mincius et tenera praetexit arundine ripas.

Prijevod:

Ti velja Pale još, pastijeru glasni i ti,
Ki Amfriza kraj rijeke ovčice htje bljusti,
Vi, luzi licejski i vode caklene,
Bit ćete sadara pjevani od mene.
Pjesni su sve one spjevane jur bile,
Koje su s vijecima prazne uši blaznile.
Od koga krutnos ni Eurista spoznana?
I kralja jeđupskoga žrtva ona pogana?
Mladića tko Hilu, tko Hipodamu, i oni
Plovni otok Latone glasiti čuo ni?
Dičnoga tko ne zna ramena bjelokos
Pelopa i konjâ njegovih žestokos?
Pjevanju nastojim sad novi put probit,
Sa zemlje uzdić se, meu i ljudi glasan bit.
Prvi ću (ak budem živ) skup djevâ sa mnome
S brda aonskog[1] dovesti u rodno mjesto mê.
Prvoga mene ćeš, Mantovo miljena,
Primit idumejskim pomam iskićena,
Mramorni tu ću hram zgraditi sred njive
Na kojom [kojoj] travica vesela vik žive,
Tih Minčjo a blizu tijek vode prostrane
Izvija, urešen trstjem s obje strane

Za petnaest heksametara trebala su prevodiocu dvadeset i dva stiha. Preštampavam još i početak prvoga pjevanja, i to s razloga, što to pjevanje imam samo u prijepisu druge ruke[2] i s novim pravopisom.

(Georg. I., 1.—12.)

Quod faciat laetas segetes, quo sidere terram
vertere, Maecenas, ulmisque adiungere vites

[1] u rukopisu: Roaskog.
[2] ne Radeljevićeve, po tvrđenju Talijinu.

conveniat, quae cura boum, qui cultus habendo
sit pecori, apibus quanta experientia parcis,
hinc canere incipiam. vos, o clarissima mundi
lumina, labenter caelo quae ducitis annum,
Liber et alma Ceres, vestro si munere tellus
Chaoniam pingui glandem mutavit arista,
poculaque inventis Acheloia miscuit uvis;
et vos, agrestum praesentia numina, Fauni,
ferte simul Faunique pedem Dryadesque puellae:
munera vestra cano.

Prijevod:

Što žiću ugađa, ter zemlju na koji
Tok zvijezde, Mečena moj, težit pristoji;
Kad brijestim stučuju pruti se lozovi,
Kô ovce vriježe se, i kôno volovi;
Štedećih od pčela kol' pomnje imati
Trjeba je, ustat ću ja ovde pjevati.
Vi svijeta dva jasna svagdanja' svjetlišta
S nebesâ, koji tijek vladate godišta,
Ej, gojna Čerere, ej Bako, ako s vas
Divljač se želuda u žitni mijeni klas,
Te pivnih u čašah vodice caklene
Mio se izmiješa sok loze naštene;
Fauni, Drijade, oj, bozi mještani,
Na pospjeh hrlite, kojih štuju seljani,
Čim vaše pripjevam ja blagodarnosti.

Kako se razbira iz oba navedena primjera, prevodilac po dubrovačkom običaju nastoji tek da uglavnom uhvati misao originala, a do jezične forme, u kojoj je misao u originalu izrečena, sasvim mu je malo stalo, iako je s obzirom na odabrani duži stih mogao vjernije polaziti stopama originala.

Što se najzad tiče e k l o g â, koje su u originalu sve u heksametrima ispjevane, Hidža ih prevodi na dva načina: ili osmercima kao Enejidu ili u stihovima kao Georgike, a imena pastirâ zamijenjena su hrvatskim narodnim imenima. U osmercima su prevedene ekloge: prva, četvrta i deseta; ostale u stihovima. Imena su pastirâ: Miljenko, Bjelko, Obrad, Zorko, Medo, Dinko, Ljubmir, Mihat, Baće i t. d. Potpuna zbirka prevedenih ekloga sačuvala se u autografu Kaznačićevu;[2] u prijepisu Radeljevićevu nedostaju deveta i deseta, i dio osme ekloge.

[1] u rukopisu: svakdana.

[2] Dra. Gjura Higje Dubrovčanina (r. 7. II. 1752, p. 28. X. 1833.) Izvorne pjesme i nekoliko prevoda' iz Ovidia, Virgilia, Katula i iz Grške Antologie iskupio, prepiso, uredio i priobćio Dr. I. August Kaznačić godine 1868. (Priređeno za štampu, ali nije štampano.)

Za ogled osmeraca preštampavam odlomak iz prve ekloge. (Ecl. I., 19.—25.)

Urbem, quam dicunt Romam, Meliboee, putavi
stultus ego huic nostrae similem, quo saepe solemus
pastores ovium teneros depellere fetus.
sic canibus catulos similes, sic matribus haedos
noram, sic parvis componere magna solebam.
verum haec tantum alias inter caput extulit urbes,
quantum lenta solent inter viburna cupressi.

Prijevod:

Grad koji se Rim naziva
O Miljenko, ja u svemu,
Kako ludak, mnjah da biva
Sličan gradu on našemu,
U ki prid nam često kruto
Nas pastijera jes obika,
Tiho tjerat za prodati
Jaganjčiće pune mlika.

Ja kozliće tako s kozam,
A kučiće sa hrtima,
Nerazborno slikovo sam;
Male stvari s velikima.
Nu njeg glava iznosita
Nad gradovim diže inima
Kak čempresi, jela i vita,
Među žukam podnižnima.

Radeljević dakako ispravlja štošta: u trećem stihu ima „ludac", u petom „prid'", a dalje veli:

Ja kozliće takmih s kozam,
Hrte štenem a kučijem,
Nerazborno ter miješo sam
Male stvari s velikijem.

Rim glave je iznosite
Nad gradovim svim inima,
Kô s čempresim jele vite
Meju žukam sniženima.

Za duge stihove donosim ogled iz druge ekloge (Ecl. II., 1.—7.):

Formosum pastor Corydon ardebat Alexim,
delicias domini, nec, quid speraret, habebat.
tantum inter densas, umbrosa cacumina, fagos
adsidue veniebat. ibi haec incondita solus
montibus et silvis studio iactabat inani:
O crudelis Alexi, nihil mea carmina curas?
nil nostri miserere? mori me denique coges.

Hidža (Kaznačićev prijepis):

Obrad pastijer ljubio je Zorka lijepoga
I što žudje bluda od svoga, imit ni moga.
On čestokrat na visinu brda hodijaše
Gdi bukovo gusto dubje sjencu činjaše,
Tuj kroz ovo neuredno pjenje zamani
Brdim, luzim tužio se pustoj u strani:
Za mê pjenje, o nemili Zorko, ne haješ,
Usion si, ne smiljaš se, smrt mi zadaješ.

U Radeljevićevu prijepisu samo posljednji stih glasi malo drukčije:

Usion si, nesmiljen si, smrt mi zadaješ.

Hidžina je zasluga, da je prvi u naš jezik prenio sva djela Vergilijeva. Sâm prijevod, kolikogod rado priznajemo golemi trud njegov, ne može se reći da je osobito uspio, kao što nijesu uspjeli ni pokušaji njegovih prethodnika, sve ako se i uzmu u obzir teškoće prevođenja njegova (drukčiji metar, rima i dr.). Hidža je epigon i u prevođenju: on ne polazi drugim putem nego su polazili raniji prevodioci, koji su mu valjada služili uzorom, pa kao oni, tako i on u jednu ruku parafrazira original a u drugu ruku razvodnjuje misli njegove. Takav je bio u svojim prijevodima Horacija, koji su štampani, a takav je i u prijevodima Vergilija. Ktome treba pripomenuti, da je u njega bilo malo pjesničke vještine, svakojako manje nego na pr. u Držića, a ispravci Radeljevića, koji je također slab pjesnik, nijesu prijevod učinili boljim i čitkijim. Očitih pogrešaka u prijevodu dašto nijesam našao (Hidža je dobro znao latinski), pa ako je koje mjesto nejasno i čak i nerazumljivo, ima se to pripisati nespretnu obliku prijevoda, a ne slabom znanju prevodioca.

Za Hidžu kao prevodioca može se primijeniti ona latinska: ut desint vires, tamen est laudanda voluntas, no povijest književnosti hrvatske zahvalno će ga spominjati kao revna trudbenika, koji je, zanesen pjesničkom veličinom mantovanskog poete, prema silama svojim pokušao da tu veličinu učini pristupačnom i onim svojim zemljacima, koji nijesu imali prilike da nauče latinski jezik.

5. Od kajkavskih se književnika jedini okušao u prevođenju Vergilija zagrebački kanonik Franjo Ksaver Koritić Mrazovečki (rođen god. 1771. u Popovcu u križevačkoj županiji, umr'o u Zagrebu 16. III. 1846.). Nažalost, taj se prijevod negdje zametnuo ili posve izgubio, ali da je Koritić uistinu radio na njem i pače jedan dio i izradio, za to imamo svjedočanstvo njegova savremenika Adama Baričevića. U jednom pismu, što ga je Baričević god. 1801. pisao Koritiću, čitamo ove retke: „Gustavi primos Virgiliani Carminis versus vernacula lingua a te redditos, quos mecum pro tua humanitate communicare voluisti. Magnam, mihi crede, ex illis voluptatem cepi vel ob ardentem illum tuum sermonis patrii amorem. Itaque urge opus, quod coepisti, naviter; non erit, cur ceteris nationibus invideamus, in quorum linguam iam diu divinum Aeneidos opus versum est." Osimtoga pominju taj prijevod i naši stariji literarni historici: Šafarík i Ljubić. Od Šafarika doznajemo, da je prijevod bio u srokovanim stihovima, ali da ga prevodilac nije priveo kraju i da se sačuvao samo rukopis prvoga pjevanja (II., 329.); slično pominje Ljubić (Ogledalo II., 512.). Šteta, da nam nijedan od

tih svjedoka nije barem to zapisao, u kakvim je stihovima Koritić prevodio Vergilija.

6. Kao zanimljiv „curiosum" napominjem, da se jedan prevodilac Vergilijev našao čak i među t. zv. gradišćanskim Hrvatima, t. j. onim Hrvatima, koji žive u bivšim zapadnim županijama Ugarske, a u sadašnjem austrijskom „Burgenlandu". Prevodilac je bio stinački (Stinacz)[1] župnik Šimun Palatin, koji je preveo na hrvatski — bez sumnje u dijalekt gradišćanskih Hrvata — Vergilijeve ekloge. Tu je zanimljivu vijest zabilježio poznati etnografski pisac, Slovak Jan Čaplović (1780.—1867.), u svom djelu „Croaten und Wenden in Ungarn" (štampanom u Požunu 1829.). Šimun Palatin čini se da je uopće bio revan pisac, jer Čaplović kazuje o njem (pominjući uopće literarnu djelatnost gradišćanskih Hrvata): „So schrieb der Stinaczer Pfarradministrator Simon Palatin schon eine Kroatische Grammaire, übersetzte Sonntagspredigten, *Virgils Eclogen (das erste prosodische Werk in der Croatischen Sprache)* [kurziv od mene], aber keines dieser Manuscripte konnte bis jetzt gedruckt erscheinen." (Str. 26.)

Sva je prilika, da je taj prijevod Palatinov odavna propao, no vrijedno je oteti zaboravi ime književnika, koji je u vrijeme, kad je u samim centrima hrvatskog kulturnog života — u Banovini i u Dalmaciji — narodna književnost bila spala na niske grane, imao smjelosti, da jedno klasičko djelo Vergilijevo prenese u posve još neizgladeni i književno nedotjerani dijalekt svoga naroda.

7. Od novijih prijevoda Vergilija držim da je (pored Maretićeva) najzanimljiviji pokušaj Stjepana Buzolića, koji je četvrto pjevanje Enejide preveo narodnim desetercem. Bilo je već i drugih prevodilaca, koji su, prevodeći Vergilija, heksametre njegove pretvarali u deseterce,[2] ali nijedan od njih nije bio toliko dosljedan koliko

[1] Kotar Güssing (madž. Németújvár) u nekadašnjoj madžarskoj županiji Vas.

[2] Kod Hrvatâ je Buzolić (Radeljevićev neuspjeli pokušaj ne može se uzeti u obzir) prvi, koji je Vergilija prevodio desetercem, no kod Srbâ ima i ranije takovih prijevoda. Već prvi prevodilac Vergilija kod Srbâ, Jovan Hadžić, koji je preveo početak prvoga pjevanja Enejide u heksametrima u „Letopisu" Matice Srpske 1825. č. 3. (kasnije, proširenо i dotjerano, preštampano u „Golubici" 1842. i u „Delima", II., [1858.]), objavio je u „Letopisu" 1826. č. 4. početak drugoga pjevanja preveden u desetercima. Njegovim su tragom pošli i nasljednici njegovi: Vuk Marinković, koji je preveo drugo pjevanje Enejide („Letopis" 1826. č. 2.; 1827. č. 1.; 1828. č. 3.); „G. D.", koji je tako isto desetercem preveo dio prvoga pjevanja („Letopis" 1831., č. 3.) i Stefan Pavičević, koji je štampao početak drugoga pjevanja Enejide i prvu eklogu Vergilijevu, sve prevedeno desetercima, u Programu srpske gimnazije u Karlovcima 1853. — Tome još dodajem, da je neki anonimni prevodilac preveo slobodnim stihovima odlomak devetoga pjevanja (Nisus i Eurijal) u „Letopisu" 1826. č. 4. U novije vrijeme preveo je čitavu Enejidu prozom Nikola Vulić (izdanje Srpske

Buzolić, koji je, uzevši od narodne pjesme deseterac, uzeo od nje i dikciju i frazeologiju i izbor riječi, da tako svoj prijevod preodjene u čisto narodno odijelo; a čak je i pokušao, da rimskom epu unekoliko udahne i duh naše narodne epske pjesme. Prijevod Buzolićev — ako ga i ne će svak odobriti, napose ljubitelj klasičke starine, koji će požaliti, što je prevodilac, osim u prenošenju gologa sadržaja, pokazivao malo poštovanja prema klasičkom karakteru Vergilijeva epa — ipak će za svakog, tko ga uščita, biti zanimljiv kao konzekventno provedeni pokušaj, da se jedno tuđe umjetničko djelo posve udomaći i što više približi narodnom shvaćanju i osjećanju.

Stjepan Buzolić (rođen 1830., † 1894.) štampao je svoj prijevod god. 1876. u IV. godištu almanaka, što ga izdavaše Prettnerova knjižara u Dubrovniku pod natpisom: „Dubrovnik. Zabavnik štionice dubrovačke." [Uredili J. Bunić i Stj. Skurla.] (Str. 33.—68.) Prijevod ima karakteristički natpis „*Didonka* (ili četvrti spjev Virgilijeve Eneide)". Kao što je prevodilac Didonu pretvorio u „Didonku", koje ime podsjeća na neka naša imena (Darinka, Nevenka), tako je, dakako, Veneru nazvao „Ladom", Jupitera „Perunom", a Kartagu „Kartag bijeli". Sestra Didonina Anna postala je prava Dubrovkinja s imenom „Ane", a „pronuba Iuno" (stih 166.) prometnula se u „babicu Juno". Ostala su imena pridržana. A koliko je prevodilac klasičkoj dikciji umio podati narodni oblik i kolorit, neka pokaže ovo nekoliko iznesenih primjera.

Poznato je i čuveno mjesto u četvrtom pjevanju Enejide, gdje pjesnik opisuje „Famu" (st. 173.—188.). Iz toga mjesta vadim ove stihove (181.—188.):

> . . . cui quot sunt corpore plumae,
> tot vigiles oculi; subter, mirabile dictu,
> tot linguae; totidem ora sonant, tot subrigit auris.
> nocte volat caeli medio terraeque per umbram
> stridens nec dulci declinat lumina somno;
> luce sedet custos aut summi culmine tecti,
> turribus aut altis, et magnas territat urbes,
> tam ficti gravique tenax, quam nuntia veri.

To je Buzolić ovako preveo:

Koliko joj po tijelu perâ,	I toliko naoštri jezikâ,
Tolikim ti zastrieli očima,	I toliko iskesi zubinâ,

književne zadruge br. 110. i 117.; god. 1907. i 1908.), a Georgike Janko Lukić u „Vencu" (1930.). Pojedine odlomke iz djela Vergilijevih preveo je prozom Veselin Čajkanović u knjizi „Vergilije i njegovi savremenici", izdanju Srpske književne zadruge (XXXIII. br. 222.; 1930.).

I toliko naperi ušesâ.
Bdije, vrišta za noćnoga mraka,
Krila tegli međ' nebom i zemljom;
A obdan se avet načučuri
Na pojatam i visokim kulam,
I varoši napučene plaši,
Te sad laže, sad istinu kaže.

Junona, ljuta zbog ljubavi Didonine, navaljuje na Veneru ovim riječima (93.—97.):

egregiam vero laudem et spolia ampla refertis
tuque puerque tuus, magnum et memorabile numen,
una dolo divom si femina victa duorum est.
nec me adeo fallit veritam te moenia nostra
suspectas habuisse domos Karthaginis altae.

Buzolić prevodi:

Bre si ga se, seko, proslavila!
Dično ime s dječkom svojim stekla!
Dva na jedno, i to iz busije . . .
Do dva boga, a na žensku glavu! . . .
Trn u oku sveđer tebi bili
Pleme moje i Kartag bijeli.

Prirodno je, da Buzolić mnogo štošta mijenja i izostavlja, napose sve ono, što bi moglo narušiti onu koncepciju, koju je prevodilac imao o tome, kakav mora biti hrvatski prijevod klasičkog djela. Uzmimo, na pr., sâm početak pjevanja. Vergilije kazuje (st. 1.—11.):

At regina gravi iamdudum saucia cura
volnus agit venis et caeco carpitur igni.
multa viri virtus animo multusque recursat
gentis honos; haerent infixi pectore voltus
verbaque nec placidam membris dat cura quietem.
postera Phoebea lustrabat lampade terras
umentemque Aurora polo dimoverat umbram,
cum sic unanimam adloquitur male sana sororem:
„Anna, soror, quae me suspensam insomnia terrent!
quis novus hic nostris successit sedibus hospes,
quem sese ore ferens, quam forti pectore et armis!

U Buzolićevu prijevodu:

Kraljica se strašno zabrinula,
Ljutu ranu u srdašcu krije,
E joj ljubav raspalila grude.
Njoj se sveđer oko glave vije
Vrli junak i slavno mu pleme;
Rieč prikladna i ponosno lice
U dno joj se duše uciepili,
Nit joj mira ni pokoja daju.
A kad sutra zora zabielila,
Mrkloj noćci ponestalo traga,
Milu seku k sebi dozivala:
Sele, Ane, uzdanice moja,
Čudni l' mene obladali sanci,
Čudni l' nam se udomio góso!

Neka se isporedi, kako je Buzolić Vergilijeve stihove 6. i 7. (postera — umbram) preveo stihovima, koji kao da su uzeti iz kakve narodne pjesme, i kako su riječi Didonine, što ih govori sestri, u prijevodu dobile čisto narodni prizvuk.

Kao osobito karakteristički primjer pominjem još ono mjesto, gdje sestra Anna nariče za mrtvom Didonom. Vergilije to dakako kazuje heksametrima (stih 675.—679.):

hoc illud, germana, fuit? me fraude petebas?
hoc rogus iste mihi, hoc ignes araeque parabant?
quid primum deserta querar? comitemne sororem
sprevisti moriens? eadem me ad fata vocasses:
idem ambas ferro dolor atque eadem hora tulisset . . .

dok Buzolić vjerno nasljeduje način i oblik pučke naricaljke:

Na to si me dozovnula,
sestro, rano!
Tako l' sestru ti izdade,
kuku meni!
To l' lomača što naruči,
kukavici!
To li vatra, to li žrtve,
sestri crnoj!
Što da prije oplakujem,
meni prazno!
Kome sestru ti ostavi,
mrtva glavo!
Da sam s tobom poginula,
kukavica!
Da nas skupa mač proboô,
proste rane!

Prijevod Buzolićev opseže, prema 705 stihova originala, oko 1170 deseteraca. Franji Petračiću, sastavljaču „Hrvatske čitanke za više gimnazije i nalike jim škole" (Zagreb 1880.), toliko se sviđao Buzolićev pokušaj, da je jedan dio njegova prijevoda (st. 584.—705. originala) preštampao kao ugled epske pjesme (II., 493.—499.) uz bilješku: „U ovom se prevodu nasljeduje način narodne pjesme."

Začudo je samo — a i šteta je — da prijevod Buzolićev nije preštampan u skupnom izdanju Buzolićevih pjesama (Bog, rod i svijet. Pjesme Stjepana Buzolića), što ga je Petar Kuničić g. 1896. priredio u Zagrebu — jer su primjerci Prettnerova „Dubrovnika" danas već vrlo rijetki.

8. Buzolićevim je tragom pošao Josip Perić, koji je desetercima preveo Vergilijeve ekloge. Prijevod je izišao u posebnoj knjizi: Publija Vergilija Marona Pastirske pjesme. Preveo Prof. Josip Vergilij Perić. Zadar 1913. (Str. XVIII + 92.) Zašto je za heksametre odabrao narodni deseterac, to obrazlaže u predgovoru svojih prijevoda Teokritovih idila (Theokritove Idylle. Preveo, uvod pobrao i tumač dodao Prof. J. V. Perić. U Zadru 1909.) i na to se obrazloženje poziva i u predgovoru svojih ekloga. On je uvjeren, „da heksametar, koliko bio lijep i milozvučan, ne bi se povoljno dojmio

većine čitatelja, pošto mnogo uho još nema čista dojma o vrijednosti i mjeri slovakâ, te istu osjeća više po naglasku, negoli količini. Odlučih se dakle za deseterac, naš narodni stih." Navodim primjera radi ova dva mjesta iz prve ekloge:

(Verg. I., 1.—5.) Tityre, tu patulae recubans sub tegmine fagi
silvestrem tenui musam meditaris avena:
nos patriae finis et dulcia linquimus arva.
nos patriam fugimus: tu, Tityre, lentus in umbra
formosam resonare doces Amaryllida silvas.

(Perić) Ti, Tityre, na uznak u hladu — i poljane ostavljamo mile.
pjesmam selskim uz sviralu tanku, — Otadžbini mi se uklanjamo,
pod širokom zabavljaš se bukvom, — ti, Tityre, spokojno u hladu
mi krajeve otadžbine svoje — da dubrave odliegaju činiš
Amaryllom krasnom i gizdavom.

(Verg. I., 79.—83.) Hic tamen hanc mecum poteras requiescere noctem
fronde super viridi: sunt nobis mitia poma,
castaneae molles et pressi copia lactis;
et iam summa procul villarum culmina fumant
maioresque cadunt altis de montibus umbrae.

(Perić) Noćas ipak počinut bi mogô — a već vrši izdaleka eto
ovdje samnom na zelenom lišću. — po krovovim zaseoka dime,
Zrela voća u mene imade — i s visokih sve to više brda
mekih kostanj' i obilno sira, — spuštaju se sve to gušće sjene.

Prema 83 heksametra Vergilijeva ima Perićev prijevod 151 deseterac. Ne može se reći, da je prijevod dobro uspio, osim što je vjeran. Periću ne teku deseterci onako glatko kao Buzoliću, koji bijaše i sâm pjesnik, a od narodne dikcije se dakako odvraćao, jer je htio očuvati izvorni kolorit klasičke tvorine.

9. Samo uzgred, da pregled prijevodâ bude potpun, pominjem ovdje i prijevod Dragutina Kišpatića. Kišpatić je prozom preveo Vergilijeve ekloge i neke partije Georgikâ „prema školskom izdanju" (Publija Vergilija Marona Pastirske pjesme i pjesme o gospodarstvu. Po školskom izdanju Martina Kuzmića preveo....; Zagreb [1911.]. Str. 59.). Prema tome je glavnu pažnju morao obraćati na to, da mu prijevod bude što točniji i razumljiviji, jer je po svoj prilici htio samo učenicima olakšati prevođenje i razumijevanje Vergilijeva teksta, a nije imao namjere da se povodi za kakvim umjetničkim ciljem.

10. Potpunoga je Vergilija, t. j. Enejidu, Georgike i bukolske pjesme, preveo Tomislav Maretić. To je prvi prijevod, u kojem su pjesničke tvorine Vergilijeve osvanule i u hrvatskom jeziku u

originalnom obliku, t. j. u heksametrima, a kao takav taj je prijevod jedini u svoj našoj literaturi hrvatskoj i srpskoj.[1] Dašto, prevoditi djelo klasičkog pjesnika u originalnom ruhu njegovu, to i jest jedini način, kako se smije i mora prevoditi klasički pjesnik, jer inače ne može biti govora o vjernom prijevodu. Maretić je od originala odstupio samo toliko, što je heksametar udešavao po akcentu, a ne po kvantitetu slogova, jer su pređašnji neki pokušaji dokazali, da je mjerenje ritma po količini slogova u hrvatskom jeziku gotovo nemoguće, a svakojako nije ni lijepo ni blagoglasno.

Maretićev prijevod — dajbudi prijevod Enejide — nije nastao ujedamput, već se razvijao malo pomalo, i prevodilac se tim poslom zabavljao kroz mnoge godine života svoga. Prvi ogled prijevoda izišao je u „Vijencu" god. 1878. Tu je u br. 45. odštampan ulomak VI. pjevanja Enejide pod natpisom: „Enea i Palinur u dônjem svietu. Epizoda iz VI. pjevanja Virgilijeve Eneide (stihovi 337.—383.)" uz obilat komentar. Drugi ulomak prijevoda štampan je god. 1879. u Izvješću gimnazije zagrebačke (str. 1.—55.) pod natpisom „Iz Eneide P. Vergilija Marona" s oduljim ekskurzom o hrvatskom akcentu. Taj je drugi ogled prijevoda izišao i napose odštampan. Najzad, god. 1896., izišao je prijevod cijele Enejide u izdanju Matice Hrvatske pod ovim natpisom: Publ. Virgila Marona Eneida. Preveo Dr. T. Maretić. Uvod i bilješke napisao Koloman Rac. Zagreb 1896. (Prievodi grčkih i rimskih klasika. Izdaje Mat. Hrv. Svezak trinaesti).

S obzirom na to, da će potpuni prijevod Maretićev u skoro vrijeme izići štampan u nakladi Jugoslavenske akademije, mislim, da bi bilo zališno da ovdje iznesem ogledâ toga prijevoda.

IV. Vergilije u pučkom vjerovanju. „Nihil omissum caelesti viro," kazuje Scaliger o Vergiliju, „nihil addendum, nisi ab ineptis; nihil mutandum, nisi ab imperitis: omnia signate, ex natura, ex arte, ex eruditione. Sententiae, numeri, figura, simplicitas, candor, ornatus, incomparabilia; atque, uno ut absolvam, Virgilii."

Te riječi čuvenoga klasičkoga filologa vrlo lijepo označuju duboko poštovanje, koje se iskazivalo pjesniku Bukolikâ, Georgikâ i Enejide kroz gotovo cijelo razdoblje od dvije tisuće godina, što je proteklo od njegova rođenja — na dan oktobarskih Idâ god. 70. prije Krista — do današnjega dana. On bijaše najomiljeliji pjesnik nesamo Rimljana i staroga vijeka, već i srednjega i novoga vijeka,

[1] Osim onoga pokušaja Hadžićeva, o kojem je govora sprijeda u bilješci (str. 223.).

dokle je god latinski jezik gospodovao obrazovanim društvom evropskim, pa i poslije toga, iako je u posljednji pôdrug vijeka morao ustupati mjesto Homeru. Sâm sv. Jerolim nazvao je Enejidu „besmrtnom" pjesmom, a auktora njezina latinskim Homerom. Vergilijeva su djela kroz dvadeset vjekova bila, a i danas su još, štivo školske mladeži, bila su razonoda obrazovanih prijatelja poezije, trud učenih gramatika i vještih prevodilaca, i nedostižni uzor pjesnicima. „Als schon lange," veli jedan od komentatora Vergilijevih (Ladewig), „der Pontifex nicht mehr mit der schweigenden Jungfrau zum Kapitol hinanstieg, schöpften die Gebildeten der großen Nationen noch aus ihm die Lehren uralter Weltweisheit, den Ausdruck frommer Gesinnung und die Norm für jene Heldentugend, in deren Betätigung die edelsten Männer des Mittelalters ihre ganze Kraft einsetzten."

Ali Vergilije se poštovao nesamo kao vrstan pjesnik i prvi epik rimskoga naroda, već je to poštovanje sezalo i dublje u srce njegovih poklonika i malo je pomalo ovijalo pomen njegov otajstvenim velom. Glavni je valjada povod tome dala čuvena četvrta ekloga Vergilijeva, o kojoj se toliko pisalo i raspravljalo, a raspravlja i piše se još i danas. Dolazak zlatnoga doba, što ga u pomenutoj eklogi navještava rimski pjesnik:

> Ultima Cumaei venit iam carminis aetas;
> magnus ab integro saeclorum nascitur ordo.
> iam redit et virgo, redeunt Saturnia regna,
> iam nova progenies caelo demittitur alto.
> tu modo nascenti puero, quo ferrea primum
> desinet ac toto surget gens aurea mundo,
> casta fave Lucina: tuus iam regnat Apollo . . .
>
> (Ecl. IV., 4.—10.)

pobožni su kršćani — kojima se i onako davalo nažao, što bi omiljeli pjesnik njihov kao neznabožac imao trpjeti vječne muke[1] — tumačili kao proročanstvo o rođenju Kristovu, a samoga Vergilija smatrali su osobitim odabranikom milosti Božje. Čak i djela njegova tumačila su se alegorijski u filozofsko-kršćanskom duhu („De continentia Vergiliana" od Fabija Fulgencija). Vergilije je po tome postao neka mistička pojava, te već u starom, a naročito u srednjem vijeku ime njegovo označivaše nesamo proroka, nego i

[1] „Es erregte Mitleid, wenn man bedachte, daß zur Zeit der falschen und lügenhaften Götter dieser große Mann [Virgil] geboren ward, den seine Werke und das über sein Leben überlieferte, als eine so schöne und lautere Seele darstellten, die vor allen fähig war, Christi Wort anzunehmen" (Comparetti str. 92.).

maga i sveznadara, na kojega se svijet obraćao u nuždi i stisci za savjet i utjehu („sortes Vergilianae"). Iz pojedinih stihova njegovih sastavljahu se „centones" (skrpane pjesme, Flickgedichte), pa kako je Hosidije Geta na taj način sastavio „Medeju," Ausonije jedan „cento nuptialis," tako je kršćanska pjesnikinja Proba Faltonia u četvrtom vijeku iz Vergilijevih stihova složila povijest staroga i novoga zavjeta. Pa i Dante, pjesnik „Božanske komedije", iako je u Vergiliju u prvom redu cijenio uzor-pjesnika,[1] još ga je uzato — stojeći bez sumnje pod dojmom općega vjerovanja o magičnoj snazi pjesnika, koji je sa svojim junakom prošao carstvo Plutonovo — odabrao za svoga vođu i pratioca kroz „Inferno" i „Purgatorio."[2]

Vjerovanje u nadzemaljsku moć Vergilija širilo se i u one krugove, koji su inače slabo što znali o pjesniku Enejide, ali je pritom poprimalo sve čudnije forme. Dok se obrazovani svijet naslađivao Vergilijevim besmrtnim stihovima, u neobrazovanom su puku kolale o njem kao čarobnjaku najdivljije priče i bajke, koje u mnogom čemu podsjećaju na čudesne zgode i nezgode njegova mlađega „in magicis" druga — učenoga i čuvenoga doktora Johanna Fausta. Legenda o čarobnjaku Vergiliju bila je raširena po svoj zapadnoj Europi, od Italije i Španjolske preko Francuske i Njemačke sve do Engleske; god. 1499. čak je izišla i posebna knjiga o njegovim magičnim djelima i činima — natpis joj je: „Les Faitz Merveilleux de Virgille" — koja se mnogo preštampavala i prevodila na druge jezike (engleski, njemački i holandijski). Tako je legenda malo pomalo od Kristova proroka stvorila nezgrapnu karikaturu i pobožni se pjesnik Enejide otvoreno nazivao „maleficus daemonum cultor."

Evo, na pr., što se o njem pripovijedalo: da je on već zarana prevario đavola, kao onaj ribar, što je prevario džina u „Tisuću i jednoj noći" zatvorivši ga ponovo u boci, iz koje ga je bio oslobodio, da ga pouči u čaranju; da ga je carska kći zatvorena u obješenoj košari (ovako je Vergilije prikazan u jednoj drvorezbariji u katedrali u Rouenu) izvrgla javnoj porugi, a on da je iz osvete ugasio sve vatre u gradu; da je za cara sagradio: dvor, iz kojega se moglo sve čuti i vidjeti, što se govorilo i dešavalo u Rimu — bašču, koja je vazda bila u cvatu — kipove podloženih vladara, koji su caru otkrivali izdaje i bune — svjetiljku za rasvjetu čitavoga

[1] Ispor. Inf. I., 82.—87.

[2] Jedno od najpoznatijih djela, koja ocrtavaju posmrtnu slavu Vergilijevu od najstarijih do najnovijih vremena, jest više puta navedeno već djelo Talijanca Domenica Comparettija: Virgilio nel medio evo (meni pristupačno samo u njemačkom prijevodu: Virgil im Mittelalter von D. C, aus dem Italienischen übersetzt von Hans Dütschke [Leipzig 1875.]). Ali i u iscrpljivom članku (zapravo monografiji) Julija Golika, štampanom u drugoj knjizi „Nast. Vjesnika" pod natpisom „O Vergilijevoj Enejidi", posvećen je oduži ekskurz tome predmetu (str. 318.—324.)

grada. Sultanu da je oteo kćer i sagradio za nju grad Napulj. Kad je najzad osjetio, da mu se primiče kraj, on je sve svoje blago pohranio u kuli zaštićenoj od kipova, koji su neprestano vijali gvozdene cijepove, i zapovjedio svome pouzdanome slugi, da ga sasiječe na komade, koje će onda posoliti i spremiti u bačvi u podrumu; pod bačvom ima vazda da gori svijeća. Iza sedam dana, kazao je slugi, da će opet oživjeti kao mladić. Sluga učini kako mu je bilo naređeno, ali car, zabrinut što mu nema njegova čarobnjaka, prisili slugu, da otkrije tajnu i da smiri one cijepove. Nato car sa svojom pratnjom uđe u kulu i najposlije nađe u bačvi sasiječeno tijelo. U srdžbi svojoj on ubi slugu, našto da je maleno nago dijete tri puta pretrčalo oko bačve vičući: Proklet bio sat, kad si ovamo ušao! I onda da ga je nestalo . . .

Kao takav „daemonum cultor" ušao je, kako se čini, Vergilije i među balkanske Slavene. Vatroslav Jagić govori o tome pitanju u svojoj raspravi: „Die südslavischen Volkssagen von dem Grabancijaš dijak und ihre Erklärung," koja je štampana u „Archivu" (Archiv f. slav. Phil.) II., 437.—481. i II., 743. Kao osnovica za njegovo mišljenje služi Jagiću naša narodna predaja o „vrzinom kolu." Znade se, da „vrzino kolo" po narodnom pričanju označuje neku školu za čarobnjake. Vuk, na pr., priča o tome u rječniku ovo: „Pripovijedaju da neki đaci, kad izuče dvanaest škola, otidu (njih dvanaest mora biti) na *vrzino kolo* (da dovrše sa svijem i da se zakunu). A gdje je to vrzino kolo, i šta je, Bog bi ga znao..." Jagić dovodi izričaj „vrzino kolo" u vezu sa starijim izričajem *„verzilovo kolo,"* koji se sačuvao u nekim drevnim rukopisima (ima i oblik „varziliski" [хитрость варзилиска],[1] i naslućuje, da je riječ „verzil" ili „verzilov" postala od imena pjesnika Enejide.[2] A donijeli su, drži on, tu legendu na Balkan valjada naši redovnici, dominikanci i franjevci, koji su učili škole u Italiji i u tamošnjim samostanima čuli pripovijedati o čarobnjaku Vergiliju.

Čini se, da su i neke priče o Vergiliju ušle u pučku pripovjedalačku literaturu južnih Slavena. Veselin Čajkanović u pomenutoj već knjizi „Vergilije i njegovi savremenici", koju je izdala Srpska književna zadruga u čast uspomene Vergilijeve god. 1930. (Kolo XXXIII., br. 222.), pominje zbirku narodnih pripovijedaka iz Banata od Koste Ristića i Vase Lončarskoga,[3] u kojoj se nahodi priča pod natpisom „Dvaput se rodio". „Tu se priča kako je jedan odličan lekar, Mudri, za opkladu i da bi pokazao svoju moć, probao da se po drugi put rodi. On je naredio svome sluzi, Lijeru, da ga iseče na parčad, da složi meso i kosti u jedan čabar, zakopa

[1] Comparetti str. 318. citira jednu talijansku pučku pjesmicu, u kojoj je govora o čarobnjaku Vergiliju i u kojoj ime njegovo glasi „Vargiliu".

[2] „Ich möchte ohne viel Bedenken darin einen allerdings etwas verunstalteten Wiederhall des Namens Virgilius erblicken und den ganzen Ausdruck „на верзилов҃ъ колоу" auf den bekannten mittelalterlichen Zauberer Virgilius beziehen" (str. 475. i 476.).

[3] Srpske narodne pripovetke, skupili ih u Banatu Kosta Ristić i Vasa Lončarski. Novi Sad 1891.

čabar u zemlju, i tačno nakon devet meseca otvori. Lijer je tako uradio, ali kad ga je car, posle šest meseca, osumnjičio da je svoga gospodara ubio, pokazao je on, najzad, caru čabar, ali ga je preklinjao da ga ne otvara. Car je ipak čabar otvorio, i u njemu našao mrtvo dete od šest meseca. I tako Mudri nije oživeo."[1] Čajkanović drži, da je ova priča uzeta iz Vergilijeva ciklusa, a odista se ona potpuno slaže s verzijom o smrti čarobnjaka Vergilija, kako sam je prije naveo.

Jagićeva je hipoteza dosad još „sub iudice". Ima filologa, koji joj se protive.[2] Ali ako je ona osnovana i ako su odista bajke, kako ih donose pomenuti već „Faitz Merveilleux" i drugi slični zbornici, putem, kako ga je ocrtao Jagić, stigle na Balkan, onda nije čudo, da je naš narod moćnoga čarobnjaka „Verđila" ili „Verzila" učinio meštrom i učiteljem kola, u kojem se đaci od dvanaest škola uvode u mračne tajne negromancije, mađije i drugih crnih vještina — stijem više, što se i u Italiji pripovijedalo, da je Vergilije u Napulju (ili Rimu) osnovao naročitu „mađijsku" školu („Scuola di Virgilio").[3]

[1] Vergilije i njegovi savremenici str. 19.

[2] U časopisu Русскій филол. Вѣстникъ, томъ 23. (1890.) str. 79.—80. ispravlja A. Soboljevski Jagića i dokazuje, da je „vrzino kolo" isto što „Velzevulovo" [„Вельзевулъ" ili „Веельзевулъ"] t. j. đavolje. (Bilješka T. Maretića, Nast. Vjesnik II., 319.)

[3] Comparetti 295.

PRAVILNIK

za književne nagrade Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti.

(Prihvaćen u skupnoj sjednici 6. decembra 1931.)

Član 1.

Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti nagrađuje štampana, neanonimna, izvorna književna beletristička djela, pisana na hrvatskosrpskom ili slovenskom jeziku.

Član 2.

Nagrade su ove:

1. za roman;
2. za zbirku novela;
3. za zbirku pjesama;
4. za zbirku eseja;
5. za novelu, pjesmu, esej.

Član 3.

Visina i razmjer nagrada svake pojedine vrste određuju se kod sastava godišnjeg budžeta Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti.

Svaka je od tih nagrada nedjeljiva. Ne zadovoljava li nijedno djelo koje god vrste, može nagrada, određena za tu vrstu, ostati i nepodijeljena.

Član 4.

Natjecati se mogu autori djela, koja su objelodanjena posljednje četiri kalendarske godine.

Član 5.

Autor predlaže djelo Jugoslavenskoj akademiji posebnim podneskom.

Član 6.

Između dostavljenih djela vrši izbor posebni akademijski ocjenjivački odbor. Članovi su toga odbora: predsjednik Jugoslavenske akademije ili koji drugi od njega postavljeni akademik, i

dva prava člana beletrista ili estetičara umjetničkoga razreda. Ako takvih nema, umjetnički će razred odlučiti, koga će između pravih ili dopisnih članova Akademije birati u ocjenjivački odbor.

Član 7.

Nagrađena djela ostaju u svakom pogledu svojina autora. Nagrađenik je obavezan u slučaju novog izdanja nagrađenog djela na vidljivom mjestu istaknuti, da je njegovo djelo nagrađeno književnom nagradom Jugoslavenske akademije, uz naznaku godine, za koju je ona podijeljena.

Član 8.

Rezultat natječaja proglasit će se u godišnjoj svečanoj sjednici Jugoslavenske akademije.

Napomena. Kako se književne nagrade sada raspisuju prvi put, u rasuđivanje će se uzeti ona djela, koja su objelodanjena od 1. januara 1928. do 31. decembra 1931.

Nagrada za dramu ne raspisuje se zato, što za tu svrhu već opstoji Demetrova nagrada.

BIBLIOTEKA

Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti

primila je od 1927. do 1930. god. ove publikacije, i to:

A) u zamjenu:

Aix-en-Provence. Bibliothèque de l' Université *(S_1).**

Annales de la faculté des lettres. T. XIV. 1923-28. No 1.

Annales de la faculté de droit. Nouv. S. N. 11, 12 (1924). 16 (1927). 17 (1928).

Amsterdam. Wiskundig Genootschap *(S_3).*

Nieuw Archief. II. reeks, 15. d. 3—4 stuk.

Revue sémestrielle des publications mathématiques. t. 33, 34; 35, 1. 16 d. 1—4; 17 d. 1.

Atena. *Ἀκαδημία Ἀθηνῶν (*R_1 *L).*

Πρακτικά, ἔτος 1926, *τεῦχος* 1—3; 1927, 1—6, 9; 1928, 1—5, 7, 8; 1929, 1—9; 1930, 1—8, 12.

Beč. Akademie der Wissenschaften *(S).*

Almanach Jahrg. 77 (1927), 78 (1928), 79 (1929), 80 (1930).

Sitzungsberichte der philos.-hist. Kl. Bd. 196, 1, 3, 4, 5; 197, 1—6; 198, 2—5; 200, 1—5; 201, 1—5; 202, 1—5; 203, 1—5; 204, 1—5; 205, 3—5; 206, 1—5; 207, 1—5; 208, 1—5; 209, 1—5; 210, 1—4; 211, 1—6; 212, 1, 2.

Sitzungsberichte der mathem.-naturw. Kl.:

Abt. I. Bd. 136, 1—10; 137, 1—6; 138, 1—10; 139, 1—10.

Abt. IIa. Bd. 136, 1—10; 137, 1—10; 138, 1—10; 139, 1—10.

Abt. IIb. Bd. 136, 1—10; 137, 1—10; 138, 1—10; 139, 1—10.

Denkschriften der philos.-hist. Kl. Bd. 68, 3; 69, 1—3.

Denkschriften der math.-naturw. Kl. Bd. 101.

Archiv f. oesterreich. Geschichte. Bd. 109, 2; 111, 1, 2.

Mitteilungen der praehistor. Kommission. II. Bd. No. 5.

— Anthropologische Gesellschaft *(R_1 R_3 Zb L).*

Mitteilungen Bd. 57 (1927), 58 (1928), 59, 1, 4, 5, 6; 60, 1—3, 6.

---

* Ova slova pokazuju, što Jugoslavenska akademija komu u zamjenu šalje. Znači pak:

S	= sve publikacije.	*Pi*	= Prirodoslovna istraživanja.
S_1	= sve publ. 1. i 2. razr.	R_1	= Rad 1. i 2. razreda.
S_3	= sve publ. 3. razreda.	R_3	= Rad 3. razreda.
Cod	= Codex dipl.	*Rj*	= Rječnik.
G	= Građa za pov. knj. hrv.	*St*	= Starine.
I	= Izvješća mat.-prir. razreda.	*Stp*	= Stari pisci.
L	= Ljetopis.	*Zb*	= Zbornik za narodni život.
Mh	= Monum. spect. hist.	$B_{1\,2\,4}$	= Bulletin 1., 2. i 4. razreda.
Mj	= Monum. hist.-jur.		

— Geographische Gesellschaft *(L).*
Mitteilungen Bd. 70 (1927), 1—12; 71 (1928), 1—12; 72 (1929), 1—12; 73 (1930), 1—12.

Beograd. Srpska kraljevska akademija *(S).*
Годишњак. 35—38 (1925—1929).
Глас. 112, 125, 128—140 (1927—1930).
Споменик. 67—69 (1927—1930).
Српски етнографски зборник. 40—47 (1928—1930).
Зборник за историју, језик и књижевност српскога народа. I. од. 16—19 (1927—1929).
Посебна издања. 48—83 (1924—1930).
Српски дијалектолошки зборник. 3 (1927).

— Srpsko geološko društvo *(R_3).*
Геолошки анали. књ. VIII, 1, 2; IX; X, 1 (1925—1930).

— Uredništvo časopisa „Архив за арбанаску старину, језик и етнологију" *(R_1 Zb).*
Архив. II, 1 (1924); III, 1—2 (1926).

— Uredništvo časopisa „Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор *(R_1 G Zb).*
Прилози . . . књ. IV (1925); VI, 1 (1926); X, 2 (1930).

— Srpsko geografsko društvo *(R_3 Zb).*
Гласник. св. XV (1929).
Посебна издања. св. 5—7 (1929).
Атласи. св. I. (1929).

— Uredništvo časopisa „Српски књижевни гласник" *(S).*
Нова сер. 26—31 (1929—1930).

Berkeley. University of California *(S).*
Publications in American Archaeology and Ethnology, vol. 19, 24—28 (1924—1930).
Publications in Agricultural Sciences. vol. 6 (1928—1930).
Publications in Botany. vol 14, 16 (1903—1929).
Publications in Classical Philology. vol. 1, 2, 4, 5, 7—11 (1904—1930).
Publications in Economics. vol. 5, 6, 8 (1928—1930).
Publications in Engineering. vol. 2, 1—9 (1918—1927).
Publications in Entomology. vol. 2—5 (1917—1930).
Publications in Geography. vol. 3 (1929-30).
Publications in History. vol. 16, 18, 19 (1927—1929).
Publications of the Lick Observatory. vol. 14, 15 (1925—1926).
Publications in Mathematics. vol. 2 (1927).
Publications in Modern Philology. vol. 14 (1930).
Publications in Philosophy. vol. 9, 11, 12 (1924—1929).
Publications in Semitic Philology. vol. 8 (1930).
Publications in Zoology. vol. 31—34 (1927—1929).
Bulletin of the department of Geology. vol. 17, 18, 19 (1927—1930).

Bulletin of the Seismographic Stations. vol. 2 (1927—1930).
Bureau of the International Relations. vol. 1. No. 3 (1929).
Lick Observatory Bulletin. vol. 1—15 (1901—1930).
Memoirs of the University. vol. 8, 9 (1927—1929).

Berlin, Preussische Akademie der Wissenschaften *(S).*
Sitzungsberichte 1927—1930.
Sitzungsberichte, Philos.-hist. Kl. 1927—1930.
Sitzungsberichte der Physik.-math. Kl. 1927—1930.

— Ungarisches Institut der Universität *(R_1 Zb).*
Ungarische Jahrbücher. Bd. 1—8 (1921—1928).
Ungarische Bibliothek. 1. Reihe. Nr. 1—3, 5, 6, 8, 11, 14 (1923—1927).
2. Reihe. Nr. 5 (1925).

— Slavisches Institut an der Universität *(R_1 L).*
Veröffentlichungen I (1927).

Bologna. R. Accademia dell'Istituto di Bologna *(S* osim *Rj).*
Rendiconto, classe di scienze fisiche. Nuova Ser. vol. 30—33 (1925—1927). Serie III. vol. 1—3 (1926—1929).
Memorie. Cl. stor.-filolog. Serie II. T. 8—10 (1923-26).
Memorie. Cl. scienze fisiche. Serie VIII. T. 1—6 (1925—1929); Sez. die scienze morali. Sezione di sc. storico-filologiche e sez. di sc. giuridiche. Ser. II. T. 10 (1925-26); Ser. III. T. 1—4 (1926—1930); Sez. di sc. giuridiche. Supplem. Ser. II. 21/VI. 1927.

Bordeaux. Académie nationale des sciences etc. *(R_1 R_3 L).*
Actes de l'Académie. 4-me série. T. 6 (1928).

Bratislava. Knihovňa univerzity Komenského *(S* osim *Rj).*
Spisy filosof. fakulty. č. 8—10 (1927—1930).
Sborník filosof. fakulty. č. 45—53 (1927—1929).
Bratislavské lekárske listy. vol. 4, VI—IX (1927—1929).

— Učená společnost Šafaříkova *(R_1 L).*
Práce. sv. I, II (1930).
Ročník I (1927), II (1928), III (1929), IV (1930).

Bremen. Wissenschaftliche Gesellschaft *(L R_1 R_3 Pi I).*
Abhandlungen u. Vorträge. Jg. I (1926), 1—4; II (1927—1928), 1—4; III (1929), 1—4; IV (1929—1930), 1—4.

Brno. Přirodovědecká fakulta Masarykovy university *(I Pi R_3).*
Spisy. r. 1927. 80—90; 1928. 91—108; 1929. 109—122; 1930. 123—127.

— Filosofická fakulta *(R_1 L Zb G Stp St).*
Spisy. č. 1—31 (1923—1930).

— Lékařská fakulta *(R_3).*
Spisy. Sv. 1—8, spis 1—85 (1922—1930).

— Vysoká škola zemědělská *(Pi R_3 I).*
Fakulta hospodářská.
Sborník. 1924. C 1—4; 1925. C 5—6; 1926. C 7, 8; 1927. C 10, 11; 1928. C 12—15; 1930. C 16—18.

Fakulta lesnická.

Sborník. 1924. D 1; 1925. D 2; 1926. D 3, 4; 1927. D 8—11; 1929. D 12—15; 1930. D 16.

— Vysoká škola zvěrolékařská *(Pi I R_3)*.

Biologické spisy. Sv. 1—4, 6, 7, spis 1—60, 76—110 (1922—1928).

— Moravská přírodovědecká společnost *(Pi I)*.

Práce. Sv. 1 (1924), spis 1—10; 2 (1925), 11—20; 3 (1926), 21—32; 4 (1927), 33—41.

Bruxelles. Académie R. de Belgique *(S)*.

Bulletin. Cl. des lettres. 5-e série. XIII (1927), 1—10; XIV (1928), 1—12; XV (1929), 1—12; XVI (1930), 1—9. Cl. des sc. 5-e s. XIII (1927); XIV (1928); XV (1929); XVI (1930). Cl. des b. arts. T. IX (1927), 1—12; X (1928), 1—12; XI (1929), 1—12; XII (1930), 1—7.

Annuaire de l'Académie R. de Belgique. Année 92e (1926), 94e (1928), 95e (1928).

— Société de Bollandistes *(R_1 R_3 St Mh Mj)*.

Analecta Bollandiana. t. 46 (1928); 47 (1929); 48 (1930).

Budimpešta. M. kir. központi statisztikai hivatal *(S)*.

Magy. statisztikai közlemények, 64, 65, 67, 69, 71, 72, 74—79 (1910—1928) 1924—1930.

Magy. statisztikai szemle 2—8 (1924—1930).

Statisztikai havi közlemények 27—33 (1924—1930).

Statisztikai évkönyv 24—26 (1916—1918), 1924.

Annuaire statist. hongrois 24—37 (1916—1929).

— Uredništvo časopisa „Magy. Botanikai Lapok" *(R_3 L)*.

Magyar Botanikai Lapok, 23—29 évf. (1924—1930).

— Magyar tudományos akademia *(S)*.

Almanach 1928, 1929.

Mathematikai es természettudományi értesitö. 1927, 44 k.

Mathematische u. naturwiss. Berichte. 34—36 (1926—1929).

Nyelvtudományi közlemények. 46 (1923—1927), 1—3; 47 (1928—1929), 1—2.

Történeti szemle. XIII (1928), 1—4.

Balkán-kutatásainak tudomanyos eredményei. köt. III.

— Magyar k. Földtani intézet *(Pi I)*.

Évkönyve. 1927, 1928, 1929.

— Budapest székesfőváros statisztikai hivatala *(L)*.

Budapest székesföváros stat. hivatalának közleményei. 51, 52 (1921), 53 (1925).

Budapest székesföváros stat. évkönyve. 12 (1913—1920), 13 (1921—1924).

Budyšin. Maćica Serbska *(R_1 R_3 L)*.

Wědomostne rozpravy. č. 1 (1929).

Bukurešt. Academia Română *(S).*
Studii si cercetari. 1—3, 7, 11—13 (1919—1928).
Études et recherches. 2 (1927).
Bulletin de la section historique. 13, 15, 17 (1927—1930).
Discursurile de receptiune. 61 (1926), 62 (1929).
Analele. Ser. II. Partea administrativa si desbaterile. T. 44—49 (1924—1929).
Memoriile sect. histor. Ser. III. T. 1—10 (1923—1929).
Memoriile sec. stiintif. T. IV, V (1927—1928, 1928—1929).

Cetinje. Uredništvo časopisa „Записи за науку и књижевност" *(L R_1 G).*
Записи за науку и књижевност. г. I (1927), II (1928), IV (1930).

Cincinnati. Lloyd library *(S_3).*
Bulletin ... of Botany, Nat. History, Pharmacy and Materia Medica. 25, 27 (1925, 1926).
Reproduction series. No 8 (1927).
Circular. No 4 (1925), 6 (1926).

Cluj. Universitatea din Cluj *(R_1 Mb Zb L).*
Lucrări de fonetică. Nr. 5 (1927).

Dorpat (Tartu). Eesti vabariigi Tartu alikooli Toimetused *(R_1 L Zb).*
Acta et commentationes Universitatis Dorpatensis ... B. Humaniora. XI, XIII, XIV, XVI—XX (1926—1930).
Acta et commentationes ... C. Annales. I—X (1929).

Frankfurt a. O. Naturwissenschaftlicher Verein *(S_3 L).*
Helios. Abhandlungen u. Mitteilungen. Bd. 29 (1926).

Giessen. Universitäts-Bibliothek *(R Mb L).*
Mitteilungen des Oberhessischen Geschichtsvereins. Bd. 27 (1926), 28 (1928), 29 (1930).

— Hessische Vereinigung f. Volkskunde *(Zb).*
Hessische Blätter f. Volkskunde. Bd. 25, 27—29 (1926—1930).

Göttingen. K. Gesellschaft der Wissenschaften *(S).*
Nachrichten philol.-hist. 1926—1930.
Nachrichten math.-phys. 1927—1930.

Graz. Naturwissenschaftlicher Verein für Steiermark *(S_3 L).*
Mitteilungen. 1925 (61), 1926 (62), 1929 (66, 65), 1929 (66).

Halle. Kais. Leop. Carol. Deutsche Akademie der Naturforscher *(S_3 L).*
Leopoldina. Bd. 3—6 (1927—1930).
Nova Acta. 109, 110 (1928).

Hamburg. Universität *(R_3).*
Abhandlungen aus dem math. Seminar der Hamburg. Universität. Bd. V—VIII (1926—1930).

— Museum f. Völkerkunde *(Zb).*
Mitteilungen. XI—XV (1926—1930).

Kijev. Ukrajinska akademija *(S)*.

Звідомлення. рік 1925; 1926.
Українська Бібліографія. вип. 1 (1928); 2, 3 (1929).
Вісті. рік. 1—3 (1928—1930).
Записки соц.-економ. від. т. I. (1923); V, VI (1927).
Збірник соц.-ек. вид. 6 (1926); 9 (1927); 12 (1927); 15 (1928); 18, 20, 24, 25, 26, 27, 28, 29 (1929); 22, 30, 33, 34, 35 (1930).
Український археографічний архів. т. 1 (1929); 3 (1930).
Український археографічний збірник. т. 2 (1927).
Матеріали до этнології. I, II (1929).
Первісне громадянство та його пережитки на Україні. 1926, вип. 1—3; 1927, 1—3; 1928, 1—3; 1929, 1—3.
Вістник Інституту україн. наук. мови. вип. 1 (1928).
Річник українського Театрального Музею. I, 1930.
Праці Демографічного Інституту. т. 8 (1930).
Збірник заходознавства 1 (1930).
Труди фіз.-мат. від. т. III, вип. 6 (1927), 7 (1928); IV, 4, 5, 6 (1927); V, 2 (1926), 4, 5 (1927); VI, 1 (1927), 2, 3 (1928); VII, 1 (1927), 3, 4 (1928); VIII, 1 (1928), IX, 1, 2 (1928), 3, 4 (1929); X, 1—3 (1928); XI, 1 (1928), 2, 3 (1929); XII, 1—4 (1929); XIII, 1 (1929); XIV, 1 (1929)! XV, 1 (1929), 2, 3 (1930).
Записки фіз.-мат. від. т. 2—4 (1928—1929).
Етнографічний Вістник. кн. 4, 5 (1927).
Записки (Mémoires) Істор. секц. т. 19 (1924), 20, 21 (1926), 24 (1927), 22 (1929), 38 (1930).
Україна. кн. 1—4, 6 (1925); 34—38 (1929); 39, 41 (1930).
Історично-філологічний відділ.
Записки. кн. 10—15 (1927); 16, 19, 20 (1928); 21, 22, 23, 24, 25 (1929).
Збірник. 2 (1929), 7 (1927), 7_2 (1929), 10_2 (1927), 21 (1924), 19_2 (1929), 37b (1930), 44, 46, 48, 51, 53, 55_1 (1927), 46b (1929), 55_2, 57, 58, 59, 60, 64_1, 67, 69, 74, 78, 79, 83, 85 (1928), 62b, 64_2, 73_2, 74b, 81_1, 86_1, 87, 88, 90, 91, 97, 99 (1929), 89 (1930).
Український ботанічний журнал. кн. 5 (1929).
Этнографічний Збірник. т. II (1922).
Записки этногр. секц. кн. I (1925).
Бібліотечний збірник. Ч. 2, 3. 1927. Izdaje Народня Бібліотека України при Українській академії наук.
Антропологія. Річник кабінету антропології 1927.
Труди Природ.-техн. від. No. 2 (1930).
Праці Семінару для вивучування народ. господарства України. вип. 2 (1927).
Фізичні записки. Т. I. Зшиток 1—3. 1926—1928.
Звідомлення українського археологичного комітету за рік 1926.

Krakov. Akademja umiejętności *(S)*.

Mémoires. Cl. math., nat. Série A. vol. I (1929); Serie B. vol. I (1928), II (1930).
Bibljoteka pisarzów polskich. t. 79, 80, 83 (1927—1930).

Archiwum komisji do badań historji filozofji w Polsce. t. 3 (1930); 4 (1930).
Collectanea ex archivo Collegii historici. Ser. II. t. 2 (1930).
Katalog literatury naukowej polskiej. t. 15 (1928); 16 (1930).
Monumenta Medii Aevi historica res gestas Poloniae illustrantia. t. 19 (1927).
Rozprawy i sprawozdania z posiedzeń. Wydział filolog. Ser. III. t. 62, 5—6 (1928); 63, 2 (1930). Wydział hist.-filozof. Ser. II. t. 41, 1—5 (1927); 42, 1—7 (1928—1930); 43, 1 (1930).
Bulletin international. Cl. de philol., hist. 1926, B 1—10; 1927, 1—10, I—li; 1928, 1—6; 1929, 1—10; 1930, 1—6. Cl. de sc. math. 1926, A 1—10, B 1—10; 1927, A 1—10, B 1—10; 1928, A 1—10, B 1—10; 1929, A 1—10, B 1—7, 9—12, B II. 1—10; 1930, A 1—10, B I. 7—10, II. 1—8.
Rozprawy wydziału mat. Ser. III. t. 25—26 A B (1925—1926); 67 A B (1927); 68 A 1, 2, B 1—3, 6—9 (1929); 69 B 1—6 (1929—1930).
Archiwum komisji prawniczej. t. 1897—1926.
Rocznik. 1925-26, 1926-27, 1928—1929, 1929-30.
Sprawozdania. t. 32 (1927), 33 (1928), 34 (1929), 35 (1930).
Prace komisji językowej. Nr. 14, 15 (1929); 16, 17, 18 (1930).
Sprawozdania kom. fyzjograf. t. 62 (1928), 63 (1929), 64 (1930).
Prace komisji historji sztuki. t. II, z. 2 (1929); IV, z. 1 (1927), 2 (1928), V, z. 1 (1930).
Prace komisji orjentalistycznej. 10 (1927), 12 (1928).
Prace komisji do atlasu historycznego Polski. z. 2 (1927).
Zabytki sztuki w Polsce. I (1924).
Archiwum neophilologicum. t. I, 1 (1930).
Monografje polskich ach gwarowych. 4 (1928), 5 (1929).
Archiwum filologiczne. Nr. 5 (1926), 6 (1927), 7 (1928), 8, 9 (1929), 10 (1930).
Prace komisji etnograficznej. nr. 1, 2, 3, 4, 5 (1927), 6, 7, 8, 9 (1928), 11, 12 (1929).
Prace komisji antropologji i prehistorji. nr. 1 (1927), 2 (1929), 3, 4 (1930).
Prace i materjały antropologiczne. t. IV, 2, 3 (1925).
Prace monograficzne komisji fyzjograficznej. t. 3 (1927), 4 (1928), 6 (1930).
Przegląd historji sztuki. r. I, 1—4 (1929).

Kyoto. Imperial University *(L Pi I R_9).*
Memoirs of the College of Sciences. Ser. A. vol. IX, 1—6 (1926). Ser. B. vol. I, 2—4 (1924); II, 1—5 (1926—1927); III, 1—3 (1927); IV, 1—3 (1928—1929); V, 1—3 (1930).

Lavov. Towarzystwo ludoznawcze *(Zb).*
Lud, serja II. t. 3—9 (1924—1930).

— Наукове товариство імени Шевченка *(R_1 R_3 St Zb L).*
Збірник істор.-фільософ. секції. т. 15 (1927).
Збірник секції математ.-природ.-лікарскої. т. 23.—24 (1925), 26 (1927), 27 (1928).
Збірник фізіографичной комісії. вип. III (1930).
Збірник фільольогічної секції. т. 19—21 (1925), 25 (1926).
Этнографічний Збірник. т. 39 (1929).
Хроніка, ч. 69—70 (1926—1930).

Матеріяли українсько-руської етнольогії. т. 21—22, ч. 1 (1929).
Матеріяли до українскої бібліографії. т. 4, 2 (1930), 5, 1 (1924).
Студії з поля суспільних наук і статистики. т. 4. 1—3 (1927—1929).

— Bibljoteka zakładu narodowego im. Ossolińskich *(S_1 L)*.
Przewodnik bibljograficzny. ser. II. t. IV, 1—5, 7—12 (1925); VII (1926); VIII, 1—2, 4—9 (1927).
Rocznik. t. I—II (1927—1928).

— Instytut geofyziki i meteorologji uniwerzytetu J. Kazimierza *(Pi I)*.
Komunikaty. t. 1 (1922—1925), 2 (1926—1927), 4 (1928—1929).

Leipzig. Sächsische Akademie d. Wissenschaften *(S)*.
Abhandlungen philol.-hist. Kl. Bd. 38. Nr. 3—5, (1927—1928); 39, Nr. 1—5 (1928); 40, Nr. 1—5 (1929); 41, Nr. 1—3 (1930).
Abhandlungen math.phys. Kl. Bd. 39, Nr. 7 (1921); 40, Nr. 1—5 (1928); 41, Nr. 1, 2 (1929).
Berichte philol.-hist. Kl. 1927, 1, 2; 1928, 1—7; 1929, 1—3; 1930, 1.
Berichte math.-phys. Kl. 1927, 1—4; 1928, 1—3; 1929, 1—4; 1930, 1, 2.

Leningrad. Академия наук *(S)*.
Извѣстия А Н. VI. серия, т. 8—22 (1914—1924); серия VII, т. 1928, 1929, 1930.
Ботанический музей. Труды, выпуск XX, XXI (1926, 1927).
Записки по физ.-мат. отд. т. 37, 1—3 (1927—1930).
Византийский Временник т. 27 (1927).
Природа, популярный естественно-исторический журнал. Год. 15—19 (1926—1930).
Труды постоянной комиссии по диалектологии русского языка (б. Московской диалект. ком.), вып. 9 (1927), 10 (1928).
Сборник по русскому языку и слов. т. I, 1 (1928), 2 (1929).
Известия по русскому языку и слов. т. I, 1, 2 (1928), II, 1, 2 (1929), III, 1, 2 (1930).
Ботанический Музей А Н.
Список растений гербария русской флоры. 8 No. 2401. 2800 (1922).
Комиссия экспедиционных исследований.
Туркмения. т. II, III (1929).
Комиссия по изучению естеств. производ. сил СССР при А Н.
Труды почвеннаго института. вып. 1 (1926), 2 (1927).
Нерудные ископаемые. т. 1 (1926).
Труды географ. отдела. вып. 1 (1928).
Известия сапропелевого комитета. вып. 1—3 (1923—1926).
Россия. т. XII, 1, 4, 5, 6, 14, 16; XIII.
Материялы для изуч. Естеств. производ. сил СССР. No. 19—41, 43, 46, 48, 50—61, 72, 73, 77 (1929—1930).
Известия Бюро по генетике и евгенике. No. 1—4 (1922—1926).
Монографии. 1—3 (1920—1925).
Естеств. произв. силы России (СССР). т. I, 1, 3, 5, 6 (1913—1919); II, 1, 8 (1921—1924); IV, 1—3, 5—10, 12—15, 17, 19—22, 28—30a, 32, 34, 35, 35a, 37, 39, 40, 44.

Отчеты о дѣятельности комиссии. No. 10, 12, 13. 15—19 (1918—1923).
Известия Института по изучению платины. вып. 5—7 (1927—1929).
Известия Института физ.-химическ. анализа. т. I, 1, 2; II. 1, 2; III, 1; IV, 2 (1919—1930).
Коммиссия по научн. исследов. Монголской и Танну-Тувинской республик.
Северная Монголия I (1925), II (1827).
Академия наук СССР за десят лет 1917—1927. Ленинград, 1927.
Die Akademie der Wissenschaften der Union der Sozialistischen Sowjet-Republiken. Leningrad. 1928.

— Institut français de Leningrad *(B₁ ₂ ₄)*.
Bibliothéque. t. VIII (1926), X (1929).

— Российское (prije Император. С.-Петербургское) минералогическое общество *(R₃ Pi)*.
Записки. ч. 51, 1, 2; 52, 1, 2; 53, 1, 2; 54, 1, 2; 55, 1, 2; 56, 1, 2; 57, 1, 2; 59, 1, 2 (1923—1930).
Материалы для геологии России. т. 26, 1 (1918), 2 (1928); 27 (1916).

Liége. Société royale des sciences *(S₃)*.
Mémoires. 3me série, t. 14 (1928).

Lincoln. The University of Nebraska *(Pi I)*.
Bulletin of the Agricult. exper. station. No. 1927 (217).

Lund. Universitas Lundensis *(R₁ Mb L)*.
Arsskrift. I avd. t. 23 (1927), 24 (1928), 25 (1929; II avd. t. 23 (1927), 24 (1928), 25 (1929), 26 (1930).

Ljubljana. Redakcija časopisa „Ljubljanski Zvon" *(R₁ G Zb L)*.
Ljubljanski Zvon 44 (1924) br. 1—12; 45 (1925), 1—12; 46 (1926), 1—12; 47 (1927), 1—12; 48 (1928), 1—12; 49 (1929), 1—12; 50 (1930), 1—12.

— Znanstveno društvo za humanistične vede *(S₁)*.
Razprave. 7 (1930), 8 (1930).
Publikacije. filozof. s. br. 2 (1923).

— Muzejsko društvo za Kranjsko *(S osim Rj)*.
Glasnik. A i B IV—VI, 1—4 (1924—1926); VII, VIII, 1—4 (1926); IX, 1—4 (1928); X, 1—4 (1929), XI, 1—4 (1930).

— Zavod za meteorologijo in geodinamiko *(I)*.
Pregled meteorol. opazovanj 1917-18 (1925), 1919-20 (1927), 1921-22 (1930).

Makarska. Uredništvo časopisa „Nova Revija", *(R₁ Zb L)*.
Nova Revija. 5 (1926), 6 (1927), 7 (1928), 8 (1929), 9 (1930).

Mantova. R. Accademia Virgiliana . . . *(R₁ L)*.
Atti e Memorie. Supplem. ad vol. XIX—XX (1926—1927).

Maribor. Zgodovinsko društvo *(R₁)*.
Časopis za zgodovino in narodopisje. I. 22—25 (1927—1930).
Narodopisna knjižnica. 1 (1926).

Mexico. Instituto Geologico de Mexico *(Pi I).*
Boletin. No. 46—49 (1927—1929).
Anales. T. 2, Nr. 6—10 (1927), T. 3 (1929), T. 4 (1930).

Moskva. Московское математическое общество *(S_3 L).*
Математический Сборник. т. 33, 2 (1926).

München. Bayerische Akademie der Wissenschaften *(S).*
Sitzungsberichte der philos.-philolog. u. hist. Klasse. 1927—1931.
Sitzungsberichte der math.-phys. Kl. Bd. 1927, 1928, 1929, 1930.
Abhandlungen, philos.-philol. u. hist. Kl. Bd. 33 (1928), 34, 2 (1928). Neue Folge. 1929, 1—4.
Abhandlungen, math.-phys. Bd. 32, Abh. 1—3 (1928). Neue Folge. 1924, 1—4.
Jahrbuch. 1928/29; 1929/30.

New-York. The American Museum of natural history *(R_3 I Pi).*
Bulletin. vol. 49 (1923—1924), 51 (1924—1925), 52 (1925), 55 (1926), 60 (1930).

Novi Sad. Matica srpska *(S).*
Летопис. књ. 311—325 (1927—1930).

Oslo. Videnskapsselskapet *(R_1 R_3 L).*
Forhandlinger. 1924.
Skrifter, Math.-nat. Kl. 1924, 1925, 1926, 1927, 1929.

Paris. Académie des inscriptions et belles-lettres *(S).*
Comptes rendus de séances. 1928, 1929, 1930.

— Ministère de l'instruction publique *(S po 5 eks.).*
Bulletin archéologique. Année 1925, 1926.
Bulletin hist. et philolog. 1921, 1924, 1925.
Congrès des sociétés savantes de 1921—1925; 1927.
Comptes rendus du congrès des sociétés sav. 1924; 1925.

— Société des nations *(L).*
Bulletin des relations scientifiques. Année II, 1—4 (1929), III, 4 (1929).
La Coopération intellectuelle. Année I (1929).
Mouseion. Bulletin de l'Office international des musées. No. 1, 3 (1927), 5—6 (1928), 7 (1929).

— Institut des Etudes slaves *(S_1).*
Revue des Etudes slaves. t. V, 1—4 (1925), VI, 1—4 (1926), VII, 1—4 (1927). Nouvelle Série. t. VIII, 1—4 (1928), IX, 1—4 (1929).
Collections des manuels. 5 (1929).
Travaux. No. 3 (1925), 4, 5 (1926), 6, 7, 8 (1928), 9, 10, 11 (1929).
Bibliothèque polonaise. Rutkowski, Histoire économique de la Pologne avant le partage. 1927.
Collection historique. no. 4 (1928), 6 (1930).

— Administracija časopisa „Echos d' Orient" *(Mh).*
Echos d'Orient. Année 30—34 (1927—1931).

Philadelphia. Academy of Natural Sciences *(S_3 Zb).*
Proceedings. vol. 80 (1928), 81 (1929), 82 (1930).
Annual Reports. Year Book 1928, 1929.

Prag. Česká Akademie *(S).*

Almanach r. 37 (1927), 38 (1928), 39 (1929).
Rozpravy tř. I. č. 72—75 (1927—1929).
Rozpravy tř. II. č. 35—38 (1927—1929).
Rozpravy tř. III. č. 63—67 (1923—1930).
Staročeská knihovna č. 4 (1929).
Novočeská knihovna č. 8, 9 (1924).
Věstník. r. 31—37 (1922—1929).
Sbírka pramenův ku poznání liter. života.
Skupina II. č. 25 (1927).
Skupina III. č. 9 (1928).
Sborník filologický. VIII, 2 (1930).
Filosofická bibliotéka. řada II, č. 5 (1927).
Historický archiv. č. 46, 1 (1927). 47 (1929), 48 (1930).
Bulletin international. Cl. sc. math., nat. et méd. 27 (1926), 28 (1927).
Bibliotéka klasikůřeckých a římských. č. 35 (1928), 36 (1930).
Nová Encyklopedie přírodních věd. 1 (1926).
Sborník přírodovědecký. sv. 4 (1927), 5 (1928), 6 (1929).
Palaeontographica Bohemiae. 11 (1928), 12 (1928), 13 (1930).
Fauna et flora čechoslovenica. sv. II (1928), III (1928).
Dobrovský J., Kritická rozprava o Legendě Prokopské. (Kritische Versuche die ältere böhmische Geschichte von späteren Erdichtungen zu reinigen, IV). Ke stému výročí jeho úmrtí. 1929.
Jednací řád České akademie.
Jedlička Vladimir, Perniciosní anemie. Předmluvu napsal Lad. Syllaba. 1929.
Muka Ernst, Slovnik dolnoserbskeje rěcy a jeje narěcov. I. A. N. Petrohrad-Praha 1911—1926. II. O. Ž. Praha 1928. III. 1. Jména rodinná. 2. Jména místní. 3. Jména polí a planin. 4. Doplňky. Praha 1928.
Pacák O., Sopečné horniny na severním úpatí Bezkyd Moravských. 1926.
Petrov A., Karpatoruské pomístní názvy z pol. XIX. a 2 poč. XX. st. 1929.
Prát Sylvestr, Studie o biolithogenesi. Vápenité řasy a Cyanophyceae a jejich význam při tvoření travertinů. 1929.
Novák F. V., Radiumtherapie hloubková a její ocenění experimentálním měřením. 1928.
Scheiner Jiří, O lipoidní nefrose. 1929.
Stanovy České akademie. 1923.
Štampach Fr., Cikáni v Československé republice. 1929.
Chodounský K., Jan Ev. Purkyně. Působení jeho pro rozvoj české kultury. 1927.
Domin K., O podstatě areálů eurytopních. Část IV. Studie fytogeografická. 1925.
Domin K., Pteridophyta. Soustavný přehled žijících i vyhynulých kapradin. Nová encyklopedie přírodních věd. 1929.
Dnistrjanský St., Základy moderního práva soukromého. 1928.
Iljin V. S., Praktikum rostlinne biochemie. Nová Encyklopedie přírodních věd. 1929.
Kameníček F., Paměť a listář dra Aloise Pražáka. Díl I. 1926; II. 1927.

Krejčí F., Základy vědeckého systému psychologie. 1929.
Láska V. Úvod do geofysiky. Nová Encyklopedie přírodních věd. 1927.
Matiegka J., Somatologie školní mládeže. S příspěvkem L. Matiegkové O duševním vývoji školní mládeže. Nová encyklopedie přírodních věd. 1927.
Niederle L., Příspěvky k vývoji byzantských šperků ze IV.—X. století. 1930.
Nohejlová E., Z příběhů pražské mincovny. Nástin jejích osudů v letech 1537—1618. 1929.
Nušl Fr., Micromètre impersonnel pour l'appareil circumzénithal. Publikace universitní hvězdárny bratří Fričů v Ondřejově číslo 1. (Extrait des Rozpravy České akademie. Cl. sc. math. XXVIII-e année). 1929.
Paroubek J., Působení jater a vazivových tkání na exogenní močovou kyselinu. 1929.
Pelnář J., Tuberkulosní zánět mozkových blan u dospělých. 1927.
Petrov A., Příspěvky k historické demografii Slovenska v XVIII—XIX století. 1928.
Prusík B., Pituitin a jeho účin na systém cévní a srdce. 1927.
Rosický V., Krystalografie. I. Krystalografie popisná. Izašlo u Enciklopediji přírodních věd. 1929.
Skalský G., Denár knížete Svatého Václava a počátky českého mincovnictví. 1929.
Stocký A., Pravěk země české. I. díl. Věk kamenný. Praha, 1926.
Vajs J., Evangelium sv. Marka a jeho poměr k řecké předloze. Kritické studie staroslovenského textu biblického. I. 1927.
Tomáše ze Štítného, Spisy, číslo 2. Řeči nedělní a sváteční. V Praze, 1930.
Vančura Ant., Účast mimoledvinových činitelů při vzniku ledvinového srdečního oedemu. 1930.
Wenig K., Dějiny řečnictví řeckého. Díl II. Isokrates. 1923.

— Král. česká společnost náuk *(S)*.

Výroční zpráva za rok. 1927, 1928, 1929.
Věstník, tř. filos.-hist.-jazyk. r. 1927, 1928, 1929; tř. mat.-přírod. 1919, 1927, 1928, 1929.
Collection des travaux chimiques de Tchécoslovaquie, année I (1929), no. 1—12; II (1930), 1—4, 7—12.

— Museum království Českého *(S)*.

Časopis. r. 101 (1927), 102 (1928), 103 (1929).

— Zemský archiv království Českého *(S)*.

Zprávy. sv. 6 (1924).
Sněmy české. sv. XV, 1 (1917), 2 (1929).
Archiv koruny České, II (1928).

— Jednota českých filologů *(R_1 L)*.

Listy filologické. r. 54 (1927); 55 (1928); 56 (1929); 57 (1930).

— Jednota českých mathematiků *(S_3 L)*.

Časopis pro pěstování math. a phys. r. 56 (1926-27); 60 1930).

— Redakcija časopisa „Slavia" *(S₁)*.
Slavia V (1927), 1—4); VI (1927), 1—3; VII (1928), 1, 3, 4; VIII (1929), 1—4; IX (1930-31), 1—4.

— Národopisná společnost československá a narodopisné museum československé *(R₁ R₃ Zb L)*.
Národopisný Věstník Československý. r. 20 (1927); 21 (1928); 22 (1929); 23 (1930), 1—4.

— Redakcija časopisa „Slovanský Přehled" *(R)*.
Slovanský Přehled. 19 (1927); 20 (1928); 21 (1929); 22 (1930), 1—10; 23 (1931).

— Státní geologický ústav Československé republiky *(L R₁ I)*.
Sborník. sv. IV (1924); V (1925); VI (1926).
Knihovna. sv. 8 (1924), 9 (1925).
Rozpravy. sv. 1 (1926), 2 (1927), 3 (1929), 4 (1930).
Věstník. r. I (1925), 1—6; II (1926), 1—6; V (1929), 1—6; VI (1930), 1—3.
Bulletin sismique. Année I, no. 1 (1929).
Bulletin magnetique. Année I, no. 1 (1929).

— Redakcija časopisa „Český Lid". *(Zb)*.
Český Lid. r. 29 (1929), sv. 1—10; 30 (1930), 1—10.

— Slovanský ústav *(L R₁ ₂ Zb)*.
Ročenka. sv. I. za rok 1928; II. za r. 1929.
Byzantologická komise.
Byzantinoslavica. I. 1, 2 (1929), II. 1, 2 (1930).

— Pražská státní hvězdárna *(R₃)*.
Hvězdářská ročenka. VI (1926), VII (1927), IX (1929), X (1930).
Publikace. č. 1—3 (1925), 4 (1927), 5 (1928), 6 (1929), 7 (1930).

— Redakcija časopisa „Česká Mysl" *(R₁ ₂)*.
Česká Mysl, časopis filosofický. R 25, 1—6 (1929), 26, 1—6 (1930).

— Masarykova Akademie Práce *(L S₃)*.
Spisy. č. 7, 10—13, 16—30 (1922—1924).
Publikace ústavu pro technické hospodářství průmyslové. č. 3, 4, 8 (1924).
Odbor národohospodářský a sociální. č. 1, 2, 4 (1922—1925).
Odbor přírodovědecký a lékařský. č. 1 (1923).
Knihovna ústavu pro stavbu měst. sv. 3 (1924).
Knihovna vědecko-populárních příruček. č. 1, 3, 4 (1923—1924).

— Československá botanická společnost *(R₃ I)*.
Preslia. r. 4 (1926).

— Deutscher naturwiss.-mediz. Verein für Böhmem „Lotos" *(S₃)*
Lotos. Bd. 5—8 (1924), 73 (1925), 74 (1926), 75 (1927), 76 (1928), 77 (1929), 78 (1930).

Rijeka. Società di studi fiumani *(R₁ Mh)*.
Fiume. Rivista semestrale. Anno V, 1, 2 (1927), VI, 1, 2 (1928), VIII, 1, 2 (1930).

Rim. R. Academia dei Lincei *(S).*

Rendiconti, classe di scienze morali et., v. ser. VI. vol. 3—6 (1927—1931).

Rendiconti, classe di scienze fisiche etc., v. 33. sem. I. i II; ser. VI. vol. 1—14 (1927—1931).

Notizie degli scavi di antichità. ser. VI, v. 3—6 (1927—1930).

Annuario 1927—1931.

Memorie. Cl. sc. morali etc. vol. 2—3 (1927—1930). Cl. sc. fis. vol. 2—4 (1927—1931).

— R. Accademia d' Italia *(L).*

Annuario I (1929—VII).

Classe di scienze fisiche, matem. e naturali.

Memorie. Fisica. vol. I, 1—2 (1930). — Biologia. I, 1—2 (1930).

Matematica. I, 1—5 (1930). — Chimica, I, 1—6 (1930).

Rio de Janeiro. Museu nacional *(S_3 L).*

Archivos do Museu Nac. v. 27 (1926), 28 (1926), 29 (1927), 30 (1928), 31 (1929).

Boletim. v. III (1927); IV (1928); V, VI (1930).

Sarajevo. Zemaljski muzej u Bosni i Hercegovini *(S).*

Glasnik. 39, I. II. (1927); 40, I. II. (1928); 41, I. II. (1929); 42, I. II. (1930).

Skoplje. Skopsko naučno društvo *(L R_1 G).*

Гласник. кн. I, 1 (1925); II, 1—2 (1926).

Sofija. Българската академия на наукитѣ *(R_1 R_3 L).*

Лѣтописъ 9, (1925—1926), 10 (1926—1027), 11 (1927—1928).

Списание. кн. 36 (1927), 37 (1928), 39, 40, 41 (1929).

Сборник на Бълг. ак. 23 (1928), 25 (1929).

Български Старини. кн. 8 (1928).

— Redakcija časopisa „Юридически Прѣглед" *(Mj Zb G).*

Юридически Прѣглед. 30 (1929), кн. 1—10; 31 (1930), кн. 1—9.

— Нар. етнограф. музей *(Zb).*

Известия. год. 7 (1927), 8 (1929).

Split. Uredništvo časopisa „Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku" *(R_1 Mj Stp L).*

Vjesnik. god. 47—48 (1924—1925); 49 (1926—1927.

Taškent. Туркестанское научное общество при Среднеазиятском государств. университете *(S_3 L).*

Труды (Transactions), т. II (1925).

Tokio. National Research of the Council of Japan *(Pi I L).*

Japanese Journal of Geology and Geography. Transactions and Abstracts. vol. III, 1—4 (1924); IV, 1—4 (1925); V, 1—4 (1926-27); VI, 1—4 (1928); VII, 1—4 (1929); VIII, 1, 2 (1930).

Japanese Journal of Zoology. Transactions and Abstracts. vol. I, 2 (1924), 3 (1925), 4, 5 (1926); II, 1—4 (1928—1929); III, 2, 3 (1930).

Turčianski Sv. Martin. Uredništvo časopisa „Slovenské Pohľady" *(Zb)*.
Slovenské Pohľady. r. 43 (1927); 44 (1928); 45 (1929); 46 (1930).

— Matica Slovenská *(S_1 L)*.
Sborník, r. 5—9 (1927—1931) 2, č. r. 5, (1927); r. 6, (1928); r. 7, (1929).
Čítanie studujucej mladeže slovenskej. Č. V (1923), VI (1923), X (1926).
S. Polívka, Súpis slovenských rozprávok. sv. 2—4.

Upsala. Sveučilišna biblioteka *(S)*.
Zoologiska Bidrag, 11 (1927), 12 (1930).

Varšava. Towarzystwo Naukowe Warszawskie *(S)*.
Rocznik 19 (1926—1927); 20 (1927—1928); 21 (1928—1929); 22 (1929—1930).
Archivum nauk biologicznych. II, z. 2 (1929).
Prace stariji hydrobiolog. na Wigrach, t. I, Nr. 1—3 (1922).
Sprawozdania stacji hydrobiol., t. I, Nr. 1 (1922).
Prace.
Wydział I. No. 12 (1930); Kułakowski, Legenda o obrazie Matki Boskiej Rzymskiej (1926 F. bez broja).
Wydział II. No.. 21 (1930).
Wydział III. No. 33 (1930).
Sprawozdania.
Wydział I. 19 (1926), 20 (1927), 21 (1928), 22 (1929), 23 (1930).
Wydział II. 19 (1926), 20 (1927), 21 (1928), 22 (1929), 23 (1930).
Wydział III. 19 (1926), 20 (1927), 21 (1928), 22 (1929), 23 (1930).
Wydział IV. XXII (1929; XXII (1930).
Planta polonica, v. I, II (1930).
Archiwum mineralogiczne, t. 1—5 (1925—1929).
Roczniki komisji historycznej, t. I, z. 1a, 2 (1929).
Prace komisji do badań nad historią literatury i oświaty, t. 2 (1924—27); 3 (1929).

— Polskie Towarzystwo chemiczne *(I)*.
Rocznik t. 7—11 (1927—1931).

— Polskie państwowe muzeum przyrodnicze *(S_3 I)*.
Prace zoologiczne II, zesz. 1—4 (1923—1924); III, zesz. 1—4 (1924); IV, z. 1—4 (1925); V. z. 1—4 (1926); VI, z. 1—4 (1927); VII, z. 1—4 (1928); VIII, 1—4 (1929); IX, nr. 2—8 (1930).
Podręcznik do zbierania i konserwowania zwierząt, z. 1—7 (1921—1929).

Washington. Smithsonian Institution *(S_2)*.
Smithsonian Miscellaneous Collections, v. 78 (1926), 80 (1927), 81 (1928), 82 (1929—1930).
Report of the United States National Museum, 1924, 1926.

— National Academy of Sciences of the United States of America *(S)*.
Proceedings, vol. 13—16 (1927—1930).
Publications, Part I, Index 1915—1926.

Venezia. R. Istituto Veneto *(S)*.
Atti, 86 (1927), 87 (1927—1928), 88 (1928—1929), 89 (1929—1930).

— R. Comitato talassografico *(R$_3$ Pi I)*.
Memorie CXXIII—CXLII, CXLVI—CLIX, CLXI, CLXIII—CLXXX (1926—1930).

Zadar. Società dalmata di storia patria *(R$_1$ G L)*.
Atti e memorie, vol. I (1926), II (1927).
Pubblicazioni, ser. II, f. 1 (1927).

Zagreb. Hrvatski pedagogijsko-književni zbor *(R$_1$ R$_3$ L)*.
Napredak za g. 1926—1927, 1927—1928, 1928—1929, 1929—1930.

— Zemaljski arkiv *(Mh Mj St)*.
Vjesnik državnog arhiva, god. 1926, 1928, 1929.

— Uredništvo časopisa „Hrvatska Revija" *(S)*.
Hrvatska Revija g. 1928, 1929, 1930.

— Geološki zavod *(I)*.
Vijesti knj. 1, 2, 3 (1925—1929).

— Uredništvo časopisa „Narodna Starina" *(R$_1$ St)*.
Narodna Starina, knj 6, 7, 8, 10, 14, 16, 17, 18, 20, 21, 22 (1924—1930).

— Etnografski muzej *(Zb R)*.
Zbirka jugoslovenskih ornamenata sv. 1 (1925), 2 (1926), 3 (1927).

— Uredništvo časopisa „Bogoslovska Smotra" *(R$_1$)*.
Bogoslovska Smotra, god. 15—21 (1927—1931).

— Botanički zavod *(R$_3$ Pi)*.
Acta botanica (Izvješća), vol. 1 (1925), 2 (1927), 3 (1928), 4 (1929), 5 (1930).

— Geološki zavod *(I)*.
Vijesti, knj. 1 (1925—26); 2 (1927—28); 3 (1929).

— Uredništvo časopisa „Arhiv za kemiju i farmaciju" *(I)*.
Arhiv za kemiju i farmaciju, q. 1—6 (1927—1931).

Žovkva. Vydavnyctvo Čyna Sv. Vasylija Vel. *(L R$_1$ St)*.
Записки. рік 1924. т. I, ф. 1; 1926, т. II, ф. 1—2; 1927, т. III, ф. 1—2

B) poklonom:

A. M. 30. Travanj. Naklada »Napretka«, hrvatskog kulturnog društva. Sarajevo.

Abstract-Bulletin of Nela research laboratory National lamp works of General electric Company, Cleveland, Ohio. Vol. 1917 No 2.

Actes du Ve Congrès International d'histoire des religions à Lund, 27—29 août 1929. Lund.

Adachi, Buntaro — Das Arteriensystem der Japaner. Bd. I, II. Kyoto, 1928. P. p.

Agramonte F., Friedrich der Grosse der letzten Lebensjahre. Pantheon Verlag. Berlin 1928.

Album młodej architektury politechniki warszawskiej. Warszawa, 1930.

Almanah kraljevine SHS Sv. III. dio 7, 8, 9. 1927—28. Zagreb. — Suplement 8. djela. Oblasna samouprava. Zagreb, 1928—29.

Almanak Saveza hrv. pjev. društava u Zagrebu I. za god. 1923.-4. i 1924.-5. (1925).

Amundsen Leiv, Katalog over Universitetsbibliotekets Paleotipsamling. Det Kongelige Frederiks Universitet. Oslo 1926.

Anales del Museo de historia natural de Montevideo. Serie II, tomo II, entrega III. Montevideo 1927.

Андрић Иво, Ex Ponto. Београд, 1920. (P. min. prosvj.)

Annuaire de l'Université d'Aix. Marseille 1927—1928. Aix 1927.

Anton Bonaventura, biskup ljubljanski, Zaručnicima i zaručnicama pouke za čestit i srećan brak. Zagreb. Preveo Lovro Kalašić.

L'Art Vivant, — en Tchécoslovaquie. IVe année. 15 mars 1928. Paris.

Асьвета. Часопісь нар. кам. асьветы і сою^з^у праш. асьветы Б. С. С. Р. 1926 No. 1, 2, 3, 4. Менск.

Atti del Museo civico di storia naturale di Trieste. Vol. XI (I della III serie), parte prima. Trieste 1926—1928.

Babinger F., Die Geschichtsschreiber der Osmanen und ihre Werke. Mit einem Anhang. Osmanische Zeitrechnungen von J. Mayr. Leipzig, 1927.

—, Ašyq Pašas Gharîb-nâme. Sonderabdruck aus Mitteilungen des Seminars für Orientalische Sprachen XXXI Bd. (1928). II. Abteilung. Berlin, 1929.

—, Moschee und Grabmal des Osmân-Schâch zu Trikkala. Ein Werk des Baumeisters Sinan. Extrait de Praktika de l'Acádémie d'Athènes 4, 1929, p. 15.

Babler O., Anna Achmatova. Pokus o studii. Olomuc, 1926.

Bajza, Giuseppe de, La Questione Montenegrina. Budapest, 1928.

—, Horvát eposz Kálmán királyrós. Izašlo u Budapesti szemle, 611. szam. 1928 Oktober. Budapest 1928.

—, Jugoszlávia. A Magyar szemle kincsestára, 27. sz. Budapest, 1929.

Banque Nationale du Royaume des Serbes, Croates et Slovènes. Bulletin Trimestriel 1929. No 1, 2, 3. 1930. No 1, 2, 3, 4. Beograd.

Bartulica M., Iseljenička politika. Iseljenička biblioteka br. 1. U Zagrebu, 1929.

Baš Franjo, Slovenska narodopisna bibliografija za l. 1929. Otisak iz Časopisa za zgodovino in narodopisje. 1930.

Begouen, Comte, Rapport dans la réunion des Sections de l'office national français, tenue à Toulouse du 21 au 26 juillet 1924. Štampan u Revue anthropologique, 34me année. Sept.—déc. 1924. Paris.

—, Quelques nouvelles figurations humaines préhistoriques dans Année XXXVI (1926). No 4—6.

—, Galets plats a bords usagés Buttes coquillières de Saint-Michel-en-Cherm (Vendée). Otisak iz Revue anthropol. Paris. Année 34 (1924) No 9-10-11-12.

—, Les débuts des cent jours a Toulouse d'après les »Souvenirs« de la comtesse de Sainte-Oulaire. Extrait des memoires de L'académie des sciences, inscriptions et belles-lettres de Toulouse. Douzième série. Tome III. 1925.

—, The Magic Origin of Prehistoric Art. Reprinted from Antiquity for March 1929.

—, Sur quelques objets nouvellement découverts dans les Grottes des Trois Frères (Montesquieu-Avantés, Ariège). Extrait du Bulletin de la Société Préhistorique Française. Le Mons 1929.

Беларускі нарыодычны друк 1917—1927. Izdao Беларускі аддзел Беларускай дзяржаунай бібліотэкі. Матар'ялы і каталёгі No. 4. Менск, 1929.

Бенод Шарл, Закони француске политике. Превео Мита Димитријевић. Београд, 1928. (P. min. prosvj.)

Benson R. H., Gospodar svijeta. S engleskoga preveo M. A. Miholjević. Izdalo Društvo Sv. Mohora za Istru. 1930. U Trstu.

Berger S., Za unapredenje naše kućne industrije. Povodom izložbe tkiva i veziva u Kolu Srpskih Sestara 1930. Beograd.

Bevk France, Vihar. Ribiška zgodba. Izdala Književna družina Luč. Trst, 1928.

—, Krivda. Povest. Izdala Književna družina Luč. Trst, 1929.

—, Krvavi jezdeci. Prva knjiga romana iz XIV. stoletja »Znamenja na nebu«. Druga izdaja. Izdala književna zadruga »Goriška Matica«. Gorica, 1928.

Bibliograf. Popis novih knjiga i periodičnih publikacija u kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca. Beograd. God. 1. 1926.

Biblioteka Jugoslavensko-Čehoslovačke lige. No 1. 1927. Zagreb.

Bibljoteka »Ludu słowiańskiego«. Nr. 1. Kraków, 1929.

Binet A., Suvremene misli o školi i djetetu. Preveli M. Popović i M. Lopac. Sarajevo, 1926.

Bjelovučić N. Z., Od kojih vladara kupi ili dobi dubrovačka republika pojedine svoje krajeve. Preštampano iz kalendara »Napredak« za g. 1930. Sarajevo.

Бобчев Сп. Симеонова България од държавно правно гледище. Sofija 1928.

—, Ново упжтване за събиране народни юридически обичаи Притурка къмъ „Юрид. Преглед". год. 1930. кн. 7—8. София.

Богдановић Милица, Лав Толстој. Загреб, 1928. (Poklonio akademik T. Maretić.)

Bogić G., O hljebu našega seljaka. Karlovac 1928.

Богићевић В., Споменица просветног ђачког дома у Тузли. Тузла, 1930.

Бојић М., Песме и драме. Српска књижевна задруга. књ. 197. Београд, 1927. (P. min. prosvj.)

Bolkay St., Die Amphibien und Reptilien von Sarajevo und Umgebung. Sarajevo 1929. Otisak iz Glasnika bosanskog muzeja XLI. 1929. 1. Str. 57—78.

—, Contributions to the Herpetology of Northeastern Bosnia. Sarajevo 1929. Otisak iz Glasnika bosanskog muzeja XLI. 1929. 1 Str. 1—6.

—, On the Endemic Occurence of Sus scrofa Reiseri Bolkay in Bosnia-Hercegovina. Str. 1382—1385. Izašlo u: Xe Congrès International de Zoologie. Section VIII. — Paléozoologie et zoogéographie.

—, Some further Notes on Dolomys Marakovići Bolkay. Otisak iz Glasnika zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini. XLI. 1929. I. (Str. 79—82.) Sarajevo.

—, Krtica, rovka i jež. Izdao Državni fitopatološki zavod kod Zemaljskog muzeja u Sarajevu. Letak br. 11. God. 1929.

—, Ein Betrag zur geographischen Verbreitung des Proteus anguinus Carrarae Fitzinger. Otisak iz Glasnika bosanskog muzeja XLI. 1929. 1. Str. 27—28. Sarajevo.

—, Über den Schädel eines Bastards zwischen Triton palmatus Schn.-Männchen und Tr. vulgaris meridionalis Blgr.-Weibchen. Mit einer Originalzeichnung des Verfassers. Sonderabdruck aus »Bläter für Aquarien- und Terrarienkunde«. 40 Jahrg. Heft No 5. Stuttgart 1929.

Bolletino della Società adriatica di scienze naturali in Trieste. Volume XXIX. 1926—1927.

Brajković T., Mažuranića Smrt Smail-age Čengića. Kritično izdanje po »Iskri«. Zagreb, 1930.

Breyer M., Antun conte Zanović i njegovi sinovi. Redovno izdanje Matice Hrvatske za god. 1927 i 1928. U Zagrebu, 1928.

Brlić I., Desetgodišnjica Lige Naroda. Deset pisama iz Ženeve u rujnu 1929. U Zagrebu.

Броунов П., Климатическия условія Петроградского края. Материалы по изследованию Петроград. края. вып. V. Петроград, 1923.

Buber M., Tri besjede o židovstvu. Prikaz Buberove misli napisao Pavao Wertheim. Zagreb.

Das Buch der blutigen Greueltaten. Beiträge zur Martyrologie der Ukrainischen Bevölkerung Ostgaliziens während der Polnischen Invasion 1918/19. I. Teil. Dezember 1919. Veröffentlicht von der Regierung der Westukrainischen Volksrepublik.

Buconjić N., Grof Petar Zrinski i knez Fran Krsto Frankopan. Izdao »Napredak« u Sarajevu.

Budak M., Pod gorom. Ličke priče. Izdanje Matice Hrvatske. Zagreb, 1930.

Буџет државних расхода и прихода краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за 1926/27, 1927/28, 1928/29, 1929/30 годину. Министарство финансија краљевине СХС. Сарајево. 1928.

Bulgares et Yougoslaves. Association yougoslave pour la Société des nations. Belgrade, 1928.

Bulić Fr., Razvoj arheoloških istraživanja i nauka u Dalmaciji kroz zadnji milenij. Prilog »Vjesniku . . .« God. 1924—25.

—, Sveti Venancije prvi biskup solinski i mučenik duvanjski. Otisak iz Vjesnika hrvatskog arheol. društva u Zagrebu. N. S. XV.

—, Krunidbena bazilika kralja Zvonimira usred gradine u Solinu. Zagreb, 1925.

Bulletin d' information et de documentation. No 4. 1929. Izdaje Service des études économiques de la Banque nationale du Royaume de Yougoslavie. Beograd.

Bulletin of the Bingham oceanographic collection Peabody Museum of Natural History. Yale University New Haven. Vol. 1 (1927), 2 (1928), 3 (1927/28).

Bulletin de la Société des amis des sciences de Poznań. Série *B:* Sc. math. et nat. Livraison 1. (1925), 2 (1926).

Bulletin of the American Council of Learned Societies, Member of the International Union of Academies. Washington. Number 3—14 (1924—1930).

Bulletin de l'union des sociétés savantes polonaises de Léopol. Rédacteur S. Czerny. Léopol 1928.

Bulletin sismique, Institut Géophysique national tchécoslovaque. Année 1924—1929.

Bulletin des relations scientifiques Société des nations. 11me année. 1927. Paris.

Burla J., Avigdor Hameiri (dva hebrejska pripovjedača), Novele. Biblioteka Židov br. 3. Zagreb, 1930.

Бузук П., Спроба лінгвістычнае геаграфіі Беларусі. Ч. І. вып. 1. У Менску, 1928. Izdao Инстытут беларускае культуры. Аддзел гуманитарных навук. Досьледы і матар'ялы у галіне мовы і літературы.

—, Да характарыстыкі пауночнабеларускіх дыялектай. Менск, 1926.

—, Ад інтэлігенцыі да народу. Менск.

Бюллетень средне-азиатского государственного университета. вып. 11. 1925. вып. 12, 13. 1926. Ташкент.

Calderon, Sodnik Zalamejski. Poslovenil in priredil Oton Župančič. U Ljubljani 1930.

Cankar I., Zgodovina likovne umetnosti v zahodni Evropi. I. del. Sv. 1—3 (1926—1929). Ljubljana.

Carić Juraj, Slike iz pomorskoga života. Knjiga II. Sarajevo 1926. (P. min. prosvjete.)

Catalogue de la bibliothèque des successeurs du feu Jerôme Machiedo à Hvar.

Catalogue des oeuvres de M. Dagnan-Bouveret (Peintures). Librairie du Bulletin de l'Académie des Beaux Arts, 1930.

Catalogue of Paris Peace Conference Delegation Propaganda in the Hoover War Library. U Bibliographical Series I. Stanford University Publications. Hoover War Library. California 1926.

Центральная Европа. Ежемесячник. 1 – 3 (1927—1930). Prag.

Chestionar pentru un atlas linguistic al limbei române. I Calul. Izdao Muzeul Limbei Romane. Cluj, 1922.

Childs J. B., Foreign Governement publications. Library of Congress. Washington, 1928.

Chile. Organo Nacional de Expansion Economica con el Boletin Consular del Ministerio de Relaciones Exteriores. Vol. IV (1929) No 44, 45, 48, 49, 53, 54. Santiago.

Chile. Die Republik. Herausgegeben von der Auskunftsabteilung des Auswärtigen Amtes. Santiago. N.

Chmelař J., Die politische Gliederung der Tschechoslowakei. Übersetzt von Emil Erich. Herausgeber Orbis. Prag, 1926.

Christu Vasile N., Ochrida în secolul al XIX-lea din punct de vedere istoric şi cultural. Extras din revista "Graiul Romanesc". Anul IV, No. 6—8. 1930. Bucuresti.

Congrès et Concours Organisés a l'occasion de l'Exposition Internationale de Liége 1930.

Cours de culture et de langue pour étrangers en Italie pendant l'année 1929.

Crosby E. Howard, Tolstoj kao učitelj. Preveo Branimir Pekarić. Sisak.

Čačković M., »Neoprobana operacija u § 264. novog k. z.« Otisak iz »Staleškog glasnika« — Liječničkog Vjesnika, br. 12, 1929. U Zagrebu.

Čapek-Chod K., Hojka. Nedonošen. Iz češčine prevel Slavko Slavec. Izdala Književna družina Luč. Trst, 1928.

Časopis československých knihovníků. Roč. IX (1930), Praha.

Časopis vlasteneckého spolku musejního v Olomouci. Roč. 37. (1926), 41 (1930).

Čech, Nauka o pěstování ovocného stromoví. Dil I. Školkařství. Dil II. Sadařství. Publikace min. zemědělství RČS. Ročnik 1927. Č. 70. v Praze.

Чехов А. П., Приповетке. Српска књижевна задруга. Забавник 14. Београд, 1923. (P. min. prosvjete.)

Českolužický spolek »Adolf Černý«. Praha.

Чешвертый съѣздъ русскихъ академическихъ организаций заграницей въ Бѣлградѣ. (16—23. сентября 1928. года). Бѣлградъ, 1929.

Ćurić B., Privreda i radnici u Dalmaciji. Split, 1929.

Damianovich Horacio, Dinamica físico-química comparada. Curso intensivo de físico-química. Universidad de Buenos Aires, facultad de ciencias exactas, fisicas i naturales. Buenos Aires 1929.

Danica. Koledar za prostu godinu 1930. VI. godište. Izdalo Društvo Sv. Mohora za Istru. U Gorici.

Данилов Л., Хвили погоди. Новий метод синоптичного аналізу. Видання Укрмету (Української метеорол. служби) Київ, 1926.

Danzig-Gdynia. Schreiben der Polnischen Regierung an den Kommisar des Völkerbundes in Danzig vom 19. Juli 1930. Danzig, 1930.

Dewey, Ch. S., Sprawozdanie C. S. D. zagranicznego członka rady Banku Polskiego i doradcy finansowego rządu polskiego za drugi kwartal 1929. Warszawa.

Deželić V. st., Bibliografija književnog rada Emilija Laszowskoga (1889—1929). Prilog Vjesniku državnog arhiva IV (1929). U Zagrebu 1930.

Дил Шарл, Византиске слике. Српска књижевна задруга 203. Београд, 1927. (P. min. prosvjete.)

Dix ans de coopération internationale. Préface par Sir Eric Drummond. Izdala Société des Nations. Genève, 1930.

Dobrovský J., 1753—1829. Sborník statí. Uspořádali J. Horák, M. Murko, M. Weingart. V Praze 1929 (Poklon akademika g. V. Dukata).

Dolenc Metod, Zločinec iz prepričanja. Posebni otisek iz Zbornika znanstvenih razprav l. VI. (1927-28). V Ljubljani 1928.

—, Valvasor in slovenska ljudska sodišča. Otisak iz Glasnika muzejskega društva IX, 1928. Ljubljana.

—, Dodatna pojasnila k vprašanju o poreklu vsobenjkov. Otisak iz Časopisa za zgodovino in narodopisje g. 1929. Maribor.

Dragomir S., Vlahii si Morlacii. Studiu din istoria românismului balcanic. Universitatea din Cluj. Publicaţiunile Institului de istorie universală. 1924.

Дуje Ж., Разголићена Москва. Београд, 1929. (Poklon min. prosvjete.)

Dvadeset i pet godina rada Prosvjete 1902—1927. Izdanje društva Prosvjete. Sarajevo 1927. (ćir.)

Ђорђевић Т. и *В. Чајкановић*, Српска народна песмарица (Из Вукове збирке). Београд. (Poklon min. prosvjete.)

Ђорђевић Т., Наш народни живот. Српска књижевна задруга, 174. Београд, 1923. (P. min. prosvj.)

Eesti taimede nimestik (Index plantarum estonicarum). Editio altera denuo elaborata. Societas litterarum estonica. Tartu (Dorpati) 1928.

Ефимов Н. И., Русская литература XIX века и ее язык. Издание самарскаго госуд. университета. Самара, 1923.

—, Социология литературы. Очерки по теории историко-литературного процесса и по историко-литературной методологии. Издание смоленскаго государственного университета. Смоленск, 1927.

Elin Pelin, Izabrane novele. S bugarskoga preveo Ivan Esih. Zagreb, 1927. Redovno izd. Matice Hrvatske za g. 1925. i 1926.

Емерсон Р. В., Управљање животом. Београд, 1923. (P. min. prosvj.)

Esih I., Slovo o polku Igora. Hrvatsko-srpski i slovenački prijevodi. Preštampano iz kalendara »Napredak« za 1930 god. Sarajevo, 1929.

—, Ukrajinsko društvo Prosvita u Lavovu. Otisak iz Napretka, br. 4 i 5, 1930. Sarajevo.

—, Slovačko-hrvatski kulturni odnosi. Hrv. kult. društvo »Napredak«. Sarajevo 1930.

—, Fra Grgo Martić i Stjepan Verković. Hrv. kult. društvo »Napredak«. Sarajevo 1930.

—, Tomaš G. Masaryk (1850. — 7. ožujka — 1930.) Život i rad T. G. Masaryka. Masaryk i Hrvati. Bibliografija o Masaryku. Zagreb 1930. Preštampano iz »Obzora« br. 56 od 8. III. 1930.

Esterházi Miklós nádor iratai I. Kormányzattörténeti iratok. Az 1642-évi meghiúsult országgyülés időszaka. Szerkeszetette: Hajmal István. Budapest, 1930. (Poklon kneza Esterházija.)

Exposé sommaire des travaux législatifs de la diéte et du sénat polonais. (Biblithèque de la diète et du sénat Varsovie). Vol. 1 (1918—1922), 4 (1928).

Falski M., Potrzeby szkolnictva powszechnego w okresie wzmożonego przyrostu dzieci. Izdalo Min. wyznań relig. i oświecenia publ. Warszawa, 1929.

Fancev F., Novi prilozi za povijest hrvatske crkvene drame. Otisak iz Nastavnog Vjesnika XXXVI (1927), sv. 1—2. U Zagrebu. (P. o.)

—, Seljačka komedija u starijoj hrvatskoj drami. Preštampano iz Godišnjaka Sveučilišta u Zagrebu 1924/25 — 1928/29. (P. o.)

Филиповић М., Привреда, саобраћај и насеља у Височкој нахији. Посебно изд. Географ. друштва св. 7. Београд, 1929.

Foster W., Truffant — and Waddill Catchings, Better Jobs and more of them. The Government's Part in Preventing Unemployment. From The Century Magazine, July 1929. Newton, Mass.

La France et les Slaves du Sud. 1874. Bayonne. (Poklon grofa Begouena.)

Furlan J., Danska in Danci. Izdala književna zadruga »Goriška Matica«. Gorica, 1929.

Gauvain A., E. Martonne., E. Haumant, S. Spalajković, Y. Chataigneau, En mémoire de Jovan Cvijić. Extrait du Monde Slave. Avril, 1927. Paris.

Geografski Vestnik. Časopis za geografijo in sorodne vede. 1925. Ljubljana.

Geologica hungarica. Fasciculi ad illustrandam notionem geolog. et palaeontolog. Hungariae. T. I, f. 1. Budapest, 1914.

Гете Ј. В., Фауст. Први део трагедије. Превео Р. Ј. Одавић. Београд. 1928. (P. min. prosvj.)

Gilić A., Upotreba profila za plastično prikazivanje terena u topografskoj karti. Otisak iz Glasnika geografskog društva, sv. XV, str. 50—64. Beograd, 1930.

Гласник Етнографског музеја у Београду, књига 3 (1928), 4 (1929).

Гласник историјског друштва у Новом Саду. Књ. I. св. 1 (1928). књ. II. св. 1—3 (1929). Сремски Карловци, 1929. књ. III св. III (1930).

Гласник српског географског друштва. God. 15 (1929).

Glasnik za šumske pokuse. Izdaje Zavod za šumske pokuse na sveučilištu Kr. SHS. u Zagrebu. Br. 1 (1926), 2 (1927).

Glum Fr., Die Kaiser-Wilhelm-Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaften. Otisak iz Minerva-Zeitschrift, IV. Jg. 1. Heft. Berlin.

Годишникъ на народната библиотека въ Пловдивъ 1927. София, 1929.

Годишник на Висше търговско училище. Варна 1928; 1928—1929.

Годишњак астрономске опсерваторије универзитета у Београду за г. 1930.

Годишњак скопског филозоф. факултета. I, 1930. Скопље.

Godišnjak sveučilišta kraljevine Jugoslavije u Zagrebu. Za školske godine 1924/25 — 1928/29. Zagreb, 1929.

Goglia A., Hrvatski glazbeni zavod 1827—1927. Zagreb, 1927.

Гојковић Д., Димничарство. Скопље, 1929.

Голсворди Џ., Тамни цвет. Срп. књиж. задруга. Забавник 19. Београд, 1928. (P. min. prosvj.)

Гордлевский В. А., Джарджары в Конии. Доклады Академии Наук СССР 1927.

—, Рукописи Восточнаго Музея г. Ялты. Otisak iz Доклада Академии Наук СССР 1927. Ленинград.

—, О малоазиатской секте „аншабаджылы". Otisak iz Доклада Академии Наук СССР 1926.

—, Память об Ашик-паше в Кыршехире. Otisak iz Доклада Академии Наук СССР 1927.

—, Кюльхан-беи в Константинополе и их арго. Доклады Академии Наук СССР 1927.

—, Строй Бедестана в Константинополе. Доклады Академии Наук СССР 1927.

—, Памяти Алексея Н. Веселовскаго (1843—1918). Iz Записки коллегии востоковедов, II.

—, Из жизни цехов в Турции. К истории „ахи". Записки коллегии востоковедов, II. вып. 2. Читано 15-го апреля 1923 г.

—. Кара-Коюнлу. Отдельный оттиск из Известий О-ва обследованія и изученія Азербейджана. Баку, 1927.

—, Гаданія татарокъ о женихѣ. (Изъ этнографическихъ матеріяловъ собранныхъ въ Уфѣ). Separat.

—, Ѳ. Е. Коршъ и востоковѣдѣніе. Отдѣльный оттискъ изъ Записокъ Восточнаго Отдѣленія Русск. археолог. общества. Томъ XXIV. (Poklon g. A. Olesnickoga.)

Градојевић M., Reticulitermes Lucifugus Rossi. Нова штеточина у виноградима и дудињацима Јужне Србије. Otisak iz Гласника министарства пољопривреде. Год. VII, бр. 27. 1929. Београд.

Gregory W. K., The Bashford Dean Memorial Volume Archaic Fishes Article I. New York, 1930.

Die Grosse Politik der Europäischen Kabinette 1870—1914. Sammlung der diplomatischen Akten der Auswärtigen Amtes. Im Auftrage des Auswärtigen Amtes herausgegeben von Johannes Lepsius, Albrecht Mendelsohn Bartholdy, Friedrich Thimme. Berlin, 1924—1926.

Guberina A. O. F. M., De conceptu Petrae ecclesiae in ecclesiologia byzantina. Zagreb, I. 1930.

Günsberger O., Iskorišćenje seroreakcije u praksi. Medicinska biblioteka sv. 13. Karlovac, 1929.

Хаџи Ј., О кризи пољопривредног кредита. Београд, 1928. (p. o.)

Hackländer F. W., Bilder aus dem Soldatenleben im Kriege. 1. Bd. 1852; 2 Bd. 1850.

Havelka V., Pěstování kmínu. Časové spisky ministerstva zemědělství RČS. Ročník 1927, č. 67. V Praze.

Die Hebräische Universität in Jerusalem anlässlich der Eröffnung am 1. April 1925 herausgegeben von dem Vorbereitenden Komitee. Berlin.

The Hebrew University Jerusalem. Inauguration. April, 1. 1925.

Hefele F., Naši domaći obrti. Građa za obrtno nazivoslovlje. Sisak, 1896.

Hegedušić M., Charakteristik der Gravitationsfelder. Naklada »Astra« kluba u Zagrebu. 1928.

Hermann-Otavský K., Soukromé pojišťovací právo československé podle zak. z 7. pros. 1917. Část I. Uvod a všeobecný díl. V Praze 1921.

Hilgardia. A Journal of Agricultural Science. Published by the California Agricultural Experiment Station. Vol. 1, 2 (1926).

Hirtz M., Novele iz životinjskoga svijeta. Knjiga jednoga prirodnjaka. U Zagrebu, 1927.

Hoffiler V., Giuseppe Brunsmid. Rassegna Numismatica XXVII (1930), Num. 4, pp. 138—142. Roma. (P. o.)

Horák L., Náš starověk v paměti pomístných názvů a místních jmen. V Praze 1928.

Horvat B., Nepoznat broncan medaljon carice Faustine Senior. Posebni otisak iz Vjesnika hrvatskog arheološkog društva. N. S. XV. U Zagrebu, 1928.

Horvat R., Kako su nekada živjeli hrvatski obrtnici. Zagreb, 1929.

Hrvatska opera 1870—1920. Zagreb, 1920. O pedesetoj godišnjici izdala uprava narodnoga kazališta. (Poklon g. J. Bacha.)

Hrvatska poljodjelska banka. Poslovno izvješće za 28. poslovnu godinu od 1/I. do 31/XII. 1929.

Hrvatska Prosvjeta. Uređuje Lj. Maraković. Zagreb. God. 7 (1920), 16, 17 (1929—1930).

Hrvatska Revija. God. 1928—1930. Zagreb.

Hrvatski teatar. Preštampano iz časopisa Teatar. Zagreb, 1927.

Hrvatski učitelj. Pedagoško-staleški mjesečnik. Godište V. Br. 1—12. U spomen tisućgodišnjice hrvatske državnosti i hrvatskoga kraljevstva. U Zagrebu, 1925. (Poklon g. F. Barbalića.)

Hrvatski Zmaj. Glasilo družbe Hrvatskoga Zmaja za g. 1926/27. U Kostajnici 1927. (Poklon g. E. Laszowskoga.)

Hrvatsko kulturno društvo »Napredak« u kratkim crtama i slikama. 1902—1927. Sarajevo.

Die Hundertjahrfeier der Gesellschaft für Erdkunde zu Berlin. Sonderabdruck aus der Zeitschrift der Ges. f. Erdkunde Jg. 1928, Nr. 516.

Idžaković Anica, Tomislav, prvi okrunjeni kralj hrvatski od krvi i jezika hrvatskoga. Sarajevo.

Иго В., Поморци. Издање француско-српске књижаре А. М. Поповића. Београд. (Poklon ministarstva prosvjete.)

Илић В. мл., Целокупна лирика. Београд, 1924. (Poklon ministarstva prosvjete.)

Imenik dostojanstvenika, činovnika i javnih službenika kraljevina Hrvatske i Slavonije 1916. U Zagrebu, 1916.

Instytut pedagogiczny w Katowicach. Katowice, 1928.

Institut Psychoneurologique Ukranien. 5 années (1921—1926). Sous rédaction du directeur de l'Institut A. J. Heymanovitch. Charkoff, 1928.

Ivanoff J., L'esprit des livres scolaires bulgares pendant et après les guerres balkaniques (1912—1921). La Bulgarie d'aujoud'hui 5. Sofia, 1925.

Ivšić M., Ekonomski i politički parlamenat kao rješenje krize parlamentarizma. Preštampano iz Mjesečnika. 1929. (P. o.)

Izložba, Prva — slavenskih Ex libris. Zagreb, 1929.

Известия на историческото дружество въ София Кн. IV. 1915, V. 1922, VI. 1924, VII—VIII. 1928,

Известия на Семинара по славянска филология при университета въ София. кн. V. 1925.

Izveštaj državne realne gimnazije u Tuzli za školsku 1929–30 godinu. Tuzla, 1930.

Извештај државне трговачке академије у Земуну за школске год. 1927/28 и 1928/29. Земун, 1929.

Извештај метеоролошке опсерваторије у Београду. I. Дневна посматрања и годишњи прегледи 1920—1924. Београд, 1927.

Извештај о стању јавне управе у жупанији сремској за годину 1909. Вуковар, 1910.

Izvješće N. Hoffera za podignuće Strossmayerovog spomenika. Zagreb, 1912.

Izvještaj ravnateljstva Saveza hrvatskih seljačkih zadruga, kao zadruge u Zagrebu o poslovanju godine 1927. Zagreb, 1928.

Izvještaj Saveza hrvatskih obrtnika o radu u godini 1928—1929. Zagreb, 1929.

Izvještaj Saveza novčanih i osiguravajućih zavoda kraljevine Jugoslavije u Zagrebu za g. 1929.

Jablanović I., Pogled u povijest rodova Zrinjskih i Frankopana. Naklada Hrvatskog kulturnog društva »Napredak«. Sarajevo.

Jadranska biblioteka. Izdaje Jadranska Straža, Beograd. I. M. Šenoa Северни Јадран. 1928. II. M. Abramić Сплит и околина 1928. III. M. Car Дубровник и околица. 1928. IV. M. Crnjanski Бока Которска 1928.

Jagow K., Der Potsdamer Kronrat. Geschichte und Legende. Sonderabdruck aus dem Augustheft 1928 der Süddeutschen Monatshefte 25 Jg. H. 11. München. (Poklon Njem. kons., Zagreb.)

Jahrbuch der philosophischen Fakultät der Deutschen Universität in Prag. Dekanatsjahr 1926/27; 1927/28.

Jelačić A., Narodne tegobe i želje u Banskoj Hrvatskoj 1848. U Zagrebu, 1930. Otisak iz VII. knjige Narodne Starine.

Ježić S., Francuska književnost do kraja klasičnog doba (842—1715). Zagreb, 1928.

Јокановић Ј. Докази и антиканоничности једне осуде првостепеног суда српске православне зворничко-тузланске епархије. Сарајево, 1925.

—, Докази о неистиности умировљења једног православног свештеника. Сарајево, 1925.

—, Неколике антиканоничности у хришћанској православној цркви. Сарајево, 1919.

Jorga N., Războiul pentru independenţa Romaniei. Acţiuni diplomatice şi stări de spirit. Academia Română, Bucureşti, 1927.

Jubilarni Almanah kluba hrvatskih književnika i umjetnika u Osijeku. 1929.

Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti zastupstvu grada Zagreba. Br. 685. U Zagrebu 25. oktobra 1927.

Jugoslavenska udružena banka d. d. 1928; 1929. Poslovno izvješće. Zagreb.

Jugoslavija u Francuskoj. 1. decembra 1929. Organ Jugoslavenske Kolonije u Francuskoj. Pariz.

Jurkić M., Dubrovačka legenda. Redovno izdanje Matice Hrvatske za g. 1927. i 1928. U Zagrebu, 1928.

Каган В. Ф., О некоторых системах чисел к которым приводят Лоренцовы преобразования. Изследовательский институт математики и механики при I. M. T. У. Москва. Часть I (1926), II и III (1927).

Kalac A., Biskup Juraj Dobrila. Spomen-knjiga stogodišnjice njegova rođenja. U Pazinu, 1912. (P. g. F. Barbalića.)

Kalašić L., Uputstva za izvršenje organizacije finansijske kontrole. (Službene Novine br. 159-LIX od 16. junija 1930.) Maribor, 1930.

Kalendár »Slováka« 1929. Bratislava.

Kaluđerčić R., Amerikansko knjigovodstvo, prosto i dvojno. Beograd, 1929.

Karabeg, H. Ali Riza, Rasprava o hidžabu (krivenju muslimanki). Mostar, 1928.

—, Kratki životopis Muhameda A. S. sa socijalnog gledišta. Mostar 1929.

Karaman L., O Grguru Ninskomu i Meštrovićevu spomeniku u Splitu 1929.

—, O zadnjim iskopinama Društva »Bihaća« u okolici Splita i Solina. Izvještaj glavne skupštine dne 10. IV. 1928. Zagreb, 1930. Posebno izdanje »Bihaća«.

—, Iz kolijevke hrvatske prošlosti. Historijsko-umjetničke crte o starohrvatskim spomenicima. Redovno izdanje Matice Hrvatske za g. 1930. U Zagrebu, 1930.

Kardaszewicz K., Wykaz druków XV, XVI i XVII w. w Bibljotece publicznej miasta Warszawy. Warszawa, 1930.

Kassowitz Cvijić Antonija, Freudenreich. 1882—1922.

—, Vjekoslav Karas, prvi ilirski slikar. Preštampano iz Kola Matice Hrvatske za g. 1928.

—, Marija Ružička-Strozzi. Zagreb, 1928.

Katalog izložbe likovnih umjetnika u Osijeku. Od 30. XI. do 8. XII. 1929. Osijek.

Katalog over Universitetsbibliotekets Paleotypsamling. Ved Leiv Amundsen. Oslo, 1926.

Каталог учебников и учебных пособий для школ I и II степени. 1. сентября 1924. г. Государственное издательство. Москва.

Kowalkowski A., Rok zwycięstwa. Varšava, 1930.

Kayser K., Westmontenegro. Geograph. Abhandlungen. 3. Reihe, H. 4. Stuttgart 1931.

Kazalište kr. zemaljsko hrvatsko — u Zagrebu u sezoni 1910/11. Izdala uprava kr. zem. hrv. kazališta. (P. g. J. Bacha.)

Kidrič F., Zgodovina slovenskega slovstva od začetkov do marčne revolucije. Razvoj, opseg in cena pismenstva, književnosti in literature. Izdala Matica Slovenska v Ljubljani. 1. svezak. 1929.

Klaić V., Crtice iz hrvatske prošlosti. Redovno izdanje Matice Hrvatske za g. 1928. i 1929. Zagreb, 1928.

Kleiner J., Słowacki. Dzieje twórczości. Tom III. Wydanie drugie. Wydawnictwo zakł. Ossolińskich. Lwów, 1928.

Kleinmayr F., Prvi koraki. Vesel abecednik našim malim v domačo vajo, s kratko razlago. Tiskala »Edinost«. V Trstu, 1926.

Klofáč V., O lepší zítřek. Uspořádal J. Vondráček. V Praze 1928.

Knezović Fra O., Franjevački idealizam. Savremena pitanja, vjersko-znanstvene rasprave za naobražene krugove. Serija VI. Sv. 28—30. Mostar.

—, Ali-paša Rizvanbegović-Stočević, hercegovački vezir 1832—1851. Otisak iz Glasnika muzeja u Bosni i Hercegovini. XL. 1928. Str. 11—54. Sarajevo.

Кнежевић Л., Једна вашарска реклама. Франц.-срп. речник Ф. Медића и Е. Laurenta. Београд.

—, Само истина о француско-српским речницима. Београд.

Književnik, hrvatski književni mjesečnik. Godina I. (1928) br. 2, 4, 8, 9; II. (1929) br. 1—12; III. (1930) 2, 3. U Zagrebu.

Koledar Goriške Matice za leto 1929.

Kolendić P., Donatijeva »Suevia« u Palmotićevu prevodu. Odštampano iz mjesečne revije »Dubrovnik« br. 2. 1929.

Kolombatović J., Povodom otkrivanja poprsja u Marjanskoj šumi. Split, 1927.

Кондаковъ Н. П., Очерки и замѣтки по исторіи средневѣковаго искусства и культуры. Прага 1929. Изданіе Чешской Академіи.

Корнилов К. Н., Психологија детета. С руског превела М. Цветковић. Београд, 1927. (P. min. prosvj.)

Košutić Sida, Portreti. Red. izd. Matice Hrvatske za g. 1927 i 1928. Zagreb, 1928.

Kovács A., Le problème de la statistique des nationalités. Réponse à un article roumain. Tirage à part du Journal de la Société hongroise de statistique. 1929, Nos 1—2. Budapest.

Kovačič Fran, Ljutomer. Zgodovina trga in sreza. V Mariboru, 1926.

Kozarčanin I., R. F. Magjer. Otisak iz 1—3. broja III. god. Jadranske Vile u Omišu. 1930.

Krajač I., Budžet za g. 1928—1929. Govor u narodnoj skupštini u generalnoj debati o budžetu. Zagreb, 1928.

Krčméry Š. a *Klementis E.*, Moyses a Kuzmány. Vydala Matica Slovenská. Turč. Sv. Martin 1927.

Krishnamurti J., Razrešenje reda zvijezde. Zagreb, 1929.

Krofta K., K. Kramář. Sonderabdruck aus der Prager Rundschau. Jgg. I, Nr. 1. Prag.

Крстић М., Просветна политика Совјетске Русије. Ваљево, 1925.

Kučera O., Naše nebo. Crtice iz astronomije. Treće preradeno i popunjeno izdanje. I. svezak. Izdanje Matice Hrvatske za g. 1930. U Zagrebu.

Kugli, Popis znanstvenih knjiga. Književni vjesnik broj 6. 1930. Zagreb.

Кујачић В., Пјегавац (Thyphus exanthematicus). Београд 1928.

Kukučín M., Sobrané spisy sv. 12—18. Vydala Matica Slovenská v Turčianskom Sv. Martina, 1929.

Kulišić Š., Ogled bibliografije naših narodnih poslovica. Otisak iz Glasnika etnografskog muzeja. Beograd, 1930, 142—151.

Курило О., Матеріяли до української діялектології та фольклористики. Kijev, 1928.

Kušan J., Smrt mladosti. Burleska u jednom činu. Sarajevo, 1929.

Latvijas universitates raksti. Acta Universitatis Latviensis XX. Riga, 1929.

Laszowski E., Grad Ozalj i njegova okolina. Mjestopis i povjesne crtice. Zagreb, 1929.

Lausic V., Procès 490 de la Chromade bielorusse à Vilna. Avec préface de Z. Nejedlý. Prague, 1928.

Лавров П., Кирило та Методій в давньо-слов'янському письменстві. Kijev, 1928.

Leonida Jadranski, Za kralja i za domovinu! U korist siročadi poginulih ratnika. Split, 1915.

Liječnički Vjesnik. Godina 50, broj 2. Spomenica oftalmološke klinike kr. sveučilišta u Zagrebu 1922—1927.

Likovni umjetnik. Vjesnik za staleške interese likovnih umjetnika. God. I. 1929. sv. 1. U Zagrebu.

Липинський В., Історичні студії та монографії. Том III. Україна на переломі. 1657—1659. Київ—Відень, 1920.

Lisinski, hrvatsko pjevačko udruženje. Izvještaj o 16. red. gl. skupštini 7. VII. 1928.

—, 17. red. gl. skupštini 19. XI. 1929.

List katolički, — Zagreb, 1927, 1928, 1929, 1930.

Literatur zu den Vorlesungen über die Wandlungen der deutschen Wirtschaft im Institut f. Weltwirtschaft und Seeverkehr an der Univ. Kiel. Kiel, 1927.

Лобок Џ., Задовољство у животу. Превео Д. Јанковић. Модерна Библиотека 22. Београд, 1921. (P. min. prosvj.)

Lorentowicz J., Ladislav Reymont. Varsovie.

Lorentz Fr., Geschichte der pomoranischen (kaschubischen) Sprache. Grundriss der slavischen Philologie und Kulturgeschichte. Herausgegeben von R. Trautmann und M. Vasmer. Berlin und Leipzig. 1925. (Poklonio dr. I. Esih.)

Лотић Љ., О Матици Српској. Књиге за народ. Издаје Матица Српска, св. 156. 1925.

Lozanić S., Numerical regularities in the atomic weights of elements. Prague, 1928 (p. o.).

—, О међусобним бројним правилностима атомских тежина елемената. Посебни отисак из Анала хемије и фармације. књ. III, св. 1 за 1929. Београд.

Lozovina V., Macchiavelli i njegova politička nauka. Redovno izdanje Matice Hrvatske za g. 1927 i 1928. U Zagrebu, 1928.

Lubaczewski T., Poljska i more. Zagreb, 1930.

—, Pilsudski. Warszava, 1930. (Poklon Gen. konsulata rep. Poljske.)

Luč. Poljudno-znanstveni zbornik. I. Uredil Lavo Čermelj. Trst. I, 1927. II, 1928. III, 1928. V, 1929.

Lučić, I. J. Pavlović, Kratko iskazanje života, smrti i čudesa sv. patrijarke Josipa . . . Mleci 1808.

—, Deset pokorni razgovora. U Jakinu 1785. (P. Ž. Devića iz Dicma.)

Lud słowiański. Piśmo poświęcone dialektologji i etnografji Słowian. Tom. I, (1929), 2 (1930). Krakov.

Luk. Ročník I. 1930. Bratislava.

Lukač E. B., Spev vlkov a iné básne. Izdala Knižnica Slovenských Pohľadov 9. V Turč. Sv. Martine, 1929.

Ljubljanski velesejem. Jesen, 1930. Ljubljana.

M. P. E., Die Entwicklung Roms als Hauptstadt Italiens im Zeichen des Faschismus. Roma 1927.

M. Th. M. Pani Helene. Izdala Matica Slovačka u Turč. Sv. Martinu, 1930.

Magjer R., Iznad svijeta. U Osijeku MCMXXIX.

Maixner R. Ch. Nodier en Illyrie. Otisak iz Revue Études slaves, tome IV, fasc. 3—4.

Мак-Милан Р., Постанак света. Превео Лазар Шуваковић. Београд 1927. (P. min. prosvjete.)

Mal J., Slovenci v desetletju 1918—28. Ljubljana 1928.

Maliszewski E., La Pologne d'aujourd'hui. La Pologne Contemporaine, bibliothèque historique, économique et littéraire I. Paris, 1926.

Mandić M., Bosna i Hercegovina u prethistorijsko doba. Ilustrovani vodič kroz prethist. odjelj. Zemaljskog muzeja u Sarajevu. Otisak iz Gl. bos. muz. Sarajevo, 1930.

Manninen I., Führer durch die ethnographischen Sammlungen. Estnisches Nationalmuseum. Tartu, 1928.

Manojlović G., Jedna Akademija ili tri. Preštampano iz Obzora br. 248—251. 1929. Zagreb.

—, Još o temi Jedna Akademija ili tri. Preštampano iz Obzora br. 273—281. 1929. Zagreb.

Марешић Т., Песма о краљу Налу. Срп. књиж. задруге бр. 181. Београд, 1924.

Margan Vl., Прва годишњица првог конгреса војвођанских градова. Панчево, 1925.

Marothy-Soltesova, Mes enfants. Traduit du slovaque par Janko Cadra. Tome I. Paris. Neuchatel, 1928.

Martel R., La Pologne et nous. La légende et l'histoire, chimeres et réalites. Paris, 1928. (P. Njemačkog konsulata.)

Masaryk osvoboditel. Sborník. Z usnesení Národního shromáždění vydalo Ministerstvo školství a národní ozvěty. V Praze, 1920.

Massuka V., Ведре и тамне ноћи. С предговором С. Пандуровића. Београд, 1922 (P. min. prosvj.)

Matasović J., Protunapoleonski austrijski manifest 1813. u hrvatskom prevodu. Otisak iz VII. knjige Narodne Starine. U Zagrebu, 1928.

—, Tri humanista o patarenima. Iz Godišnjaka skopskog filos. fak. Skoplje, 1930.

—, Ulomak iz monografije »Stari Vinkovci«. Otisak iz Spomenice stopedesetgodišnjice drž. gimnazije u Vinkovcima 1780.—1930. U Osijeku 1930.

Матеріалы для библиографіи русскихъ научныхъ трудовъ за рубежомъ (1920—1930). Выпускъ 1. Изданіе Русскаго Научнаго Института въ Бѣлградѣ. 1931.

Mathematica. Vol. 1, 2, 4 (1929, 1930). Cluj.

Матица Српска 1826—1926. Нови Сад, MCMXXVII.

Matić T., Nastojanje oko madžarizacije u osječkoj gimnaziji od smrti Josipa II. do ilirskog pokreta. Zagreb, 1930.

Matl J., Neue Literatur zur südslavischen Volkskunde. Otisak iz Jahrbücher f. Kultur u. Geschichte der Slaven. N. F. Bd. IV, H. IV. Breslau 1928.

—, Korespondencija Rački—Strossmayer. Knjiga I. Prikaz odštampan iz Jahrbücher für Kultur und Geschichte der Slaven. N. F. Band V, H. 1. 1929. Breslau.

Matunák M., Pôvod a juhoslovanskosť národa slovenského. Druhé vydanie. V Kremnici, 1928.

Matz R., Hrvatska misa za mješoviti zbor u D-duru. »Hrvatska narodna pjesma«. God. III, 35—6.

Medић M., Споменица о шездесетгодишњици Српске грађанске читаонице у Срем. Митровици (1866—1826). Митровица 1929.

Medved J., Čitanje govora s ustiju. Naputak oglušenim i nagluhim osobama, kako se govor očima čita s ustiju čovjeka, koji govori. Rukovođ za učitelje. Zagreb 1929.

—, Mucanje. Naputak kako se pomaže mucavoj djeci u domu i školi. Rukovođ za učitelje. U Zagrebu, 1929.

Међународна организација рада и њено пословање. Женева, 1922.

Mémoire sur la situation de la minorité bulgare en Macédoine... Sofia 1928.

Мемуары геологическаго отделения. Общество Любителей естествознания, антропологии и этнографии. Москва, 1925. Вып. 1—3, 4—5.

Мемуары химического отделения. Общество Любителей естествознания, антропологии и этнографии. Москва. Вып. 1. 1925.

Мемуары зоологического отделения. Общество Любителей естествознания, антропологии и этнографии. 1927—30.

Mickiewicz A., Pages choisies. Édition des »Amis de la Pologne«, Paris, 1927.

Михов Н. В., Библиографски източници за историята на Турция и България. III. Izdala Българска академия на наукитѣ. София, 1928.

Милешичъ Л., Документи за противобългарскитѣ действия на сърбскитѣ и на гърцкитѣ власти въ Македония презъ 1912—1913 година. Македонски научен институтъ. София, 1929.

Милешичъ-Букурещлиева Мария, Македония въ българската поезия. Izdao Македонски научен институтъ. София, 1929.

Миличић, Жена и човек. Приповетке. Српска књижевна задруга 200. Београд, 1927. (P. min. prosvj.)

Милићевић Ж., У постојбини наших копаничара и зографа. Београд, 1927.

Милојевић Б., Острво Вис. Отисак из Гласника земаљског музеја у Босни и Херцеговини. XXXIX. 1927.

—, Острво Хвар. 1927.

Milojević B., Splitska okolina. 1928. (P. o.)

Мирковић М., Синдикализација извоза пољопривредних производа у Пољској. Београд, 1931.

Modrić J., Zagreb i okolica. Zagreb, 1927.

Mokrović J., Razdioba glavnih elemenata zemaljskoga magnetizma u kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca. Iz Rada Geofizičkoga zavoda u Zagrebu. 1928.

Moniteur du Jardin botanique de Tiflis. Nouvelle série, Livr. 3—4. 1927.

Мопасан, Наше срце. Превео Ст. Антић. Женева 1917. (P. min. prosvj.)

Murko M., Die Bedeutung der Reformation und Gegenreformation für das geistliche Leben der Südslaven. Prag u. Heidelberg 1927. (P. o.)

—, Velika zbirka slovenskih narodnih pesmi z melodijami. Otisak iz »Etnologa« III. Ljubljana, 1929.

Musée National Estonien. Eesti Rahva Muuseum. Tartu, 1929.

Musić A., Прилози науци о употреби времена у српско-хрватском језику, II. (P. o.) 1927.

Napredak, hrvatski narodni kalendar. Izdao Napredak, hrvatsko kulturno društvo u Sarajevu. Za godinu 1910 (IV), 1912 (VI), 1914 (VIII), 1917 (XI), 1922, 1927—1928, 1929, 1930.

Napredak. Glasilo hrvatskog kulturnog društva »Napredak« u Sarajevu. God. 1—5 (1926—1930).

Napretkova zadruga i kratak osvrt na cjelokupni rad hrv. kulturnog društva Napredak. Sarajevo. 1929.

Narodne pripovijetke. Izdalo Društvo Sv. Mohora za Istru. U Gorici, 1930.

Nastavni Vjesnik, knj. 31—38 (1922—1930). Izdaje Društvo hrv. srednj. prof. u Zagrebu.

Наш Край. Штомесячнік ц. б. краязнаўства пры інстытуце беларускай культуры. 1926. Менск.

Naša knjiga. Mesečni časopis o novim knjigama kraljevine Jugoslavije. God. 1, 2 (1929—1930). Beograd.

Наученъ Прегледъ. Izdaje Слободенъ Университетъ за политически и стопански науки. Год. I. 1929. кн. I, II. София.

Научные Известия. Izdaje Смоленский Государств. Университет. Том III, вып. 1, 1926; Т. IV, вып. 3, 1927. Смоленск.

Наукові записки науково-дослідчої катедри історії европ. культури. Народній комісаріят освіти. Управління науковими установими. I. Методологія наук. 1927. II. Історія і література. 1927.

Науковий збірник харківської науково-дослідчої катедри історії української культури. У Харкові. Ч. 2—3, 4, 1926; 5, 1927; 7, 1927.

Навроцький Б., Еволюція примітивной метафори. (Heinz Werner Die Ursprünge der Lyrik. München 1924). Otisak iz Записки Українськоі Академії Наук.

—, Б Гайдамаки Т. Шевченка. Izdao Институт Тараса Шевченка. Київ, 1928.

—, Проблема „митичного мислення". З приводу: E. Kassirer Die Begriffsformen im mythischen Denken. Відбиток з Етнограф. Вісника Укр. Ак. Наук.

Nazor Vl., Pjesme o četiri arhandela. 1927.

Nehajev M., Vuci. O četiristotoj obljetnici smrti Frankopana. Izdanje Matice Hrvatske. 1928. Zagreb.

Němcová B., Spisy I—VI. Praha, 1927—1928. (P. čehoslovačkog ministarstva školstva i nar. prosvjete.)

Николајевић Д., Кроз живот и књиге. Друго коло. Београд. 1924. (P. min. prosvj.)

Николић-Земунски Вл., Историја цара Стевана Душана. Београд, 1927.

Noršić V., Franjevački samostan u Samoboru. Otisak iz Vjesnika državnog arhiva u Zagrebu, 1929.

Nova Revija. Uređuje O. dr. P. Grabić. Makarska. God. 7—9 (1928—1930).

Novosel Stj., Prigorska svatba. Zagreb, 1926.

Novotni V., Slovnica jezika staroslovenskoga. U Zagrebu, 1876.

Nowak K., Versailles. Berlin 1927.

Occasional papers of the Bingham Oceanographie Collection. No 1—3 (1927—1930). Peabody Museum of Natural History, Yale University.

Okunev N., Monumenta artis serbicae. II. Edidit Institutum Slavicum. Prague MCMXXX.

Omaggi solenni all' università pavese Estratto dall' »Atheneum«. Nuova serie. Anno III. Fasc. IV. Pavia ottobre 1925.

Отчет о деятельности общества любителей естествознания, антропологии и етнографии за 1921—22 и 1923—24 годы. Москва, 1925.

Отчетъ о состояніи и дѣятельности Русскаго факультета въ Прагѣ за 1927—1928. Прага, 1928

Paulová M., Jihoslovanský odboj a česká maffie. Díl I. Charvatská politika za světové války do otevření říšské rady ve Vídni v květnu 1917 (1914—1917). V Praze 1928. (P. gen. kons. ČSR.)

Pavićević M., Crnogorci u pričama i anegdotama. Knj. treća. Hercegnovi. Kotor, 1929.

Павловић Ив., Из наше офанзиве 1914. Бој на Крстацу изнад Пожеге 22 нов. 1914. Нови Сад, 1928.

Pavlović P., Les Mollusques du Pontien inférieur des environs de Beograd.

Pedeset godina Hrvatskoga kazališta. 1860—1910. Izdala Uprava hrv. zem. kazališta u Zagrebu. 1910. (P. g. Bacha.)

Pekić P., Vae victis ili pobijanje kritike D. Popovića i V. Stojića. Subotica, 1930.

Perojević M., Ćiril i Metod, slavenski apostoli, prigodom 1100-godišnjice. Izdao »Napredak«, Sarajevo. 1927.

—, Tomislav, prvi kralj hrvatski i njegovo doba. Izdao »Napredak« u Sarajevu. 1929.

Perzyński Vl., Jednou v životě. Překlad Emericha Čecha. I. Díl. Manželské provinění. V Praze 1923. (P. g. I. Esiha.)

Петронијевић Б., Основи емпириске психологије. 2. проширено и поправљено издање. I. свеска. Увод у психологију. 1923. Друга свеска. Елементи свести. 1925. Београд.

Петровић К., Француски државници. Са предговором Пенлевеа. Београд, 1928. (P. min. prosvj.)

Петровић Радмила, Васојевички закон од дванаест тачака Илије Јелића. Београд, 1930.

Петровић В., Помирене савести. Десет приповедака. Београд, 1922. (P. min. prosvj.)

Pivány E., Hungarian-American Historical Connections. From the Pre-columbian times to the End of the American civil War. Budapest, 1926.

Плаута, Тита Макција Одабране комедије. Превео с латинског В. Чајкановић. Срп. књиж. задруга 175. Београд, 1923. (P. min. prosvj.)

Plein L., Die essekerische Sprechart, Gesammelte Gespräche aus Gassen der Osijeker Peripherie. Osijek, Bd. 2, 3 (1929, 1930).

Pogrom proti Ukrajincům v Polsku. Praha, 1930.

Polívka J., Srpske narodne pripovetke. Knìga I. Uredio V. Čajkanović (Srpski etnografski zbornik kń. XLI. 1927). Zvláštní otisk z Národopisného Věstníku Československého. R. XXI., č. 4. Prag, 1929.

Poljak S., Über die Nervenendigungen in den verstibulären Sinnesendstellen bei den Säugetieren. Abdruck aus der Ztschr. f. Anatomie u. Entwicklungsgeschichte. 84. Bd, H. ½. München-Berlin, 1927.

—, Über die doppelte Innervation der Macula sacculi und über das cocchleovestibuläre Bündel bei den Säugetieren. Abdruck aus der Ztschr. f. Anat. u. Entwicklungsgeschichte 84. Bd. H. ½ Berlin, 1927.

Pomorska statistika kraljevine SHS za g. 1928; 1929. Izdala Trgovačka i Obrtnička Komora u Splitu.

Поповић Б., О књижевности. Друго издање са слободном речју и допунама. Београд, 1921.

—, О васпитању укуса. Књижевна студија. Друго издање. Београд, 1921.

Poradnik dla samouków, t. VIII. Wskazówki metodyczne dla studjujących pod red. St. Michalskiego. Wyd. nowe. Botanika III. Dział informacyjny. Spis czasopiśm. Uzupełnienia do botaniki I i II. Skorowidz nazwiskowy i rzeczowy do botaniki I, II i III. Wydawnictwo kasy Mianowskiego, Instytutu popierania pol. twórczości naukowej. Warszawa, 1929.

Pověst Pisma Svetoga staroga i novoga Zakona s mnogimi ćudorednimi biléžkami... U Terstu 1847. (P. Fr. Barbalića.)

Prace filologiczne 13, 14 (1928, 1929). Warszawa.

Prace naukowe uniwersytetu poznańskiego. Sekcja rolniczo-leśna. Nr. 1—3 (1921—1922). Poznań.

—, Sekcja matematyczno-pryrodnicza. Nr. 1—4 (1921—1922); Nr. 1 (1921), Nr. 2 (1921), Nr. 3 (1924), Nr. 4 (1922).

—, Sekcja humanistyczna. Nr. 1—7 (1920—1921), Nr. 1 (1920), Nr. 2 (1920), Nr. 3 (1920), Nr. 4 (1921), Nr. 5 (1921), Nr. 6 (1921), Nr. 7 (1921).

Pravila hrvatskog kulturnog društva Napredak u Sarajevu. Sarajevo, 1927.

Правилник за рад отсека рачуноводства финансијских дирекција и за рачуноводно-благајничко пословање пореских управа. Сарајево, 1931.

Предлог буџета расхода министарства просвете за 1927—28. Сарајево, 1926.

Premrou M., Serie documentata dei vicarii apostolici di Bosna ed Erzegovina 1735—1881. Extractum ex Periodico Archivum Franciscanum Historicum XXI—XXII, 1928—1929. Florentiae 1929.

Premužić K., Spasitelji svijeta. Tragedija iz asirsko-babilonskih vremena u 4 čina. Knjižnica Života broj 1. Zagreb, 1930.

Преporod. Уредио П. М. Петровић. Београд, 1929—30.

Privreda i radnici u Dalmaciji. Izvještaj radničke komore u Splitu za g. 1928.—1929. Split, 1929.

Proceedings and Transactions of the Nova Scotian Institute of Science. Vol. 17 (1927—1930). Halifax, Nova Scotia.

Procès 490 de la Ghromade bielorusse à Vilna. Prague, 1928.

Прослава на Дацовъ неговата 50 годишна стопанска и обществено-книжовна дейность. Izdao Български търговски съюзъ. София, 1929.

Прослава на освободителната война 1887—1878. г. Руско-български сборник. Издава Славянското дружество въ България. София, 1929.

Прослава стогодишњице од рођења Ђуре Даничића. Из 34 књиге Годишњака Српске академије Београд—Земун, 1926.

Прошић Ђ., Попис научних и књижевних радова. 1891—1925, 1926—1928. Сарајево, 1926.

Przewodnik Tow. zachęty sztuk pięknych w Warszawie. Nr. 46. Wystawa Ex-librisów słowiańskich. Wrzesień 1929.

Publikace ministerstva zemědělství RČS. Č. 51, 71—74 (1924—1928). Praha.

Rački A., Iz prošlosti sušačke gimnazije prigodom tristogodišnjice (1627—1927). Sušak.

—, Povijest grada Sušaka. Sušak, 1929.

Radetzky, Graf —. Stuttgart u. Augsburg 1858.

Радојчић Н., Јован Рајић. О двестагодишњици његовог рођења. Посебан отисак из 36. књиге Год. Н. Чупића. У Београду, 1927.

Радонић Ј., Ђорђе Бранковић, деспот „Илирика". Београд, 1929.

Rais R., Klofáčův večer. Večery, sbírka přednáškových programů, č. 11. V Praze 1928.

Pajc P., Шта сам видео и проживео у великим данима. Београд, 1928. (P. min. prosvj.)

Rakovec E., Sestava človeškega jezika ali splošna etimologija. Z razlago geografskih in lastnih imen. Boštanj ob Savi, 1927.

Real-Encyclopädie oder Konversations-Lexicon. 5. Original Auflage. Leipzig 1920. Bd. 1 (A—Boy), 2 (Br—Cz), 6 (M und N), 7 (O—Q), 9 (Seez—Tiz).

Research Studies of the State College of Washington. Vol. 1, nr. 1, 3. 1930.

Review of Polish Law Economics. I. Vol. Varšava, 1928.

Revija za filozofiju i psihologiju. Glavni urednik dr. Albert Bazala. Zagreb, 1927. Knj. I, sv. 1—2.

Reya O., Letni tok padavin na Slovenskem. Otisak iz Geograf. Vestnika V.—VI. 1929—1930. Ljubljana 1930.

Reymont Vl., Seljaci. I. Jesen. Preveo J. Benešić. Redovno izdanje Matice Hrvatske za g. 1927 i 1928. U Zagrebu, 1928.

—, Kmetje. I. Poslovenil J. Glonar. Izdala Slovenska Matica. V Ljubljani 1929.

—, Tomek Baran. Poslovenil Fr. Bevk. Izdala Književna družina Luč. Trst, 1928.

—, Pravica. Prevel Fr. Bevk. Izdala Goriška Matica. Gorica, 1929.

Rezultati popisa domaće stoke u Kraljevini S. H. S. od 31. januara 1921. god. Izdaje direkcija državne statistike u Beogradu. II. Sarajevo, 1927.

Ristić M., Kuda ćemo našu decu đake? Kroz stručne škole u život. Praktična obaveštenja i uputstva za učenike i njihove roditelje. Beograd, 1928.

Rogel Fr., Note über Kugelfunktionen. Prag, 1898. (p. o.)

—, Ergebnisse der Untersuchungen über die Genauigkeit planimetrischer Constatationen. Prag, 1908 (p. o.)

—, Über Bernoulli'sche und Euler'sche Zahlen. Prag, 1908 (p. o.)

—, Zur Theorie der höheren Congruenzen. Brünn, 1890 (p. o.)

—, Die Entwicklung nach Bernoullischen Funktionen. 1897. (p. o.)

Рогозин С., Об изменения органов речи зависимости от их работ для произношения звуков. Сенгилей, 1926.

Rolko V., Z patricijskej zahrady. Izdala Knižnica Slovenských Pohládov sv. XII. Turč. Sv. Martin, 1930.

Rothmüller Cvi, Slovenština u židovskom jeziku. Zagreb 1928. (p. o.).

Rustja J., Gnojenje i gnojiva. Izdalo Društvo Sv. Mohora za Istru. U Gorici, 1930.

Rutkowski J., Zarys gospodarczych dziejów Polski w czasach przedrozbiorowych. Poznań, 1923.

—, Histoire economique de la Pologne avant les partages. (Institut d'études slaves de l'université de Paris. Bibliotèque Polonaise I.) Paris, 1927.

Rzepecki B., Industrie polonaise en 1926. Varsovie.

S. B., Hrvatstvo starih Dubrovčana i bosansko-hercegovačkih muslimana. Politička knjižnica I. Tisak Vinka Vošickoga u Koprivnici. Pretiskano iz Obzora. 1927.

Salaville S., Bulletin serbo-croate-slovène. Extrait des »Échos d' orient«. Nro. d' avril et juillet 1927. Paris.

Salnamesi Vilajat Bosna (= kalendar vilajeta Bosna) za god. 1288 = 1871. (P. g. prof. M. Šenoe.)

Salnamesi Bosna (= kalendar za Bosnu) god. 1920 = 1873. (P. g. prof. M. Šenoe.)

Sarkar Benoy Kumar, Introduction to the Science of Education. Translated from the Bengali by Major B. D. Basu. London, 1913.

Savjetnik kod izbora zvanja. Knjižnica Hrvatskoga Radiše. Broj 2. U Zagrebu, 1925.

Savremenik. Mjesečnik društva hrvatskih književnika. God. 21—23 (1928—1930). Zagreb.

Sborník výzkumných ústavů zemědělských R. Č. S. Sv. 26—33 (1926—27). Praha.

Сборникъ Русскаго Института въ Прагѣ. I. 1929. (Poklon min. prosvj. u Pragu.)

Schaeffer G., Fontès G., Le Breton E., Oberling Ch., Thivolle L., Recherches physiologiques sur les levains minéraux à base d'alun, 1928 (p. o.)

Schmidt O., Die Wenden. Dresden 1926.

Schnee H. u. *H. Draeger,* Zehn Jahre Versailles 1919—1929. Bd. I, III. Berlin, 1929—1930. (P. Njem. kons.)

Schroderus E. Upsaliensis, Dictionarium quadrilingue, suedicum, german, lat., graec. Utgivet av B. Hesselman. Arbeten utgivna med Understod av V. Ekmans Universitets fond, Uppsala, 1929.

Schweden. Internationale Presse-Ausstellung Pressa, Köln 1928. Stockholm, 1928.

Seidl Ferdo, Moderna izobrazba. Ljubljana, 1927. Zlatenska ploča v osrednjih Julijskih Alpah. Otisak iz Glasnika muz. društva. Ljubljana, 1929.

Селищев А. М., Полог и его болгарское население. Исторические, етнографические и диалектологические очерки западной Македонии. С етнографическою картою Полога. Издание Македонского научного института. София, 1929.

Selo i grad. Almanah 1930. II. godište (II. izdanje).

Sertić Gj., Što je život? Na principu prirodnog zakona obradio — Zagreb, 1930.

Shûzô Ueno, On the Ternary Silver Alloys. I. The System of Silver, Copper and Zinc. Reprinted trom the Mem. of the College of Sc., Kyoto Imp. University Ser. A, Vol. XII, No. 6, 1929. Kyoto. II. The System of Silver, Aluminium and Zinc. Memoirs . . . Vol. XIII, No. 1. 1930.

Siebeneichen A., Zehnjährige Entwicklung des Danziger Hafens. Danzig, 1929.

Скарић В., О географској номенклатури Босне и Херцеговине. Београд, 1927. (P. o.)

Sklad Uniwersytetu. Poznań Rok akademicki 1929/30.

Sköld H., Aperçu sur un texte de lectionnaire en vieux slave. Lund, 1927.

Slava Franu Ž. Kesterčaneku! Šumarski list, 1915.

Slavec Ubogi Uštin. Izd. Knjiž. družina Luč. Trst, 1928.

Славић Д., Р. Ф. Мађер. Прештампано из „Панчевца", бр. 27. 5. јула 1930.

Slavische Rundschau. Berichtende und kritische Ztschr. für das geist. Leben der slav. Völker. Heraugegeben von F. Spina und G. Gesemann Prag. Jgg. 8. 1, 2 (1929, 1930).

Славянски календарь за 1930. година. Год. XX. Издава Славянското дружество въ България. София.

Славянското дружество въ България 1899—1924. София, 1925.

Slowacki 1809—1879. Paris, 1927.

Slovanská filologie na Karlově universitě 1918—1929. Vydalo ředitelství semináře pro slovanskou filologii. V Praze, 1929. (P. čehoslovačkog ministarstva nastave).

Slovanská knihovna ministrstva zahraničních věcí. Vydání ser. I. č. r. V Praze, 1930.

Socijalni preporođaj. Službeni organ Min. Soc. Politike. God. (1921), sv. 1—12; (1922), sv. 1—12.

Söderström A., Zur Kenntniss der Zellarchitektonik I. Uppsala, 1927.

—, Über evolutionistische Divergenz-Morphologie u. idealistische »phylogenetische« Morphologie. Uppsala, 1927.

Sokolić M., Janje. Vesela hrvatska igra u 3 čina. Zgb. 1927.

Sokolović A. Osman, Jedan rijedak arapski rukopis o zanatima. (Otisak iz »Novog behara«) Sarajevo.

Sölch J., Die Landformung der Steiermark (Grundzüge einer Morphologie). Graz, 1928.

Soupis cizozemských periodik v knihovnách Československé republiky. Zpracovali J. Bečka a V. Foch. I. II. V Praze. Vydalo ministerstvo školství a národní osvěty. 1929. (P. min. šk. u Pragu.)

Soznam osôb a ústavov university Komenského v Bratislave, taktiež státných zkušobných komisií podľa stavu na začiatku stúd. roku 1925-26; 1926-27; 1927-28; 1928-29; 29-30.

Soznam prednášok na universite komenského v Bratislave v zimnom semestre stúd. r. 1926—1927; v letnom semestre 1926—27; v letnem sem. 1927—28; v zimnom sem. 1927—28; z. s. 1928—29; v l. s. 1928—29; z. s. 1929—30; l. s. 1929—30.

Spilja Vrlovka u Kamanju kraj Ozlja. Izdalo Hrvatsko društvo planinara u Zagrebu, 1928.

Spis wykładów universytet poznański. Rok akademicki 1928/29, 1929/30.

Списак власника чековних рачуна отворених код поштанске штедионице у Београду и филијала у Загребу, Љубљани, Сарајеву и Скопљу. Београд, 1928.

Spisak vlasnika čekovnih računa. Izdala poštanska štedionica kraljevine Jugoslavije. Beograd, 1930.

Споменица о десетогодишњици опстанка грађанскик школа. II. део. Средио П. Барјактаревић. Панчево, 1929.

Споменица Петра Кочића. Београд, 1928.

Spomenica 150. godišnjice državne gimnazije u Vinkovcima. 1780—1930.

Сарычин Н. И., Одежда Моддвы-Мокши краснослободского и бенодемьяновского уездов пензенской губернии по материалам експедиции 1925 г. Средне-волжский пензенский областной музей. Вып. 3. Пенза, 1929.

Станковић К., Српско црквено карловачко појање. I. Београд, 1922.

Stanković M. V., Čehoslovačka od postanka do danas. Biblioteka »Jugoslav.-čehoslov. lige« br. 1. Zagreb 1927.

Stanojević M., Early Jugoslav Literature (1000—1800). New York, 1922.

—, Tolstoys Theory of Social Reform. New York, 1926.

Станојевић Маринко, Зборник прилога за познавање тимочке крајине, кн. I. Београд, 1929. II, 1930.

Statistická příručka Republiky Československé II. Sestavil státní úřad statistický. V Praze, 1925. (P. gen. kons. RČS.)

Statistički pregled kraljevine Jugoslavije po banovinama prema zakonu od 3. okt. 1929. Beograd, 1930.

Статистика спољне трговине крал. Југославије за 1929. год.

Statistika železnica kraljevine SHS u eksploataciji generalne direkcije državnih železnica za g. 1924; za g. 1925. i za g. 1927. Sarajevo, 1928.

Стебут А., Наука и стручне школе у служби пољопривреде. Библиотека удружења југословенских агронома 1. Београд, 1927.

Stendhal, Vanina Vanini. Prilog 1. broju »Nove Evrope«. Zagreb, 1927.

Stieve Friedrich, Isvolski und der Weltkrieg auf Grund der neuen Dokumentenveröffentlichung des Deutschen Auswärtigen Amtes. Berlin, 1925.

—, Der Diplomatische Schriftwechsel Iswolskis 1911—1914. Bd. 1—4. Berlin 1926.

—, Iswolski im Weltkriege. Der Diplomatische Schriftwechsel Iswolskis aus den Jahren 1914—1917. Berlin 1926. (P. Njem. kons. u Zagrebu.)

Стојковић Ср., Лазарица или бој на Косову. Народна епопеја у 24 песме. Библиотека „Српског курира". Женева, 1917. (P. min. prosvj.)

Stotz A., La Carte ethnographique de la Transylvanie.

Strašek M., Junačke narodne pjesme hrvatske i srpske. Izdanje Društva hrvatskih srednjoškolskih profesora. Zagreb, 1929.

Strika B., Fruškogorski manastiri. Zagreb 1927.

Strohal R., Gramatika današnjega hrvatskoga književnoga jezika. Zagreb, 1928.

Studia mathematica. Tom II, 1930. Lavov.

Studnicki Wl., Die wirtschaftliche u. kulturelle Entwicklung des wiederauferstandenen Polens. Berlin, 1930.

Sveslavenski zbornik. Spomenica o tisućugodišnjici hrvatskoga kraljevstva. Izdala Zajednica slaven. društava u Zagrebu. 1930.

Свистун В., Нова хвиля червоного терору на Україні. Вінніпег, 1930.

Свободният университет. София. 1928.

Sychrava L., Masaryk 1850—1930. Praha, 1930. (P. Gener. kons. ČSR u Zagrebu.)

Шантић А., Драме. Мостар. 1927.

Шаулић Н., Српске народне тужбалице. Београд, 1929.

Шилер, Вилљем Тел. Превео А. Шантић. Срп. књ. задр. Бр. 167. Београд, 1922. (P. min. prosvj.)

Šilović J., Spomen-knjiga dvadesetpetgodišnjice Pravničkog društva u Zagrebu. Zagreb, 1900.

Šimák J. et Pešek J., La Nation Tchécoslovaque à travers l'histoire. Paris-Prag, 1925.

Šimon J., Popis a určování bramborových odrůd dle nových soustav. Časové spisy min. zemědělství RČS. R. 1927. Č. 69. V Praze.

Šimrak B., Crkvena Unija u sjevernoj Dalmaciji u XVII. vijeku. Preštampano i nadopunjeno iz Nove Revije. Šibenik 1929.

Širola B., Staroslavenski Requiem. Zbor i orgulje. U prigodi prijenosa ostanaka A. Mahnića 3. studenog 1929. Izdalo Književno društvo sv. Jeronima. U Zagrebu, 1929.

—, Два хора a Cappella. Београд.

—, Pučka muzika u Hrvata čakavaca. U Zagrebu, 1930. Otisak iz Narodne Starine.

Šišić F., Hrvatska povijest od najstarijeg dana do potkraj 1918. Svezak I. Knjiga I—III. Za narodnih vladara. Zagreb, 1925.

Škultéty J., O bývalom hornom Uhorsku. V Turčianskom sv. Martine, 1929.

—, Prvé národné skromáždenia v Turčinskom Sv. Martine. II. vydanie, 1926.

Шопенхауер А., О писању и стилу. Превео М. Вујаклија. Енциклопедијска библиотека. Београд, бр. 1—2.

Štúra L'udovíta Spisy I. Spevy a piesne. Vydala Matica Slovenská v T. Sv. Martine 1929.

Sulc K., Das Haar und das Haarkleid, die Gesichtswarzen und Nervi des Menschen und der Tiere im Lichte der Deszendenztheorie. Rektoratsrede, geh. am 30. I. 1926. an der Tierärztlichen Schule in Brno. Brno, 1927.

Шурмин Ђ., Личности и прилике из новије прошлости Хрвата и Срба. Otisak iz Прилога за књиж., језик, ист. и фолклор. књ. VIII, св. 1—2. 1928. Београд.

Тајзен Фр., Југословенски проблем. Београд, 1929.

Tasaki Masaharu, Ueber das ternäre System Cu-Sn-Sb. Reprinted from the Memoirs of the College of Science, Kyoto Imperial University Ser. A Vol. XII, No 5, 1929. Kyoto.

Tätigkeitsbericht der Jüdischen National- und Universitätsbibliothek in Jerusalem. Juni—Aug. 1926; Mai 1927 — Jan. 1928; Sept. 1928 — Juli 1929.

Tehnički fakultet sveučilišta kralj. SHS u Zagrebu. Pregled predavanja za šk. god. 1926/1927.

Tesnière L., L'Institut de langues et littératures slaves de la faculté des lettres de l'Université de Strasbourg (Extrait du Bulletin de la Faculté des lettres 4e Année, no 2, 1er décembre 1025). Strasbourg, 1925.

—, L'accent slovène et le timbre des voyelles. Otisak iz Revue des études slaves, t. IX, 1929, fasc. 1—2.

Tiberghien G., Bibliographie de l'oeuvre de — . 1819—1901. Bruxelles, 1928.

Tkalčić V., Etnografski Muzej u Zagrebu. 1919—1929.

Тодоровић П., Смрт Карађорђева. Историски роман. Целокупна дела I. књига. Са предговором Д. Николајевића. Београд, 1928.

Трудьı. Izdaje Средне-Волжский Пензенский Музей. Вып. 3. 1929.

Трудьı IV-го съѣзда русскихъ академическихъ организацій за границей. Изданіе русскаго научнаго Института въ Бѣлградѣ. Часть 1, 2 (1929).

Труды Биолог. научн. исследовательского Института и биолог. станции при пермском университете. Перм. Том III, 1930.

Труды Московского института инженеров транспорта. Выпуск 6, 1927; 7, 1928. Москва.

Труды Смоленскаго общества естествоиспитателей и врачей при Смоленском государственном университете. Том I. 1926. Смоленск.

Труды Туркестан. научн. общества при Средне-Азиатском государств. университете. Том II. Ташкент, 1925.

Ујевић Т., Колајна. Београд, 1926. (P. min. prosvj.)

Ukrainisches Psychoneurologisches Staatsinstitut. Fünf Jahre (1921—1926). Harkow, 1927.

Unska Pruga. Izdala Trgovačko-obrtnička komora u Splitu. Split, 1930.

Упутства за извршење буџета расхода и прихода за 1930/31 год. Издало Министарство финансија. Београд, 1930.

Ušaj, Just, Kmečko branje. Izdala književna zadruga »Goriška Mladica«. Gorica 1929.

Васић Др., Утуљена кандила. Приповетке. С предговором Слободана Јовановића. Београд, 1922. (P. min. prosvj.)

Васић М., Жича и Лазарица. Студије из српске уметности средњег века. Београд, 1928.

Velikanović Iso, Španjolsko-hrvatski priručni rječnik. Naklada St. Kugli, Zagreb, 1928.

—, Španjolski u trideset lekcija. Praktična uputa za početnike. Zagreb.

Венац. Књижевни омладински лист. Власник и уредник Ј. Живановић. Београд, 1928. (P. min. prosvj.)

Venec domaćih pravljic. Tiskala in založila Tiskarna Edinost. Trst, 1927.

Вестник Тифлисскаго ботанического сада. Новая серия. Вып. 3—4. Год. 1926—1927. Тифлис.

Vijesti geološkog zavoda u Zagrebu. Urednik prof. F. Koch. Knj. I. 1925/6.

Vilović Đ., Hrvatski sjever i jug. Izdanje Matice Hrvatske za g. 1930. U Zagrebu.

Winifred M., Ellis W., Engleska gramatika s fonetikom. Državna štamparija. Beograd, 1928. (P. min. prosvj.)

Витезица Б., Студија о Хамлету. MCMXXIV. Београд.

Вишковић Д., друго путовање св. Саве по источним св. местима. Отисак из Браства XX. Београд, 1925.

Vjesnik Kr. Državnog arkiva u Zagrebu. God. II. 1926., III. 1928. IV. 1929.

Voćarstvo u Primorju. Izdala Trgovačko-obrtnička komora. Split. Referat za konferensu komora u Dubrovniku 25.—26. V. 1930.

Vouk V., Elementi botanike, nacrt predavanja za farmaceute. Štampano kao rukopis. Zagreb, 1928.

—, Morske alge. Zagreb, 1930. P. o.

Vrbanjakov N., Iz starih časov. Zgodovinske bajke in povesti iz domačih krajev. Tiskarna »Edinost«. Trst, 1928.

Vrhbosna katoličkoj prosvjeti 1927—1930. Sarajevo.

Vries Jan de, Two Representations of the Congruence of Reye.

—, Linear Congruences of Twisted Cubics that Cut at least one Fixed Line Twice.

—, Representation of a Bilinear Congruence of Twisted Cubics.

—, A group of Null Systems.

—, Representation of a Bilinear Congruence of Cunics.

—, A Representation of the Congruence of Reye.

—, A Complex of Conics.

—, A Congruence of Plane Monoids.

—, A Special Congruence of Twisted Cubics.

—, A Representation of the Bisecants of a Rational Twisted Curve on a Field of Points.

—, A Representation of the Linear Complex of Rays.

—, The Triple Involution of Reye.

—, A Representation of the Rays of Space on the Pairs of Points of a Plane.

—, A Representation of the Quadratic Complex of Rays on the Points of a Space.

—, A Representation of the Linear Complex of Rays on the Points of Space.

—, A Representation of the Rays of Space on a System of Conics.

—, A Representation of the Line Elements of a Plane on the Points of Space.

—, Representation of a Tetrahedral Complex on the Points of Space.

—, Representation of a Bilinear Congruence of Twisted Cubics on a Bilinear Congruence of Rays.
—, Involutorial Correspondences (2, 2) of the First Class.
—, Two Representations of the Field of Circles on the Point-Space.
—, On an involution among the rays of space, which is determined by a bilinear congruence of twisted elliptical quartics.
—, Hull systems determined by linear systems of plane algebric curves.
—, Cubic involution of the first class.
—, Null Systems determined by two linear congruences of rays.
—, Tripellinvolutionen erster Klasse. — Quadrupellinvolutionen erster Klasse. — Une Représentation sur le plan de la Congruence de Reye. — Extraits des Archives Néerlandaises des Sciences exactes et naturelles, série III A, tome XIII, 1929.
—, Eine bilineare Kongruenz von Kegelschnitten. — Reprinted from: Proceedings. Vol. XXXII, No 5, 1929. Amsterdam.
—, The Congruence of the Twisted Cubics that cut Five given Lines Twice. Proceedings vol. XXXI, N^{os}. + and 5.
—, Eine Kongruenz von elliptischen Raumkurven vierter Ordnung. 1929.
—, Zwei spezielle Kongruenzen von kubischen Raumkurven. 1929.
—, Eine spezielle Kongruenz von Kegelschnitten. Overdruk uit: Nieuw Archief voor Wiskunde te Amsterdam. Groningen.
—, Zwei Kongruenzen von rationalen Raumkurven vierter Ordnung. Reprinted from Proceedings Vol. XXXI, N° 10, 1928.
—, Zur Theorie der Involutionen auf rationalen Trägern. Overdruk uit: Nieuw Archief voor Wiskunde. Groningen.
—, Gewisse Kongruenzen von rationalen Kurven. Proceeding Vol. XXXII, N° 9, 1929.
—, Eine gewisse Kongruenz von rationalen biquadratischen Raumkurven. Proceedings Vol. XXXII, N° 9, 1929.
Vrsalović M., »Hrvatska« na Braču. Historičko-etnografska crtica. Otisak iz »Hrvatskog Kola« Matice Hrvatske X. U Zagrebu, 1929.
Vrtel-Wierczyński S., Bibljografja literatury polskiej za rok 1919. Lwow, 1926.
—, A. Junosza Rościszewski i jego korespondencja z Wacławem Hanką. W Poznaniu, 1928.
Вучетић Н., Цвет са српске Голготе. Београд, 1927.
—, Басне. II књига. Београд, 1930.

—, На отаџбинском жртвенику. Приче и слике. II. књига. Београд, 1930.

Výtahy z přednášek I. sjezdu slovanských filologů v Praze 1929. Sekce I., II., III. Státní tiskárna v Praze.

Wasilewski L., Les frontières de la république polonaise. La Pologne contemporaine III. Paris, 1927.

—, Les minorités nationales en Pologne. Varsovie, 1927. (P. Gen. kons. Poljske u Zagrebu.)

Wegener A., Die Widerlegung der Versailler Kriegsschuldthese. Berlin, 1928.

—, Das Ausland urteilt! Berlin, 1929. (P. kons. Njem. u Zagrebu.)

Wertheim P. i *Cvi Rothmüller*, Ideologija cionizma. Povijesni pregled cionističkih sistema. Zagreb, 1928.

—, Pregled geografije Palestine. Zagreb, 1929.

Województwo śląskie 1918—1928. Rozwój administracji samorządowej. Katowice, 1929.

Yovitchitch Mil., Les Électrosynthèses. Extrait des Bulletins de la Cl. des Sc., 5e sér., t. XIII, no. 6, 1927, pp. 365—370.

Zadružna škola u Zagrebu. Statut, nastavna osnova. U Zagrebu, 1929.

Zagreb. Izdanje: »Balkan-Mentor« Beograd, 1927.

Zagreb godine 1913—1918. Izvještaj grad. poglavarstva o sveopćoj upravi gl. grada Zagreba. 1927. — 1919—1925 (1929).

Zagreb godine 1919—1925. Izvještaj gradskog poglavarstva o sveopćoj upravi slobodnog i kralj. glavnoga grada Zagreba 1929. (P. Grad. poglavarstva.)

Zagrebački nadbiskup A. Bauer u životu i u djelu o njegovu zlatnom svećeničkom jubileju 28. srpnja 1929. Sabrali i uredili J. Barle i Sv. Ritig. Zagreb, 1929.

Записки научно-прикладных Отделов Тифлисского ботан. Сада. Вып. VI. 1929. Тифлис.

Записки Русскаго историческаго общества въ Прагѣ. Книга I. Прага Чешская, 1927.

Записки Русскаго научнаго института въ Вѣлградѣ. Выпускъ 1. 1930.

Защо и как е основан свободният университет. София, 1928.

Zatluka I., Snop. Pripovijetke iz svakdašnjega života. Treće jubilarno izdanje Kluba hrvatskih književnika i umjetnika u Osijeku. 1929. (P. I. Esiha.)

Збірник пам'яті академика Теофіла Гавриловича Яновського. Видания Української академії наук. Киев, 1930.

Zbornik zakona, uredbi i naredbi god. 1927. Sv. I i II, br. 1—7; sv. III, br. 8—21. Zagreb, 1927.

Zimmermann Stj., Historijski razvitak filozofije u Hrvatskoj. Hrvatska bogoslovska akademija. Filozofski odsjek. Sv. I. Zagreb, 1929.

—, Psihologija za srednja učilišta. Drugo, sasvim prerađeno izdanje. U Zagrebu, 1928.

Zoopathologica. Scientific contributions of the New York Zoolog. Society on the diseases of animals. Vol. I, n. 7 (1926); 8 (1927).

C) kupnjom:

Archiv f. slav. Philologie 38 (1922—23); 40 (1926).

Čulić Matij, Pisne duhovne različne sastavljene od niki mnogo pošt. crkovnjakov . . . U Mlecih, 1805.

Editto Politico di navigazione mercantile austriaca in data di Vienna, il dì 25 aprile 1774. Ristampato . . . 1822 in Trieste.

Filipović Jerolim, Pripovidanje nauka krstjanskoga. II. knj. Mleci, 1759.

Flügel G., Die arabischen, persischen und türkischen Handschriften der Hofbibliothek zu Wien. Bd I—III. 1865—1867.

Gabrieli G., Manuale di bibliografia musulmana. Parte prima. Bibliografia generale. Manuali coloniali pubblicati a cura del ministero delle colonie. Roma, 1916.

Kurt Dž. M., Hrvatske narodne ženske pjesme (muslimanske). Sv. I. Mostar, 1902.

Lastrić F., Od ŭza me . . . Mleci, 1756.

Mažuranić Stj., Hrvatske narodne pjesme (čakavske). III. popunjeno izdanje. Cirkvenica, 1907.

Officium b. Joannis Ursini episcopi et confessoris Traguriensis . . . Venetiis, 1740.

Pavlović Lučić Josip, Prisvetoga i općenoga tridentinskoga sabora . . . naredbe. Venetiis, 1790.

—, Razgovor s kojim se uzbuđuju duše krstjanske na . . . primańe prisvetoga pričešteńa . . . U Mleci, 1794.

Pertsch W., Verzeichniss der persischen Handschriften. (Die Handschriften-Verzeichnisse der Königl. Bibliothek zu Berlin. 4. Bd.) 1888.

—, Verzeichniss der türkischen Handschriften. (Die Handschriften-Verzeichnisse der Kgl. Bibliothek zu Berlin 6. Bd.) 1889.

Rieu Ch., Catalogue of the Persian Manuscripts in the British Museum. Vol. I. 1879, II. 1881, III. 1883. Supplement 1895. London.

—, Catalogue of the Turkisch Manuscripts in the British Museum. London, 1888.

Strohal R., Zbirka starih hrvatskih crkvenih pjesama iz glagolskih rukopisa od 14—18. vijeka. Zagreb, 1916.

—, Cvêt vsake mudrosti. Najstarije hrvatsko umjetno sačuvano književno djelo iz 14. vijeka. U Zagrebu, 1916.

Strupp K., Wörterbuch des Völkerrechts und der Diplomatie. Bd. I 1924; II 1925.

Šunjić, fra M., Narodne junačke pjesme iz Bosne i Hercegovine. II. izdanje. Sarajevo, 1925.

Terzić L., Pokripljenje umirući(h) . . . Mleci, 1704.

Vuković M., Sbirka zagonetaka. Zagreb, 1890.

Vuletić P., Osip pravedni to jest skazanje kako sinovi Jakoba patriarke prodaše Osipa brata svoga Izmaelićanom. Složen u 4 pivanja po popu — I. In Venetia, 1706.

Zanotti Ivan, Eneide Virgilia knjiga prva . . . Mleci, 1688.

IZDANJA

Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u godini 1930/31.

1. *Rad* Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti. Knjiga 239 (razreda historičko-filologičkoga i filozofičko-juridičkoga 105). 8° 244. Zagreb 1930. — *Dr. Metod Dolenc:* Slovenska ljudska sodišča v dobi od 16. do 18. stoletja. Str. 1—55. — *Dr. Marko Kostrenčić:* Sloboda dalmatinskih gradova po tipu trogirskom. Str. 56—150. — *Antun S. Dabinović:* Kada je Dalmacija pala pod jurisdikciju carigradske patrijaršije? Str. 152—244. — Cijena 100 dinara.

2. *Rad* Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti. Knjiga 240 (razreda historičko-filologičkoga i filozofičko-juridičkoga 106). 8° 256. Zagreb 1931. — *Dr. Đuro Ljubić:* Lige i posobe u starom hrvatskom pravu i njihov odnos prema Poljičkom statutu. Str. 1—104. — *Dr. Milko Kos:* Studija o Istarskom razvodu. Str. 105—203. — *Dr. Henrik Barić:* Uporedne jezičke studije. I. Jermenski refleksi ievr. o. Str. 204—225. — *Dr. Josip Bösendorfer:* Kako je došlo do slavonskog urbara 1756. godine? Str. 226—256. — Cijena 100 dinara.

3. *Rad* Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti. Knjiga 241 (razreda matematičko-prirodoslovnoga 74). 8° 266. Zagreb 1931. — *Dr. Josip Goldberg:* Godišnji i dnevni period oblačnosti u Zagrebu. Str. 1—64. — *Vladimir Varićak:* O akceleraciji. Str. 65—68. — *Dr. Marijan Salopek:* Eocenska sinklinala od grada Hvara do Dubovice. Str. 69—80. — *Dr. Rudolf Cesarec:* O neeuklidskoj geometriji osnovanoj na apsolutnom jednoplošnom hiperboloidu. Str. 81—124. — *Dr. Franjo Heritsch:* Orthoceri iz školjkovitog vapnenca kod Han Buloga kod Sarajeva i iz hallstattskih vapnenaca Alpa. Str. 125—143. — *Dr. Artur Gavazzi:* Mali oblici kamenja u tlu. Str. 144—146. — *Dr. Ivo Horvat:* Vegetacijske studije o hr-

vatskim planinama. II. Zadruge na planinskim stijenama i točilima. Str. 147—206. — *Vladimir Varićak:* Nekoliko pisama Boškovićevih. Str. 207—228. — *V. Vouk, V. Škorić* i *Z. Klas:* Nova fotobakterija iz Jadranskog Mora i utjecaj koncentracije H-iona na njeno svijetljenje. Str. 229—238. — *Dr. Marin Katalinić:* O titranju tankih žica u nekim dijelektričnim tekućinama pod električnom napetošću. Str. 239—250. — *G. Flumiani* i *I. Corubolo:* Prilog pojavama adsorpcije u otopinama. Str. 251—262. — *D. Barković* i *V. Seifert:* O odjeljivanju fosforne kiseline tokom kvalitativne analize. Str. 263—266. — Cijena 100 dinara.

4. *Zbornik za narodni život i običaje južnih Slavena.* Knjiga XXVIII, svezak 1. Urednik *Dr. D. Boranić.* 8° 240. Zagreb 1931. Prvi dio. *Dr. Ivo Pilar:* O dualizmu u vjeri starih Slovjena i o njegovu podrijetlu i značenju. Str. 1—86. — *Dr. Marijan Stojković:* Čudo od kokota. Str. 87—100. — *Oto F. Babler:* O dvanaestorici ljenivaca. Str. 101—103. — *Ante Šimčík:* Ispred pasa kostiju nema. Str. 104—106. — *Ante Šimčík:* Hajdučka mjera za sukno. Str. 106—112. Drugi dio. *Dr. Božidar Širola:* Etnografski zapisi s otoka Raba. Str. 113—159. — *Dr. Ante Messner-Sporšić:* Kolonije hrvatskih plemića u Banatu. Str. 160—207. — *Mićun M. Pavićević:* Crnogorske šale. Str. 208—238. — *Fra Vice Vuković:* Kako čeljade može postati vukom. Str. 239. — *Stjepan Banović:* Pet težačkih ljekarija od bolesti zuba. Str. 239—240. — *Franko Cetinić-Tale:* Ljubavna pjesma. Str. 240. — Cijena 80 dinara.

5. *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika.* Obrađuje *T. Maretić.* Svezak 45 (3. desetoga dijela). — Riječi: pojaz — 2. pomrsiti. 8° 240. Zagreb 1930. — Cijena 80 dinara.

6. *Prirodoslovna istraživanja Kraljevine Jugoslavije.* Sv. 17. (Nastavak edicije »Prirodoslovna istraživanja Hrvatske i Slavonije«.) Urednik *Dr. Vale Vouk.* 8° 368. Zagreb 1930. — *Ljudevit Rossi:* Pregled flore Hrvatskoga Primorja. Str. 1—368. — Cijena 150 dinara.

7. *Bulletin international* de l'Académie Yougoslave des sciences et des beaux-arts. Classes: d'histoire et de philologie — de philosophie et de droit — des beaux-arts et belles-letres. Livre II.

8° 254. Zagreb 1931. — Ce livre deuxième du »Bulletin international« contient les rapports sur les publications de l'Académie Yougoslave des sciences et des beaux-arts à Zagreb éditées de 1918 à 1924 en tant qu'elles appartiennent aux classes mentionnées sur le frontispice. Dans cette période ont paru: six livres du »Rad« contenant les disertations des trois classes mentionnées (vol. 218 [édité en 1918], 220 [en 1919], 222 [en 1920], 224 [en 1921], 227 [en 1923], 229 [en 1924]; six livres de l' »Annuaire« (Ljetopis), vol. 33—38, pour les années 1918—1924; deux volumes (XXIII et XXIV) du »Recueil d' articles et de notices concernant la vie populaire et les moeurs des Slaves du Sud« (Zbornik za narodni život i običaje južnih Slavena); le livre 9ième des »Documents pour servir à l' établissement de l' histoire de la littérature croate« (Građa za povijest književnosti hrvatske); le volume XXV/1 des »Vieux écrivains croates« (Stari pisci hrvatski); cinq livraisons (35—39) du grand »Dictionnaire de la langue croate ou serbe« (Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika); le volume Vième des »Acta Comitalia Regni Croatiae, Dalmatiae, Slavoniae«; le tome XXXVIième des »Documents des temps anciens« (Starine); le volume 43ième des »Monumenta spectantia historiam Slavorum meridionalium«; cinq livraisons (VII—X et suppléments) des »Contribution à un dictionnaire juridico-historique croate« (Prinosi za hrvatski pravnopovjesni rječnik); le premier volume du »Recueil de chansons populaires de Slaves du Sud« (Zbornik jugoslavenskih pučkih popjevaka«); enfin le livre VIIième de la collection »Oeuvres scientifiques pour l'instruction publique« (Znanstvena djela za opću naobrazbu) contenant le »Jezični savjetnik« (Conseiller linguistique) de T. Maretić. Avec l'aide de l'Académie a paru l'oeuvre »Spoznaja i spoznajna teorija« (Conaissance et la théorie de la connaissance) de P. Vuk-Pavlović, imprimée en 1926. — Cijena 120 dinara.

8. *Bulletin international* de l'Académie Yougoslave des sciences et des beaux-arts. Classe des sciences mathématiques et naturelles. Livre XXV. (Le livres 1 — XXIII de cette publication ont paru sous le titre Izvješća o raspravama — Bulletin de travaux) 8° 93. Zagreb 1931. — Izvaci iz rasprava priopćenih u Radu 241 i u »Prirodoslovnim istraživanjima« 17. — Extraits des dissertations publiées dans les »Rad« 241 et les »Prirodoslovna istraživanja« 17. — Cijena 50 dinara.

9. *Ljetopis* Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti za godinu 1929/30. Svezak 43. 8° 200. Zagreb 1931. — Uprava, odbori, urednici, članovi, pokojnici. Str. 1—9. — Izvodi iz razrednih i skupnih sjednica. Str. 17—44. — Glavna skupština 30. maja 1930. i svečana sjednica 31. maja 1931. Str. 45—88. — Novi članovi.[1] Str. 89—125. — Izvještaji. Str. 126—130. — *Dr. V. Vouk:* Biološko-okeanografski institut. Str. 131—174. — *Dr. Stjepan Zimmermann:* Filozofija kršćanstva. Str. 175—189. — Pravilnici. Str. 190—193. — Izdanja Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u god. 1929/30. Str. 195—198. — Cijena 40 dinara.

10. *Korespondencija Račkl—Strossmayer.* Knjiga III. Od 5. januara 1882. do 27. juna 1888. O stogodišnjici Franje Račkoga. Uredio *Ferdo Šišić.* 8° XX + 424. Zagreb 1930. — Cijena 150 dinara.

11. *Crkva i samostan Sv. Krševana u Zadru,* hrvatska zadužbina iz X. stoljeća. Napisao *Ć. M. Iveković.* 8° 60 + XXXVIII. Zagreb 1931. — Cijena 130 dinara.

[1] Na str. 104. r. 12. odozdo treba da glasi: „Rodio se god. 1883. u Karlovcu, a maturirao u Zagrebu god. 1903." Na istoj strani u 1. r. odozdo mj. Hernija treba da bude *Heima.*